

TÜRKİYE KENT SAĞLIK GÖSTERGELERİ

DEMOGRAFI... EĞİTİM... SOSYO-EKONOMİK DURUM... SAĞLIK VE SAĞLIK HİZMETLERİ...
ÇEVRE... ULAŞIM... KÜLTÜR VE SANAT...

– 2013 –

TÜRKİYE KENT SAĞLIK GÖSTERGELERİ

(Tanımlama, Sınıflama, Değerlendirme, Öneriler)

— 2013 —

Türkiye Kent Sağlık Göstergeleri

(Tanımlama, Sınıflama, Değerlendirme, Öneriler)

PROJE YÖNETİCİSİ

Doç. Dr. Emel İrgil
Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı

PROJE ARAŞTIRMA YÖNETİCİSİ

Prof. Dr. Kayıhan Pala
Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı

UZMANLAR

Yrd. Doç. Dr. Nalan Akış
Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Alpaslan Türkkan
Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı

HARİTALANDIRMA

Kemal Alioğlu
Bursa Büyükşehir Belediyesi
Bilgi İşlem Dairesi Başkanı

Necla Yörüklü
Bursa Büyükşehir Belediyesi
Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı,
Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürü

Esra Mutlu
Şehir Plancısı
Bursa Büyükşehir Belediyesi
Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı,
Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü

KOORDİNASYON VE DENETİM

Nalan Fidan
Yüksek Şehir Plancısı,
Sağlıklı Kentler Birliği Müdürü

Tuğba Albayrak
Çevre Mühendisi,
Sağlıklı Kentler Birliği

Murat Ar
Şehir Plancısı,
Sağlıklı Kentler Birliği

Ercüment Yılmaz
Mütercim Tercüman,
Sağlıklı Kentler Birliği

BASIM TARİHLERİ VE YERİ

1. Basım: 9 Eylül 2013 / Bursa
2. Basım: 25 Kasım 2013 / Bursa

HAZIRLIK, TASARIM VE BASKI

Rota Barişçi®

Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi A.Ş.
Barişçi İş Merkezi, Fethiye M. Sanayi Cd.
No: 317 16140 Nilüfer / BURSA
Tel: (0224) 242 72 00 www.rotaofset.com.tr

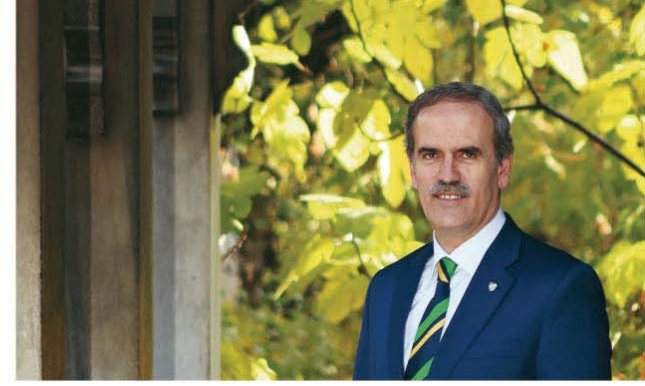
İLETİŞİM

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Başkanlığı
BUSKİ Asemeler Yerleşkesi B Blok Kat:2
16190 Osmangazi-BURSA
www.skb.org.tr

ISBN

978-605-85824-2-2

Bu kitap, Sağlıklı Kentler Birliği'nin bir hizmetidir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen yeniden basılamaz.

ÖNSÖZ

Recep Altepe

*Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı
Sağlıklı Kentler Birliği Başkanı*

eğerli Okurlar,

Yerel yönetimlerin en önemli hedefi insan sağlığını korumak ve insanların mümkün olan en iyi sağlık seviyesine ulaşmasını destekleyen bir ortam oluşturmak olmalıdır. Şehirler canlı organizmalardır ve tüm organları iyi çalıştığında sağlıklıdır. İnsanlarımızın sağlıklı olabilmesi için şehirlerimizin yollarıyla, yeşil alanlarıyla, parklarıyla, eğitim ve spor tesisleriyle, kültür ve sanat mekanlarıyla ve o şehirde insanlara hizmet veren tüm diğer donatılarıyla doğru ve sorunsuz işliyor olması gerekir. Sağlıklı bir şehir, insan sağlığını geliştirir.

Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Şehirler Projesi kapsamında Türkiye Ulusal Ağı olarak akredite edilen Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'nin kuruluş amaçları arasında "yaşanabilir ve sağlıklı kentler oluşturmak" yer almaktadır. Sağlıklı Kentler Birliği, bu hedefe yönelik olarak sağlığı ilgilendiren tüm kentsel, sosyal ve çevresel konularda eşitsizliklerin azaltılmasına destek olmaktadır.

Birliğimiz bu hedef doğrultusunda 75 Kent Sağlık Göstergesi tanımlamış ve her bir gösterge için kamu kurumlarımızın düzenli olarak topladıkları verilerden yararlanarak il bazında analizler gerçekleştirip kent

sağlığı konusunda sorumluluk sahibi tüm paydaşların kolay bir şekilde yararlanabileceği haritalar oluşturmuştur.

Kentlerimizin sağlık durumuna ilişkin öncelikli konuların belirlenmesine destek olacak, stratejik çalışmalara yol gösterecek ve kent sağlığının yıllar içerisinde izlenmesini kolaylaştıracak olan bu kaynağa emek vermiş olan başta Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalının değerli akademisyenlerine, verilerin sunulmasında ve bu eserin hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen Sağlık Bakanlığı'na, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na, İçişleri Bakanlığı'na, Milli Eğitim Bakanlığı'na, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı'na, Sosyal Güvenlik Kurumu'na, Yükseköğretim Kurulu'na, İl Valiliklerine, İl Sağlık Müdürlüklerine ve Belediye Başkanlıklarına Birliğimiz adına teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın en başta belediye başkanlarımız olmak üzere, kent sağlığı üzerinde söz sahibi olan tüm karar vericilere ve uygulayıcılara yol gösterici bir kaynak olmasını temenni ederim.

Saygılarımla.

B

ÖNSÖZ

Doç. Dr. Emel İrgil
Proje Yöneticisi

Bilim, insanoğlunun bilgiyi sayılarla anlatmaya başlamasıyla gelişme göstermiştir. Saymak, oranlamak, karşılaştırmak ve sonucunda yorumlamak gelişimin gösterilmesinde en önemli aşamadır.

Haritalandırmak ise çok uzun zamandır sağlık uygulama ve planlamasında kullanılan bir yöntemdir. John Snow'un 1854 yılında Londra'daki kolera salgınını haritalandırarak kaynağı göstermesi, önlem alınmasının sağlanması ve dolayısıyla ölümlerin önlenmesi ile ilgili çabaları haritalandırma tekniğinin çok önemli bir yöntem olduğunu göstermiştir.

Ülkemizde tüm kurumlar kendi istatistiklerini toplamaktadırlar. Ancak pek çok nedenden dolayı bu verilere her zaman güvenmek olanaklı olamamaktadır. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine geçilmesinden bu yana daha sağlıklı verilere ulaşıldığı da açıktır.

Sağlığın yalnızca "tıp" bilimini ilgilendirmediği, demografi, eğitim, sosyo-ekonomik durum, çevre, ulaşım gibi konuların sağlığın da göstergeleri

olduğu ve uygulamanın da yalnızca hükümetlerin görevi olmadığı, yerel yönetimlerin bu konuya önemli katkı koymaları gerektiği herkes tarafından kabul edilmektedir. Ülkemizde ilk kez yapılan bu değerlendirme ile "kent sağlık göstergeleri" haritalandırılmıştır.

Bu kitap oluşturulurken büyük emek harcayan Anabilim Dalımız Öğretim Görevlisi Uz. Dr. Harika Gerçek'e ve bu kitabın görseelliğini sağlayan haritalandırma aşamasını yapan Şehir Plancısı Esra Yılmaz'a ve bağlı bulunduğu Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü'ne teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Yöneticilerin ve hizmet planlayıcılarının yararlanacağını umduğumuz bu kitabın gelecek yıllarda daha ayrıntılı veriler içermesi dileğiyle...

ÖNSÖZ

Nalan Fidan

*Yük. Şehir Plancısı
Sağlıklı Kentler Birliği Müdürü*

eğerli okurlar,

İnsan sağlığı, genetik özellikler bir yana bırakılırsa büyük ölçüde yaşadığı çevreden, yaşam tarzından, alışkanlıklarından, sosyoekonomik durumu üzerindeki belirleyiciler gibi faktörlerden etkilenir. Sağlıklı olmak veya olmamak, bir yandan insanların yaşam tercihleriyle ilişkiliyken bir yandan da kentsel yaşam faktörlerine bağlıdır.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 1980’lerde başlatılan ve küresel bir harekete dönüşen Sağlıklı Kentler hareketi de sağlığın tüm sektörlerin işi olduğu ve yerel yönetimlerin de sağlığın geliştirilmesi için özel bir konumda olduğu gerçeğinden doğmuştur. DSÖ Sağlıklı Şehirler hareketine dahil olan ağlar bir yandan sağlık alanındaki eşitsizlikler, kentsel yoksulluk, dezavantajlı grupların ihtiyaçları üzerinde çalışırken bir yandan katılımcı yönetim ve sağlığın sosyal, ekonomik ve çevresel belirleyicileri üzerine odaklanırlar.

“Sağlık” sadece sağlık sektörünün sorumluluğunda olan bir alan değildir. Ekonomi, çevre, şehir planlaması, yoksulluk, göç, yaşam koşulları gibi pek çok konu insan sağlığı üzerindeki temel belirleyiciler arasındadır. Bu kapsamda sağlığın geliştirilmesi için sağlığı etkileyebilecek her alanda öncelikle ne durumda olduğumuzun tespit edilmesi gerekir. Ancak bu tespitten yola çıkarak insanların ulaşabilecekleri en yüksek sağlık seviyesine ulaşmalarına imkan sağlayacak yol haritasını doğru bir şekilde çizmek mümkün olabilir. Bu yüzden sağlık profilleri, sundukları sağlam temellere oturan kanıtlarla sağlığın geliştirilmesine yönelik kapıyı açabilecek anahtar göreve sahiptir.

Sağlıklı Kentler Birliği olarak bu çalışmaya başlarken hedefimiz bu anahtar ortaya çıkarmaktır. Uludağ Üniversitesi’nin değerli akademisyenleri ile birlikte gerçekleştirilen çalışmada öncelikle insan sağlığı üzerinde belirleyici olan tüm göstergeler gözden geçirildi ve çalışmanın gelecek yıllarda

sistematik bir şekilde yürütülmesine imkan verecek tanımlar ve hesaplama yöntemleri oluşturuldu. Ardından ilgili veriler toplandı, analiz edildi ve görsel açıdan etkili olabilecek şekilde haritalandırıldı.

Ortaya çıkan sonuç sağlıkla ilişkili her sektörün kolaylıkla yararlanabileceğini umduğumuz, her şehrin kent sağlığı göstergelerindeki durumunu ortaya koyan bir çalışma olmuştur. Elde edilen çalışma, değişimi tetikleyebilecek ve yönlendirecek bir çalışmadır ve stratejik planlama çalışmalarına destek olabilecek, kanıtlara dayalı analizler barındırmaktadır. Ayrıca sağlık üzerindeki etkili olan pek çok sektörün birlikte çalışmasını da kolaylaştırabilecek bir kaynaktır. Bu çalışma ile Türkiye’de 81 il bazında ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlardan bir yıllık bir süreçte toplanan bilgi ve belgelerle bir “veri tabanı” oluşturulmuştur. Bu veri tabanı periyodik zaman aralıkları ile güncellenmeli ve karşılaştırmalı analizlerle iyileştirmeler ve düzenlemeler yapılmalıdır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında verdikleri katkılardan ötürü Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalının değerli akademisyenlerine, desteklerini esirgemeyen Sağlıklı Kentler Birliği Danışma Kurulu’nun değerli üyelerine, 81 ilimizin Valilik Kurumlarına ve ayrıca haritaların oluşturulmasına destek sunan Bursa Büyükşehir Belediyesi Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü’ne ve projeyi yöneten ekibimize teşekkürlerimi sunarım.

Hazırladığımız eserin, Birliğimizin kuruluş amaçları arasında yer alan sağlık ile planlamanın entegre edilmesi, sürdürülebilir gelişimin ve yönetişimin desteklenmesi, kent içi ve kentler arasındaki eşitsizliklerin azaltılması hedeflerimize ulaşmamızda katkı sağlayacağına inanıyor, kent sağlığı üzerinde söz sahibi olan tüm yöneticilerimiz için değerli bir kaynak olmasını diliyorum.

Giriş	15	18- İlköğretim Okullaşma Oranı – Erkek	61
Amaç	15	19- Yüksekokul ve Üzeri Mezunların Oranı – Toplam.....	63
Gereç ve Yöntem.....	16	20- Yüksekokul ve Üzeri Mezunların Oranı – Kadın.....	65
Göstergelerin Belirlenmesi	16	21- Yüksekokul ve Üzeri Mezunların Oranı – Erkek	67
Verilerin Toplanması.....	16	22- İlköğretim Düzeyinde Okul Başına Öğrenci Sayısı.....	69
Haritalandırma.....	18	23- İlköğretim Düzeyinde Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı.....	71
A. Demografi	23	24- İlköğretim Düzeyinde Derslik Başına Öğrenci Sayısı.....	73
1- Kaba Doğum Hızı.....	25	25- Ortaöğretim Düzeyinde Okul Başına Öğrenci Sayısı	75
2- Kaba Ölüm Hızı.....	27	26- Ortaöğretim Düzeyinde Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı	77
3- Nüfus Yoğunluğu	29	27- Ortaöğretim Düzeyinde Derslik Başına Öğrenci Sayısı	79
4- Yıllık Nüfus Artış Hızı	31	C. Sosyo-Ekonomik Durum	81
5- İllerin Net Göç Hızı.....	33	28- Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Kişi Oranı.....	83
6- Genç Bağımlılık Oranı	35	29- İşsizlik Oranı.....	85
7- Yaşlı Bağımlılık Oranı.....	37	30- İşgücüne Katılım Oranı	87
8- Kaba Evlenme Hızı	39	31- Tuvaleti Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı	89
9- Kaba Boşanma Hızı	41	32- Konut İçinde ya da Dışında Tuvaleti Bulunmayan Hane Halkı Oranı	91
10- Ortalama İlk Evlenme Yaşı – Kadın	43	33- Mutfağı Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı	93
11- Ortalama İlk Evlenme Yaşı – Erkek.....	45	34- Konutunda Mutfağı Olmayan Hane Halkı Oranı	95
12- Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü.....	47	35- Banyosu Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı.....	97
B. Eğitim	49	36- Konutunda Banyo Olmayan Hane Halkı Oranı.....	99
13- Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus Oranı - Toplam.....	51	37- Şebeke Suyu Konutun Dışında Olan Hane Halkı Oranı	101
14- Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus Oranı - Kadın	53	38- Konutunda Şebeke Suyu Olmayan Hane Halkı Oranı	103
15- Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus Oranı - Erkek	55	39- Kiracı Olan Hane Halkı Oranı.....	105
16- İlköğretim Okullaşma Oranı – Toplam.....	57	40- Ev Sahibi Olan Hane Halkı Oranı	107
17- İlköğretim Okullaşma Oranı – Kadın.....	59	41- Ortalama Oda Sayısı	109

42- Belediye Meclis Üyeleri İçinde Kadınların Oranı	111
43- Ekonomik Faaliyetlere Göre Hizmet Sektöründe İstihdam Edilenler.....	113
44- Ekonomik Faaliyetlere Göre Sanayi Sektöründe İstihdam Edilenler.....	115
45- Ekonomik Faaliyetlere Göre Tarım Sektöründe İstihdam Edilenler.....	117
46- Kişi Başına Mesken Elektrik Tüketimi	119

D. Sağlık ve Sağlık Hizmetleri 121

47- Bebek Ölüm Hızı	123
48- Doğumda Beklenen Yaşam Süreleri- Kadın	125
49- Doğumda Beklenen Yaşam Süreleri- Erkek	127
50- Dolaşım Sistemi Hastalıklarından Ölüm Oranı.....	129
51- Kanserden Ölüm Oranı	131
52- Solunum Sistemi Hastalıklarından Ölüm Oranı	133
53- Kaba İntihar Hızı	135
54- Engelli Oranları.....	137
55- 20 Yaşından Küçük Doğum Yapan Annelerin Oranı.....	139
56- 35 Yaşından Büyük Doğum Yapan Annelerin Oranı.....	141
57- Yüz Bin Kişi Başına Düşen Hastane Yatağı Sayısı.....	143
58- Yüz Bin Kişi Başına Düşen Toplam Hekim Sayısı.....	145
59- Yüz Bin Kişi Başına Düşen Pratisyen Hekim Sayısı	147
60- Yüz Bin Kişi Başına Düşen Uzman Hekim Sayısı	149
61- Yüz Bin Kişiye Düşen Toplam Hemşire Sayısı.....	151

E. Çevre 153

62- Kükürtdioksit (SO ₂) Konsantrasyonlarının Yıllık Ortalamaları	155
63- Partiküler Madde 10 (PM10) Konsantrasyonlarının Yıllık Ortalamaları.....	157
64- İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi ile Hizmet Verilen Nüfusun Oranı.....	159
65- İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Nüfusun Oranı.....	161
66- Düzenli Depolama ve Kompost Yöntemiyle Bertaraf Edilen Atık Oranı.....	163
67- Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Nüfusun Oranı	165
68- Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Nüfusun Oranı.....	167
69- Atık Hizmeti Verilen Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı.....	169

F. Ulaşım..... 171

70- Bir Milyon Araç Başına Trafik Kazalarında Ölü Sayısı	173
71- Bir Milyon Araç Başına Trafik Kazalarında Yaralı Sayısı.....	175
72- Bir Milyon Nüfus Başına Trafik Kazalarında Ölü Sayısı	177
73- Bir Milyon Nüfus Başına Trafik Kazalarında Yaralı Sayısı.....	179

G. Kültür ve Sanat..... 181

74- Bin Kişiye Düşen Sinema Salonu Koltuk Sayısı	183
75- Bin Kişiye Düşen Tiyatro Salonu Koltuk Sayısı.....	185

Genel değerlendirme.....	186
Sonuç ve öneriler	191
Ekler.....	193

ŞEKİLLER

Şekil 1. İllere Göre Kaba Doğum Hızı.....	24	Şekil 23. İllere Göre İlköğretim Düzeyinde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	70
Şekil 2. İllere Göre Kaba Ölüm Hızı.....	26	Şekil 24. İlköğretim Düzeyinde Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	72
Şekil 3. İllere Göre Nüfus Yoğunluğu (kişi sayısı / km ²).....	28	Şekil 25. İllere Göre Ortaöğretim Düzeyinde Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	74
Şekil 4. İllere Göre Yıllık Nüfus Artış Hızı.....	30	Şekil 26. İllere Göre Ortaöğretim Düzeyinde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	76
Şekil 5. İllerin Net Göç Hızı (2011-2012).....	32	Şekil 27. İllere Göre Ortaöğretim Düzeyinde Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	78
Şekil 6. İllere Göre Genç Bağımlılık (0-14 arası yaş) Oranı.....	34	Şekil 28. İllere Göre Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Kişi Oranı.....	82
Şekil 7. İllere Göre Yaşlı Bağımlılık (65 ve üzeri yaş) Oranı.....	36	Şekil 29. İllere Göre İşsizlik Oranı.....	84
Şekil 8. İllere Göre Kaba Evlenme Hızı.....	38	Şekil 30. İllere Göre İşgücüne Katılım Oranı.....	86
Şekil 9. İllere Göre Kaba Boşanma Hızı.....	40	Şekil 31. İllere Göre Tuvaleti Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı.....	88
Şekil 10. İllere Göre İlk Evlenme Yaşı Ortalaması (Kadın).....	42	Şekil 32. İllere Göre Konutunda Tuvalet Olmayan Hane Halkı Oranı.....	90
Şekil 11. İllere Göre İlk Evlenme Yaşı Ortalaması (Erkek).....	44	Şekil 33. İllere Göre Mutfağı Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı.....	92
Şekil 12. İllere Göre Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü.....	46	Şekil 34. İllere Göre Konutunda Mutfak Olmayan Hane Halkı Oranı.....	94
Şekil 13. İllere Göre Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus Oranı - Toplam.....	50	Şekil 35. İllere Göre Banyosu Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı.....	96
Şekil 14. İllere Göre Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus Oranı - Kadın (2012).....	52	Şekil 36. İllere Göre Konutunda Banyo Olmayan Hane Halkı Oranı.....	98
Şekil 15. İllere Göre Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus Oranı - Erkek (2012).....	54	Şekil 37. İllere Göre Şebeke Suyu Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı.....	100
Şekil 16. İllere Göre İlköğretim Okullaşma Oranı - Toplam.....	56	Şekil 38. İllere Göre Konutunda Şebeke Suyu Olmayan Hane Halkı Oranı.....	102
Şekil 17. İllere Göre İlköğretim Okullaşma Oranı - Kadın.....	58	Şekil 39. İllere Göre Kiracı Olan Hane Halkı Oranı.....	104
Şekil 18. İllere Göre İlköğretim Okullaşma Oranı - Erkek.....	60	Şekil 40. İllere Göre Ev Sahibi Olan Hane Halkı Oranı.....	106
Şekil 19. İllere Göre Yüksekokul ve Üzeri Mezunların Oranı - Toplam.....	62	Şekil 41. İllere Göre Ortalama Oda Sayısı.....	108
Şekil 20. İllere Göre Yüksekokul ve Üzeri Mezunların Oranı - Kadın.....	64	Şekil 42. İllere Göre Belediye Meclis Üyeleri İçinde Kadın Meclis Üyeleri Oranı.....	110
Şekil 21. İllere Göre Yüksekokul ve Üzeri Mezunların Oranı - Erkek.....	66		
Şekil 22. İllere Göre İlköğretim Düzeyinde Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	68		

Şekil 43. İllere Göre Ekonomik Faaliyetlere Göre Hizmet Sektöründe İstihdam Edilenler.....	112	Şekil 61. İllere Göre Yüz Bin Kişi Başına Düşen Hemşire Sayısı.....	150
Şekil 44. İllere Göre Ekonomik Faaliyetlere Göre Sanayi Sektöründe İstihdam Edilenler.....	114	Şekil 62. İllere Göre Kükürtdioksit (SO ₂) Konsantrasyonlarının Yıllık Ortalamaları	154
Şekil 45. İllere Göre Ekonomik Faaliyetlere Göre Tarım Sektöründe İstihdam Edilenler.....	116	Şekil 63. İllere Göre Partiküler Madde 10 (PM10) Konsantrasyonlarının Yıllık Ortalamaları	156
Şekil 46. İllere Göre Kişi Başına Mesken Elektrik Tüketimi	118	Şekil 64. İllere Göre İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi ile Hizmet Verilen Nüfus Oranı (2010)	158
Şekil 47. İllere Göre Bebek Ölüm Hızı	122	Şekil 65. İllere Göre İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Nüfus Oranı (2010).....	160
Şekil 48. İllere Göre Doğumda Beklenen Yaşam Süreleri (Kadın).....	124	Şekil 66. İllere Göre Düzenli depolama ve kompost yöntemiyle bertaraf edilen belediye atıklarının oranı (2010)	162
Şekil 49. İllere Göre Doğumda Beklenen Yaşam Süreleri (Erkek)	126	Şekil 67. İllere Göre Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Nüfusun Belediye Nüfusu İçindeki Oranı (2010).....	164
Şekil 50. İllere Göre Dolaşım Sistemi Hastalıklarından Ölüm Oranı	128	Şekil 68. İllere Göre Atık su Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Nüfusun Belediye Nüfusu İçindeki Oranı (2010).....	166
Şekil 51. İllere Göre Kanserden Ölüm Oranı.....	130	Şekil 69. İllere Göre Atık Hizmeti Verilen Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (2010).....	168
Şekil 52. İllere Göre Solunum Sistemi Hastalıklarından Ölüm Oranı.....	132	Şekil 70. İllere Göre Bir Milyon Araç Başına Trafik Kazalarında Ölü Sayısı	172
Şekil 53. İllere Göre Kaba İntihar Hızı	134	Şekil 71. İllere Göre Bir Milyon Araç Başına Trafik Kazalarında Yaralı Sayısı	174
Şekil 54. İllere Göre Engelli Oranları	136	Şekil 72. İllere Göre Bir Milyon Nüfusta Trafik Kazalarında Ölü Sayısı.....	176
Şekil 55. İllere Göre 20 Yaşından Küçük Doğum Yapan Annelerin Oranı	138	Şekil 73. İllere Göre Bir Milyon Nüfusta Trafik Kazalarında Yaralı Sayısı	178
Şekil 56. İllere Göre 35 Yaşından Büyük Doğum Yapan Annelerin Oranı	140	Şekil 74. İllere Göre Bin Kişiye Düşen Sinema Salonu Koltuk Sayısı	182
Şekil 57. İllere Göre Yüz Bin Kişi Başına Düşen Hastane Yatağı Sayısı.....	142	Şekil 75. İllere Göre Bin Kişiye Düşen Tiyatro Salonu Koltuk Sayısı	184
Şekil 58. İllere Göre Yüz Bin Kişi Başına Düşen Toplam Hekim Sayısı	144		
Şekil 59. İllere Göre Yüz Bin Kişi Başına Düşen Pratisyen Hekim Sayısı	146		
Şekil 60. İllere Göre Yüz Bin Kişi Başına Düşen Uzman Hekim Sayısı	148		

Sağlık, yalnızca hastalık ya da sakatlığın olmaması değil; aynı zamanda bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik durumudur. Her insanın temel haklarından birisi, ulaşılabilir olan en yüksek sağlık standardına ırk, din, politik tutum ya da sosyal ve ekonomik koşullar gibi her hangi bir ayırım olmaksızın erişmesidir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tüzüğünde (1948) yukarıdaki biçimiyle tanımlanan sağlık kavramı, sağlık politikalarının yalnızca sağlık çalışanlarının alanına girdiği geleneksel inanca karşı çıkmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Kentler Projesi sağlığı geliştirmede yerel yönetimlerin, politik kararlılık, kurumsal değişim, kapasite yapılandırması, ortaklık temelli planlama ve yenilikçi projelerden oluşan süreçten geçmesini kapsar. Özellikle sağlıkta eşitsizlikler ve kentsel yoksulluk, dezavantajlı grupların ihtiyaçları, katılımcı yönetim ve sağlığın sosyal, ekonomik ve çevresel belirleyicilerine özel bir vurgu yapan kapsamlı ve sistematik bir politika ve planlamayı destekler. Bunun yanında ekonomi, yenileme ve kentsel gelişme uğraşlarında sağlığın göz önünde bulundurulması için çalışır.

DSÖ yaklaşımına göre “sağlıklı kent” bir sonuç değil bir süreçtir. Bir kentin sağlıklı olması en iyi sağlık düzeyine erişmiş olması olarak algılanmamalıdır. Önemli olan o bilince sahip

olmak ve kentin sağlıklı kent niteliklerinin geliştirilmesi için çaba göstermektir. “Sağlıklı” olma bilincine sahip olmuş herhangi bir kent o anki koşulları ne olursa olsun “Sağlıklı Kent” olarak nitelendirilebilir. Gereken yalnızca bu konuda kararlı olmak ve yapılandırma ile süreci başarmaya çalışmaktır.

DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi kapsamında belirtilen sağlıklı kent nitelikleri şunlardır:

1. Yüksek kaliteli temiz ve güvenli bir fiziksel çevre ve konut.
2. İstikrarlı ve uzun erimli sürdürülebilir bir eko-sistem.
3. Güçlü, karşılıklı destekleyici ve istismarcı olmayan bir toplum.
4. Halkın kendi yaşamlarını, sağlığını ve refahını etkileyen kararlara katılımı ve bu kararları denetimi.
5. Temel ihtiyaçların (gıda, su, barınma, gelir, güvenlik ve iş) tüm kentliler için sağlanması.
6. Farklı iletişim, etkileşim ve iletim yollarının sağlanması ile geniş kapsamlı ve farklı kaynaklara ve deneyimlere erişim.
7. Çeşitli, canlı ve yenilikçi bir kent ekonomisi.
8. Geçmişle, tarihsel ve biyolojik miras ile ve

diğer grup ve bireyler ile bağlantının güçlendirilmesi.

9. Sözü geçen niteliklerle uyumlu ve onları güçlendirecek bir tutum.
10. Optimum düzeyde halk sağlığı ve herkesin erişebileceği sağlık hizmetleri.
11. Sağlığın en yüksek, hastalığın en düşük düzeyde olduğu yüksek bir sağlık durumu.

Yukarıda sözü geçen Sağlıklı Kentler Projesi tanımlaması ve DSÖ'nün bakış açısı ele alındığında sağlık ve sağlığın belirleyicileri ile ilgili çözüm ve iyileştirilmelerin daha çok yerel düzeyde gerçekleştirilmesinin vurgulandığı görülmektedir. Yerel düzeyde toplum katılımı öngörülmekte ve halkın kentin sağlığı üzerinde denetiminin olması hedeflenmektedir.

Yerel yöneticilerin bu işlevi yerine getirebilmek için mevcut durumun saptanmasına ve yıllar içerisindeki gelişmenin bilimin ışığında nesnel bir biçimde gösterilebilmesine olanak sağlayacak sağlıklı kent nitelikleri içerisinde yer alan konulara ilişkin Türkiye ölçeğinde bir veri tabanına gereksinim duyulmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, güvenilir “Kent Sağlık Göstergeleri”nin oluşturulması, değerlendirilmesi ve yorumlanmasıdır. Ayrıca, illerin ya da belediyelerin, planlamalarını yaparken bu

sağlık göstergelerini kullanabilmeleri amaçlanmıştır. Söz konusu göstergelerin ileriki yıllarda gerek Türkiye gerekse yerel düzeyde iller ve belediyeler çapında oluşturulacak haritalara da kılavuz olması hedeflenmiştir.

Elde edilen göstergelerin öncelikle yerel/merkezi politikalara yön vermesi ve kentlerin “Sağlıklı Kent” olma yolunda desteklenmesine katkı sunması beklenmektedir.

Gereç ve Yöntem

“Kent Sağlık Göstergelerinin Oluşturulması” ile ilgili protokol 7 Aralık 2012 tarihinde Türkiye Sağlık Kentler Birliği Başkanlığı ile Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı arasında imzalanmıştır. Bu protokole göre, öncelikle “Kent Sağlık Göstergeleri” oluşturulmuştur.

Kent Sağlık Göstergeleri

Kent sağlık göstergelerinin amacı; sağlığa bağlı kanıt temelli, akılcı politika üretmek ve öncelik belirlemektir ve bu göstergelerin toplanıp analiz edilmesi; kentin sağlık düzeyini tanımlamak, karşılaştırmalar için bir dayanak oluşturmak, kentleri karşılaştırmak ve göstergeler arasında ilişki kurmak olarak ifade edilmektedir.

DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı, sağlık ve sağlığın belirleyicileri ile ilgili olarak 4 ana kategoride 32 gösterge kullanmaktadır. DSÖ tarafından kullanılan sağlık ve sağlığın belirleyicileri ile ilgili bu göstergeler Tablo 1’de sunulmuştur.

Projede veri toplanması ve değerlendirilmesi aşamalarında DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı tarafından kullanılan temel göstergeler (Tablo 1) dışında çeşitli kurumlar tarafından yayınlanan (TÜİK, SGK, Sağlık Bakanlığı vb.) diğer sağlık ve sosyo-ekonomik göstergelerden de yararlanılmıştır.

Göstergelerin Belirlenmesi

Anlaşıyor, güvenilir “Türkiye için Kent Sağlık Göstergeleri”ni oluşturabilmek için DSÖ Sağlık ve Sağlığın Belirleyicileri ile ilgili göstergeler, TÜBA Komünite Düzeyinde Yaşam Kalitesinin Nesnel Değerlendirme Ölçütleri ve ayrıca Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Kent-Sel Göstergeler Kılavuzu’nda kullanılan “Kent Sağlık Göstergeleri” olarak tanımlanan toplam 265 gösterge değerlendirmeye alındı. Eşleşmeler ve sağlıklı kent kapsamı dışında kalanlar çıkarıldıktan sonra elde kalan 107 gösterge yeniden değerlendirildi. Göstergeleri elde etmek amacıyla kullanılacak veriler, Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Başkanlığı aracılığıyla tüm üye belediye ve 81 il Valiliklerinden istendi.

Verilerin Toplanması

Belediyelerden gelen veriler bireysel olarak kullanılabilir olmasına karşın, hem nitelik hem de standartlar açısından birbirinden büyük farklılıklara sahipti ve karşılaştırılabilmeye olanak tanımamaktaydı. Bazı göstergeler somut, sayısal veriler içerirken diğerleri “iyi” veya “kötü” gibi soyut kavramlarla bildirilmişti. Her belediyenin kendine özgü veri toplama ve gösterge tanımlama biçimi farklı olduğundan kısa süre içinde standardize verilerin oluşturulamayacağı anlaşıldı. Veri akışının hızlı olmasına karşın gelen verilerin sağlıklı bir karşılaştırma yapmaya imkan vermemesi nedeniyle belediyelerden gelen veriler kullanılmadı. Türkiye genelinde illere göre ulaşılabilen standart verilerin kullanılmasına karar verildi.

Bu göstergelerle ilgili ham verilerin önemli bir kısmı TÜİK’in kamuya açık olarak internet sitesinde yayınladığı bültenlerden elde edilirken, elde edilemeyen veriler TÜİK, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’nden Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği’nce talep edildi. Toplanan veriler analiz edilip haritalara aktarıldı ve ortaya çıkan haritalar Türkiye ve dünya verileriyle karşılaştırılarak rapor edildi.

Çalışmada kullanılan veriler haritalandırma başladığında elde edilen en son tarihli veriler-

Tablo 1. DSÖ Sağlık ve Sağlığın Belirleyicileri ile İlgili Göstergeler

SAĞLIK GÖSTERGELERİ	
A-1 Ölüm, Tüm Sebepler	
A-2 Ölüm Sebebi	
A-3 Düşük Doğum Ağırlığı	
SAĞLIK HİZMETLERİ GÖSTERGELERİ	
B-1 Kent Sağlık Eğitim Programı	B-5 Sağlık Sigortası Kapsamındaki Nüfus Oranı
B-2 Tam Aşılı Çocukların Oranı	B-6 Yabancı Dilde Temel Sağlık Hizmeti Veren Kurumlar
B-3 Temel Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Pratisyen Hekim Başına Düşen Kişi Sayısı	B-7 Her Yıl Kent Konseyi Tarafından Ele Alınan Sağlıkla İlgili Konular
B-4 Hemşire Başına Düşen Nüfus	
ÇEVRE GÖSTERGELERİ	
C-1 Hava Kirliliği	C-8 Metruk sanayi yerleşimleri
C-2 Su Kalitesi	C-9 Spor ve Boş Zamanları Değerlendirme
C-3 Su Kirleticilerinin Toplam Atık Sudan Arındırılması Yüzdesi	C-10 Yaya Yolları
C-4 Eysel Atık Toplama Kalitesi	C-11 Bisiklet Yolları
C-5 Eysel Atık Artım Kalite İndeksi	C-12 Toplu Taşıma
C-6 Kentte Bulunan Yeşil Alanların Rölatif Düzeyi	C-13 Toplu Taşıma Ağının Kapsamı
C-7 Yeşil Alanlara Halkın Ulaşımı	C-14 Yaşama Alanı
SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELER	
D-1 Düşük Standartlı Konut Koşullarında Yaşayan Nüfus Yüzdesi	D-5 Okul Öncesi Çocuklar İçin Kreş-Anaokulu Yüzdesi
D-2 Evsizlerin Sayısı	D-6 20'den Küçük, 20-34, 35+ Yaşlarındaki Annelerin Canlı Doğum Yüzdesi
D-3 İşsizlik Hızı	D-7 Toplam Canlı Doğum Sayısına Göre Düşük Hızı
D-4 Ortalama Gelirin Altında Kazanan İnsanların Yüzdesi	D-8 Özürlülerden Çalışanların Sayısı

dir. Bazı veriler haritalandırma sonlandırıldıktan sonra güncellendi. Bu durumda yeniden harita oluşturulmadı ancak yorumlarda son verilere yer verildi. Bazı veriler, özellikle doğrudan sağlıkla ilgili olan bazı veriler 2012 yılından daha eskidir.

Tüm veriler için dünya genelinde kullanılan standart tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamalar harita yorumlarının içinde verilmiş ve nasıl hesaplandığı anlatılmıştır. Doğrudan veri kaynağından elde edilmeyen göstergeler proje ekibi tarafından hesaplanmış ve hesaplanış biçimleri göstergenin yorumu içinde açıklanmıştır. Tanımlamalarda kullanılan kaynaklar, DSÖ, OECD gibi sağlık göstergelerini raporlarında kullanan uluslararası kuruluşlardır.

Haritalandırma

Kendi içinde tutarlı ve güvenilir sonuçlar sunan tüm veriler Bursa Büyükşehir Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü'ne ulaştırıldı. İl bazındaki tüm veriler bu Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü tarafından CBS programları ile Türkiye haritasına aktarıldı. Haritalarda göller ve akarsular algının göller yerine iller arası farklılıklara daha iyi odaklanmasının sağlanması amacıyla gösterimden kaldırıldı.

Haritalar oluşturulduktan sonra yorumlanma aşamasında her bir harita gözden geçirildi.

Haritaların her biri için ayrı analiz ve değerlendirme yapıldı. Bu durumda çoklu yineleyici yorumlara neden olan haritalar çıkarıldı. Sonuç olarak, "Türkiye Genelinde Kent Sağlık Göstergeleri" kitabının içinde "demografi", "eğitim", "sosyo-ekonomik durum", "sağlık", "çevre", "ulaşım" ve "kültür ve sanat" bölümlerinden oluşan 75 göstergeye yer verildi.

Bütün çabalara karşın DSÖ tarafından kent sağlık göstergesi olarak belirlenen 32 temel göstergeden aşağıda belirtilen verilere iller düzeyinde erişilemediğinden raporda yer alamadı.

A-3 Düşük Doğum Ağırlığı

B-1 Kent Sağlık Eğitim Programı

B-2 Tam Aşılı Çocukların Oranı

B-6 Yabancı Dilde Temel Sağlık Hizmeti Veren Kurumlar

B-7 Her Yıl Kent Konseyi Tarafından Ele Alınan Sağlıkla İlgili Konular

C-6 Kentte Bulunan Yeşil Alanların Rölatif Düzeyi

C-7 Yeşil Alanlara Halkın Ulaşımı

C-8 Metruk sanayi yerleşimleri

C-9 Spor ve Boş Zamanları Değerlendirme

C-10 Yaya Yolları

C-11 Bisiklet Yolları

C-12 Toplu Taşıma

C-13 Toplu Taşıma Ağının Kapsamı

C-14 Yaşama Alanı

D-2 Evsizlerin Sayısı

D-4 Ortalama gelirin altında kazanan insanların yüzdesi

D-5 Okul Öncesi Çocuklar İçin Kreş-Anaokulu Yüzdesi

D-7 Toplam Canlı Doğum Sayısına Göre Düşük Hızı

D-8 Özürlülerden Çalışanların Sayısı

Göstergeler yorumlanırken standart bir yol izlendi. Yorumlarda, göstergede neyin tanımlandığı, amacının ne olduğu, hesaplamada neyin kullanıldığı, standart bir formülü varsa pay ve paydada nelerin yer aldığı, sınıflama varsa sınıflamanın hangi amaçla yapıldığı, eğer sınıflama yoksa renklendirmenin neye göre yapıldığı, verilerde en yüksek ve en düşük değerler, neyi anlattığı, diğer ülkelerle karşılaştırmalar ve sağlıkla ilgili yorumlar, varsa öneriler vurgulandı. Her göstergeye ait kaynaklar açıklamanın altında belirtildi.

Kent Sağlık Göstergeleri Sınıflaması

A. Demografi

- 1- Kaba Doğum Hızı
- 2- Kaba Ölüm Hızı
- 3- Nüfus Yoğunluğu
- 4- Yıllık Nüfus Artış Hızı
- 5- İllerin Net Göç Hızı
- 6- Genç Bağımlılık Oranı
- 7- Yaşlı Bağımlılık Oranı
- 8- Kaba Evlenme Hızı
- 9- Kaba Boşanma Hızı
- 10- Ortalama İlk Evlenme Yaşı – Kadın
- 11- Ortalama İlk Evlenme Yaşı – Erkek
- 12- Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü

B. Eğitim

- 13- Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus Oranı - Toplam
- 14- Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus Oranı - Kadın

- 15- Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus Oranı - Erkek
- 16- İlköğretim Okullaşma Oranı – Toplam
- 17- İlköğretim Okullaşma Oranı – Kadın
- 18- İlköğretim Okullaşma Oranı – Erkek
- 19- Yüksekokul ve Üzeri Mezunların Oranı - Toplam
- 20- Yüksekokul ve Üzeri Mezunların Oranı - Kadın
- 21- Yüksekokul ve Üzeri Mezunların Oranı - Erkek
- 22- İlköğretim Düzeyinde Okul Başına Öğrenci Sayısı
- 23- İlköğretim Düzeyinde Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı
- 24- İlköğretim Düzeyinde Derslik Başına Öğrenci Sayısı
- 25- Ortaöğretim Düzeyinde Okul Başına Öğrenci Sayısı
- 26- Ortaöğretim Düzeyinde Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı
- 27- Ortaöğretim Düzeyinde Derslik Başına Öğrenci Sayısı

C. Sosyo-Ekonomik Durum

- 28- Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Kişi Oranı
- 29- İşsizlik Oranı
- 30- İşgücüne Katılım Oranı
- 31- Tuvaleti Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı
- 32- Konut İçinde ya da Dışında Tuvaleti Bulunmayan Hane Halkı Oranı
- 33- Mutfağı Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı
- 34- Konutunda Mutfağı Olmayan Hane Halkı Oranı
- 35- Banyosu Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı
- 36- Konutunda Banyosu Olmayan Hane Halkı Oranı
- 37- Şebeke Suyu Konutun Dışında Olan Hane Halkı Oranı
- 38- Konutunda Şebeke Suyu Olmayan Hane Halkı Oranı
- 39- Kiracı Olan Hane Halkı Oranı
- 40- Ev Sahibi Olan Hane Halkı Oranı
- 41- Ortalama Oda Sayısı

- 42- Belediye Meclis Üyeleri İçinde Kadınların Oranı
- 43- Ekonomik Faaliyetlere Göre Hizmet Sektöründe İstihdam Edilenler
- 44- Ekonomik Faaliyetlere Göre Sanayi Sektöründe İstihdam Edilenler
- 45- Ekonomik Faaliyetlere Göre Tarım Sektöründe İstihdam Edilenler
- 46- Kişi Başına Mesken Elektrik Tüketimi

D. Sağlık ve Sağlık Hizmetleri

- 47- Bebek Ölüm Hızı
- 48- Doğumda Beklenen Yaşam Süreleri - Kadın
- 49- Doğumda Beklenen Yaşam Süreleri - Erkek
- 50- Dolaşım Sistemi Hastalıklarından Ölüm Oranı
- 51- Kanserden Ölüm Oranı
- 52- Solunum Sistemi Hastalıklarından Ölüm Oranı
- 53- Kaba İntihar Hızı
- 54- Engelli Oranları
- 55- 20 Yaşından Küçük Doğum Yapan Annelerin Oranı

- 56- 35 Yaşından Büyük Doğum Yapan Annelerin Oranı
- 57- Yüz Bin Kişi Başına Düşen Hastane Yatağı Sayısı
- 58- Yüz Bin Kişi Başına Düşen Toplam Hekim Sayısı
- 59- Yüz Bin Kişi Başına Düşen Pratisyen Hekim Sayısı
- 60- Yüz Bin Kişi Başına Düşen Uzman Hekim Sayısı
- 61- Yüz Bin Kişiye Düşen Toplam Hemşire Sayısı

E. Çevre

- 62- SO2 Konsantrasyon Ortalamaları
- 63- PM10 Konsantrasyon Ortalamaları
- 64- İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi ile Hizmet Verilen Nüfusun Oranı
- 65- İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Nüfusun Oranı
- 66- Düzenli Depolama ve Kompost Yöntemiyle Bertaraf Edilen Atık Oranı
- 67- Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Nüfusun Oranı
- 68- Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Nüfusun Nüfus Oranı

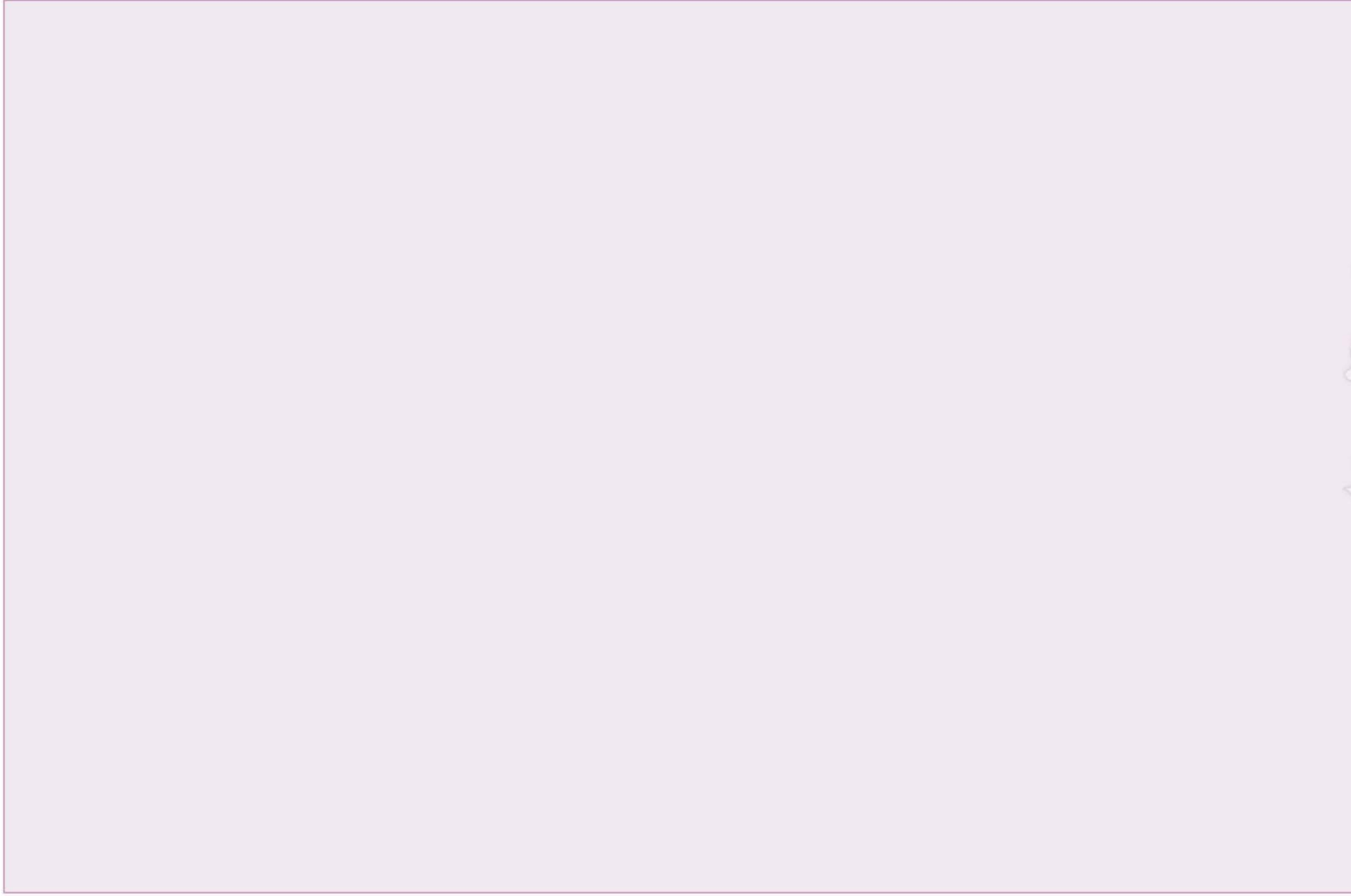
- 69- Atık Hizmeti Verilen Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı

F. Ulaşım

- 70- Bir Milyon Araç Başına Trafik Kazalarında Ölü Sayısı
- 71- Bir Milyon Araç Başına Trafik Kazalarında Yaralı Sayısı
- 72- Bir Milyon Nüfus Başına Trafik Kazalarında Ölü Sayısı
- 73- Bir Milyon Nüfus Başına Trafik Kazalarında Yaralı Sayısı

G. Kültür ve Sanat

- 74- Bin Kişiye Düşen Sinema Salonu Koltuk Sayısı
- 75- Bin Kişiye Düşen Tiyatro Salonu Koltuk Sayısı

A Demografi

1 KABA DOĞUM HIZI

TANIM

Harita, kaba doğum hızını illere göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Bu gösterge ile sağlık düzeyini değerlendirirken yararlanılabilecek bir istatistik üretilerek uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlamak ve karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Kaba doğum hızı 1.000 nüfus başına düşen doğum sayısı olarak ifade edilir. Haritada gösterilen veriler illere göre gerçekleşen doğumları kapsamaktadır. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve harita hazırlanırken TÜİK verileri kullanılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(doğum sayısı / nüfus) x 1.000

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita bin nüfus başına düşen doğum sayıları açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Kaba doğum hızı binde 9,8 ile en düşük Kırklareli'nde, binde 33,2 ile en yüksek Şanlıurfa'da gerçekleşmiştir. Kaba doğum hızı Şanlıurfa dışında Ağrı ve Şırnak'ta da binde 30'un üzerindedir.

Kaba doğum hızı, 2010-2015 dönemi tahminlerine göre dünyada binde 19,2'dir. Kaba doğum hızının en yüksek olduğu ülkeler

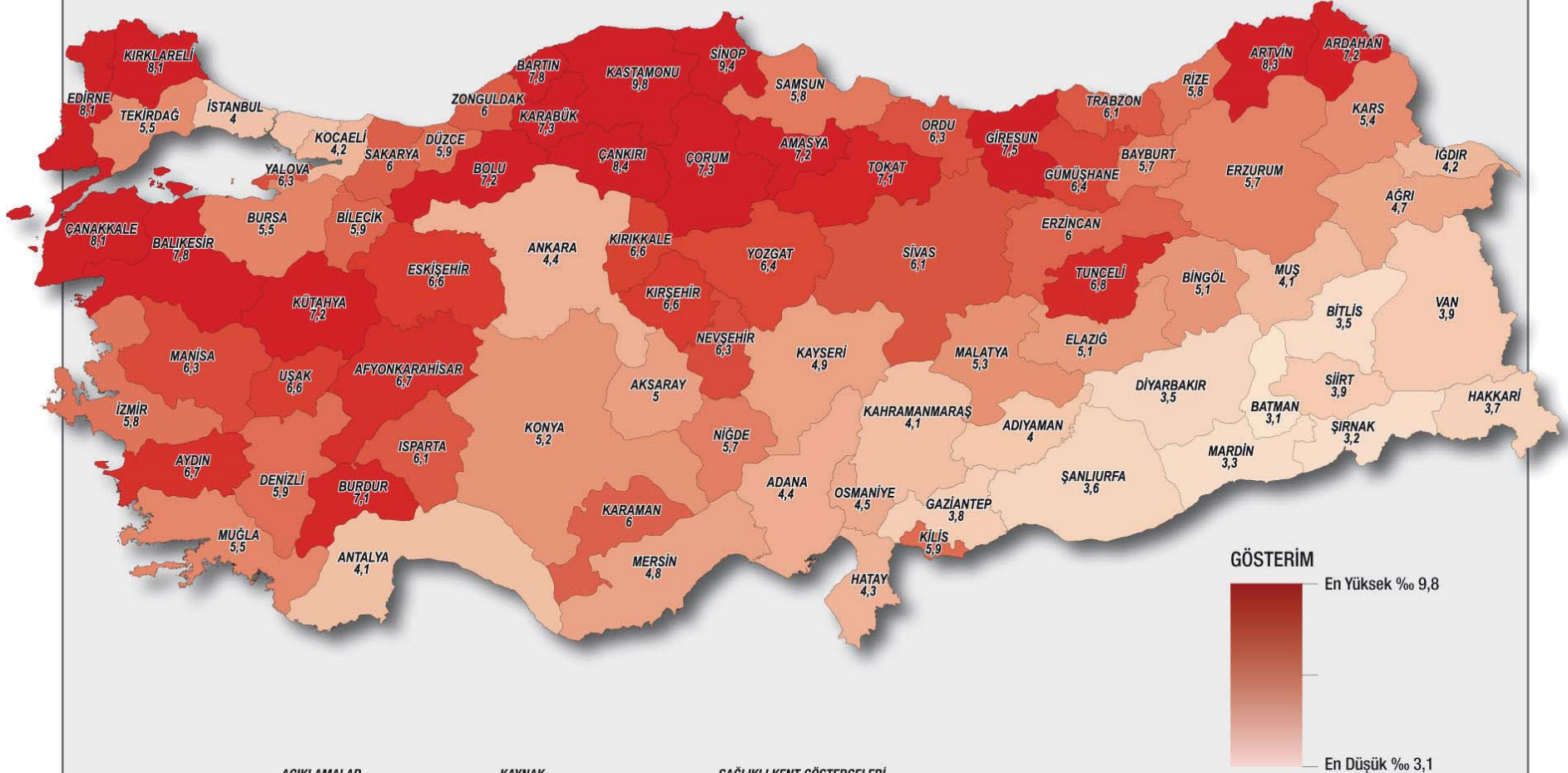
arasında Nijer (binde 47,7), Zambiya (binde 46,5) ve Mali (binde 45) yer almaktadır. Kaba doğum hızının en düşük olduğu ülkeler arasında ise Almanya (binde 8,7), Japonya (binde 8,5) ve Bosna-Hersek (binde 8,2) bulunmaktadır. Kaba doğum hızı binde 17 olan Türkiye, 186 ülke arasında 109. sırada yer almaktadır.

2045-2050 dönemi tahminlerine göre dünyada kaba doğum hızının binde 14,2 olması beklenmektedir. Bu dönemde, kaba doğum hızının en yüksek olacağı tahmin edilen ülkeler arasında Zambiya (binde 36,9), Somali (binde 33,6) ve Malavi (binde 33,2) bulunmaktadır. Bu dönemde kaba doğum hızının en düşük olacağı varsayılan ülkeler arasında ise Portekiz (binde 7,9), Bosna-Hersek (binde 7,4) ve Katar (binde 6,2) bulunmaktadır. Kaba doğum hızı binde 11,5 olarak tahmin edilen Türkiye'nin, 186 ülke arasında 106. sırada yer alması beklenmektedir¹.

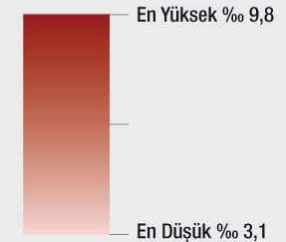
Kaba doğum hızı doğurganlığın temel ölçüm yöntemlerinden biridir, ancak doğurganlık hakkında kesin bilgi veremez. Çünkü hesaplama nüfusa göre yapılır ve nüfus içerisinde doğum yapamayacak olan yaş ve cinsiyette kişiler de bulunmaktadır. Zamana ve yaşanan coğrafi alana göre doğurganlık hakkında daha etkin karşılaştırma genel doğurganlık hızı ve toplam doğurganlık hızı ile yapılmalıdır.

Bu çalışmada illere göre genel doğurganlık hızı ve toplam doğurganlık hızı göstergeleri elde edilemediğinden, kaba doğum hızı kullanılmıştır. Doğurganlığın daha etkin değerlendirilebilmesi için tüm illerin söz konusu göstergelerin elde edilebilmesine yönelik çalışmalarını kapsayacak biçimde konuyu ele almaları ve eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹ TÜİK Türkiye'nin Demografik Yapısı ve Geleceği, 2010-2050, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13140> (Erişim tarihi: 09.04.2013).

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

31.12.2012 tarihi itibarıyla İstatistik Bölge Sınıflamasına göre kaba ölüm hızları (%o) TÜİK "Ölüm İstatistikleri" verisinden elde edilerek tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 2. İllere Göre Kaba Ölüm Hızı

2 KABA ÖLÜM HIZI

TANIM

Harita, kaba ölüm hızını illere göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Bu gösterge ile sağlık düzeyini değerlendiren uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlayacak bir istatistik üretmek ve karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Kaba ölüm hızı 1.000 nüfus başına düşen ölüm sayısı olarak ifade edilir. Haritada gösterilen veriler illere göre gerçekleşen ölümleri kapsamaktadır. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve harita hazırlanırken TÜİK verileri kullanılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(ölüm sayısı / nüfus) x 1.000

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita bin nüfus başına düşen ölüm sayıları açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Kaba ölüm hızı binde 3,1 ile en düşük Batman'da, binde 9,8 ile en yüksek Kastamonu'da gerçekleşmiştir.

Kaba ölüm hızı, 2010-2015 dönemi tahminlerine göre dünyada binde 8,2'dir. Kaba ölüm hızının en yüksek olduğu ülkeler arasında Ukrayna (binde 16,2), Çad (binde 15,5) ve Bulgaristan (binde 15,2) yer almaktadır. Kaba ölüm hızının en düşük olduğu ülkeler arasında ise Bahreyn (binde 2,8), Katar (binde 1,5) ve Birleşik Arap Emirlikleri (binde 1,4) bulunmaktadır. Kaba ölüm hızı binde 6,3 olan Türkiye, 186 ülke arasında 128. sırada yer almaktadır².

2045-2050 dönemi tahminlerine göre dünyada kaba ölüm hızının binde 9,9 olması beklenmektedir. Bu dönemde, kaba ölüm hızının en yüksek olacağı tahmin edilen ülkeler arasında Bosna-Hersek (binde 16,7), Bulgaristan (binde 16,6) ve Ukrayna (binde 16) bulunmaktadır. Bu dönemde kaba ölüm hızının en düşük olacağı tahmin edilen ülkeler arasında ise Irak (binde 4,4), Filistin ve Yemen (binde 4,1) yer almaktadır. Kaba ölüm hızı binde 9,7 olarak tahmin edilen Türkiye'nin, 186 ülke arasında 83. sırada yer alması beklenmektedir.

Kaba ölüm hızı bir bölgede bir yıl içerisinde gerçekleşen tüm ölümleri ölüm nedeni, yaş ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın incelediği için ölümler hakkında ayrıntılı bilgi vermemektedir. Ayrıntılı bilgi için yaşa, cinsiyete ve nedene ilişkin ölüm hızlarının karşılaştırılması uygun olacaktır.

² TÜİK Türkiye'nin Demografik Yapısı ve Geleceği, 2010-2050, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13140> (Erişim tarihi: 13.04.2013).

3 NÜFUS YOĞUNLUĞU

TANIM

Harita, nüfus yoğunluğunu göstermektedir. Nüfus yoğunluğu, göller hariç, kilometrekareye düşen kişi sayısı olarak tanımlanmaktadır.

AMAÇ

Bu haritanın amacı, illerin yüzölçümlerine göre kilometrekareye düşen kişi sayılarını göstermektir.

HESAPLAMA

Nüfus yoğunluğu, illerin kilometrekare olarak yüzölçümlerinin kaç kişi barındırdığını gösterir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(il nüfusu (kişi) / il yüzölçümü (kilometrekare))

SINIFLAMA

Haritada sınıflama yapılmamış, veriler azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de genel olarak kilometrekare başına 98 kişi düşmektedir. Nüfusu en yoğun ilimiz 2622 kişiyle İstanbul’dur. Sonra sırasıyla Kocaeli (443 kişi) ve İzmir (330 kişi) nüfus yoğunluğu en fazla olan illerimiz olarak sıralanmaktadır. Nüfus yoğunluğu en az olan ilimiz ise Tunceli’dir, kilometrekareye 11 kişi düşmektedir. Erzincan 19 kişi/km², Bayburt ve Gümüşhane 21’er kişi/km² ile nüfus yoğunluğu sıralamasında son sıralarda yer almaktadırlar.

Dünya genelinde 2010 yılında nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 50,6 kişidir³. Gelişmiş ülkelerde kilometrekare başına 23,2 kişi düşerken gelişmekte olan ülkelerde kilometrekare başına 68,2 kişi düşmektedir. Ülkemiz dünya ortalamasından daha kalabalık bir ülkedir. Kalabalık nüfusun getirdiği beslenme, barınma, eğitim ve sağlık gibi hizmetlerde planlı bir gelişim yapılamazsa sorun yaşanacağı açıktır. Kalabalık illerimizde öngörülen bu sorunlar gündemdedir.

³ United Nations, Department of Economic and Social Affairs <http://esa.un.org/unpd/wpp/Excel-Data/population.htm> (Erişim tarihi 18.04.2013)

4 YILLIK NÜFUS ARTIŞ HIZI

TANIM

Harita, yıllık nüfus artış hızının dağılımını göstermektedir. Yıllık olarak her 1.000 nüfus için artan nüfus olarak ifade edilir.

AMAÇ

Gösterimdeki amaç illerin nüfuslarındaki yıllık değişimi göstermektir.

HESAPLAMA

Yıllık nüfus artış hızı, bir bölgedeki nüfusun bir yıllık süre içinde doğumlar, ölümler ve göçlere bağlı olarak değişimi olarak tanımlanmaktadır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(içinde bulunulan yılın yıl ortası nüfusu - bir önceki yılın yıl ortası nüfusu) / bir önceki yılın yıl ortası nüfusu X 1000

SINIFLAMA

Haritada sınıflandırma yapılmamış, veriler azdan çoğa göre renklendirilmiştir. Yıllık nüfus artış hızı en düşük olan iller mavi, en yüksek olan iller kırmızı ve tonlarıyla gösterilmişlerdir.

AÇIKLAMA

Yıllık nüfus artış hızı Türkiye genelinde 2012 yılı için binde 12,0'dir. Yıllık nüfus artış hızı en yüksek illerimiz sırasıyla Tunceli (binde 103,5), Hakkari (binde 79,8) ve Şırnak'tır (binde 62,8). En düşük illerimiz ise Bilecik (binde -100,4), Isparta (binde -86,3) ve Kültahya'dır (binde -45,44).

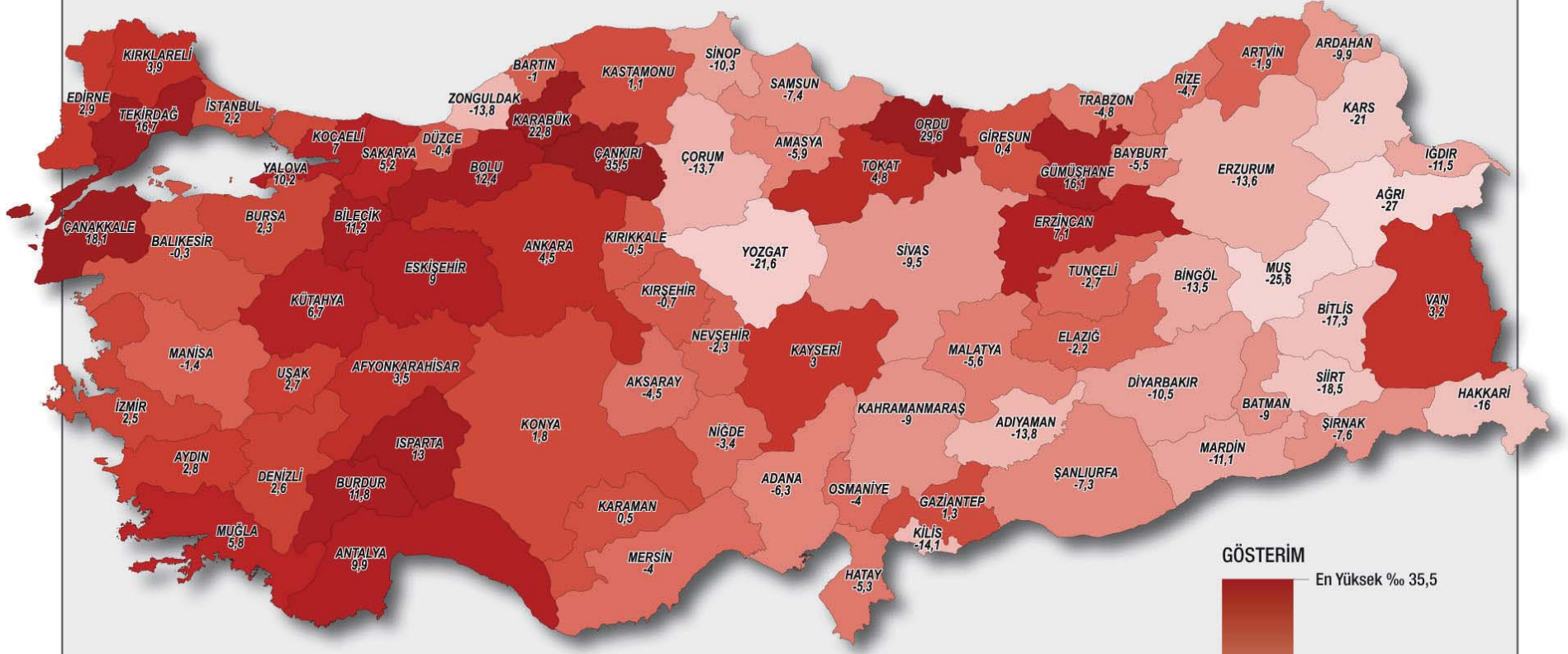
Yıllık nüfus artış hızı 2000 yılından itibaren binde 20'nin altına düşmüştür. Daha sonraki yıllarda da düşme eğilimini sürdürerek 2008'de binde 13,1, 2009'da binde 14,5,

2010'da binde 15,9 ve 2011 yılında da binde 13,5 olarak hesaplanmıştır.

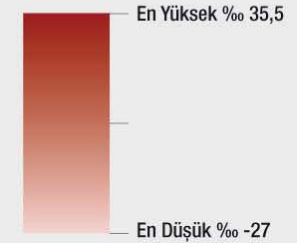
Harita incelendiğinde belirgin olarak Tunceli dahil Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Antalya, Tekirdağ ve İstanbul illerimizin yıllık nüfus artışının fazla olduğu, Batı ve Orta Karadeniz ve İç Ege bölgesinde ise düşük olduğu görülmektedir.

Dünya genelinde yıllık nüfus artış hızı binde 11,62'dir. Gelişmiş bölgelerde binde 4,09, gelişmekte olan bölgelerde binde 13,30'dur⁴. Doğurganlığın fazla olduğu bölgelerde yıllık nüfus artışı daha fazladır. Ülkemiz ortalama olarak dünya geneline uygun bir nüfus yapısına sahip olsa da iller arasında belirgin farklılıklar gözlenmektedir. Doğumlara, ölümlere ve göçlere bağlı olan yıllık nüfus artışı nüfus yapıları hakkında genel bir değerlendirmeye izin verir.

⁴ United Nations, Department of Economic and Social Affairs <http://esa.un.org/unpd/wpp/Excel-Data/population.htm> (Erişim tarihi 20.04.2013)

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

2011-2012 yıllarına ait illerin net göç hızları tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK

TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

5 İLLERİN NET GÖÇ HIZI

TANIM

Harita, illerin net göç hızının dağılımını göstermektedir. Net göç hızı, göç edebilecek her bin kişi için net göç sayısıdır.

AMAÇ

Gösterimdeki amaç illerin göç durumlarını göstermektir.

HESAPLAMA

Net göç hızı, illerin aldığı göç ve verdiği göçlerin farkının yıllar içindeki değişiminin her bin kişi için hesaplanmasıyla elde edilir. Aldığı göç, ülke sınırları içindeki, belirli bir alana diğer alanlardan gelen göçtür. Verdiği göç, ülke sınırları içindeki belirli bir alandan, diğer alanlara giden göç olarak tanımlanır. Net göç ise belirli bir alanın aldığı göç ile verdiği göç arasındaki farktır. Belirli bir alanın aldığı göç verdiğiğinden fazla ise net göç pozitif, verdiği göç aldığı göçten fazla ise net göç negatiftir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$(\text{aldığı göç} - \text{verdiği göç}) / \text{ilin yıl ortası nüfusu} \times 1000$

SINIFLAMA

Haritada sınıflandırma yapılmamış, veriler azdan çoğa göre renklendirilmiştir. Net göç hızları pozitiften negatife, açıktan koyuya değişmektedir.

AÇIKLAMA

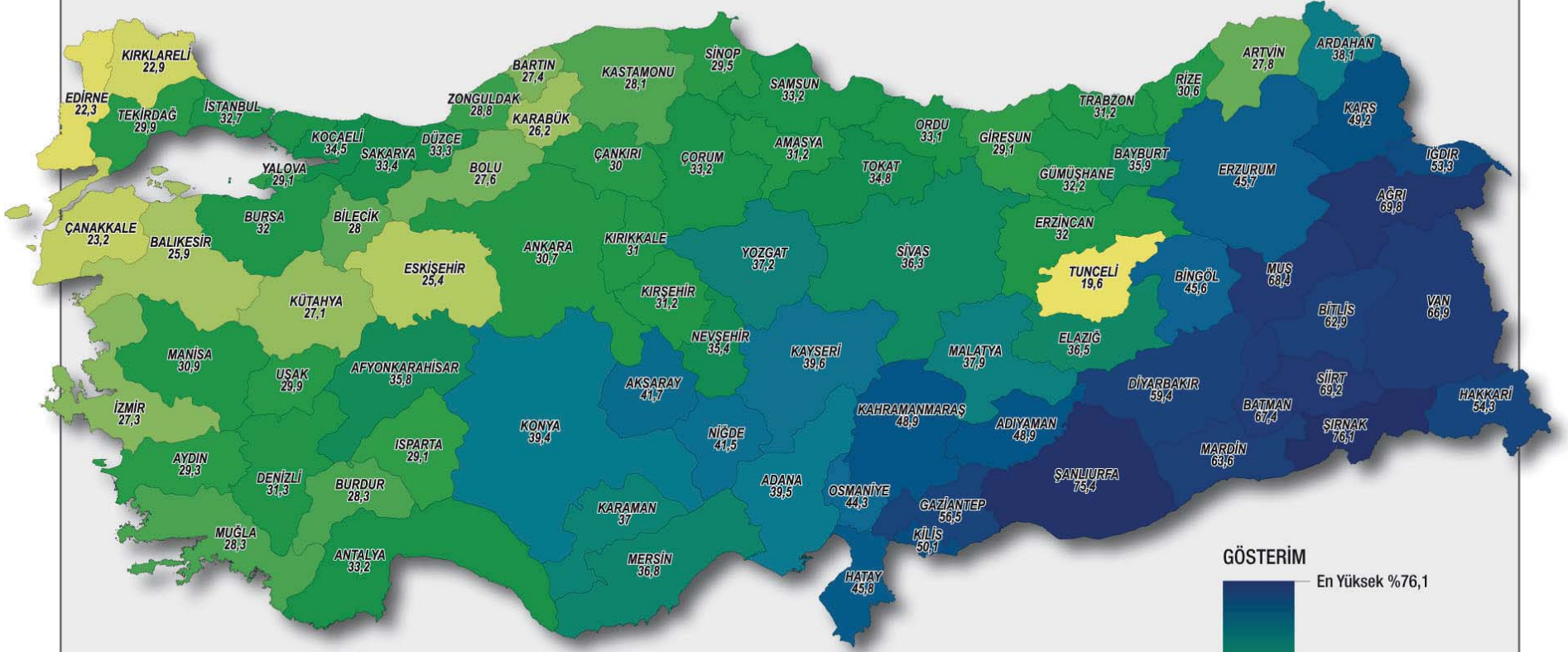
Yılların net göç hızları yıllar içinde farklılıklar göstermektedir. 2011-2012 yılı için net göç hızlarını irdelediğimizde net göç hızının en yüksek olduğu illerimizin sırasıyla Çankırı (binde 35,5), Ordu (binde 29,6) ve Karabük (binde 22,8) olduğu görülmektedir. En düşük iller ise Ağrı (binde -27,0), Muş (binde -25,6) ve Yozgat (binde -21,6)'tır.

Net göç hızları yıllık değişimleri gösterdiği için illerin nüfuslarında göç nedeniyle oluşan değişimleri hemen yansıtmaktadır. 2010-2011 yılında en düşük net göç hızı olan ilimiz binde -46,67 ile Van olarak istatistiklere geçmiştir⁵. Bunun nedeni 2011 yılında yaşanan Van depremidir. Deprem sonrası evleri yıkılan vatandaşlar ülkenin çeşitli yerlerinde konuşlandırılmışlardır. Daha sonra geri dönen nüfusla birlikte Van ilinin net göç hızı binde 3,2'ye yükselmiştir.

Harita incelendiğinde belirgin olarak Doğu, Güneydoğu Anadolu, Orta Karadeniz Bölgesinde ve Yozgat ilinde net göç hızlarının düşük olduğu gözlenmiştir. Van ilimizdeki artış ise deprem sonrası ili terk eden vatandaşlarımızın geri dönüşleri sonrasındaki değişikliği göstermektedir.

5 TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=38 (Erişim tarihi 20.04.2013)

HARİTA 6: GENÇ BAĞIMLILIK ORANI (%)

AÇIKLAMALAR

İllerin 2012 yılına ait toplam genç bağımlılık (0-14 yaş arası nüfus) oranları tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK
TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ
PROJESİ 2013

6 GENÇ BAĞIMLILIK ORANI

TANIM

Harita, genç bağımlı nüfusun dağılımını göstermektedir. Bağımlı nüfus, çalışma çağıında olmayan, çalışma çağıında olduğu halde çalışamayan ve çalışanlar tarafından geçimleri sağlanan nüfus olarak tanımlanmaktadır.

AMAÇ

Genç bağımlı nüfus olarak tanımlanan 0-14 yaş arası nüfusun dağılımını göstermektedir.

HESAPLAMA

Genç bağımlılık oranı, "15-64" yaş grubundaki her 100 kişi için "0-14" yaş grubundaki kişi sayısıdır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$$\left[\frac{0-14 \text{ yaş arası nüfus}}{15-64 \text{ yaş arası nüfus}} \times 100 \right]$$
 biçiminde yapılmıştır.

SINIFLAMA

Haritada sınıflandırma yapılmamış, veriler azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye genelinde bağımlı olmayan, aktif olarak çalıştığı varsayılan 15-64 yaş arası her 100 kişinin baktığı kabul edilen toplam bağımlı nüfus oranı %48,0, genç bağımlı nüfus oranı ise %36,9'dur. Genç bağımlı nüfus oranının en yüksek olduğu illerimiz sırasıyla Şırnak (%76,1), Şanlıurfa (%75,4) ve Ağrı'dır (%69,8). En düşük illerimiz ise Tunceli (%19,6), Edirne (%22,3) ve Kırklareli'dir (%22,9).

Dünya genelinde genç bağımlılık oranı %40,8'dir. Gelişmiş bölgelerde %24,4, gelişmekte olan bölgelerde %44,5'tir. Doğurganlığın fazla olduğu bölgelerde genç bağımlı nüfus daha fazladır⁶. Ülkemiz ortalama olarak dünya geneline uygun bir nüfus yapısına sahip olsa da iller arasında farklılıklar gözlen-

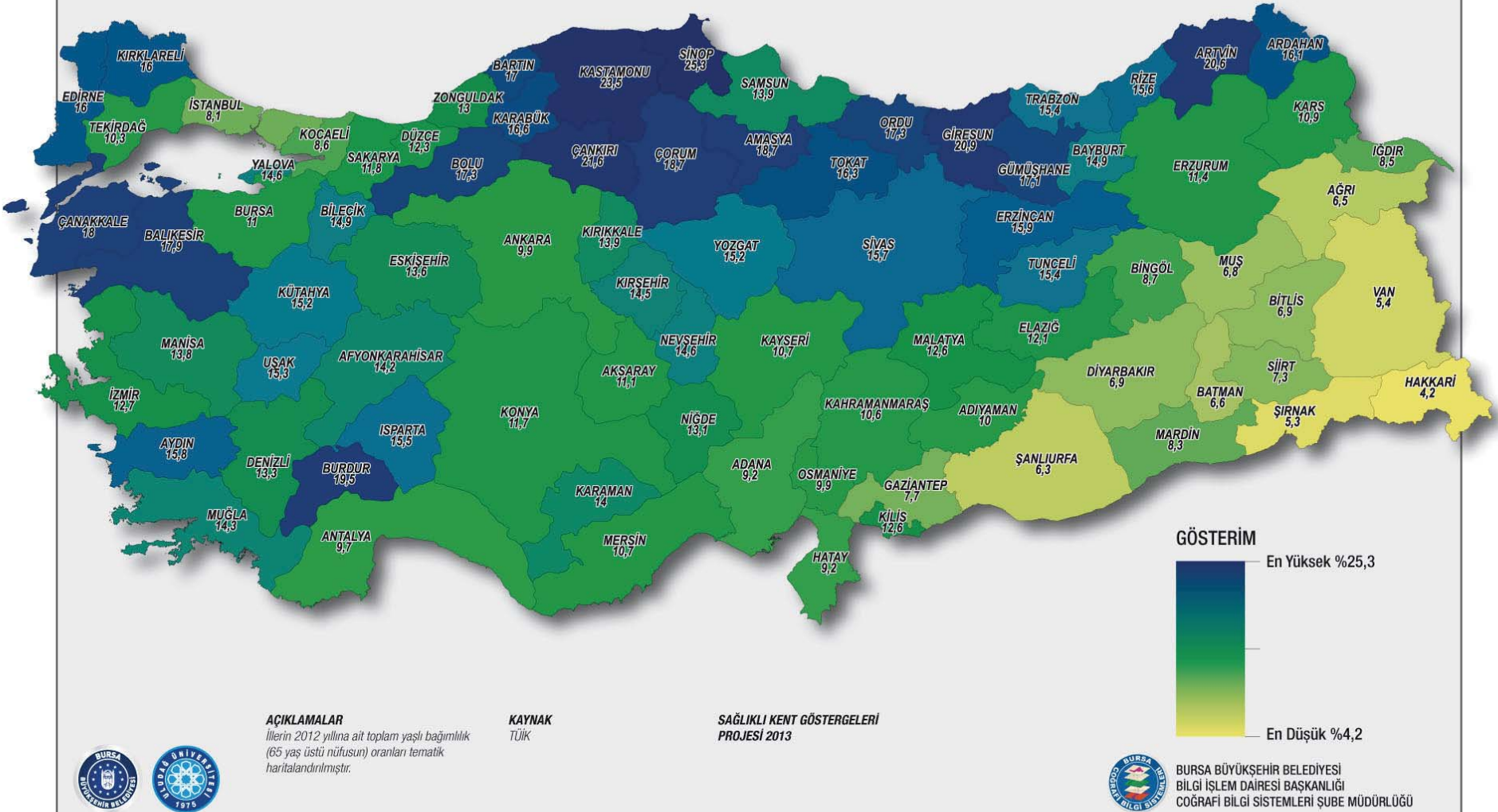
mektedir.

Harita incelendiğinde belirgin olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde genç bağımlı nüfusun fazla olduğu görülmektedir. Doğu bölgemizde Tunceli ili, Trakya bölgesi ve Çanakkale genç bağımlı nüfus az olduğu iller olarak dikkat çekmektedir.

Çocuk nüfusun fazla olduğu bölgelerde çocukluk çağı hastalıkları ve sağlık sorunlarının daha fazla görüleceği açıktır. Bu konuda korunma ve izlem sistemlerinin oluşturulmasının yanı sıra eğitim ve kültür alt yapısının da oluşturulması gerekmektedir. Bu konuda yapılacak yatırımlar sağlığı doğrudan etkiler görünmese de sağlıkta oluşan eşitsizliklerin temelinde çocukluk döneminde ihmal edilmiş yatırımlar rol oynamaktadır. Genç nüfusun ülkenin geleceği olarak görülmesi nedeniyle sağlıklı ve iyi yetiştirilmesi çok büyük önem taşımaktadır.

⁶ United Nations, Department of Economic and Social Affairs <http://esa.un.org/unpd/wpp/Excel-Data/population.htm> (Erişim tarihi 18.04.2013)

HARİTA 7: YAŞLI BAĞIMLILIK ORANI (%)

Şekil 7. İllere Göre Yaşlı Bağımlılık (65 ve üzeri yaş) Oranı

7 YAŞLI BAĞIMLILIK ORANI

TANIM

Harita, yaşlı bağımlı nüfusun dağılımını göstermektedir. Bağımlı nüfus, çalışma çağına olmayan, çalışma çağına olduğu halde çalışamayan ve çalışanlar tarafından geçimleri sağlanan nüfus olarak tanımlanmaktadır.

AMAÇ

Yaşlı bağımlı nüfus olarak tanımlanan 65 yaş ve üzeri nüfusun dağılımını göstermektedir.

HESAPLAMA

Yaşlı bağımlılık oranı, “15-64” yaş grubundaki her 100 kişi için “65 ve daha yukarı” yaş grubundaki kişi sayısıdır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$$\left(\frac{65 \text{ yaş ve üzeri nüfus}}{15-64 \text{ yaş arası nüfus}} \right) \times 100$$

SINIFLAMA

Haritada sınıflandırma yapılmamış, veriler azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Bağımlı olmayan, aktif olarak çalıştığı varsayılan 15-64 yaş arası her 100 kişinin baktığı kabul edilen yaşlı bağımlı nüfus oranı Türkiye genelinde %11,1'dir. Yaşlı bağımlı nüfus oranının en yüksek olduğu illerimiz sırasıyla Sinop (%25,3), Kastamonu (%23,5) ve Çankırı'dır (%21,6). En düşük illerimiz ise Hakkari (%4,2), Şırnak (%5,3) ve Van'dır (%5,4).

Dünya genelinde yaşlı bağımlılık oranı %11,6'dır. Gelişmiş bölgelerde %23,6, gelişmekte olan bölgelerde %8,9'dur. Doğurganlığın fazla olduğu bölgelerde yaşlı bağımlı nüfus göreceli olarak azdır⁷. Ülkemiz verileri dünya geneliyle benzerlik göstermektedir.

Harita incelendiğinde genel olarak Karadeniz ve Ege Bölgesinde yaşlı bağımlı nüfusun fazla, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ise yaşlı bağımlı nüfusun az olduğu görülmektedir. İllerin verileri genel olarak Türkiye ortalaması civarındadır.

Bulaşıcı olmayan hastalıklar bu nüfusta daha fazla görülmektedir. Bu hastalıkların tanı, tedavi ve izleminde sağlık insan gücü ve parasal kaynakların eşitlikçi ve hakkaniyetli olarak dağıtılması önem taşımaktadır. Yaşlı nüfusun sağlık sorunlarına yönelik planlama yapılmamıştır.

⁷ United Nations, Department of Economic and Social Affairs <http://esa.un.org/unpd/wpp/Excel-Data/population.htm> (Erişim tarihi 18.04.2013)

8 KABA EVLENME HIZI

TANIM

Haritada, Türkiye’de evlenme işleminin sıklığı değerlendirilmektedir. Evlilik, erkek ve kadının yasal birliktelik için yaptıkları akit, seremoni ya da işlemdir. Bu birliktelik her ülkenin yasalarına göre sivil, dini ya da başka yollarla kurulabilir⁸.

AMAÇ

Türkiye’de evlilik istatistiklerinin amacı, yasal olarak izin verilen yaş sınırı ile yapılan resmi nikahların değerlendirilmesidir.

HESAPLAMA

Kaba evlenme hızı, bin nüfusa düşen evlenme sayısıdır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(bir yıl içinde gerçekleşen tüm evlenmeler / o yıl kayıtlara geçen toplam evlenebilecek nüfus) x 1000

SINIFLAMA

Haritada sınıflama yapılmamış, veriler azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de yasal olarak evlenmeye izin verilen yaş sınırı 18’dir (17 yaşın doldurulması beklenmektedir). Kaba evlenme hızı Türkiye ortalaması TÜİK verilerine göre binde 8,03’tür. Birleşmiş Milletler 2012 verilerine göre kaba evlenme hızı ülkemiz için binde 8,0 olarak hesaplanmıştır⁹. Kaba evlenme hızı en yüksek olan illerimiz Kilis (binde 10,4), Aksaray (binde 10,4), ve Adıyaman (binde 9,9) iken, en düşük illerimizi ise Bilecik (binde 6,1), Burdur (binde 6,4) ve Çanakkale’dir (binde 6,4).

Türkiye’de yasal evlilikler izin verilen yaş sınırlamasında yapılmış olmasına rağmen, dini nikahla yapılan evlilikler resmi kayıtlara girmemektedir. Ancak, 2011 yılında Aile

ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nca yaptırılan Türkiye’de Aile Yapısı Araştırmasına göre tüm evliliklerin içinde yalnızca dini nikahla evlenenlerin oranı yüzde 3 olarak bulunmuştur¹⁰.

Evliliklerin tümünün kaydedilmesi anne ve çocuk sağlığının izlenmesi ve geliştirilmesi için yapılması gereken en önemli işlemlerdendir. Genç annelerin kendileri ve dünyaya getirdikleri bebekleri sağlık açısından riskli olup sağlık hizmetlerine erişimleri de sınırlıdır.

8 United Nations, <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/mar/marmethods.htm> (Erişim tarihi 16.04.2013)

9 United Nations, <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dyb2011/Table23.pdf> (Erişim tarihi 16.04.2013)

10 Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması 2011, S. 203, Afşaroğlu Matbaası, Ankara.

9 KABA BOŞANMA HIZI

TANIM

Haritada, Türkiye'de boşanma işleminin sıklığı değerlendirilmektedir. Boşanma, evlenmenin yasal olarak sona erdirilmesidir. Bir başka deyişle, evliliğin, her ülkenin kendi yasalarına göre, karı ve kocanın, sivil, dini ya da diğer hükümler çerçevesinde birbirlerine yeniden evlenme hakkı vererek sonlandırılmasıdır¹¹.

AMAÇ

Türkiye'de boşanma istatistiklerinin amacı, evliliklerin sonlandırılmasında etki eden durumların değerlendirilmesidir.

HESAPLAMA

Kaba boşanma hızı, bin nüfusa düşen boşanma sayısıdır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(bir yıl içinde gerçekleşen tüm boşanmalar / o yıl kayıtlara geçen toplam nüfus) x 1000

SINIFLAMA

Haritada sınıflama yapılmamış, veriler azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye'de 2011 yılında 120.117, 2012 yılında 123.325 boşanma gerçekleşmiştir. Kaba boşanma hızı, 2011 yılında binde 1,62, 2012 yılında binde 1,64 olarak hesaplanmıştır. Kaba boşanma hızı en yüksek illerimiz İzmir (binde 2,82), Antalya (binde 2,80) ve Muğla (binde 2,43) iken, en düşük illerimiz ise Hakkari (binde 0,11), Bitlis (binde 0,15) ve Şırnak'tır (binde 0,16).

Haritada, doğu ile batı Türkiye arasında belirgin bir renk farklılığı gözlemlenmektedir. Özellikle Güneybatı Anadolu'da ve Ankara ve çevre illerde boşanmanın nüfusa oranla fazla olduğu, Doğu ve özellikle de Güneydoğu Anadolu illerinde ise çok az olduğu görülmektedir.

Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması 2011'e göre araştırma kapsamında sorgulanan evliliklerin %5'inin boşanma ile sonlandığı saptanmıştır¹².

Türkiye'de boşanma istatistiklerinde yasal boşanmalar değerlendirilmektedir. Ayrı yaşama kayıtlara geçmemektedir. Yasal ayrılıklarda çocukların velayet sorunları, eğitim ve sosyal desteğin sürekliliği genellikle sorun olmakta ve bu durum da gelişmekte olan çocukların sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

¹¹ United Nations, <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/mar/marmethods.htm> (Erişim tarihi 16.04.2013)

¹² Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması 2011, S. 228, Afşaroğlu Matbaası, Ankara.

ORTALAMA İLK EVLENME YAŞI – KADIN

TANIM

Harita, Türkiye’de kadınların ilk evliliklerini yaptıkları yaş ortalamasını göstermektedir. Evlilik, erkek ve kadının yasal birliktelik için yaptıkları akit, seremoni ya da işlemdir. Bu birliktelik her ülkenin yasalarına göre sivil, dini ya da başka yollarla kurulabilir¹³.

AMAÇ

Bu haritanın amacı, Türkiye’de yasal olarak izin verilen yaş sınırı ile yapılan resmi nikahların değerlendirilmesidir.

HESAPLAMA

İlk evlenme yaşı ortalaması, kişilerin resmi olarak ilk evliliklerini yaptıkları yaşlarının ortalaması olarak tanımlanır. Erkekler ve kadınlar olarak ayrı ayrı hesaplanabilir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$\frac{\text{o yıl içinde ilk evliliğini yapan kadınların yaşlarının toplamı}}{\text{o yıl içinde ilk evliliklerini yapan kadınların sayısı}}$

SINIFLAMA

Haritada sınıflama yapılmamış, veriler azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de yasal olarak 17 yaşını bitiren kişilerin evlenmesine izin verilmektedir¹⁴. Ancak anne ve babanın izni ile kişiler 16 yaşında da evlenebilmektedirler¹⁵. 2012 yılında 16-19 yaş arası 14.207 erkeğe karşılık 129.130 kadının evlendiği bildirilmiştir¹⁶.

Kadınlarda ilk evlenme yaşı ortalaması en yüksek olan illerimiz 25,9 yaş ortalamasıyla

Tunceli ve 24,5 ile İstanbul iken, en düşük illerimiz ise Niğde (21,2) ve Yozgat’tır (21,3). Haritaya bakıldığında kadınların Orta ve Doğu Anadolu bölgesinde daha erken evlendikleri göze çarpmaktadır.

Türkiye’de 16 yaşın altında resmi olarak evliliklere izin verilmemektedir ancak dini nikahla yapılan evlilikler söz konusudur. TÜİK verilerine göre Türkiye’de ortalama ilk evlenme yaşı erkeklerde ve kadınlarda giderek artmaktadır. Kadınlarda 2001 yılında 22,2 olan ilk evlenme yaşı ortalaması 2012 yılında 23,5’e yükselmiştir. Resmi ya da dini nikahlı tüm evliliklerin değerlendirildiği Türkiye’de Aile Yapısı Araştırmasında kadınların %7,6’sının 18 yaşın altında ilk evliliklerini yaptığı ve ilk evlenme yaş ortalamasının 19,9 olduğu saptanmıştır¹⁷.

¹³ <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/mar/marmethods.htm>
Erişim tarihi 16.04.2013

¹⁴ <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html> Erişim tarihi 18.04.2013
¹⁵ <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html> Erişim tarihi 18.04.2013
¹⁶ http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=78 Erişim tarihi 11.05.2013.

¹⁷ TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=38 (Erişim tarihi 20.04.2013)

ORTALAMA İLK EVLENME YAŞI – ERKEK

TANIM

Harita, Türkiye’de erkeklerin ilk evliliklerini yaptıkları yaş ortalamasını göstermektedir. Evlilik, erkek ve kadının yasal birliktelik için yaptıkları akit, seremoni ya da işlemdir. Bu birliktelik her ülkenin yasalarına göre sivil, dini ya da başka yollarla kurulabilir¹⁸.

AMAÇ

Bu haritanın amacı, Türkiye’de yasal olarak izin verilen yaş sınırı ile yapılan resmi nikahların değerlendirilmesidir.

HESAPLAMA

İlk evlenme yaşı ortalaması, kişilerin resmi olarak ilk evliliklerini yaptıkları yaşlarının ortalaması olarak tanımlanır. Erkekler ve kadınlar olarak ayrı ayrı hesaplanabilir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$$\frac{\text{o yıl içinde ilk evliliğini yapan erkeklerin yaşlarının toplamı}}{\text{o yıl içinde ilk evliliklerini yapan erkeklerin sayısı}}$$

SINIFLAMA

Haritada sınıflama yapılmamış, veriler azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de yasal olarak 17 yaşını bitiren kişilerin evlenmesine izin verilmektedir¹⁹. Ancak anne ve babanın izni ile kişiler 16 yaşında da evlenebilmektedirler²⁰. Erkeklerde ilk evlenme yaşı ortalaması en yüksek olan illerimiz 28,2 yaş ortalamasıyla Rize ve Tunceli için, en düşük illerimiz ise Afyonkarahisar

(24,7) ve Niğde’dir (24,8). Haritaya bakıldığında erkeklerin İç Anadolu Bölgesinde daha erken evlendikleri göze çarpmaktadır.

Türkiye’de 16 yaşın altında resmi olarak evliliklere izin verilmemektedir ancak dini nikahla yapılan evlilikler söz konusudur. TÜİK verilerine göre Türkiye’de ortalama ilk evlenme yaşı erkeklerde ve kadınlarda giderek artmaktadır. Erkeklerde 2001 yılında 25,5 olan ilk evlenme yaşı ortalaması 2012 yılında 26,7’ye yükselmiştir. Resmi ya da dini nikahlı tüm evliliklerin değerlendirildiği Türkiye’de Aile Yapısı Araştırmasında erkeklerin %0,3’ünün 18 yaşın altında ilk evliliklerini yaptığı ve ilk evlenme yaş ortalamasının 23,5 olduğu saptanmıştır²¹.

¹⁸ United Nations, <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/mar/marmethods.htm> (Erişim tarihi 16.04.2013)

¹⁹ <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html> (Erişim tarihi 18.04.2013)
²⁰ <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html> (Erişim tarihi 18.04.2013)

²¹ Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması 2011, S. 181-184, Afşaroglu Matbaası, Ankara.

ORTALAMA HANE HALKI BÜYÜKLÜĞÜ

TANIM

Aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, kazanç ve masraflarını ayırmayan, hane halkı hizmet ve yönetimine iştirak eden bir veya birden fazla kişiden oluşan topluluk hane halkı olarak tanımlanmaktadır²². Bir hane halkını oluşturan kişilerin sayısına hane halkı büyüklüğü, bir hane halkını oluşturan kişilerin ortalama sayısına “ortalama hane halkı büyüklüğü” denir. Önceleri konut gereksinimini belirlemek amacıyla kullanılmış olan hane halkı sayısı ve büyüklüğü planlayıcılar için önemli bir sosyoekonomik birimdir.

AMAÇ

Bu göstergenin amacı, Türkiye’deki her il için ortalama hane halkı büyüklüğünü belirtmek, iller arası farklılıkları görsel olarak ifade etmektir.

HESAPLAMA

Ortalama hane halkı büyüklüğü, toplam nüfusun hanehalkı sayısına bölünmesi ile he-

saplanır. Ancak bu harita oluşturulurken tarafımızca böyle bir hesaplama yapılmamış, doğrudan “2011 Türkiye Nüfus ve Konut Araştırması” sonuçları kullanılmıştır. Birleşmiş Milletler, nüfus ve konut konusunda ülkelerarası karşılaştırılabilir istatistikler elde edilmesi amacıyla ülkelerin “nüfus ve konut sayımı” yapmalarını önermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu, idari kayıtlara dayalı geniş kapsamlı bir örnekleme araştırması olarak planladığı nüfus ve konut araştırmasını, Avrupa Birliği’ne üye ülkelere uyumlu bir şekilde 2011 yılında gerçekleştirmiş, araştırmada yaklaşık 9 milyon kişi ile yüz yüze görüşmüştür.

SINIFLAMA

Harita oluşturulurken veriler “4’ün altı”, “4 – 5,9”, “6 ve üzeri” olarak gruplandırılmıştır. Sayılar azdan çoğa doğru değişirken; iller de sayıyla orantılı olarak açıktan koyuya doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

“2011 Türkiye Nüfus ve Konut Araştırma-

sı” sonuçlarına göre ülkemizdeki hane sayısı 19.481.678, ortalama hane halkı büyüklüğü ise 3,8’dir²³. Harita incelendiğinde, ülkemizin Güneydoğu ve Doğu bölgelerinde ortalama hane halkı büyüklüğünün daha yüksek, Batı ve Orta Anadolu’daki illerde ise daha düşük olduğu görülmektedir. Ortalama hane halkı büyüklüğü en yüksek olan illerimiz sırasıyla Şırnak (7,6), Hakkari (7,2) ve Van (6,6); en düşük olan illerimiz ise Çanakkale (2,8) ve Balıkesir’dir (2,9).

Bu oranlar sadece Türkiye’de iller arasında değil, dünyada ülkeler arasında da büyük değişiklikler göstermektedir.

Ülkelere bakıldığında en yüksek oranların gelişme düzeyi az olan, ekonomik faaliyet türü olarak primer faaliyetlerle uğraşan, şehirleşme oranının düşük olduğu, nüfus planlaması yapılamayan ülkelere; en düşük oranların ise genel olarak gelişmesini tamamlamış, ekonomik faaliyet türü olarak sekonder ve tersiyer faaliyetlerin geliştiği, sanayileşme ve şehirleşme oranının yüksek olduğu ülkeler-

de olduğu görülmektedir. Avrupa ülkelerine ait istatistikler incelendiğinde, 2011 yılına ait verisi olan ülkeler içinde, Bulgaristan, Malta ve Hırvatistan 2,9 kişi ile ortalama hane halkı büyüklüğü en yüksek ülkelerdir²⁴. OECD ülkelerine ait istatistiklerde ise ortalama hane halkı büyüklüğü açısından ülkeler arasında belirgin farklılıklar olduğu, sayının Danimarka, Finlandiya, Almanya, Norveç ve İngiltere’de 2,1’lerde iken, Meksika ve Türkiye’de 4’e kadar çıktığı belirtilmektedir²⁵.

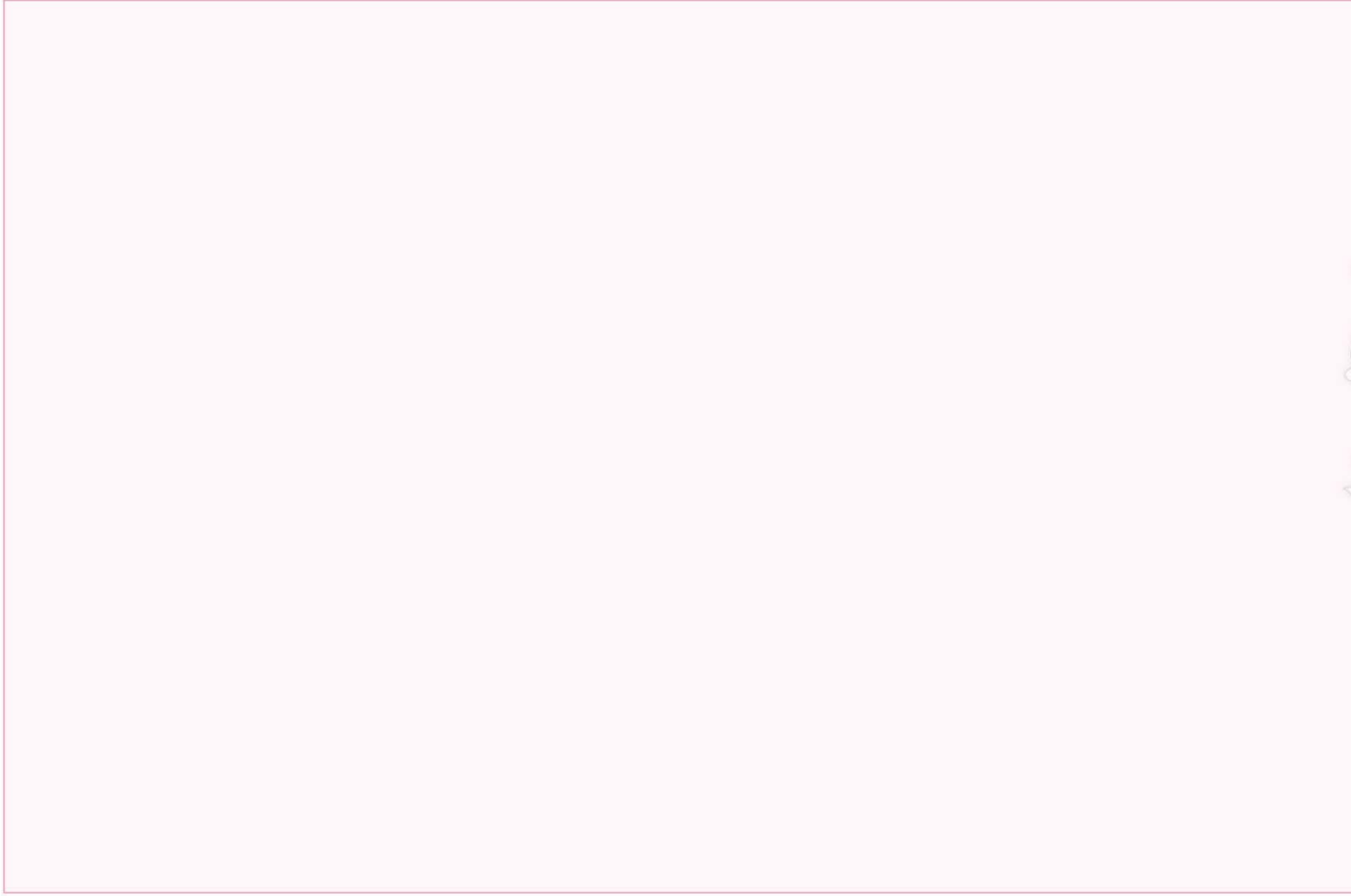
Türkiye’de hane halkı büyüklüklerinin dağılımında etkili olan faktörlerin başında kültürel yapı gelmektedir. Ataerkil aile yapısının devam etmesi, erkek çocukların erken yaşta evlenip aile yanına yerleşmesi, kadının sosyal hayata katılmaması, çok eşliliğin olabilmesi, doğum oranının yüksek olması, ekonomik faaliyetler için iş gücü ihtiyacı, göçlerin bireysel değil ailecek yapılması, çok fazla göç olmasına rağmen nüfus artış hızının düşmemesi bu faktörlerden bazıları olarak sayılabilir.

22 TÜİK, İşgücü, İstihdam ve İşsizlik İstatistikleri Sorularla Resmî İstatistikler Dizisi – 1, http://www.tuik.gov.tr/icerikGetir.do?stab_id=134, (Erişim Tarihi: 30.05.2013)

23 TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15843> (Erişim Tarihi: 19.04.2013)

24 <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/print.do?print=true> (Erişim Tarihi: 11.04.2013)

25 OECD, www.oecd.org/els/social/family/database (Erişim Tarihi: 11.04.2013)

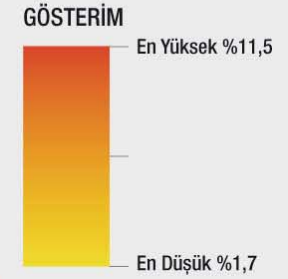
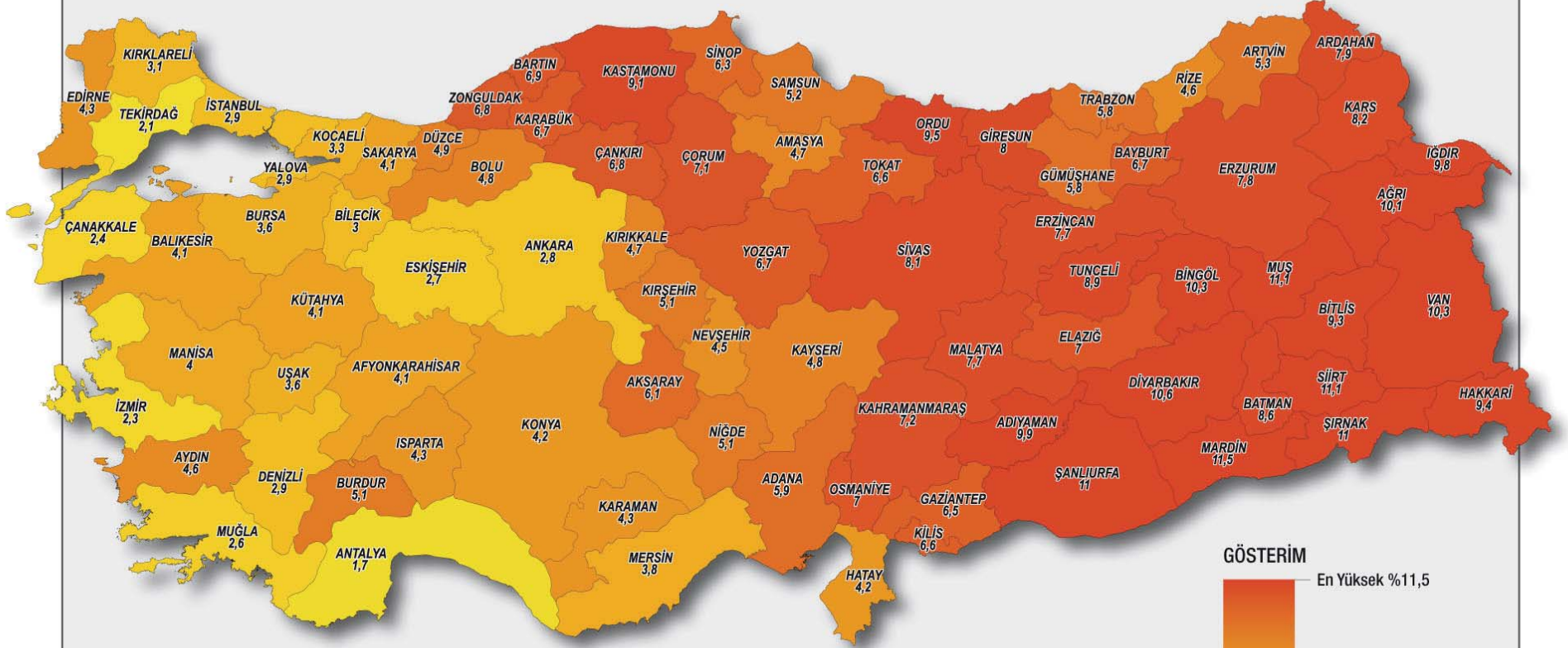
B Eğitim

MEKANSAL ANALİZ

HARİTA 13: OKUMA YAZMA BİLMİYEN NÜFUS ORANI - TOPLAM (%)

AÇIKLAMALAR

2011 yılında iller bazında okuma yazma bilmeyen nüfusun dağılımı (%) tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK

TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

OKUMA YAZMA BİLMEMEYEN NÜFUS ORANI - TOPLAM

TANIM

Gösterge, nüfusun okuma yazma bilmeme durumunu tanımlamaktadır.

AMAÇ

Göstergenin amacı okuma yazma bilmeme durumu üzerinden toplumun eğitim düzeyini göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar verilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanına²⁶ dayanılarak hesaplanmıştır. Hesaplama 15 yaş üstündeki nüfusta yapılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(okuma yazma bilmeyenler / aynı yaş grubundaki nüfus) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, okuma yazma bilmeyenler çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar okuryazarlığın en az olduğu illeri göstermektedir.

AÇIKLAMA

Türkiye'de 3.171.270 kişi (%4,7) okuma yazma bilmemektedir. Bunların %82,5'i kadındır. Okuma yazma bilmeyenlerin en düşük oranda olduğu il Antalya'dır (%1,7). Antalya'yı Tekirdağ, İzmir ve Çanakkale izlemektedir. Okuma yazma bilmeyen nüfusun en yoğun olduğu il Mardin'dir (%11,5). Mardin'i Siirt, Muş, Şırnak ve Şanlıurfa izlemektedir.

Okuma yazma bilmeyen nüfusun yoğunlaştığı bölge (İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasına göre) Orta ve Güney Doğu Anadolu'dur. Zonguldak ve Şanlıurfa'dan geçen hattın doğusunda kalan (birkaç il dışında) illerde okuma yazma bilmeyenler diğer illere göre daha yoğundur. Bu hat üzerinde kom-

şu illerdeki belirgin farklılık dikkat çekicidir. Örneğin; Kayseri'de %4,8 olan okuma yazma bilmeyen nüfus oranı, komşuları olan; Yozgat'ta %6,7, Sivas'ta %8,1, Kahramanmaraş'ta %7,2'dir. Benzer durum bu hat üzerindeki Ankara için de geçerlidir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme, UNDP) verilerine göre ülkemizde 2005-2010 dönemi için 15 yaş ve üzeri nüfusta okuma yazma bilmeyenlerin oranı %9,2'dir²⁷. Aynı dönemde Avrupa ülkelerinin çoğunda bu oranın sıfır olduğu, İspanya'da %2,3; İtalya'da %1,1; Yunanistan'da %2,8; Rusya Federasyonu'nda %0,4; Küba'da %0,2; Romanya'da %2,3; Suudi Arabistan'da %13,4; İran'da %15,0 ve Tunus'ta %22,4 olduğu gözlenmektedir²⁷.

Okuma yazma bilmemenin demografik dağılımının ve nedenlerinin incelenmesi ve nedensel faktörlerin düzeltilerek okuma yazma bilmeyenlerin nüfus içindeki yoğunluğunun azaltılması gereklidir.

²⁶ TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS). <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> (Erişim tarihi: 18.04.2013).

²⁷ UNDP, <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/hdr/human-development-report-2013/>, (Erişim tarihi: 15.05.2013).

OKUMA YAZMA BİLMİYEN NÜFUS ORANI - KADIN

TANIM

Gösterge, kadın nüfusta okuma yazma bilmeme durumunu tanımlamaktadır.

AMAÇ

Göstergenin amacı okuma yazma bilmeme durumu üzerinden kadınların eğitim düzeyini göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar verilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanından²⁸ hesaplanmıştır. Hesaplama 15 yaş üstündeki kadın nüfusta yapılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(okuma yazma bilmeyenler / aynı yaş grubundaki nüfus) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, okuma yazma bilmeyenler çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar okuma yazma bilmemenin yüksek düzeyde olduğunu tanımlamaktadır.

AÇIKLAMA

Türkiye'de okuma yazma bilmeyenlerin büyük çoğunluğu (%82,5) kadındır. Okuma yazma bilmeyen kadın oranının en düşük olduğu il (erkeklerde de olduğu gibi) Antalya'dır (%2,9). Antalya'yı Tekirdağ ve İzmir izlemektedir. Okuma yazma bilmeyen kadın nüfus oranının en yüksek olduğu il ise neredeyse her beş kadından birinin okuma yazma

bilmediği Şırnak'tır (%19,2). Şırnak'ı Muş, Siirt, Mardin ve Şanlıurfa izlemektedir.

İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması'na göre Batı Karadeniz'de yer alan kimi iller dışında okuma yazma bilmeyen kadın nüfusu Türkiye'nin doğusunda özellikle Güney ve Ortadoğu Anadolu'da yoğunlaşmaktadır.

UNESCO verilerine göre 2008 yılında dünyada 510 milyonun üzerinde 15 yaş ve üzerindeki kadının (%21) okuma yazması yoktur. Bütün dünyada okuma yazma bilmeyen erişkinlerin yaklaşık üçte ikisi (%64) kadındır. Güney Asya'da yaşayan kadınların yaklaşık yarısı okuma yazma bilmezken, gelişmiş ülkelerdeki kadınların neredeyse tamamı okuma yazma bilmektedir. Kadın-erkek okuryazarlık hızına göre hesaplanan toplumsal cinsiyet parite endeksi (The Gender Parity Index, GPI) gelişmiş ülkelerde ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra

kurulan ülkelerde 1,00 iken, Sahra Altı Afrika'da 0,75 ve Güney Asya'da 0,70'dir. Dünyada bu parite 0,90'dır²⁹.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmanın ilk adımı, kadınların eğitime erişimlerinin önündeki engellerin kaldırılması olmalıdır. Dünya Ekonomik Forumu Küresel Toplumsal Cinsiyet Farkı 2012 raporunda Türkiye toplumsal cinsiyet farkı sıralamasında 124. sırada bulunmaktadır. 2006 yılında 105. sırada³⁰ bulunan ülkemizin yıllar geçtikçe toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından daha da arka sıralarda yer alması düşündürücüdür.

Toplumsal kalkınmanın koşullarından olan eğitim; özellikle kadın eğitiminin bölgesel farklılıkları yerel koşullarda da değerlendirilmelidir. Kadınların okuma yazma bilmeme nedenlerini açıklayacak bilimsel çalışmalara ve önleyici girişimlere gereksinim vardır.

²⁸ TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> (Erişim tarihi: 18.04.2013).

²⁹ UNESCO, http://www.unesco.org/education/ld2010/FactSheet2010_Lit_EN.pdf, (Erişim tarihi: 15.05.2013).

³⁰ World Economic Forum, http://www3.weforum.org/docs/WEF_Gender-Gap_Report_2012.pdf, (Erişim tarihi: 15.05.2013).

OKUMA YAZMA BİLMİYEN NÜFUS ORANI - ERKEK

TANIM

Gösterge, erkek nüfusta okuma yazma bilmeme durumunu tanımlamaktadır.

AMAÇ

Göstergenin amacı okuma yazma bilmeme durumu üzerinden erkeklerin eğitim düzeyini göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar verilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanından³¹ hesaplanmıştır. Hesaplama 15 yaş üstündeki erkek nüfusta yapılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(okuma yazma bilmeyenler / aynı yaş grubundaki nüfus) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, okuma yazma bilmeyenler çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar okuma yazma bilmemenin yüksek düzeyde olduğunu tanımlamaktadır.

AÇIKLAMA

Türkiye’de 3.171.270 kişi (%4,7) okuma yazma bilmemektedir. Bunların %82,5’i kadındır. Okuma yazma bilmeyen erkek oranı en düşük olan il Antalya’dır (%0,6). Antalya’yı aynı oranda (%0,8) üç il, Ankara, Eskişehir ve İzmir izlemektedir. En fazla okuma yazma bil-

meyen erkek nüfus oranı Mardin’dedir (%4,4). Mardin’i Bingöl (%4,1), Adıyaman (%4,1) ve Diyarbakır (%4,0) izlemektedir.

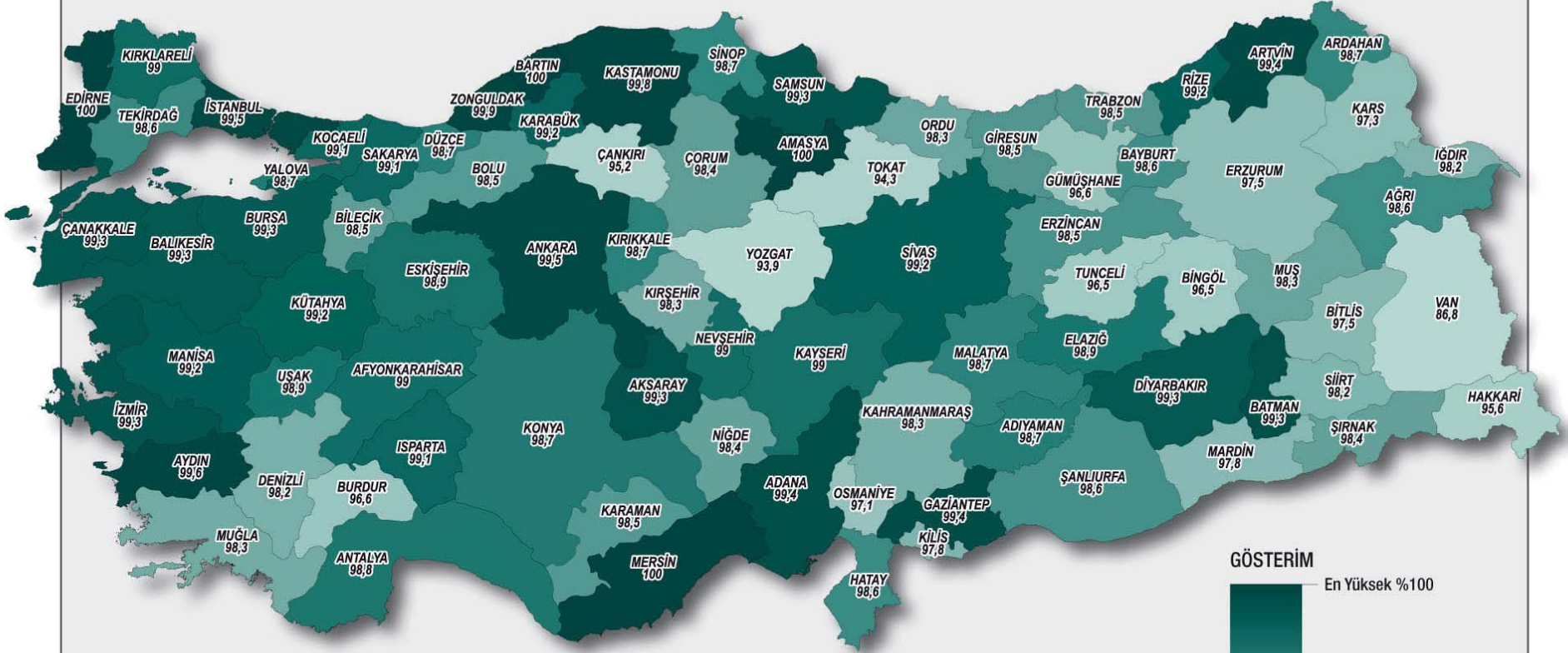
Bartın, Kastamonu ve Çorum dışında okuma yazma bilmeyen erkekler başta Güney ve Ortadoğu Anadolu olmak üzere Türkiye’nin Doğusunda yoğunlaşmaktadır.

UNESCO verilerine göre 2008 yılında dünyada 285 milyonun üzerinde 15 yaş ve üzerindeki erkeğin (%12) okuma yazması yoktur. Bütün dünyada okuma yazma bilmeyen erişkinlerin yaklaşık üçte biri (%36) erkektir³².

Erkek nüfusun okuma yazma bilmeme düzeyinin yüksek olduğu yerleşim yerlerinde yaş gruplarına göre eğitim düzeyinin değerlendirilmesi, okuma yazma bilmemenin nedenlerinin incelenmesi ve yerel koşullara uygun eylem planı hazırlanması gerekmektedir.

31 TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdaglapp/adnks.zul> (Erişim tarihi: 18.04.2013).

32 UNESCO, http://www.unesco.org/education/ild2010/FactSheet2010_Lit_EN.pdf, (Erişim tarihi: 15.05.2013).

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

İller bazında 2011-2012 öğretim yılı başında elde edilen verilere göre okullaşma oranları tematik olarak haritalandırılmıştır.

KAYNAK
TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ
PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 16. İllere Göre İlköğretim Okullaşma Oranı - Toplam

İLKÖĞRETİM OKULLAŞMA ORANI – TOPLAM

TANIM

Gösterge nüfusun resmi ilköğretim yaş grubunda olup ilköğretim veya ortaöğretime devam eden öğrencilerin durumunu tanımlar.

AMAÇ

Göstergenin amacı okullaşma oranı üzerinden toplumun eğitim düzeyini göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Eğitim İstatistiklerine göre hazırlanmıştır³³.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(resmi ilköğretim okulu yaş grubu olan 6-13

yaş grubunda yer alan öğrenci sayısı / aynı yaş grubundaki toplam nüfus) x 100.³⁴

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, ilköğretim net okullaşma oranına göre çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar okullaşma oranının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de 2011-2012 öğretim yılı başı ve rilerine göre ilköğretim net okullaşma oranı %98,67’dir. İlköğretim net okullaşma oranının en düşük olduğu il %86,77 ile Van’dır. Van’ı Yozgat, Tokat ve Çankırı izlemektedir. İlköğretim net okullaşma oranı %100,0 olan iller Edirne, Mersin, Bartın ve Amasya’dır. Türkiye’de ilköğretim net okullaşma oranı %99,0’un üzerinde olan 31 il, %98,0’in altında olan 14 il bulunmaktadır. Türkiye’de %86,8 ile %100,0 arasında değişen ilköğretim net okul-

laşma oranı açısından coğrafi bölgelere göre farklılıktan çok iller arasındaki farklılık dikkat çekmektedir. Örneğin; Burdur’da %96,6 olan oran komşusu Isparta’da %99,1, Yozgat’ta %93,9 olan oran komşusu Sivas’ta %99,2, Van’da %86,8 olan oran ise komşusu olan Siirt’tte %98,2, Şırnak’ta %98,4 olmaktadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme, UNDP) verilerine göre ülkemizde 2002-2011 dönemi için ilköğretimden ayrılanların oranı %8,2’dir. Bu oran aynı dönem için gelişmiş ülkelerin çoğunda %1’in altında, Almanya’da %4,4; Romanya’da %4,9; Suudi Arabistan’da %6,7; ABD’de %6,9; Lübnan’da %8,2 ve Brezilya’da %24,3’tür.

Düşük ilköğretim net okullaşma oranları yerelde araştırılarak nedenleri saptanmalı ve çözüme yönelik eylem planları hazırlanmalıdır.

33 TÜİK, Eğitim İstatistikleri. IBBS 3. Düzey ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı. www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=14 (Erişim tarihi: 18.04.2013).

34 TÜİK, Veri: Kapsam, Dönem ve Zamanlilik. www.tuik.gov.tr/PrelstatistikMevta.do?istab_id=1128 (Erişim tarihi: 18.04.2013).

İLKÖĞRETİM OKULLAŞMA ORANI – KADIN

TANIM

Gösterge kadın nüfusta resmi ilköğretim yaş grubunda olup ilköğretim veya ortaöğretime devam eden kadın öğrencilerin durumunu tanımlar.

AMAÇ

Göstergenin amacı kadın nüfus içinde okullaşma oranı üzerinden toplumun eğitim düzeyini göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlanmak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Eğitim istatistiklerine göre hazırlanmıştır³⁵.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(resmi ilköğretim okulu yaş grubu olan 6-13

yaş grubunda yer alan kadın öğrenci sayısı / aynı yaş grubundaki toplam nüfus) x 100.³⁶

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, ilköğretim net okullaşma oranına göre çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar kadınlarda okullaşma oranının yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de 2011-2012 öğretim yılı başı verilerine göre; ilköğretim net okullaşma oranı %98,67, kadınlarda da benzer şekilde %98,56 olarak gerçekleşmiştir. Kadınlarda ilköğretim net okullaşma oranının en düşük olduğu il %86,60 ile Van’dır. Van’ı Yozgat ve Tokat izlemektedir. Bu sıralama Türkiye geneli ve erkek nüfus için yapılan sıralamanın aynısıdır. Türkiye’de ilköğretim net okullaşma oranının %100,0 olduğu 4 il (Edirne, Mersin, Bartın ve Amasya), erkeklerde 5 il (Kastamonu katılır) varken kadınlarda 2 il (Mersin, Amas-

ya) bulunmaktadır. Kadınlarda ilköğretim net okullaşma oranı %99,0 ve üzerinde olan 26 il, %98,0’in altında olan 16 il bulunmaktadır. Türkiye’de kadınlarda da ülke geneli ile erkeklerdekine benzer şekilde %86,6 ile %100,0 arasında değişen ilköğretim net okullaşma oranı açısından bölgesel farklılıktan çok iller arasındaki farklılık dikkat çekmektedir. Örneğin Burdur’da %96,7 olan oran komşusu Isparta’da %99,2, Yozgat’ta %93,8 olan oran komşusu Sivas’ta %99,0, Van’da %86,6 olan oran ise komşusu olan Siirt’te %97,9, Şırnak’ta %98,2 olmaktadır.

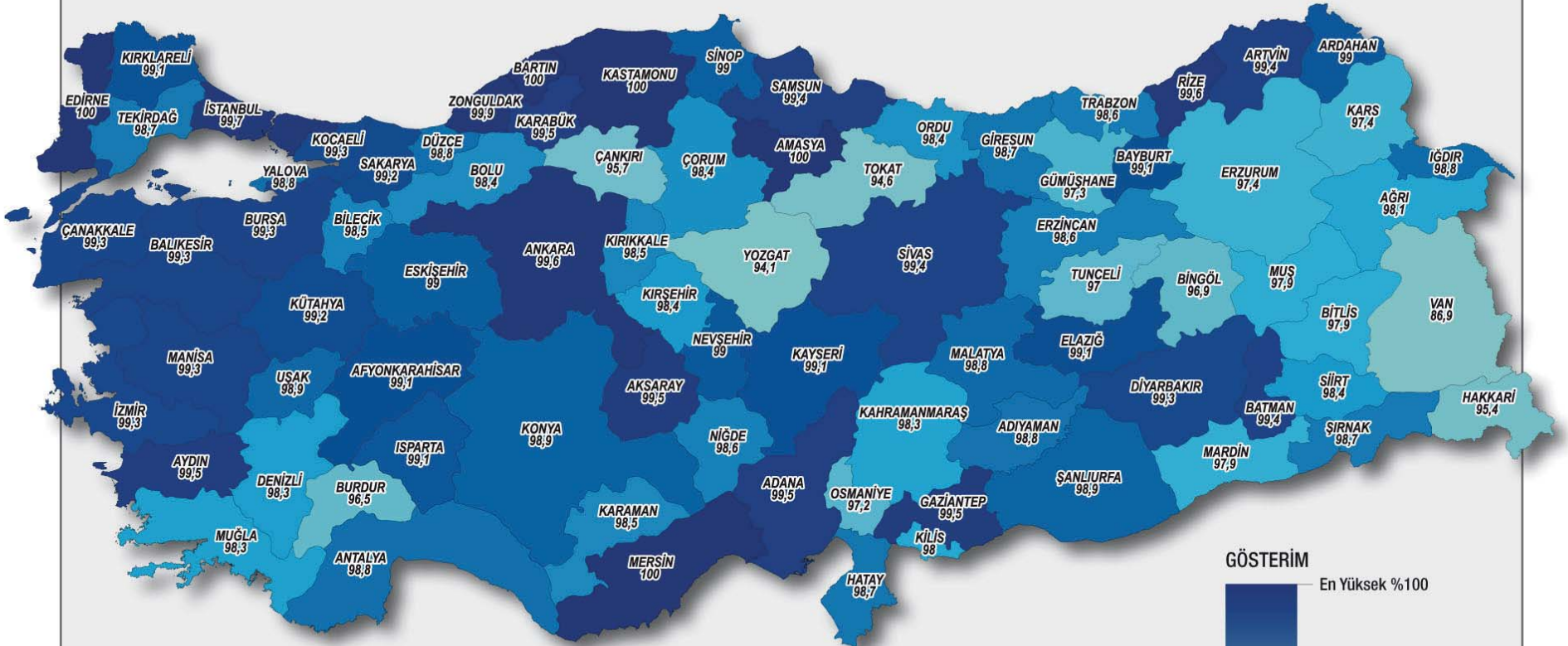
UNESCO veritabanına göre ülkemizde 2010 yılında ilköğretim çağındaki kadınların %2’si okula devam etmemektedir. Bu oran gelişmiş ülkelerin büyük çoğunluğunda sıfıra yakın, Macaristan’da %2, Polonya’da %3 ve Doğu Avrupa’da %4 dolaylarındadır³⁷.

Düşük ilköğretim net okullaşma oranları yerelde araştırılarak nedenleri saptanmalı ve çözüme yönelik eylem planları hazırlanmalıdır.

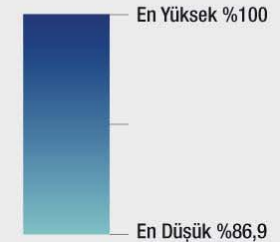
35 TÜİK, Eğitim İstatistikleri. IBBS 3. Düzey ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı. www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=14 (Erişim tarihi: 18.04.2013).

36 TÜİK, Veri: Kapsam, Dönem ve Zamanlılık. www.tuik.gov.tr/PrelstatistikMerta.do?istab_id=1128 (Erişim tarihi: 18.04.2013).

37 UNESCO, <http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=184>, (Erişim tarihi: 15.05.2013).

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

2011-2012 öğretim yılı başı cinsiyete göre okullaşma oranları (ilköğretim düzeyinde eğitim gören erkek nüfus oranı) (%) tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK

TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ

PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 18. İllere Göre İlköğretim Okullaşma Oranı - Erkek

İLKÖĞRETİM OKULLAŞMA ORANI – ERKEK

TANIM

Gösterge erkek nüfusta resmi ilköğretim yaş grubunda olup ilköğretim veya ortaöğretime devam eden erkek öğrencilerin durumunu tanımlar.

AMAÇ

Göstergenin amacı erkek nüfus içinde okullaşma oranı üzerinden toplumun eğitim düzeyini göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Eğitim istatistiklerine göre hazırlanmıştır³⁸.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(resmi ilköğretim okulu yaş grubu olan 6-13

yaş grubunda yer alan erkek öğrenci sayısı / aynı yaş grubundaki toplam nüfus) x 100,³⁹

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, ilköğretim net okullaşma oranına göre çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar erkeklerde okullaşma oranının yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de 2011-2012 öğretim yılı başı verilerine göre; ilköğretim net okullaşma oranı %98,67, erkeklerde de benzer şekilde %98,77 olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde ilköğretim net okullaşma oranının en düşük olduğu il %86,94 ile Van’dır. Van’ı Yozgat, Tokat ve Hakkâri izlemektedir. Türkiye’de ilköğretim net okullaşma oranının %100,0 olduğu illere (Edirne, Mersin, Bartın ve Amasya) erkeklerde Kastamonu katılmaktadır. Erkeklerde ilköğretim net okullaşma oranı %99,0 ve üye-

rinde olan 34 il, %98,0’in altında olan 14 il bulunmaktadır. Türkiye’de erkeklerde %86,9 ile %100,0 arasında değişen ilköğretim net okullaşma oranı açısından bölgesel farklılıktan çok iller arasındaki farklılık dikkat çekmektedir. Örneğin Burdur’da %96,5 olan oran, komşusu Isparta’da %99,1, Yozgat’ta %94,1 olan oran, komşusu Sivas’ta %99,4, Van’da %86,9 olan oran ise komşusu olan Sirt’ta %98,4, Şırnak’ta %98,7 olmaktadır.

UNESCO veritabanına göre ülkemizde 2010 yılında ilköğretim çağındaki erkeklerin %1’i okula devam etmemektedir. İlköğretim çağındaki erkeklerin okula devam etmeme oranı gelişmiş ülkelerin büyük çoğunluğunda sıfıra yakın, Macaristan’da %2, Polonya’da %3 ve Doğu Avrupa’da %4 dolaylarındadır.⁴⁰

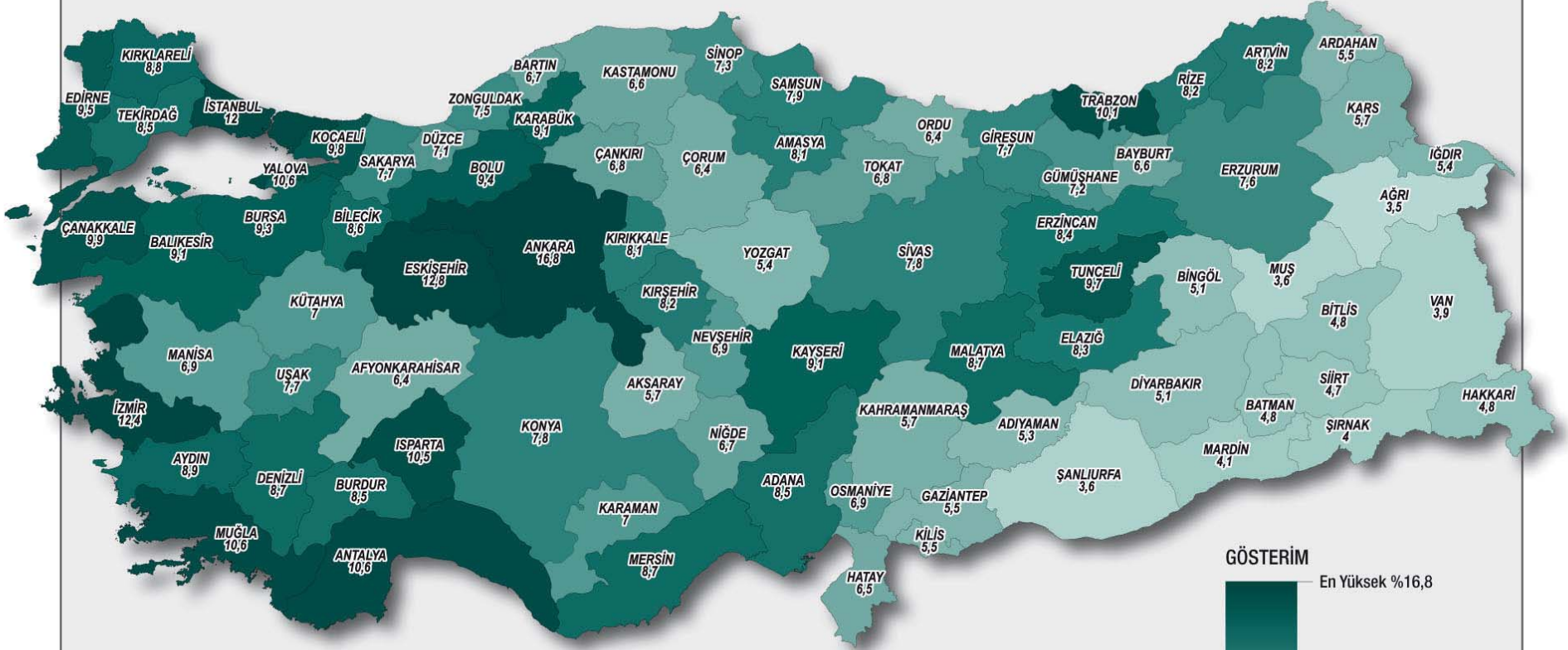
Düşük ilköğretim net okullaşma oranları yerelde araştırılarak nedenleri saptanmalı ve çözüme yönelik eylem planları hazırlanmalıdır.

38 TÜİK, Eğitim İstatistikleri. İBBS 3. Düzey ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı. www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=14 (Erişim tarihi: 18.04.2013).

39 TÜİK, Veri: Kapsam, Dönem ve Zamanlılık. www.tuik.gov.tr/PrelstatistikMerta.do?istab_id=1128 (Erişim tarihi: 18.04.2013).

40 UNESCO, <http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=184>, (Erişim tarihi: 15.05.2013).

HARİTA 19: YÜKSEKOKUL VE ÜZERİ MEZUNLARI ORANI - TOPLAM (%)

AÇIKLAMALAR

2011 yılında illere göre yüksek okul ve üstü mezunların dağılımı (%) tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK
TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ
PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 19. Illere Göre Yüksekokul ve Üzeri Mezunların Oranı - Toplam

YÜKSEKOKUL VE ÜZERİ MEZUNLARIN ORANI – TOPLAM

TANIM

Gösterge yüksekokul ve üzeri mezunların durumunu tanımlamaktadır.

AMAÇ

Göstergenin amacı yüksekokul ve üzeri mezunlarının durumu üzerinden toplumun eğitim düzeyini göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanından⁴¹ hesaplanmıştır. Veri 6 yaş ve üzeri için verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(yüksekokul ve üstü mezun sayısı / toplam nüfus) x 100

Toplam nüfus hesaplanırken, il toplam nüfusundan bitirilen okul düzeyi bilinmeyenler çıkarılmıştır. Böylelikle eğitim düzeyi bilinmeyenler hesaplama dışında tutulmuştur.

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, yüksekokul ve üstü mezunlar çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar yüksekokul mezuniyetinin fazla olduğunu tanımlamaktadır.

AÇIKLAMA

Türkiye’de en fazla yüksekokul ve üstü mezunu Ankara’dadır (%16,8). Onu Eskişehir, İzmir ve İstanbul izlemektedir. En düşük

yüksekokul mezuniyeti ise Ağrı’dadır (%3,5). Onu Muş ve Şanlıurfa izlemektedir. Türkiye’nin nüfus ve gelişmişlik açısından üst sıralarda yer alan Bursa ve Adana yüksekokul mezunlarının görece azlığı ile dikkat çekmektedir. Türkiye’nin en büyük 4. kenti olan Bursa yüksek okul ve üstü mezuniyet sıralamasında 15. 5. en büyük kent olan Adana ise 28. sırada yer almaktadır. Çanakkale, Muğla, Edirne, Yalova, Bolu, Tunceli ve Trabzon; Bursa ve Adana’dan daha fazla oranda yüksekokul ve üstü mezun barındırmaktadır. Yüksekokul mezuniyetinin en düşük olduğu kentler Güneydoğu Anadolu’da yoğunlaşmaktadır.

Yüksekokul mezuniyeti açısından kadınların erkeklere en yaklaştığı kent İzmir’dir (%45,8’i kadın). Erkeklere oranla en az yüksekokul mezunu kadın Hakkari’dedir (%23,3).

41 TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS). <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> (Erişim tarihi: 18.04.2013).

YÜKSEKOKUL VE ÜZERİ MEZUNLARIN ORANI – KADIN

TANIM

Gösterge yüksekokul ve üzeri mezunu kadınların durumunu tanımlamaktadır.

AMAÇ

Göstergenin amacı yüksekokul ve üzeri mezunu kadınlarda eğitim düzeyini göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanından⁴² hesaplanmıştır. Veri 6 yaş ve üzeri için verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(yüksekokul ve üstü mezun kadın sayısı / toplam kadın nüfusu) x 100

Toplam kadın nüfusu hesaplanırken, il toplam kadın nüfusundan bitirilen okul düzeyi bilinmeyen kadınlar çıkarılmıştır. Böylelikle eğitim düzeyi bilinmeyenler hesaplama dışında tutulmuştur.

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, yüksekokul ve üstü mezunu kadınlar çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar yüksekokul mezuniyetinin fazla olduğunu tanımlamaktadır.

AÇIKLAMA

Türkiye'den fazla oranda yüksekokul ve üstü mezunu kadın, erkeklerde de olduğu gibi Ankara'dadır (%14,9). Onu İzmir, Eskişehir ve İstanbul izlemektedir. En düşük yüksekokul mezuniyeti ise Ağrı'dadır (%2,3). Onu Şanlıurfa, Muş ve Şırnak izlemektedir. Türkiye'nin en büyük 4. kenti olan Bursa yüksekokul ve üstü mezuniyet sıralamasında 14., 5. en büyük kent olan Adana ise 21. sırada yer almaktadır. Tunceli, Çanakkale, Edirne, Antalya, Isparta ve Muğla; Bursa ve Adana'dan daha fazla oranda yüksekokul ve üstü mezun kadın nüfus barındırmaktadır. Yüksekokul mezuniyetinin en düşük olduğu kentler Güneydoğu Anadolu'da yoğunlaşmaktadır.

⁴² TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS). <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> (Erişim tarihi: 18.04.2013).

YÜKSEKOKUL VE ÜZERİ MEZUNLARIN ORANI – ERKEK

TANIM

Gösterge yüksekokul ve üzeri mezun erkeklerin durumunu tanımlamaktadır.

AMAÇ

Göstergenin amacı yüksekokul ve üstü mezunu erkeklerde eğitim düzeyini göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanından⁴³ hesaplanmıştır. Veri 6 yaş ve üzeri için verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(yüksekokul ve üstü mezun erkek sayısı / toplam erkek nüfusu) x 100

Toplam erkek nüfusu hesaplanırken, il toplam erkek nüfusundan bitirilen okul düzeyi bilinmeyen erkekler çıkarılmıştır. Böylelikle eğitim düzeyi bilinmeyenler hesaplama dışında tutulmuştur.

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, yüksekokul ve üstü mezunu erkekler çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar yüksekokul mezuniyetinin fazla olduğunu tanımlamaktadır.

AÇIKLAMA

Türkiye'den fazla oranda yüksekokul ve üstü mezunu erkek Ankara'dadır (%18,8). Onu Eskişehir, İzmir ve İstanbul izlemektedir. En düşük yüksekokul mezuniyeti ise Ağrı'dadır (%4,5). Onu Muş ve Şanlıurfa izlemektedir. Türkiye'nin nüfus ve gelişmişlik açısından üst sıralarda yer alan Bursa ve Adana yüksekokul mezunu erkeklerin azlığı ile dikkat çekmektedir. Türkiye'nin en büyük 4. kenti olan Bursa yüksek okul ve üstü mezuniyet sıralamasında 20., 5. en büyük kent olan Adana ise 34. sırada yer almaktadır. Bilecik, Elazığ, Tunceli, Karabük, Isparta ve Yalova; Bursa ve Adana'dan daha fazla oranda yüksekokul ve üstü mezun erkek nüfus barındırmaktadır. Yüksekokul mezuniyetinin en düşük olduğu kentler Güneydoğu Anadolu'da yoğunlaşmaktadır.

43 TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS). <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> (Erişim tarihi: 18.04.2013).

İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE OKUL BAŞINA ÖĞRENCİ SAYISI

TANIM

Harita, ilköğretim düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı, ilköğretim düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayısının ülke genelindeki durumunu göstermektir.

HESAPLAMA

Okul başına düşen öğrenci sayısı, ilköğretim düzeyinde, iller bazında, toplam öğrenci sayısının toplam okul sayısına bölünmesi ile elde edilen ve bir okuldaki ortalama öğrenci sayısını gösteren göstergedir⁴⁴. Okul, her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer, öğrenci ise öğrenim görmek amacıyla ders alan birey olarak tanımlanmaktadır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

ilköğretim düzeyinde öğrenci sayısı / toplam ilköğretim okulu sayısı

SINIFLAMA

Haritada gösterilen kategorilerin sınıflandırması yapılmamış, azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de ilköğretim düzeyinde okul başına düşen ortalama öğrenci sayısı 323’tür⁴⁵. En yüksek olduğu il İstanbul’dur. İstanbul’da okul başına düşen öğrenci sayısı 1021’dir. İstanbul’u sırasıyla 581 öğrenciyle Ankara ve 540 öğrenciyle Kocaeli ilimiz izlemektedir. İlköğretim düzeyinde okul başına düşen öğ-

renci sayısının en düşük olduğu illerimiz ise 95 öğrenciyle Bayburt, 98 öğrenciyle Ardahan ve 111 öğrenciyle Gümüşhane’dir.

Harita incelendiğinde Doğu Anadolu, Batı ve Orta Karadeniz Bölgesinde ilköğretim düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayısının diğer bölgelere göre düşük olduğu; İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa gibi nüfusu fazla illerimizde ise yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum öğrenci sayısının fazlalığından ve bina eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Yoğun yaşanan yerler olarak tanımlanan okullarda öğrenci sayılarının da okulun kapasitesini aşmaması gerekmektedir.

44 Millî Eğitim İstatistikleri – Örgün Eğitim 2012 – 2013 http://sgb.meb.gov.tr/statistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2012_2013.pdf

45 TÜİK, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/TabloOlustur.do> (Erişim tarihi: 20.04.2013).

İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE ÖĞRETMEN BAŞINA ÖĞRENCİ SAYISI

TANIM

Harita, ilköğretim düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı, ilköğretim düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının ülke genelindeki durumunu göstermektir.

HESAPLAMA

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, ilköğretim düzeyinde, iller bazında, toplam öğrenci sayısının toplam öğretmen sayısına bölünmesi ile elde edilen ve bir öğretmenin eğitim verdiği ortalama öğrenci sayısını gösteren göstergedir. Öğretmen, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini yürüten ihtisas sahibi kişi, öğrenci ise öğrenim görmek amacıyla ders alan birey olarak tanımlanmaktadır⁴⁶.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

ilköğretim düzeyinde öğrenci sayısı / toplam ilköğretim öğretmen sayısı

SINIFLAMA

Haritada gösterilen kategorilerin sınıflandırması yapılmamış, azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de ilköğretim düzeyinde öğretmen başına düşen ortalama öğrenci sayısı 20’dir⁴⁷. En yüksek olduğu il Şanlıurfa’dır. Şanlıurfa’da öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 32’dir. Daha sonra sırasıyla 27’şer öğrenciyle Ağrı ve Gaziantep illerimiz gelmektedir. İlköğretim düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının en düşük olduğu illerimiz ise 10 öğrenciyle Tunceli, 13 öğrenciyle Kırşehir ve Burdur’dur.

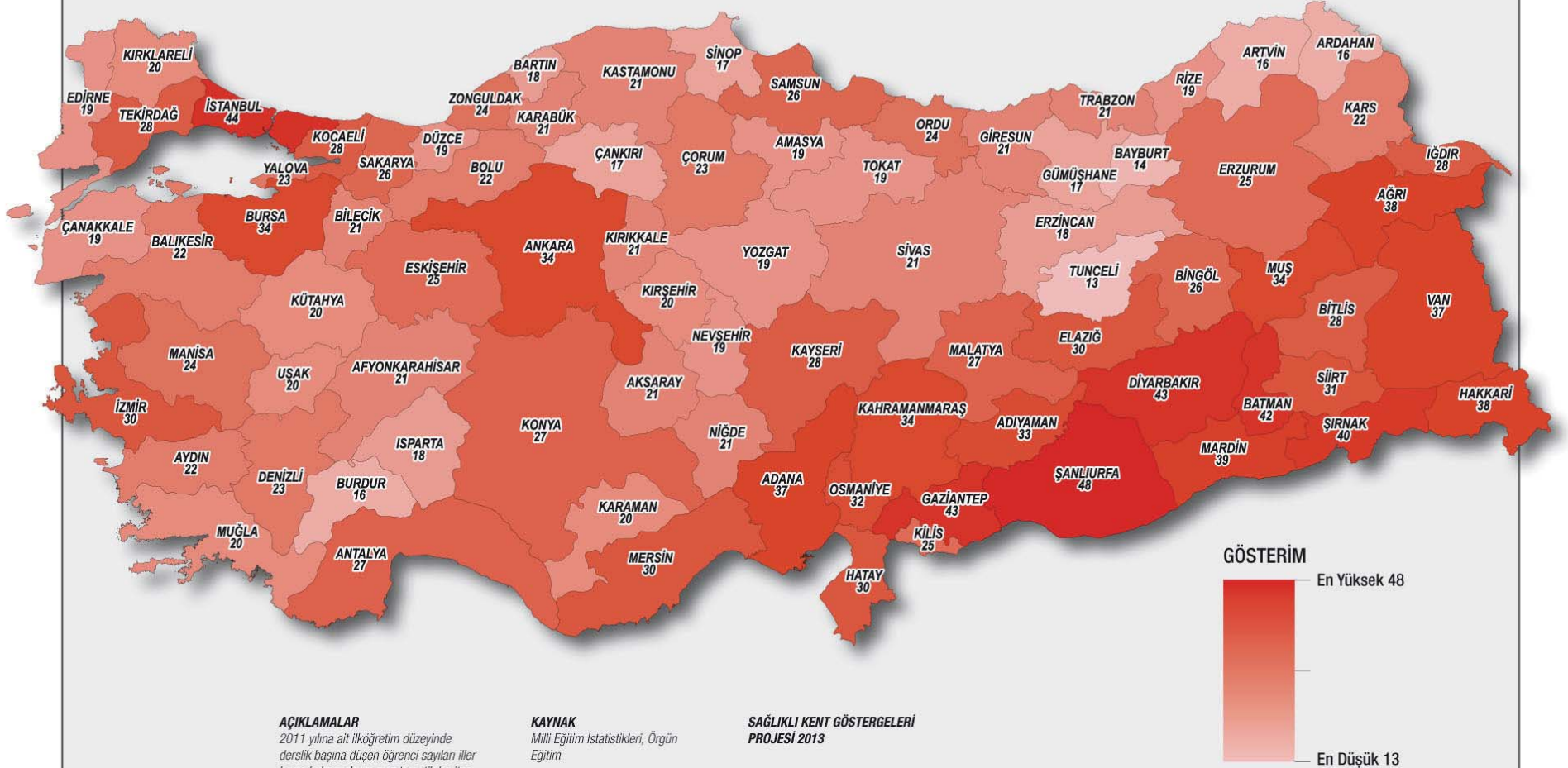
2012 yılında yayınlanan OECD verilerine göre, ilköğretim düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayıları Fransa’da 18,7, Macaristan’da 11,0, İngiltere’de 19,8, ABD’de 14,5, Brezilya’da 23,4 ve Türkiye’de 21,7’dir. Veriler 2010 yılına aittir⁴⁸.

Harita incelendiğinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve İstanbul ilinde ilköğretim düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının diğer bölgelere göre daha fazla olduğu, ülkenin geri kalan bölgelerinde ise benzer sayılarda olduğu görülmektedir. Öğretmen eksikliğini belirgin bir şekilde yansıtan öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının ilköğretim düzeyinde görülüyor olması temel eğitimin eksikliğini ve bunun getireceği olumsuzlukları düşündürmektedir.

46 Millî Eğitim İstatistikleri – Örgün Eğitim 2012 – 2013 http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2012_2013.pdf

47 TÜİK, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/tabloOlustur.do> (Erişim tarihi: 20.04.2013).

48 OECD, http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2012/average-class-size-by-type-of-institution-and-level-of-education-2010_eag-2012-table233-en (Erişim tarihi: 20.04.2013)

AÇIKLAMALAR

2011 yılına ait ilköğretim düzeyinde derslik başına düşen öğrenci sayıları iller bazında hesaplanmış ve tematik haritası hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında açık ilköğretim öğrencileri kapsamamıştır. Haritada, öğrenci sayılarının artışına göre renklendirme yapılmıştır.

KAYNAK

Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

GÖSTERİM

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 24. İllere Göre İlköğretim Düzeyinde Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı

İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE DERSLİK BAŞINA ÖĞRENCİ SAYISI

TANIM

Harita, ilköğretim düzeyinde derslik başına düşen öğrenci sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı, ilköğretim düzeyinde derslik başına düşen öğrenci sayısının ülke genelindeki durumunu göstermektir.

HESAPLAMA

Derslik başına düşen öğrenci sayısı, ilköğretim düzeyinde, iller bazında, toplam öğrenci sayısının toplam derslik sayısına bölünmesi ile elde edilen ve bir derslikteki ortalama öğrenci sayısını gösteren göstergedir. Derslik, öğrencilerin, bir öğretmenin gözetimi altında, anlatma, araştırma, küme çalışması vb. yollarla ve türlü eğitim araç ve gereçlerinden yararlanarak ders yaptıkları yer, sınıf, dershane; öğrenci ise öğrenim görmek amacıyla ders alan birey olarak tanımlanmaktadır⁴⁹.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

ilköğretim düzeyinde öğrenci sayısı / toplam ilköğretim derslik sayısı

SINIFLAMA

Haritada gösterilen kategorilerin sınıflandırması yapılmamış, azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de ilköğretim düzeyinde derslik başına düşen ortalama öğrenci sayısı 30’dur⁵⁰. En yüksek olduğu il Şanlıurfa’dır. Şanlıurfa’da derslik başına düşen öğrenci sayısı 48’dir. Şanlıurfa’yı 44 öğrenci ile İstanbul ve 43’er öğrenci ile Gaziantep ve Diyarbakır izlemektedir. İlköğretim düzeyinde derslik başına düşen öğrenci sayısının en düşük olduğu illerimiz ise 13 öğrenciyle Tunceli, 14 öğrenciyle Bayburt ve 16 öğrenciyle Ardahan’dır.

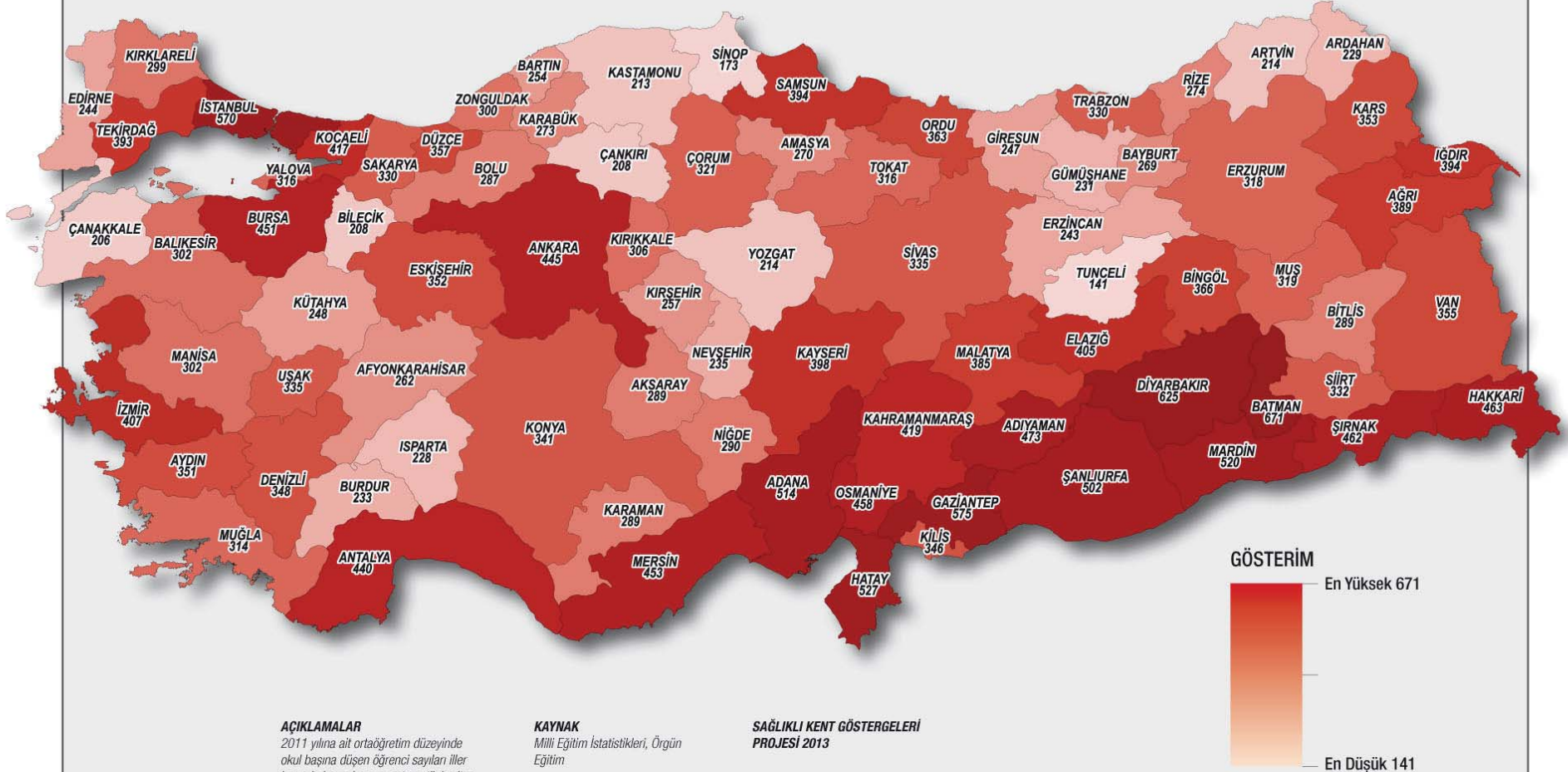
2012’de yayınlanan OECD verilerine göre ilköğretim düzeyinde derslik başına düşen öğrenci sayısı Fransa’da 22,7, Yunanistan’da 17,1, Japonya’da 28,0, İngiltere’de 24,4, ABD’de 20,0 ve Türkiye’de ise 26,1’dir⁵¹. Veriler 2010 yılına aittir.

Harita incelendiğinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve İstanbul ilimizde belirgin bir derslik başına düşen öğrenci sayısında fazlalık olduğu görülmektedir. İlköğretim düzeyinde öğretmen eksikliği ile birlikte değerlendirilmesi gereken bir göstergedir. Bu durum öğrenci sayısının fazlalığından ve binalarda derslik eksikliğinden ya da birkaç sınıfın birlikte aynı derslikte öğrenim görmesinden kaynaklanmaktadır. Yoğun yaşanan yerler olarak tanımlanan okullarda öğrenci sayılarının da derslik kapasitesini aşmaması gerekmektedir.

49 Millî Eğitim İstatistikleri – Örgün Eğitim 2012 – 2013 http://sgb.meb.gov.tr/statistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2012_2013.pdf

50 OECD, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/BolgeSel/TabloOluştur.do> (Erişim tarihi: 20.04.2013).

51 OECD, http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2012/average-class-size-by-type-of-institution-and-level-of-education-2010_eag-2012-table233-en (Erişim tarihi: 20.04.2013)

AÇIKLAMALAR

2011 yılına ait ortaöğretim düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayıları iller bazında hesaplanmış ve tematik haritası hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında açık ortaöğretim öğrencileri kapsamamıştır. Hari tada, öğrenci sayılarının artışına göre renklendirme yapılmıştır.

KAYNAK

Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

GÖSTERİM

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 25. İllere Göre Ortaöğretim Düzeyinde Okul Başına Düşen Öğrenci Sayısı

ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDE OKUL BAŞINA ÖĞRENCİ SAYISI

TANIM

Harita, ortaöğretim düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı, ortaöğretim düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayısının ülke genelindeki durumunu göstermektir.

HESAPLAMA

Okul başına düşen öğrenci sayısı, ortaöğretim düzeyinde, iller bazında, toplam öğrenci sayısının toplam okul sayısına bölünmesi ile elde edilen ve bir okuldaki ortalama öğrenci sayısını gösteren göstergedir⁵². Okul, her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer, öğrenci ise öğrenim görmek amacıyla ders alan birey olarak tanımlanmaktadır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

Ortaöğretim düzeyinde öğrenci sayısı / toplam ortaöğretim okul sayısı

SINIFLAMA

Haritada gösterilen kategorilerin sınıflandırması yapılmamış, azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de ortaöğretim düzeyinde okul başına düşen ortalama öğrenci sayısı 395’tir⁵³. En yüksek olduğu il Batman’dır. Batman’da okul başına düşen öğrenci sayısı 671’dir. Batman’ı sırasıyla 625 öğrenciyle Diyarbakır ve 575 öğrenciyle Gaziantep ilimiz izlemektedir. Ortaöğretim düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayısının en düşük olduğu illerimiz

ise 141 öğrenciyle Tunceli, 173 öğrenciyle Sınop ve 206 öğrenciyle Çanakkale’dir.

Harita incelendiğinde, ortaöğretim düzeyinde okul başına düşen ortalama öğrenci sayısının Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve İstanbul, Ankara, Bursa gibi illerimizde ise yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum öğrenci sayısının fazlalığından ve bina eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Özellikle ortaöğretim düzeyinde okul eksikliği gözlenmektedir. Yoğun yaşanan yerler olarak tanımlanan okullarda öğrenci sayılarının da okulun kapasitesini aşmaması gerekmektedir.

2012-2013 eğitim öğretim yılında zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmıştır. Bu nedenle bundan sonraki yıllarda değerlendirmeler farklı yapılacaktır.

52 Milli Eğitim İstatistikleri – Örgün Eğitim 2012 – 2013 http://sgb.meb.gov.tr/statistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2012_2013.pdf

53 TÜİK, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/TabloOlustur.do> (Erişim tarihi: 20.04.2013).

ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDE ÖĞRETMEN BAŞINA ÖĞRENCİ SAYISI

TANIM

Harita, ortaöğretim düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı, ortaöğretim düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının ülke genelindeki durumunu göstermektir.

HESAPLAMA

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, ortaöğretim düzeyinde, iller bazında, toplam öğrenci sayısının toplam öğretmen sayısına bölünmesi ile elde edilen ve bir öğretmenin eğitim verdiği ortalama öğrenci sayısını gösteren göstergedir. Öğretmen, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini yürüten ihtisas sahibi kişi, öğrenci ise öğrenim görmek amacıyla ders alan birey olarak tanımlanmaktadır⁵⁴.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

Ortaöğretim düzeyinde öğrenci sayısı / toplam ortaöğretim öğretmen sayısı

SINIFLAMA

Haritada gösterilen kategorilerin sınıflandırması yapılmamış, azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de ortaöğretim düzeyinde öğretmen başına düşen ortalama öğrenci sayısı 16’dır⁵⁵. En yüksek olduğu il Hakkari’dir. Hakkari’de öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 27’dir. Daha sonra sırasıyla 24’er öğrenciyle Şanlıurfa ve Batman illerimiz gelmektedir. Ortaöğretim düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının en düşük olduğu illerimiz ise 10 öğrenciyle Tunceli, 11 öğrenciyle Karabük

ve 12’şer öğrenciyle Sinop, Çanakkale, Edirne, Nevşehir, Isparta ve Burdur’dur.

2012 yılında yayınlanan OECD verilerine göre, ortaöğretim düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayıları Fransa’da 12,3, Macaristan’da 11,6, İngiltere’de 16,0, ABD’de 14,4, Brezilya’da 19,0 ve Türkiye’de 17,6’dır. Veriler 2010 yılına aittir⁵⁶.

Harita incelendiğinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve İstanbul ilinde ortaöğretim düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının diğer bölgelere göre daha fazla olduğu, ülkenin geri kalan bölgelerinde ise benzer sayılarda olduğu görülmektedir. Öğretmen eksikliğini belirgin bir şekilde yansıtan öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının özellikle ortaöğretim düzeyinde görülmesi öğrencilerin temel bilgi ve genel kültür eksikliğinin olabileceğini göstermektedir.

54 Millî Eğitim İstatistikleri – Örgün Eğitim 2012 – 2013 http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2012_2013.pdf

55 TÜİK, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/BolgeSel/tabloOlustur.do> (Erişim tarihi: 20.04.2013).

56 OECD, http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2012/average-class-size-by-type-of-institution-and-level-of-education-2010_eag-2012-table233-en (Erişim tarihi: 20.04.2013).

ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDE DERSLİK BAŞINA ÖĞRENCİ SAYISI

TANIM

Harita, ortaöğretim düzeyinde derslik başına düşen öğrenci sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı, ortaöğretim düzeyinde derslik başına düşen öğrenci sayısının ülke genelindeki durumunu göstermektir.

HESAPLAMA

Derslik başına düşen öğrenci sayısı, ortaöğretim düzeyinde, iller bazında, toplam öğrenci sayısının toplam derslik sayısına bölünmesi ile elde edilen ve bir derslikteki ortalama öğrenci sayısını gösteren göstergedir. Derslik, öğrencilerin, bir öğretmenin gözetimi altında, anlatma, araştırma, küme çalışması vb. yollarla ve türlü eğitim araç ve gereçlerinden de yararlanarak ders yaptıkları yer, sınıf, dersha-

ne, öğrenci ise öğrenim görmek amacıyla ders alan birey olarak tanımlanmaktadır⁵⁷.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

Ortaöğretim düzeyinde öğrenci sayısı / toplam ortaöğretim derslik sayısı

SINIFLAMA

Haritada gösterilen kategorilerin sınıflandırması yapılmamış, azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye'de ortaöğretim düzeyinde derslik başına düşen ortalama öğrenci sayısı 31'dir⁵⁸. En yüksek olduğu il Hakkari'dir. Hakkari'de derslik başına düşen öğrenci sayısı 50'dir. Hakkari'yi 49 öğrenci ile Batman ve 45 ög-

renci ile Diyarbakır izlemektedir. Ortaöğretim düzeyinde derslik başına düşen öğrenci sayısının en düşük olduğu illerimiz ise 13 öğrenciyle Tunceli, 19 öğrenciyle Bilecik ve 20'şer öğrenciyle Sinop ve Çankırı'dır.

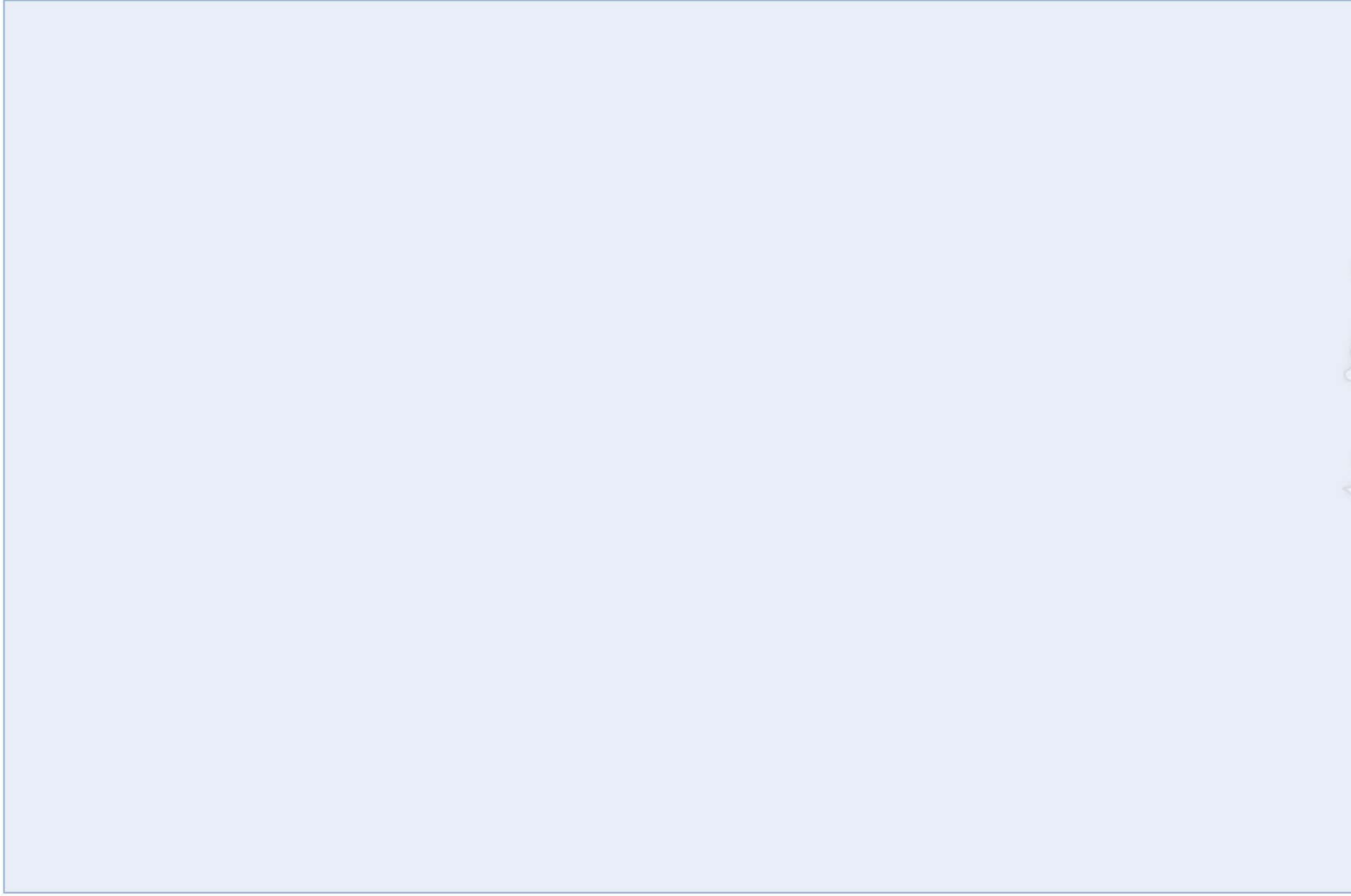
2012'de yayınlanan OECD verilerine göre ortaöğretim düzeyinde derslik başına düşen öğrenci sayısı Fransa'da 24,5, Yunanistan'da 22,1, Japonya'da 32,9, İngiltere'de 19,4 ve ABD'de 23,2'dir⁵⁹. Veriler 2010 yılına aittir.

Harita incelendiğinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve İstanbul ilimizde derslik başına düşen öğrenci sayısında belirgin bir fazlalık olduğu görülmektedir. Ortaöğretim düzeyinde öğretmen eksikliği ile birlikte değerlendirilmesi gereken bir göstergedir. Bu durum öğrenci sayısının fazlalığından ve binalarda derslik eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

57 Milli Eğitim İstatistikleri – Örgün Eğitim 2012 – 2013 http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2012_2013.pdf

58 TÜİK, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/BolgeSel/tabloOlustur.do> (Erişim tarihi: 20.04.2013).

59 OECD, http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2012/average-class-size-by-type-of-institution-and-level-of-education-2010_eag-2012-table233-en (Erişim tarihi: 20.04.2013).

C Sosyo-Ekonomik Durum

SOSYAL GÜVENLİK KAPSAMINDAKİ KİŞİ ORANI

TANIM

Harita, sosyal güvenlik kapsamındaki kişi oranını illere göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Bu gösterge ile sağlık düzeyini değerlendirilen sağlığın sosyal belirleyicileri ile ilgili bir istatistik üretmek ve karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

İl bazında, sosyal güvenlik kapsamındaki kişi oranı 2010 yılına ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır. Hesaplama SGK istatistiklerinde yer alan 2010 yılı itibarıyla Yeşil Kart hariç sosyal güvenlik kapsamındaki kişi sayısı (aktif çalışan, aylık alan, bakmakla yükümlü olunan) ve illerin nüfusu kullanılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(Yeşil Kart hariç sosyal güvenlik kapsamındaki kişi sayısı / il nüfusu) x 100 biçiminde yapılmıştır.

SINIFLAMA

Haritada herhangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita sosyal güvenlik kapsamındaki kişi oranı açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Türkiye’de Yeşil Kart hariç sosyal güvenlik kapsamındaki kişi oranı %83,0’dır. Sosyal güvenlik kapsamındaki kişi oranı %36,5 ile Ağrı’da en düşük, %95,1 ile Karabük’te en yüksektir. Ağrı dışında Bingöl, Bitlis, Hakkâri, Muş, Van ve Şırnak’ta da sos-

yal güvenlik kapsamındaki kişi oranı %50’nin altındadır.

Sosyal güvenlik kapsamındaki kişi oranı sağlığın sosyal belirleyicileri açısından çok önemli bir göstergedir. Hem kayıt altında bulunan istihdam, hem sosyal güvenlikle ilgili aktif çalışan, aylık alan ve bakmakla yükümlü olunan kişiler, hem de sağlık hizmetlerine erişimle ilgili bilgi verir. Sosyal güvenlik kapsamındaki kişi oranı için hedef, toplumun tümünün kapsam içerisinde yer almasıdır.

Bu göstergeye göre sosyal güvenlik kapsamındaki kişi oranı düşük olan illerin bu göstergeye etki eden başta ekonomi ve istihdam politikaları olmak üzere, tüm etmenleri kapsayacak biçimde konuyu ele almaları ve eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

29 İŞSİZLİK ORANI

TANIM

Gösterge işsiz nüfusun işgücü (istihdam edilenler ile işsizler) içindeki oranıdır.

AMAÇ

Göstergenin amacı işsizlik oranını göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011⁶⁰ verisine göre düzenlenmiştir. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve kentte işsiz olanların işgücüne oranı yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$(\text{işsiz nüfus} / \text{işgücü}) \times 100$

Hesaplama; çalışabilir çağıdaki nüfusa dahil olup, referans döneminde istihdamda bulunmayan ve üç koşulu sağlayan kişiler işsiz olarak tanımlanmaktadır. Bunlar: 1) Eylül ayının son haftasında bir işi olmamak (ücretli, kendi hesabına veya işveren olarak “bir saat bile olsa” bir işte çalışmamak). 2) Eylül ayı içinde ücretli, kendi hesabına veya işveren olarak çalışmak üzere iş aramak. 3) Bir iş bulduğu takdirde referans dönemini takip eden iki hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olmak.

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, işsizlik oranı çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar işsizlik oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

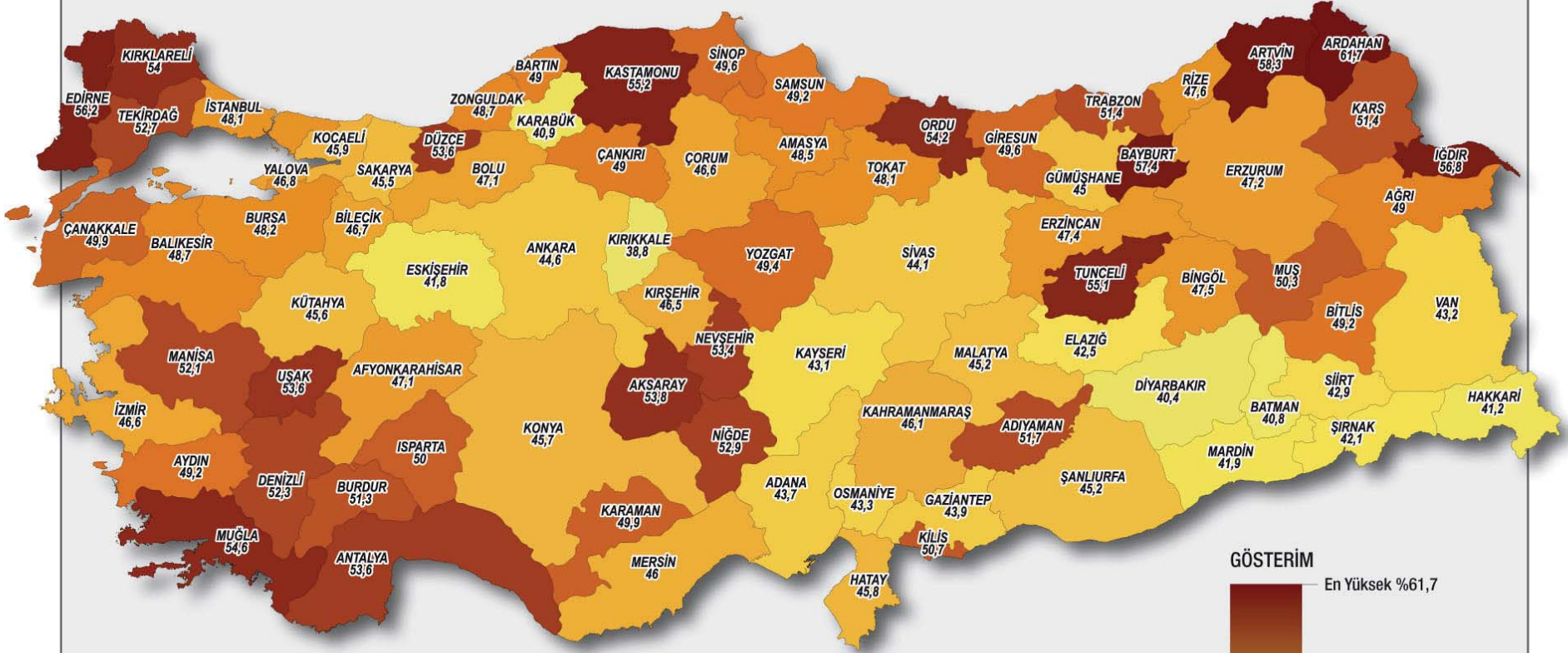
TÜİK 2011 verisine göre işsizlik oranı erkekler için %7,0 iken kadınlarda %10,6 olup toplamda %7,9'dur. Şırnak %15,3 ile işsizlik oranının en yüksek olduğu ildir. Onu Diyarbakır, Hakkari, Batman ve Tunceli izlemektedir. İşsizlik oranının en yüksek olduğu beş ilin üçü Güneydoğu ve ikisi Ortadoğu Anadolu'dadır. Kastamonu %3,5 ile işsizlik oranının en düşük olduğu ildir. Onu Çanakkale, Nevşehir, Manisa ve Konya izlemektedir. Türkiye ortalaması işsizlik oranı olan %7,9'dan daha kötü durumda olan il sayısı 32'dir.

TÜİK verisinin elde edildiği araştırma; “2 Ekim 2011” tarihini referans gün kabul ederek, 3 Ekim-31 Aralık 2011 tarihleri arasında, örnekleme yöntemiyle seçilmiş sayım bölgelerindeki yaklaşık 2,2 milyon hanenin yanı sıra kurumsal yerlerde bulunan kişilerle yapılmıştır.

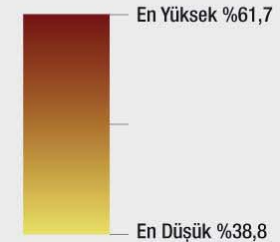
OECD, işsizlik oranını Türkiye için 2011 yılında %8,8 olarak bildirmektedir⁶¹. Aynı yıl işsizlik oranı Hollanda'da %4,4; Japonya'da %4,6; Almanya'da %6,0; Fransa'da %9,6; Yunanistan'da %17,7; İspanya'da %21,6 ve OECD ülkelerinde ortalama %8,0 olarak gözlenmiştir⁶¹.

⁶⁰ TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=15843> (Erişim tarihi:04.04.2013).

⁶¹ OECD Harmonised Unemployment Rates, 2012. http://www.oecd.org/std/labour-stats/HUR_NR10e12.pdf (Erişim tarihi:10 Nisan 2013).

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

02/09/2011 tarihinde illerin işgücüne katılım oranları (%) tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK

TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011 verisine göre hazırlanmıştır.

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 30. Illere Göre İşgücüne Katılım Oranı

TANIM

Gösterge, işgücünün kurumsal olmayan nüfusun (üniversite yurtları, yetiştirme yurtları, huzurevi, hapisane, kışla vb. yerlerde ikamet edenler dışında kalan nüfus) çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır.

AMAÇ

Göstergenin amacı işgücüne katılım oranını göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar verilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011⁶² verisine göre düzenlenmiştir. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve kentteki işgücünün kurumsal olmayan 15 yaş ve üstü nüfusa oranı yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(işgücü / kurumsal olmayan 15 yaş ve üstü nüfus) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, işgücüne katılım oranı çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar işsizlik oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

TÜİK 2011 verisine göre Türkiye’de işgücüne katılım oranı %47,5’dir. Ardahan %61,7 ile işgücüne katılım oranı en yüksek olan ildir. Onu komşusu ve İstatistik Bölge Birimleri Sınıflaması’na (İBBS) göre Doğu Karadeniz bölgesindeki Artvin ve yine İBBS’ye göre Kuzeydoğu Anadolu bölgesindeki Bayburt izlemektedir. Coğrafi açıdan, işgücüne katılım oranı en yüksek üç il Türkiye’nin kuzey doğusunda yer almaktadır. İşgücüne katılım

oranının en düşük olduğu il %38,8 ile Kırık-kale’dir. Onu Diyarbakır, Batman, Karabük ve Hakkari izlemektedir. Türkiye ortalama işgücüne katılım oranı olan %47,5’den daha az katılımın olduğu il sayısı 36’dır.

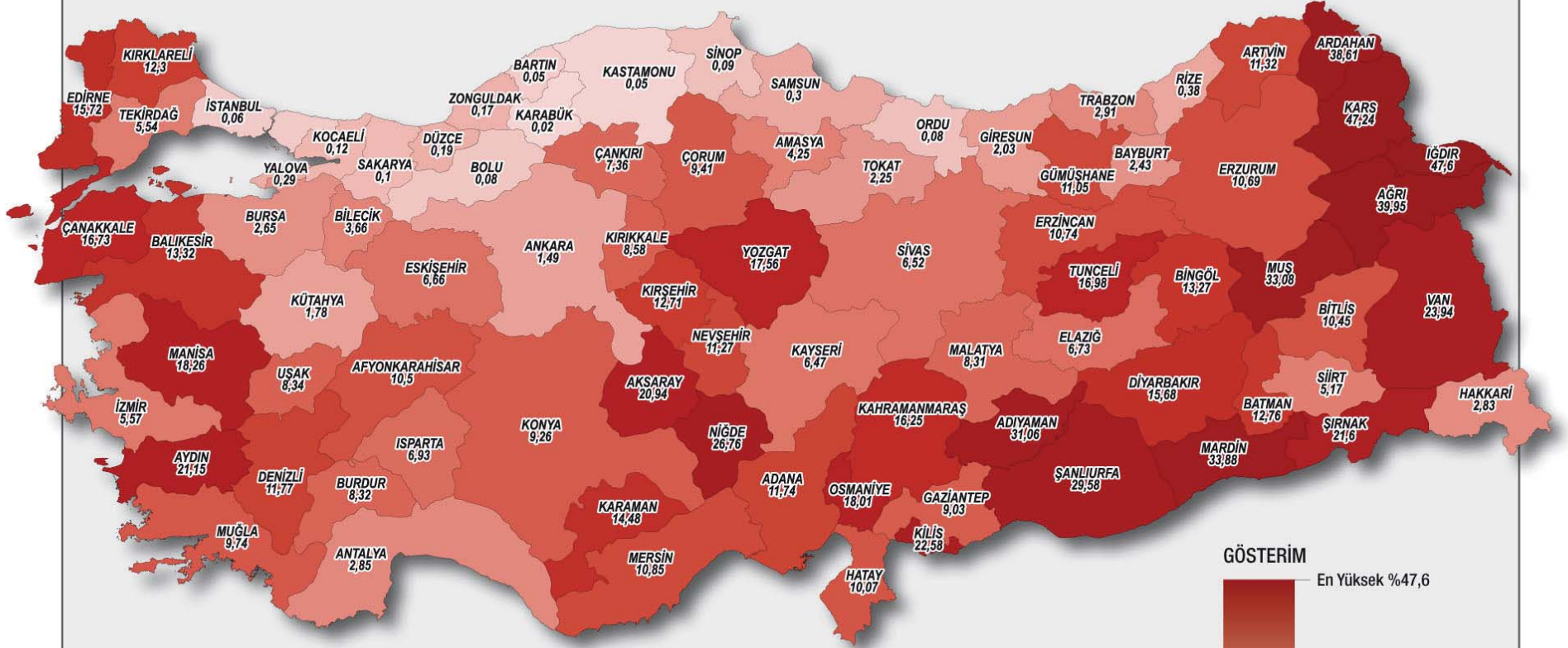
Dünya Bankası veritabanına göre 2011 yılında toplam işgücüne katılım oranı ülkemizde %50’dir. Gelişmiş ülkelerde bu oranın %50’nin, hatta %60’ın üzerinde olduğu gözlenmektedir. İşgücüne katılım oranı Fransa’da %56, Almanya’da %60, İngiltere’de %62 ve ABD’de %64’tür⁶³.

İşgücüne katılımın yalnızca toplam olarak değil, aynı zamanda cinsiyete göre de irdelenmesi gerekir. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitsizliğini belirleyen en önemli etmenlerden birisi de kadınların işgücüne katılım düzeyidir. Dünya Bankası veritabanına göre 2011 yılında kadınların işgücüne katılım oranı ülkemizde %28 iken, bu oran Fransa’da %51, Almanya’da %53, İngiltere’de %56 ve ABD’de %58’dir⁶⁴.

⁶² TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=15843> (Erişim tarihi:04.04.2013).

⁶³ The World Bank, <http://data.worldbank.org/indicator/SL.TL.F.CACT.ZS>, (Erişim tarihi: 15.05.2013).

⁶⁴ The World Bank, <http://data.worldbank.org/indicator/SL.TL.F.CACT.FE.ZS>, (Erişim tarihi: 15.05.2013).

TUVALETİ KONUT DIŞINDA OLAN HANE HALKI ORANI

TANIM

Gösterge, tuvaleti konut dışında olan hane halklarının kentteki tüm hane halklarına yüzde olarak oranını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı tuvaleti konut dışında olan hane halkı sıklığını değerlendirmektir. Gösterge, ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, yıllar içindeki değişimi gözleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla değerlendirilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011⁶⁵ verisine göre düzenlenmiştir. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve kent içinde tuvaleti konutun dışında olan hane halkları yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(tuvaleti konut dışında olan hane halkı sayısı / kentteki toplam hane halkı sayısı) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, tuvaleti konut dışında olan hane halkı oranının çoktan aza doğru renklendirilmesi ile düzenlenmiştir. Haritada koyu renkli alanlar tuvaleti konutun dışında bulunan hane halkı oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Harita tuvaleti konut dışında olan hane halklarının illerdeki dağılımını ve iller arasındaki farklılıkları göstermektedir. Türkiye'de 19.481.678 hane halkının %92,5'inin tuvaleti konutunun içinde, %7,3'ünün ise konutun dışındadır. Hane halklarının %0,27'sinin konutunda tuvalet yoktur. Tuvaleti konutunun

dışında bulunan hane halkı oranının en az olduğu il %0,02 ile Karabük, en çok olduğu il ise %47,6 ile Iğdır'dır. Konutun dışında tuvaleti en az olan Karabük'ü komşusu olan ve Batı Karadeniz'de yer alan, Bartın ve Kastamonu izlemektedir. Tuvaleti konutunun dışında bulunan hane halkı oranının en fazla olduğu Iğdır'ı komşusu olan ve Kuzeydoğu Anadolu'da yer alan Ağrı ve Kars izlemektedir. Farklı tuvalet koşullarının bu şekilde farklı bölgelerde öbekenmesi kültürel farklılıklara, bölgesel ve sosyo-ekonomik eşitsizliklere bağlanabilir. Tuvaletin konut dışında olması açısından 33 il Türkiye ortalamasından daha iyi durumdadır. Türkiye'deki hane halklarının %0,2'sini barındıran Iğdır'da hane halklarının %47,6'sının tuvaleti konut dışındadır.

Avrupa ülkelerinde konut dışında tuvalet sıklığı %0,7 olup en sık Portekiz'dedir (%2,4). Danimarka, Hollanda, İspanya ve İsveç'te her konutta tuvalet bulunurken Romanya'da toplumun %42,4'ü, Bulgaristan'da %26,2'si-

nin konutunun içinde tuvalet yoktur. Konutun içinde tuvalet yokluğunun düşük gelirle, az gelişmiş ülke koşullarıyla, yalnız yaşam ile ilişkili olduğu gösterilmiştir⁶⁶.

Konutta tuvalet yokluğu, önlenabilir sağlık etkileri (tifo, paratifo, kolera gibi bulaşıcı hastalıklar ve diğer parazitik enfeksiyonlar) açısından toplum sağlığını dolaysız olarak etkileme potansiyeli ile dikkat edilmesi gereken bir konudur. Türkiye'de kimi illerde neredeyse hane halklarının yarısının konutunda tuvalet bulunmaması önemli bir sorun olarak değerlendirilmelidir.

Yeni yapılacak konutlar için konut içinde en az bir tuvalet yapımı sağlanmalıdır. Konut dışındaki tuvaletler sağlık koşullarına uygunluğu açısından değerlendirilmeli, uygun olmayan koşulların düzeltilmesi için yoksul hanelere finansal desteği de içerecek şekilde planlama ile koşullar uygun hale getirilmelidir.

65 TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=15843> (Erişim tarihi: 04.04.2013).

66 World Health Organisation, 2012. Environmental Health Inequalities in Europe. WHO Regional Office for Europe, Denmark.

KONUT İÇİNDE YA DA DIŞINDA TUVALETİ BULUNMAYAN HANE HALKI ORANI

TANIM

Gösterge, konutun içinde ya da dışında tuvaleti olmayan hane halklarının kentteki tüm hane halklarına yüzde olarak oranını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı konutunda tuvalet olmayan hane halklarının sıklığını göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011⁶⁷ verisine göre düzenlenmiştir. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve kent içinde konutun içinde ya da dışında tuvaleti olmayan hane halkları yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(konutunda tuvaleti olmayan hane halkı sayısı / kentteki toplam hane halkı sayısı) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, konutunda tuvalet olmayan hane halkı oranının çoktan aza doğru renklendirilmesi ile düzenlenmiştir. Haritada koyu renkli alanlar konutunda tuvalet olmayan hane halkı oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Türkiye'deki 19.481.678 hane halkının %99,7'sinin konutunun içinde ya da dışında tuvalet varken %0,3'ünün tuvaleti yoktur. Konutta tuvalet bulunmayan hane halkı oranı en fazla Bitlis'tedir (%6,4). Bunu Ağrı, Kars ve Erzurum izlemektedir. Bartın ve Bolu'da hane dışında tuvaleti olan konut yoktur. Ordu'da da neredeyse hanelerin tamamında tu-

valet bulunmaktadır. Haritada, konutta tuvalet yokluğunun Orta ve Doğu Anadolu'da dikkat çeken şekilde yoğunlaştığı görülmektedir.

Türkiye OECD ülkeleri içinde tuvaleti bulunmayan nüfusun en fazla olduğu ülkedir⁶⁸. Avrupa'da konutun içinde tuvaleti olmayan en yoğun nüfus Romanya (%40,8) ve Bulgaristan'da (%24,6) yaşamaktadır. Avrupa bölgesinde konutunun içinde tuvaleti olmayan nüfus oranı %0,8'dir⁶⁹.

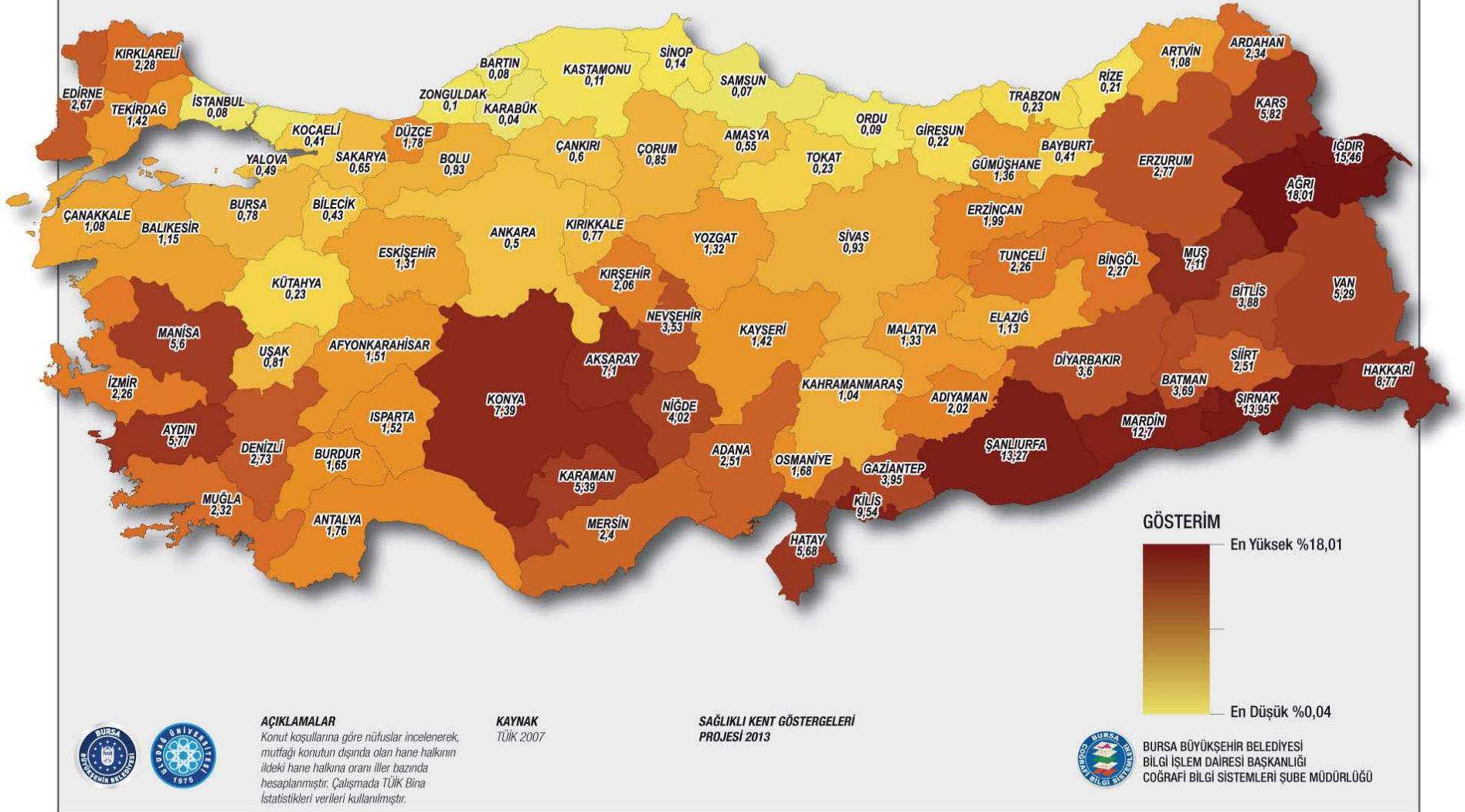
Tuvalet modern konutlar için temel gereksinimdir. Konutta tuvalet yokluğu bireysel hijyenin sağlanmasında sıkıntı yaratarak sağlığı olumsuz etkiler. Tuvaleti olmayan hanelere yönelik, finansal desteği de içeren eylem planı hazırlanarak zaman yitirmeden uygulamaya geçilmelidir.

⁶⁷ TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=15843> (Erişim tarihi:04.04.2013).

⁶⁸ OECD Compendium of OECD Well-Being Indicators, 2011. <http://www.oecd.org/std/47917288.pdf> (Erişim tarihi: 06.04.2013).

⁶⁹ European Commission. Housing Conditions 2012. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Housing_conditions (Erişim tarihi:04.04.2013).

HARİTA 33: MUTFAĞI KONUT DIŞINDA OLAN HANE HALKI ORANI (%)

Şekil 33. İllere Göre Mutfacı Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı

MUTFAĞI KONUT DIŞINDA OLAN HANE HALKI ORANI

TANIM

Gösterge, mutfağı konut dışında olan hane halklarının kentteki tüm hane halklarına yüzde olarak oranını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı mutfağı konut dışında olan hane halkı sıklığını değerlendirmektir. Gösterge, ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, yıllar içindeki değişimi gözleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla değerlendirilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Konut İstatistik verisine⁷⁰ göre düzenlenmiştir. Veri 2007 yılında güncellenmiş haliyle 2000 yılına aittir. TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011'de mutfak koşullarına ilişkin veri sunmadığından bu veri kullanılmak zorunda kalınmıştır. Hesapla-

ma TÜİK tarafından yapılmış ve kent içinde mutfağı konutunun dışında olan hane halkları yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(mutfağı konut dışında olan hane halkı sayısı / kentteki toplam hane halkı sayısı) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, mutfağı konut dışında olan hane halkı oranının çoktan aza doğru renklendirilmesi ile düzenlenmiştir. Haritada koyu renkli alanlar mutfağı konutunun dışında bulunan hane halkı oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Harita, mutfağı konut dışında olan hane halklarının illerdeki dağılımını ve iller arasındaki farklılıkları göstermektedir. Türkiye'de

verinin sunulduğu yıl 15.070.093 hane halkının 14.340.003'ünün (%95,2) mutfağı konutunun içinde, 319.944'ünün (%2,1) ise konutunun dışındadır. Konuttaki mutfak hakkında bilgi bulunmayan 7.011 (%0,05) hane halkı bulunmaktadır. Mutfağın konut dışında olması açısından 46 il Türkiye ortalamasından daha iyi durumdadır. Konut dışında mutfak en fazla %18,1'lik oranı ile Ağrı'dadır. Iğdır, Şırnak, Şanlıurfa ve Mardin onu izlemektedir. Konut dışında mutfağı olan hane halkı oranı en az 0,04'lük oranı ile Karabük'tedir. Onu Samsun, İstanbul ve Bartın izlemektedir. Türkiye'deki hane halklarının %0,5'ini barındıran Ağrı'da mutfağı konut dışında olan hane halklarının %4,0'ü yaşamaktadır. Mutfağı konutunun dışında olan hane halklarının %10,3'ü Konya'dadır. Bunu Şanlıurfa (%8,7) ve İzmir (%6,5) izlemektedir. Haritada bazı bölgelerde öbeklenmiş gibi görülen mutfağın konut dışında olma durumu ekonomik yapının yanı sıra sosyo-kültürel farklılıklar açısın-

dan da değerlendirmeye ihtiyaç duymaktadır. Sağlıklı bir değerlendirme yapmanın ön koşulu doğru ve güncel veriye ulaşmaktır. TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması 2011'de mutfak koşulları hakkında veri sunulmamıştır. Önceki veriye göre mutfak koşulları hakkında bilgi olmayan hane halkı sayısı 7.011 olup tüm hane halklarının %0,05'ini oluşturmaktadır. Ancak bilgi olmayan hane halklarının bazı kentlerde kümelenildiği görülmektedir. Bilgi olmayan hane halklarının %7,6'sı Ardahan, %5,6'sı Erzurum, %4,1'i Sakarya, %4,0'ü Elazığ ve aynı oranda olmak üzere %3,3'ü Erzurum ve Karabük'te yaşamaktadır.

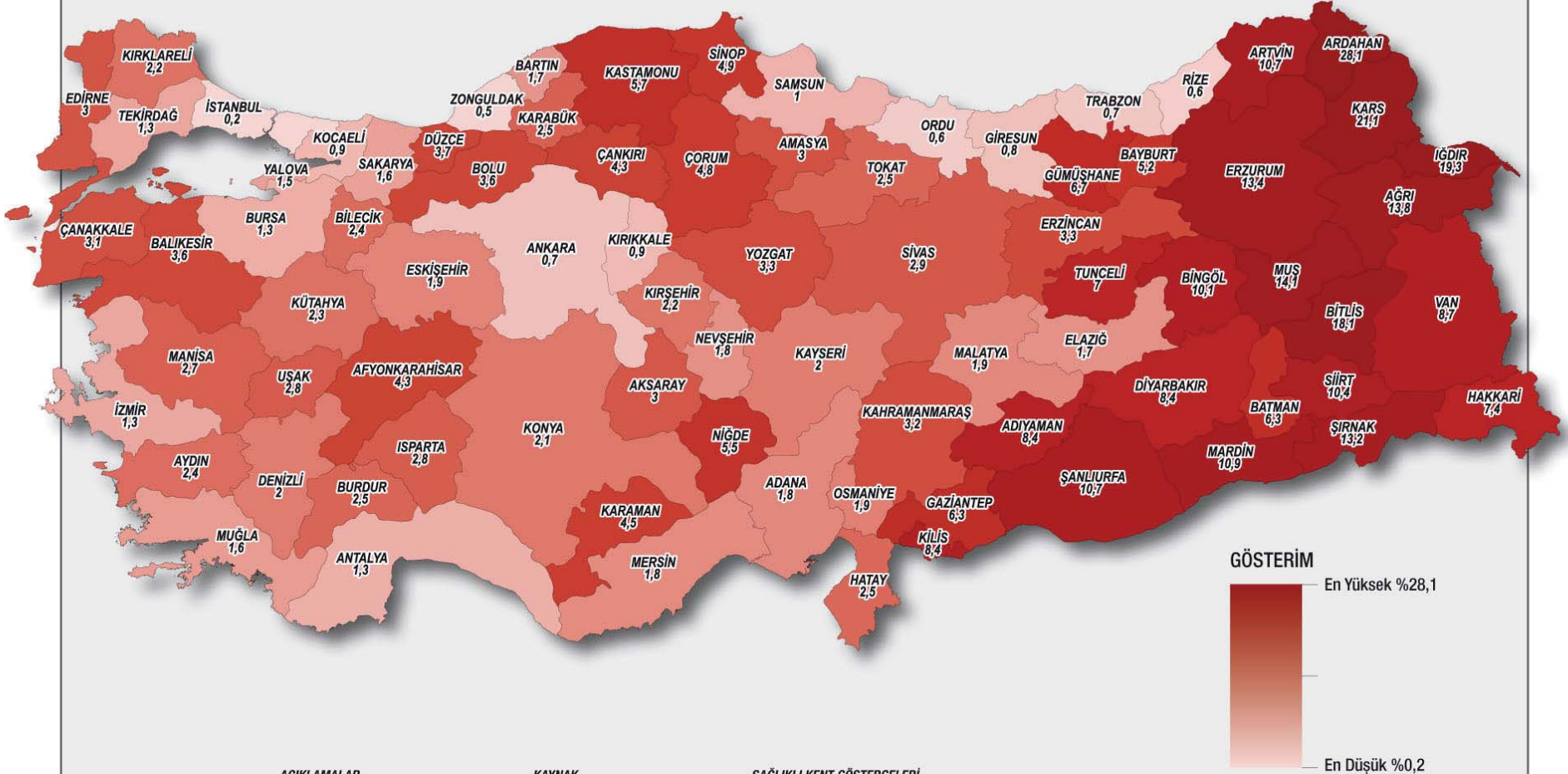
Eksik veri saha çalışmaları ile tamamlanmalı ve sonuçları yayınlanmalıdır. Konut dışındaki mutfakların sağlık koşulları değerlendirilmeli ve topluma olası sağlık etkileri anlatılarak koşullarının iyileştirilmesi teşvik edilmelidir.

70 TÜİK, Konutun Kullanım Kolaylıklarına Göre Hanehalkı Sayısı, 2007. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=40(Erişim tarihi: 05.04.2013).

MEKANSAL ANALİZ

HARİTA 34: KONUTUNDA MUTFAĞI OLMAYAN HANE HALKI ORANI (%)

AÇIKLAMALAR

Konut koşullarına göre nüfuslar incelenerek, mutfağı olmayan hane halkı sayısının ildeki toplam hane halkına oranı iller bazında hesaplanmıştır. Ç alışmada TÜİK Bina İstatistikleri verileri kullanılmıştır.

KAYNAK
TÜİK 2007

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ
PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 34. İllere Göre Konutunda Mutfak Olmayan Hane Halkı Oranı

KONUTUNDA MUTFAĞI OLMAYAN HANE HALKI ORANI

TANIM

Gösterge, konutunun içinde ya da dışında mutfağı olmayan hane halklarının kentteki tüm hane halklarına yüzde olarak oranını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı konutunda mutfağı olmayan hane halklarının sıklığını göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Konut İstatistik verisine⁷¹ göre düzenlenmiştir. Veri 2007 yılında gün-

celenmiş haliyle 2000 yılına aittir. TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011'de mutfak koşullarına ilişkin veri sunmadığından bu veri kullanılmak zorunda kalınmıştır. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve kent içinde konutunda mutfağı olmayan hane halkları yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(konutunda mutfağı olmayan hane halkı sayısı / kentteki toplam hane halkı sayısı) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, konutunda mutfak olmayan hane halkı oranının çoktan aza doğru renklendirilmesi ile düzenlenmiştir. Haritada koyu renkli

alanlar konutunun içinde ya da dışında mutfak olmayan hane halkı oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Türkiye'deki 15.070.093 hane halkının %95,2'sinin konutunda mutfak varken %2,7'sinin (403.135 hane) mutfağı yoktur. Konutun içinde ya da dışında mutfak bulunmayan hane halkı en fazla %28,1'lik oranı ile Ardahan'dadır. Onu yine kendi gibi Kuzeydoğu Anadolu'da yer alan komşuları; Kars ve Iğdır izlemektedir. En iyi durumdaki ilimiz ise %0,2'lik oranı ile İstanbul olup onu Zonguldak, Ordu ve Rize izlemektedir. Bu illerimizin neredeyse tamamında mutfak bulunmaktadır. Konutunda mutfağı olmayan hane halklarının %5,6'sı Şanlıurfa'da, %5,4'ü Erzurum'da ve %4,2'si Diyarbakır'da yaşamaktadır.

Sağlıklı bir değerlendirme yapmanın ön koşulu doğru ve güncel veriye ulaşmaktır. TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması 2011'de mutfak koşulları hakkında veri sunulmamıştır. Önceki veriye göre mutfak koşulları hakkında bilgi olmayan hane halkı sayısı 7.011 olup tüm hane halklarının %0,05'ini oluşturmaktadır. Ancak bilgi olmayan hane halklarının bazı kentlerde kümelenildiği görülmektedir. Bilgi olmayan hane halklarının %7,6'sı Ardahan, %5,6'sı Erzurum, %4,1'i Sakarya, %4,0'ü Elazığ ve aynı oranda olmak üzere %3,3'ü Erzurum ve Karabük'te yaşamaktadır.

Mutfağı olmayan hanelere yönelik, finansal desteği de içeren eylem planı hazırlanarak zaman yitirmeden uygulamaya geçilmelidir.

71 TÜİK, Konutun Kullanım Kolaylıklarına Göre Hanehalkı Sayısı, 2007. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=40 (Erişim tarihi: 05.04.2013).

BANYOSU KONUT DIŞINDA OLAN HANE HALKI ORANI

TANIM

Gösterge, banyosu konut dışında olan hane halklarının kentteki tüm hane halklarına yüzde olarak oranını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı banyosu konut dışında olan hane halkı sıklığını değerlendirmektir. Gösterge, ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, yıllar içindeki değişimi gözleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla değerlendirilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011⁷² verisine göre düzenlenmiştir. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve kent için-

de banyosu konutun dışında olan hane halkları yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$(\text{banyosu konut dışında olan hane halkı sayısı} / \text{kentteki toplam hane halkı sayısı}) \times 100$

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, banyosu konut dışında olan hane halkı oranının çoktan aza doğru renklendirilmesi ile düzenlenmiştir. Haritada koyu renkli alanlar banyosu konutun dışında bulunan hane halkı oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Harita banyosu konut dışında olan hane halklarının illerdeki dağılımını ve iller arasın-

daki farklılıkları göstermektedir. Türkiye'de 19.481.678 hane halkının %97,2'sinin banyosu konutunun içinde, %1,7'sinin ise konutun dışındadır. Hane halklarının %1,1'inin konutunda banyo yoktur. Banyosu konutunun dışında bulunan hane halkı oranının en fazla olduğu il %16,88'lik oranı ile Iğdır olup bu ilimizi Mardin, Şırnak ve Şanlıurfa izlemektedir. Banyosu konutunun dışında bulunan hane halkı oranının en az olduğu il %0,03 ile Kocaeli olup Sinop, Kastamonu, Bartın bu ilimizi izlemektedir. Banyonun konut dışında olması açısından 39 il Türkiye ortalamasından daha iyi durumdadır.

ABD'de konutların %1,34'ünde konutun içinde banyo bulunmamaktadır⁷³. Avrupa ülkelerinde konut içinde banyo bulunmama sıklığı farklılık göstermektedir. Bulga-

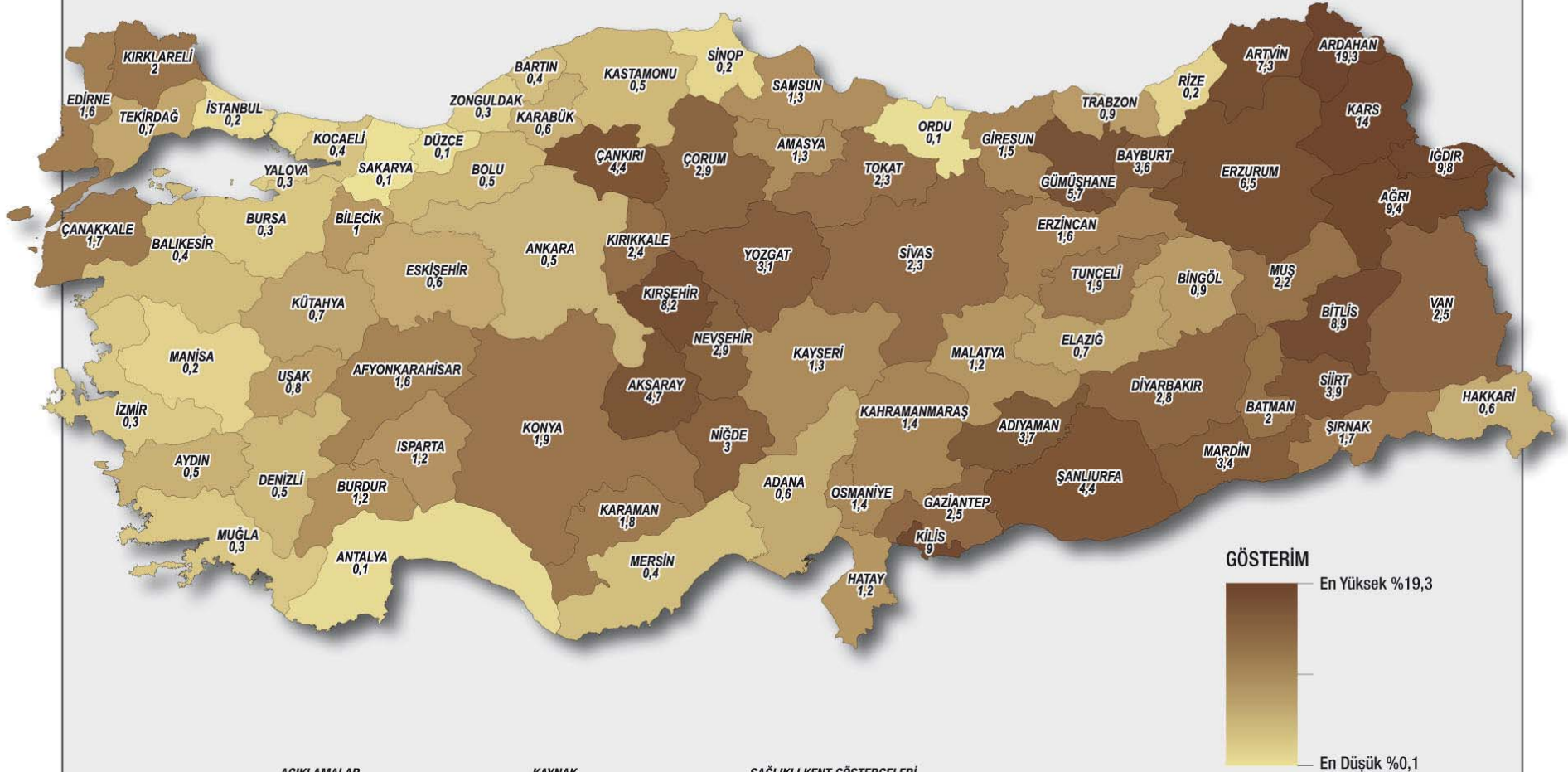
ristan'da nüfusun %15,4'ünün, Romanya'da %38,9'unun konutunun içinde banyo ya da duş yoktur. Bu durum yoksulluk riski altındaki nüfus yoğunluğu ile ilişkilidir. Buna karşın Hollanda ve İspanya'da tüm konutlarda banyo bulunmaktadır⁷⁴.

Konutta banyo yokluğu, bireysel hijyeni engelleyerek başta enfeksiyon hastalıkları olmak üzere önenebilir sağlık sorunlarına yol açması nedeniyle toplum sağlığı açısından öncelikli bir konudur. Yeni yapılacak konutlar için konut içinde en az bir banyo/duş yapımı sağlanmalıdır. Konut dışındaki banyo/duşların sağlık koşullarına uygunluğu değerlendirilmeli, uygun olmayan koşulların düzeltilmesi için yoksul hanelere finansal desteği de içerecek şekilde planlama ile koşullar uygun hale getirilmelidir.

72 TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PrefHaberBultenleri.do?id=15843> (Erişim tarihi:04.04.2013).

73 US Department of Housing and Urban Development, Housing in America: 2011 American Housing Survey Results. www.huduser.org (Erişim tarihi: 04.04.2013).

74 European Commission. Housing Conditions 2012. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Housing_conditions(Erişim tarihi:04.04.2013).

AÇIKLAMALAR

02/10/2011 günü referans gün kabul edilerek, banyosu olmayan hane halkı sayısının toplam hane halkına oranı iller bazında hesaplanmıştır.

KAYNAK

TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011 verisine göre hazırlanmıştır.

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

KONUTUNDA BANYO OLMAYAN HANE HALKI ORANI

TANIM

Gösterge, konutunun içinde ya da dışında banyo olmayan hane halklarının kentteki tüm hane halklarına yüzde olarak oranını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı konutunda banyo olmayan hane halklarının sıklığını göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011⁷⁵ verisine göre düzenlenmiştir. He-

saplama TÜİK tarafından yapılmış ve kent içinde banyosu olmayan hane halkları yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(konutunda banyo olmayan hane halkı sayısı / kentteki toplam hane halkı sayısı) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, konutunda banyo olmayan hane halkı oranının çoktan aza doğru renklendirilmesi ile düzenlenmiştir. Haritada koyu renkli alanlar konutunda banyo olmayan hane halkı oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Türkiye'deki 19.481.678 hane halkının

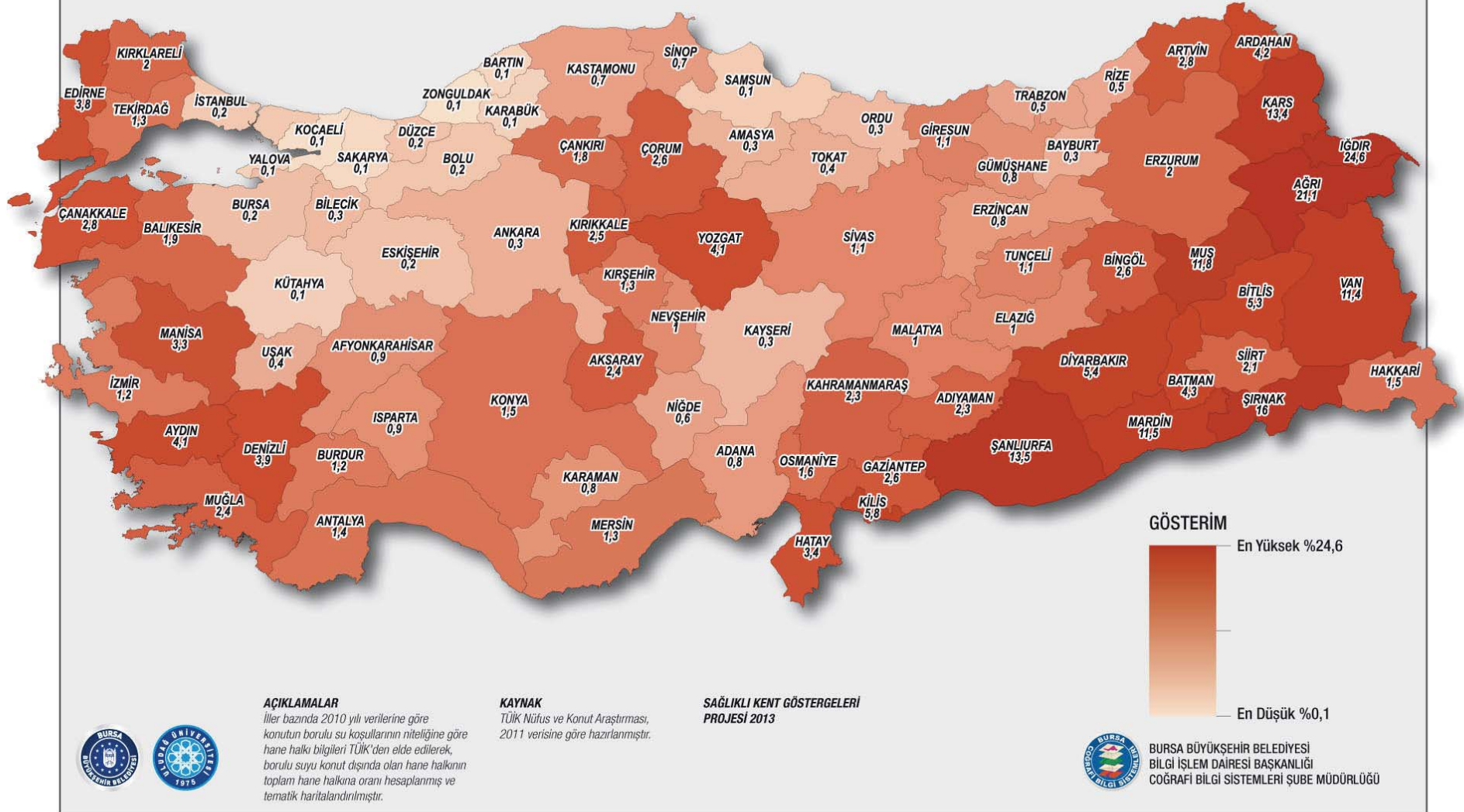
%1,1'inin banyosu yoktur. Konutun içinde ya da dışında banyo bulunmayan hane halkı oranının en fazla olduğu il %19,3'lük oranı ile Ardahan'dır. Onu Ardahan gibi üç Kuzeydoğu Anadolu ili; Kars, Iğdır, Ağrı izlemektedir. Konutun içinde ya da dışında banyo bulunmayan hane halkı oranının en az olduğu il %0,1'lik oranı ile Sakarya'dır. Onu Ordu, Antalya ve Düzce izlemektedir. Bu illerde hanelerin hemen tamamında banyo bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde de 2011 yılında konutların %1,34'ünde banyo yoktur⁷⁶.

Banyo modern konutlar için temel gereksinimdir. Konutta banyo yokluğu bireysel hijyeni engelleyerek sağlığı olumsuz etkiler. Banyosu olmayan hanelere yönelik, finansal desteği de içeren eylem planı hazırlanarak zaman yitirmeden uygulamaya geçilmelidir.

⁷⁵ TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=15843> (Erişim tarihi: 04.04.2013).

⁷⁶ US Census Bureau. Housing in America: 2011 American Housing Survey Results http://www.huduser.org/portal/periodicals/ushmc/fall12/USHM-C_3q12_ch1.pdf (Erişim tarihi: 04.04.2013).

HARİTA 37: ŞEBEKE SUYU KONUTUN DIŞINDA OLAN HANE HALKI ORANI (%)

AÇIKLAMALAR

İller bazında 2010 yılı verilerine göre konutun borulu su koşullarının niteliğine göre hane halkı bilgileri TÜİK'den elde edilerek, borulu suyu konut dışında olan hane halkının toplam hane halkına oranı hesaplanmış ve tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK

TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011 verisine göre hazırlanmıştır.

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

ŞEBEKE SUYU KONUTUN DIŞINDA OLAN HANE HALKI ORANI

TANIM

Gösterge, şebeke suyu konut dışında olan hane halklarının kentteki tüm hane halklarına yüzde olarak oranını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı şebeke suyu konut dışında olan hane halkı sıklığını değerlendirmektir. Gösterge, ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, yıllar içindeki değişimi gözleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla değerlendirilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011⁷⁷ verisine göre düzenlenmiştir. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve kentte şebeke suyu konut dışında olan hane halkları yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(şebeke suyu konut dışında olan hane halkı sayısı / kentteki toplam hane halkı sayısı) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, şebeke suyu konut dışında olan hane halkı oranının çoktan aza doğru renklendirilmesi ile düzenlenmiştir. Haritada koyu renkli alanlar şebeke suyu konutun dışında bulunan hane halkı oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Harita şebeke suyu konut dışında olan hane halklarının illerdeki dağılımını ve iller arasındaki farklılıkları göstermektedir. Türkiye’de 19.481.678 hane halkının %97,4’ünün şebeke suyu konut içinde, %1,7’sinin konut dışındadır. Hane halklarının %0,9’unun konutunda şebeke suyu yoktur⁷⁷. Şebeke suyu konutu-

nun dışında olan hane halkı oranının en fazla olduğu il %24,6’lık oranı ile Iğdır olup bunu Ağrı ve Şırnak izlemektedir. Şebeke suyu konutunun dışında olan hane halkı oranının en az olduğu il ise %0,1’lik oranı ile Zonguldak olup bu ilimizi Kocaeli ve Sakarya izlemektedir. Şebeke suyunun konut dışında olması açısından 46 il Türkiye ortalamasından daha iyi durumdadır.

Konuttaki su durumunun değerlendirmesinde farklı yaklaşımlar ve göstergeler kullanılmakla birlikte; konut içinde temiz, sıcak ve şebeke suyu olması Avrupa ülkeleri için standart gereksinim olarak kabul edilmektedir⁷⁸. Şebeke suyuna ulaşan konutların temiz ve içilebilir suya ulaştığı kabul edilmelidir. Şebeke suyunun konut içinde olması gereklidir. Konut içinde olmayan su bireysel hijyeni olumsuz etkileyerek sağlık için tehdit olabilmektedir. Yeni yapılacak konutlar için konut içinde şebeke suyu sağlanmalıdır. Konut dışındaki şebeke suyunun konut içine alınması özendirilmelidir.

⁷⁷ TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=15843> (Erişim tarihi:04.04.2013).

⁷⁸ Eurofound, Livingconditions of the Roma: Substandardhousingandhealth. www.eurofound.europa.eu (Erişim tarihi:04.04.2013).

KONUTUNDA ŞEBEKE SUYU OLMAYAN HANE HALKI ORANI

TANIM

Gösterge, konutunda (konut içinde ve dışında) şebeke suyu olmayan hane halklarının kentteki tüm hane halklarına yüzde olarak oranını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı konutunda şebeke suyu olmayan hane halklarının sıklığını göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011⁷⁹ verisine göre düzenlenmiştir. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve konutun-

da şebeke suyu olmayan hane halkları yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(konutunda şebeke suyu olmayan hane halkı sayısı / kentteki toplam hane halkı sayısı) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, konutunda şebeke suyu olmayan hane halkı oranının çoktan aza doğru renklendirilmesi ile düzenlenmiştir. Haritada koyu renkli alanlar konutunda şebeke suyu olmayan hane halkı oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Türkiye'deki 19.481.678 hane halkının

%99,1'inin konutunda şebeke suyu varken (konut içi ve dışında) %0,9'unun şebeke suyu yoktur. Konutta şebeke suyu bulunmayan hane halkı oranı en fazla %9,8'lik oran ile iki komşu il olan Iğdır ve Ağrı'dadır. Şanlıurfa ve Van onları izlemektedir. Konutta şebeke suyu bulunmayan hane halkı oranı en az olan il ise %0,03'lük oranı ile Sakarya olup İstanbul ve Düzce onu izlemektedir. Bu illerde neredeyse hanelerin tamamında şebeke suyu bulunmaktadır.

Konutun içinde ya da dışında şebeke suyu bulunmaması bu hane halklarının temiz suya erişimlerinde sorun olduğunu ve sağlıklarının büyük bir tehdit altında olduğunu göstermektedir. İçilebilir suya erişim temel gereksinim ve insani haktır. Buna karşın dünyada her yıl iki milyon kişi suya erişememek ya da kirli su nedeniyle yaşamını yitirmektedir. Ül-

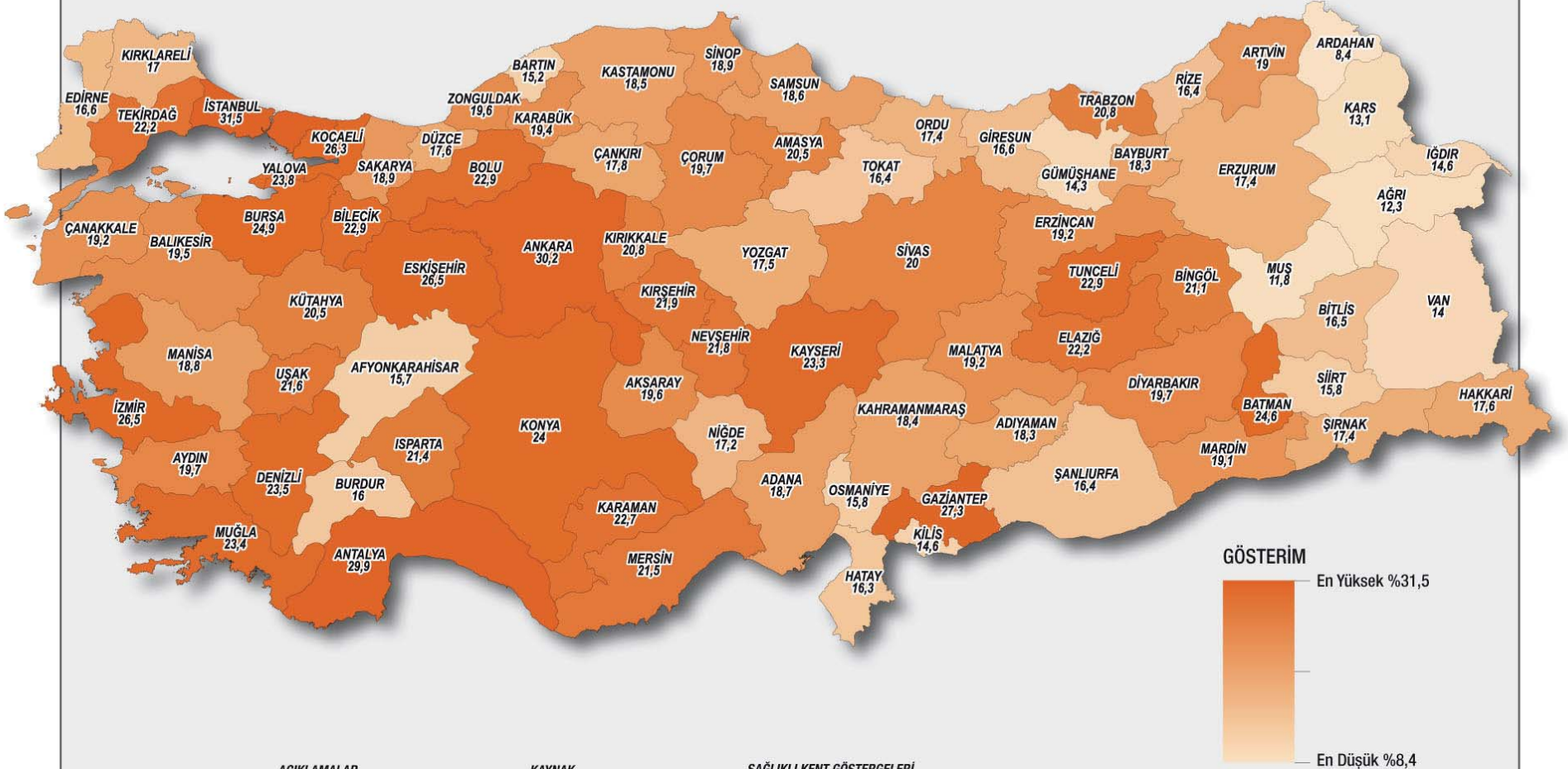
kenin kalkınmışlık düzeyi ile ilişkili şekilde temiz suya erişim değişmektedir. Temiz içme suyuna erişim ABD'de %97, Brezilya'da %88, Kenya'da %47'dir⁸⁰. Afrika'da kentsel alanda temiz suya ulaşamayanların oranı %29'dur⁸¹.

Birleşmiş Milletler ve UNICEF'in ortaklaşa gerçekleştirdiği Temel Sağlık Hizmetleri Konferansında (1979) belirtildiği gibi suya erişimin sağlanması vazgeçilemez temel sağlık hizmetlerindedir. Buna karşın Türkiye'de %0,9'luk sıklığı ile temiz suya erişememek hala önemli bir halk sağlığı sorunu olarak önümüzde durmaktadır. Temiz suya erişim, sistem yaklaşımı ile öncelikli olarak çözülmesi gereken bir sorundur. Toplum, şebeke suyu yerine kullanılan kuyu, pınar, dere gibi su kaynaklarının zararları yönünde aydınlatılmalı ve şebeke suyu kullanımı teşvik edilmelidir.

79 TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=15843> (Erişim tarihi:04.04.2013).

80 UN HABITAT, 2011. Water and Sanitation in an Urbanizing World <http://www.unhabitat.org/list.asp?typeid=15&catid=270> (Erişim tarihi:04.04.2013).

81 UN HABITAT, The State of the World's Cities Report 2006/2007. United Nations Human Settlements Programme. <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=2101> (Erişim tarihi:04.04.2013).

AÇIKLAMALAR
Konutun mülkiyet durumuna göre kiracı olan hane halkının oranı (%) hesaplanarak tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK
TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması 2011 verisine göre hazırlanmıştır.

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 39. İllere Göre Kiracı Olan Hane Halkı Oranı

KİRACI OLAN HANE HALKI ORANI

TANIM

Gösterge konutunda kiracı olan hane halkının kentteki tüm hane halklarına yüzde olarak oranını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı hane halklarının kiracı olma sıklığını göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011⁸² verisine göre düzenlenmiştir. Hesap-

lama TÜİK tarafından yapılmış ve oturduğu konuta kiracı olan hane halkları yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(oturduğu konutta kiracı olan hane halkı sayısı / kentteki toplam hane halkı sayısı) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, konutta kiracı olan hane halkı oranının çoktan aza doğru renklendirilmesi ile hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar konutta kiracılık oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Türkiye'deki 19.481.678 hane halkının %23,8'i ikamet ettiği konutta kiracıdır. Konutunda kiracı olan hane halkı oranının en fazla olduğu kent %31,5 ile İstanbul olup bu ili Ankara ve Antalya izlemektedir. Konutunda kiracılığın en az olduğu il %8,4 ile Ardahan'dır. Bu ilimizi Muş ve Ağrı izlemektedir.

Konutta kiracılık oranı ülkeler arasında önemli farklılıklar gösterir. Eurofound'un 2006 yılı verisine göre; Almanya'da kiracılık oranı %53, Hollanda'da %48 iken Macaristan'da %7, Litvanya'da %9 ve Romanya'da %5'dir⁸³.

⁸² TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=15843>(Erişim tarihi:04.04.2013).

⁸³ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006. First European Quality of Life Survey: Social dimensions of housing. www.eurofound.eu.int (Erişim tarihi:04.04.2013).

EV SAHİBİ OLAN HANE HALKI ORANI

TANIM

Gösterge hane halkının konutunda ev sahibi olmasının kentteki tüm hane halklarına yüzde olarak oranını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı hane halklarının konut sahipliği sıklığını göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalarla veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011⁸⁴ verisine göre düzenlenmiştir. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve oturduğu

konutun sahibi olan hane halkları yüzde olarak verilmiştir.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(oturduğu konutun sahibi olan hane halkı sayısı / kentteki toplam hane halkı sayısı) x 100

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, konut sahibi olan hane halkı oranının çoktan aza doğru renklendirilmesi ile hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar konut sahipliği oranının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Türkiye'deki 19.481.678 hane halkının

%67,3'ü kendi konutunda oturmaktadır. İkamet ettikleri konutta kiracı olan hanehalklarının oranı %23,8; lojmanda oturan hanehalklarının oranı %1,5, oturdukları konutun sahibi olmayan fakat kira da ödemeyen hanehalklarının oranı ise %7,3'dür. Kendi konutunda oturanların oranının en yüksek olduğu il Ardahan (%84,3) olup onu Ağrı ve Muş izlemektedir. Hane halkları içinde ev sahipliğinin en düşük olduğu il ise Gaziantep (%59,5) olup onu İstanbul ve Ankara izlemektedir.

Konut sahipliği oranı ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Almanya'da ev sahipliği oranı %45, Hollanda'da %48 iken Macaristan'da %91, Litvanya'da %88'dir⁸⁵.

⁸⁴ TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaber-Bultenleri.do?id=15843>(Erişim tarihi:04.04.2013).

⁸⁵ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006. First European Quality of Life Survey: Social dimensions of housing. www.eurofound.eu.int (Erişim tarihi:04.04.2013).

41 ORTALAMA ODA SAYISI

TANIM

Gösterge hane halkı başına düşen ortalama oda sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı hane halkının yaşadığı konutta ortalama oda sayısını göstermektir. Gösterge ulusal ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlamak, hizmet sunumunda öncelikleri belirlemede karar vericilere yol göstermek, süreç içindeki değişimi izleyebilmek ve bilimsel çalışmalara veri sunmak amacıyla seçilmiştir.

HESAPLAMA

Harita, TÜİK Konut İstatistik verisine göre düzenlenmiştir⁸⁶. Hesaplama oda sayısı bilinmeyen hane halkı sayısı toplam hane halkı sayısından çıkarılmıştır. Hanedeki oda sayısı ile o oda sayısına sahip hane halkı sayısı çarpılarak toplam oda sayısı bulunmuş, her oda sayısı için hesaplanan toplam oda sayıları toplanarak ildeki toplam oda sayısına ulaşılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

il toplam oda sayısı / il hane halkı sayısı

SINIFLAMA

Harita hazırlanırken kategorik sınıflama yapılmamış, konuttaki ortalama oda sayısı çoktan aza doğru renklendirilerek hazırlanmıştır. Haritada koyu renkli alanlar konuttaki oda sayısının fazlalığını göstermektedir.

AÇIKLAMA

Türkiye'deki 15.070.093 hane halkının büyük çoğunluğu (%78,0) 3-4 odalı konutlarda yaşamaktadır. Hane halkı başına ortalama oda sayısı 3,48'dir. Türkiye'deki 32 kent bu ortalama daha az oda sayısına sahip konutlarda yaşamaktadır. Hane halkı başına 4,02 ile en fazla oda Rize'de olup onu Yozgat ve Ordu izlemektedir. Hane halkı başına en az oda ise 2,86 ile Ardahan'da olup onu Kilis ve Iğdır izlemektedir.

Eurofound'un 2006 yılında yaptığı değerlendirmeye göre Türkiye'de hane başına 3,3 oda düşmektedir. Avrupa 15 ülkesinde ortalama 3,8'dir. Türkiye, Belçika (5,5), Birleşik Krallık (4,4), Lüksemburg'dan (5,2) daha az, Finlandiya (3), Çekoslovakya (3,1), Polonya'dan (2,8) daha fazla oda sayısına sahiptir⁸⁷.

Hane halkı başına düşen oda sayısı açısından yapılan değerlendirme kalabalık yaşam hakkında fikir vermekten uzaktır. Kırıkkale'de bir odası olan hane halkı oranı %0,3, Rize'de ise %0,4'dür. Buna karşın tek odası olan hane halkı oranı Yalova'da 9,7, Düzce'de 9,3 ve Ardahan'da 9,1'dir. İzmir' beş odası olan hane halkı oranı %4,3, İstanbul'da 4,6 iken Rize'de 30,8 ve Ordu'da 29,4'dür. Sağlık ile dolaysız etkileşim içinde olan kalabalık yaşamın değerlendirilmesi için kişi başına düşen oda sayısının incelenmesi daha uygundur.

⁸⁶ TÜİK, Konutun Kullanım Kolaylıklarına Göre Hanehalkı Sayısı, 2007. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=40(Erişim tarihi: 05.04.2013).

⁸⁷ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006. First European Quality of Life Survey: Social dimensions of housing. www.eurofound.eu.int (Erişim tarihi:04.04.2013).

BELEDİYE MECLİS ÜYELERİ İÇİNDE KADIN MECLİS ÜYELERİ ORANI

TANIM

Bugün yürürlükte olan 5393 Sayılı Belediye Yasasına göre belediye yönetiminin Belediye Meclisi, Belediye Encümeni ve Belediye Başkanı olmak üzere üç organı vardır. Belediye meclisleri belediyenin karar organıdır ve yerel halk tarafından seçilen üyelerden oluşmaktadır. Siyasi partiler aldıkları oy ile orantılı olarak belediye meclislerinde üye bulundurmaktadırlar. Bu raporda adı geçen “Belediye Meclis Üyeleri İçinde Kadın Meclis Üyeleri Oranı” göstergesi ise, Türkiye’deki her il için, Belediye Meclisi içindeki kadın sayısının aynı ilin Belediye Meclisi toplam üye sayısına oranını %olarak ifade etmektedir.

AMAÇ

Cinsiyetler arası eşitliğin temelini, toplumda mevcut olan fırsatlardan kadınlarla erkeklerin eşit yararlanma olanaklarının varlığı oluşturmaktadır. Demokrasinin en önemli unsurlarından biri olan siyasal karar alma mekanizmalarına kadınların katılımı aynı zamanda kadının statüsünün geliştirilmesinin de gerekli bir koşuldur. Kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çabaların başlangıç noktası, yetki ve karar alma süreçlerine katılımda cinsiyetler arası eşitliği sağlayan adımlar atmaktadır.

Bu göstergenin amacı da, ülkemizdeki yerel karar organlarından olan belediye meclisleri içinde, kadın üyelerin oranını, güncel bilgilere dayalı olarak, görsel olarak ortaya koymaktır.

HESAPLAMA

Haritadaki sayılar, TÜİK 2009 verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(her ilin belediye meclisi içindeki kadın üye sayısı / aynı ilin belediye meclisi toplam üye sayısı) x 100

SINIFLAMA

Harita oluşturulurken veriler gruplandırılmamış, belediye meclisi içinde kadınların minimum ve maksimum oranları göstergede belirtilmiştir. Oran azdan çoğa doğru değişirken; oranla orantılı olarak, iller de açıktan koyuya doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita incelendiğinde, ülkemizde belediye meclisi içinde kadınların en yüksek orana sahip olduğu illerin sırasıyla Diyarbakır (%13,9), İstanbul (%11,8) ve Tunceli (%11,6)

olduğu görülmektedir. Malatya (%1,0), Afyonkarahisar (%1,1), Aksaray (%1,1) ve Yozgat (%1,1) ise belediye meclisi içinde kadınların en düşük orana sahip olduğu illerdir. Aynı veriler kullanılarak Türkiye için ortalama değer hesaplandığında, belediye meclisi içinde kadınların ortalama oranı %4,5 olarak bulunmuştur. Mart-2011 dönemine ait Türkiye verilerinde ise 31.790 belediye meclis üyesi içinde kadınların oranı %4,2 olarak verilmiştir⁸⁸.

Dünyadaki durum, belediye meclisi açısından değil de parlamento üzerinden değerlendirilirse, Inter Parliamentary Union verilerinden yararlanılarak hazırlanan “Women in National Parliaments” raporunda, 2013 yılı için dünyada kadın parlamenterlerin ortalama oranı %20,8’dir⁸⁹. IPU’nın tespitine göre kadın temsilinde ilk üç sırada yer alan ülkeler sırasıyla Ruanda (%56,3), Andora (%50,0) ve Küba (%48,9)’dur. Inter Parliamentary Union Türkiye parlamentosunda yüzde 14,2’lik bir kadın temsili olduğunu ve bu oranla Türkiye’nin dünyada 94’üncü sırada yer aldığını belirlemiştir. TÜİK’nun “İstatistiklerle Kadın, 2012” raporunda, kadınların siyasi alanda erkeklere göre çok daha az katılım sağladıkları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’ndeki

kadın milletvekili oranının %14,4 olduğu belirtilmiştir⁹⁰.

Seçilmiş organlarda kadınların eksik temsili bir sorun olarak görenlerin bir kısmı bu durumu demokrasi, adalet, çağdaşlık değerleri adına, bir kısmı ise bunun yanı sıra, kadınlarla erkeklerin yaşayışları, sorunları ve gereksinimleri farklı olduğu için önemsemektedir. Öte yandan, gerçek anlamda “kadınların temsili” için, sayısal temsilin yanı sıra, kadınların kendi gereksinimlerini formüle edip politikleştirebilecekleri düzeneklerin varlığı gereklidir. Kadınların cinsleri adına konuşma güvenini elde edebildikleri, politika sahnesinde nitel bir değişim yaratabilecekleri, bir başka deyişle biçimsel temsilden gerçek temsile geçebilecekleri bir sayısal eşik vardır. Uluslararası kadın hareketince geliştirilip BM’in uluslararası hedefleri arasına da girmiş ve resmi kabul görmüş bulunan %30’luk “asgari temsil eşiği”ne ulaşmadan, kadınların kendi cinslerinin sorun ve gereksinimlerini temsil etmeleri olanaklı olmayabilir. Dolayısıyla kadınların sosyal ve ekonomik konumlarını iyileştirmek için sorumluluğu bulunan tüm taraflar, bu konuda çalışmalı ve kadın temsiliyetinin artırılmasına katkı sunmalıdır.

88 T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, www.mahalli-idareler.gov.tr (Erişim tarihi: 04.04.2013).

89 Inter-Parliamentary Union, www.ipu.org/wmn-es/arc/world010413.htm (Erişim tarihi: 04.04.2013).

90 TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=118&ITAP_ID=238 (Erişim tarihi: 04.04.2013).

EKONOMİK FAALİYETLERE GÖRE HİZMET SEKTÖRÜNDE İSTİHDAM EDİLENLER

TANIM

Kelime anlamı olarak “kullanma, çalıştırma, hizmete alma” gibi anlamlar ifade eden istihdam terimi; bir ülkenin, bir yıllık dönem içerisinde gerçekleştirdiği ekonomik faaliyetlere katılacak durumda olan insan gücünün kullanılması, çalışma ya da çalıştırılma düzeyini gösterir. İstihdam edilenlerin yaptıkları işler genellikle üç sektörde toplanmaktadır. Bu sektörler tarım, sanayi ve hizmetlerdir. Hizmetler, mal üretimiyle karşılaştırıldığında, heterojen yapıları nedeniyle tanımlanması güç faaliyetlerdir. Bundan dolayı da hizmetleri tanımlamanın belki de en basit ve klasik yolu, onların ne olmadığını tanımlamaktır. Hizmetler bu bakımdan “artakalan sektör” (residual sector) olarak ifade edilir. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sanayi-ötesi toplum ya da bilgi toplumu olarak adlandırılan farklı bir toplumsal yapı, sanayi toplumunun yerini almaya başlamış ve bu süreçte istihdamın yapısı hizmetler sektörü lehine bir değişime uğramıştır. Bugün başta gelişmiş ülkelerde olmak üzere, bu sektörün üretim ve istihdam katkısı ciddi boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. İletişim ve bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler de hizmet aktivitelerinin çeşitliliklerini ve fonksiyonlarını hızla arttırmaktadır.

Bu raporda adı geçen “Ekonomik Faaliyetlere Göre Hizmet Sektöründe İstihdam Edilenler” göstergesi ise, Türkiye’deki her il için, hizmet sektöründe çalışanların o ilde istihdam edilenlerin toplam sayısına oranını %olarak ifade etmektedir.

AMAÇ

Bir ülke ekonomisinin mevcut durumu ve yapısal değişimi hakkında fikir edinebilmenin yollarından biri, o ülkedeki istihdam yapısının değerlendirilmesidir. Her ülkede istihdamın sektörlere göre dağılımı farklıdır ve bu farklılık gelişmiş ülkeleri geliştirmekte olan ülkelerden ayırmaktadır. Çünkü bir ülkede mal üreten ana sektörler tarım ve sanayidir. Hizmet sektörünün durumu diğer iki sektörün gelişmesine bağlıdır. Gelişmekte olan ülkelerde sanayi sektörü fazla gelişmiş olmadığından istihdamın büyük bir kısmı tarım alanında olur. İktisadi gelişmeye paralel olarak istihdam tarımdan sanayi sektörüne kayar. Sanayi sektörü iyice gelişince istihdam hizmet kesimine yayılır. Bu göstergenin amacı, güncel bilgilere dayalı olarak, ülkemizdeki işgücü yapısını, ekonomik faaliyet kollarından biri olan hizmet sektöründe istihdam edilenler açısından görsel olarak ortaya koymaktır.

HESAPLAMA

Haritadaki veriler, herhangi bir yöntem ile tarafımızca hesaplanmamış, direkt olarak, 2011 Nüfus ve Konut Araştırması sonuçları kullanılmıştır. TÜİK verilerinde; işgücünün ölçümünde, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından, tüm ülke temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferanslarında (ICLS) tartışılarak belirlenen istihdam ve işsizlik kriterleri ile işgücü istatistiklerine ilişkin tanım ve kavramlar kullanılmıştır.

SINIFLAMA

Harita oluşturulurken veriler gruplandırılmamış, hizmet sektöründe çalışanların minimum ve maksimum oranı göstergede belirtilmiştir. Oran azdan çoğa doğru değişirken; sayıyla orantılı olarak, iller de açıktan koyuya doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Nüfus ve Konut Araştırması-2011 raporuna göre, ülkemizde istihdam edilen toplam 24.320.000 kişi içinde hizmet sektöründe çalışanların oranı %50,1’dir⁹¹. TÜİK Hane Halkı İşgücü Araştırması-2012’de bu oran, Türkiye için %48,1 (2011 yılı) ve %49,4 (2012 yılı) olarak verilmiştir⁹². Dünyada, hizmet sektöründe çalışanların istihdam edilen-

ler içindeki oranı, ILO’nun “Global Employment Trends 2013” raporunda, %44,1 (2011 yılı) ve %44,0 (2012 yılı) olarak verilmiştir⁹³. TÜİK “Hane Halkı İşgücü İstatistikleri-2011” kitabında aynı veri, OECD ülkeleri için %72,0 (2009 yılı)’dir. Bu kitapta, 2010 yılına ait verisi olan OECD ülkeleri içinde, hizmet sektöründe çalışan oranı en yüksek olan ülkeler, sırası ile, ABD (%81,2), İngiltere (%79,6) ve Danimarka (%79,4)’dir⁹⁴.

Harita incelendiğinde, ülkemizde hizmet sektörünün en yüksek paya sahip olduğu illerin, sırası ile, Ankara (%73,0), Hakkari (%70,8) ve Tunceli (%70,6) olduğu görülmektedir. Muş (%29,4), Ardahan (%30,0) ve Adıyaman (%30,8) ise hizmet sektörünün en düşük paya sahip olduğu illerdir. Ülkemizde uzun süredir ekonominin en büyük sektörü konumunda olan hizmetler sektörünün ekonomiye ve istihdama katkısının gelişmiş ülkelere kıyasla düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. Gelişmiş ekonomilerin giderek hizmet ekonomilerine dönüştüğü ve hizmetler sektörünün ekonomideki ağırlığının bir refah kriteri olarak değerlendirildiği günümüzde, kalkınmaya belki de en önemli katkı, iş yaratma potansiyeli bakımından kilit öneme sahip olan hizmetler sektörü tarafından sunulacaktır.

91 TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15843> [Erişim tarihi: 19.04.2013]

92 TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13455> [Erişim tarihi: 19.04.2013]

93 ILO, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---docomm/---publ/documents/publication/wcms_202326.pdf [Erişim tarihi: 19.04.2013]

94 TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=8&KITAP_ID=25 [Erişim tarihi: 19.04.2013]

EKONOMİK FAALİYETLERE GÖRE SANAYİ SEKTÖRÜNDE İSTİHDAM EDİLENLER

TANIM

Kelime anlamı olarak “kullanma, çalıştırma, hizmete alma” gibi anlamlar ifade eden istihdam terimi; bir ülkenin, bir yıllık dönem içerisinde gerçekleştirdiği ekonomik faaliyetlere katılacak durumda olan insan gücünün kullanılma, çalışma ya da çalıştırılma düzeyini gösterir. Bu raporda adı geçen “Ekonomik Faaliyetlere Göre Sanayi Sektöründe İstihdam Edilenler” göstergesi ise, Türkiye’deki her il için, sanayi sektöründe çalışanların o ilde istihdam edilenlerin toplam sayısına oranını %olarak ifade etmektedir.

AMAÇ

Bir ülke ekonomisinin mevcut durumu ve yapısal değişimi hakkında fikir edinebilmenin yollarından biri, o ülkedeki istihdam yapısının değerlendirilmesidir. İstihdamın sektörel dağılımı ülkelerin gelişmişlik düzeyleri hakkında bilgi vermektedir. Gelişmiş ülkelerde tarımın payı oldukça düşük olup en yüksek pay sanayi sektöründedir. Geçiş süreci yaşayan ülkelerde ise tarım sektörünün payı

azalırken sanayi sektörünün payının artması beklenir. Bu göstergenin amacı da, güncel bilgilere dayalı olarak ülkemizdeki işgücü yapısını, ekonomik faaliyet kollarından biri olan sanayi sektöründe istihdam edilenler açısından görsel olarak ortaya koymaktır.

HESAPLAMA

Haritadaki veriler, herhangi bir yöntem ile tarafımızca hesaplanmamış, direkt olarak, 2011 Nüfus ve Konut Araştırması sonuçları kullanılmıştır. TÜİK verilerinde; işgücünün ölçümünde, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından, tüm ülke temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferanslarında (ICLS) tartışılarak belirlenen istihdam ve işsizlik kriterleri ile işgücü istatistiklerine ilişkin tanım ve kavramlar kullanılmıştır.

SINIFLAMA

Harita oluşturulurken veriler gruplandırılmamış, sanayi sektöründe çalışanların minimum ve maksimum oranı göstergede belirtilmiştir.

Oran azdan çoğa doğru değişirken; sayıya orantılı olarak, iller de açıktan koyuya doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Rapora göre, ülkemizde istihdam edilen toplam 24.320.000 kişi içinde sanayi sektöründe çalışanların oranı %27,2’dir⁹⁵. TÜİK Hane Halkı İşgücü Araştırması-2012’de bu oran, Türkiye için %26,5 (2011 yılı) ve %26,0 (2012 yılı) olarak verilmiştir⁹⁶. Dünyada, sanayi sektöründe çalışanların istihdam edilenler içindeki oranı, ILO’nun “Global Employment Trends 2013” raporunda, %22,6 (2011 yılı) ve %22,5 (2012 yılı) olarak verilmiştir⁹⁷.

TÜİK “Hane Halkı İşgücü İstatistikleri-2011” kitabında aynı veri, OECD ülkeleri için %22,9 (2009 yılı)’dur⁹⁸. Bu kitapta, 2010 yılına ait verisi olan OECD ülkeleri içinde, sanayi sektöründe çalışan oranı en yüksek olan ülkeler, sırası ile, Slovenya (%32,5), Macaristan (%30,9) ve Slovak Cumhuriyeti (%30,3)’dir.

Harita incelendiğinde, ülkemizde sanayi sektörünün en yüksek paya sahip olduğu illerin, sırası ile, Tekirdağ (%46,6), Kocaeli (%44,1) ve Bursa (%42,6) olduğu görülmektedir. Ardahan (%3,8), Tunceli (%7,8) ve Hakkari (%9,7) ise sanayi sektörünün en düşük paya sahip olduğu illerdir.

Ülkemizde sanayi sektöründe çalışanların istihdam edilenler içindeki oranı, hem dünya hem de OECD ülkeleri ortalamasına göre yüksek olmakla birlikte, iller arasında belirgin farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Her zaman ekonomi politikalarını şekillendiren etmenlerden biri olan istihdamın, olumsuz etkilenmesine neden olan ekonomik faaliyetler neticesinde işsizlik sorunu ortaya çıkmakta ve bu sorun çözümü oldukça zor problemlere neden olmaktadır. İstihdam olanaklarının her il için artırılması, gerek ekonomik gerekse sosyal refahın sağlanması açısından önem arz etmektedir.

93 TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15843> (Erişim tarihi: 19.04.2013)

94 TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13455> (Erişim tarihi: 19.04.2013)

95 ILO, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_202326.pdf (Erişim tarihi: 19.04.2013)

96 http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=8&KITAP_ID=25 (Erişim tarihi: 29.04.2013)

EKONOMİK FAALİYETLERE GÖRE TARIM SEKTÖRÜNDE İSTİHDAM EDİLENLER

TANIM

Kelime anlamı olarak “kullanma, çalıştırma, hizmete alma” gibi anlamlar ifade eden istihdam terimi; bir ülkenin, bir yıllık dönem içerisinde gerçekleştirdiği ekonomik faaliyetlere katılacak durumda olan insan gücünün kullanılması, çalışma ya da çalıştırılma düzeyini gösterir. Bu raporda adı geçen “Tarım Sektöründe Çalışanlar” göstergesi ise, bir yıl için, bir ilde tarım sektöründe çalışanların aynı ilde istihdam edilenlerin toplam sayısına oranını %olarak ifade etmektedir.

AMAÇ

Bir ülke ekonomisinin mevcut durumu ve yapısal değişimi hakkında fikir edinebilmenin yollarından biri, o ülkedeki istihdam yapısının değerlendirilmesidir. Bir ülkede mal üreten ana sektörlerden biri olan tarım sektörü, nüfusun gıda maddeleri gereksinimini karşılaması, tarıma dayalı sanayinin hammadde kaynağını oluşturması, belli bir kesime istihdam olanağı sağlaması, dışa bağımlılığın önlenmesi ve ödemeler dengesi üzerinde önemli etkilerinin olması vb. nedenlerle ekonomide stratejik rol ve işleve sahiptir.

Bu göstergenin amacı, güncel bilgilere dayalı olarak ülkemizdeki işgücü yapısını ortaya koymak amacıyla, ekonomik faaliyet kollarından biri olan tarım sektöründe istihdam edilenlerin illere göre dağılımını oransal olarak vermektir.

HESAPLAMA

Haritadaki veriler, herhangi bir yöntem ile tarafımızca hesaplanmamış, direkt olarak, 2011 Nüfus ve Konut Araştırması sonuçları kullanılmıştır. TÜİK verilerinde; işgücünün ölçümünde, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından, tüm ülke temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferanslarında (ICLS) tartışılarak belirlenen istihdam ve işsizlik kriterleri ile işgücü istatistiklerine ilişkin tanım ve kavramlar kullanılmıştır.

SINIFLAMA

Harita oluşturulurken veriler gruplandırılmamış, tarım sektöründe çalışanların minimum ve maksimum oranı göstergede belirtilmiştir. Oran azdan çoğa doğru değişirken; sayıya orantılı olarak, iller de açıktan koyuya doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Nüfus ve Konut Araştırması-2011 raporuna göre, ülkemizde istihdam edilen toplam 24.320.000 kişi içinde tarım sektöründe çalışanların oranı %22,7'dir⁹⁹. TÜİK Hane Halkı İşgücü Araştırması-2012'de bu oran, Türkiye için %25,5 (2011 yılı) ve %24,6 (2012 yılı) olarak verilmiştir¹⁰⁰. Dünyada, tarım sektöründe çalışanların istihdam edilenler içindeki oranı, ILO'nun “Global Employment Trends 2013” raporunda, %33,3 (2011 yılı) ve %33,5 (2012 yılı) olarak verilmiştir¹⁰¹. TÜİK “Hane Halkı İşgücü İstatistikleri-2011” kitabında aynı veri, OECD ülkeleri için %5,1 (2009 yılı)'dir¹⁰². Adı geçen kitapta, Türkiye, 2010 yılına ait verisi olan OECD ülkeleri içinde, %25,2 ile tarım sektöründe çalışan oranı en yüksek ülkedir. Ardından %13,1 oranı ile Meksika ve %12,5 ile Yunanistan gelmektedir. FAO'nun 2012 İstatistik Yılığında, tarım sektöründe çalışanların istihdam edilenler içindeki oranı, Türkiye için %23,7 olarak belirtilmiştir¹⁰³.

Harita incelendiğinde, ülkemizde tarım sektörünün en yüksek paya sahip olduğu illerin, sırası ile, Ardahan (%66,2), Muş (%56,2) ve

Kastamonu (%52,8) olduğu görülmektedir. İstanbul (%0,7), Kocaeli (%4,4) ve Ankara (%4,8) ise tarım sektörünün en düşük paya sahip olduğu illerdir. Ekonomik kalkınmada tarımın rolü ülkenin gelişmişlik düzeyine göre farklılık göstermekte ve az gelişmiş ülkelerde tarım hâkim sektör konumunda bulunmaktadır. Ancak daha ziyade doğal sebeplerden, bir başka deyişle zengin toprak kaynakları, biyolojik çeşitlilik, elverişli iklim ve jeolojik şartlardan dolayı Türkiye için tarım her zaman önde gelen bir sektör olmuştur. Bu sektör çalışanlarının büyük çoğunluğunu kapsayan “kendi hesabına çalışanlar” ile “ücretsiz aile işçileri”nden kaynaklanan geleneksel istihdam yapısı, kırsal kesimde açık işsizliğin ortaya çıkışını engellemekte, verimsiz üretim yapısının devam etmesine ve işsizlik oranının düşük değerler göstermesine neden olmaktadır. Ülkemizde, istihdamın artmasına yönelik çalışmalar devam ederken, sanayi ve hizmet sektörü bileşeni kadar, stratejik rolü düşünülerek tarım sektörü bileşeninin de geliştirilmesi gerekmektedir.

99 TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15843> (Erişim tarihi: 19.04.2013)

100 TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13455> (Erişim tarihi: 19.04.2013)

101 ILO, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/dgreports/-/dcomm/-/publ/documents/publication/wcms_202326.pdf (Erişim tarihi: 19.04.2013)

102 TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=8&KITAP_ID=25 (Erişim tarihi: 29.04.2013)

103 FAO, <http://www.fao.org/docrep/015/i2490e/i2490e00.jpg> (Erişim tarihi: 29.04.2013)

KİŞİ BAŞINA MESKEN ELEKTRİK TÜKETİMİ

TANIM

İkincil bir enerji kaynağı olan elektrik enerjisinin genel enerji içerisinde farklı bir yeri vardır. Çünkü elektrik enerjisi diğerleri gibi bir enerji kaynağı değil, enerji kaynaklarının değişik teknolojiler kullanılmasıyla elde edilen bir enerji şeklidir. Pek çok teknolojiye uygulanabilen nitelikte ayrıca kullanımı kolay olan elektrik enerjisi, kullanımı sırasında çevreyi kirletmemektedir. Dolayısıyla elektrik enerjisi, kalite ve kullanımdaki üstünlükler nedeniyle önemli bir enerji kaynağıdır. Elektrik enerjisi, sanayiden, aydınlatmaya ve meskene kadar çok geniş bir tüketim alanına sahiptir.

Bu raporda adı geçen “Kişi Başına Mesken Elektrik Tüketimi” göstergesi, Türkiye’deki her il için, konutlarda tüketilen ortalama elektrik tüketimini kWh olarak ifade etmektedir.

AMAÇ

Kullanım kolaylığı, istenildiği anda diğer enerji türlerine dönüştürülebilmesi, günlük hayattaki yaygınlığıyla, bugün kişi başına elektrik enerjisi tüketimi ülkelerin gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergelerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Tüketimin içinde mesken tüketiminin payı, şehirleşme ve iletim ağının genişlemesine bağlı olarak değişmektedir. Bu göstergenin amacı, güncel bilgilere dayalı olarak, ülkemizde kişi başına mesken elektrik tüketimini, her il için kWh cinsinden ve görsel olarak ortaya koymaktır.

HESAPLAMA

Haritadaki veriler, herhangi bir yöntem ile tarafımızca hesaplanmamış, direkt olarak TÜİK’na ait 2010 yılı verileri kullanılmıştır.

SINIFLAMA

Harita oluşturulurken kWh birimindeki veri-

ler “200’den az”, “200-399”, “400-599”, “600-799” ve “800 ve üzeri” olarak sınıflandırılmış; iller de kendi değerlerinin bulunduğu grubun rengine göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

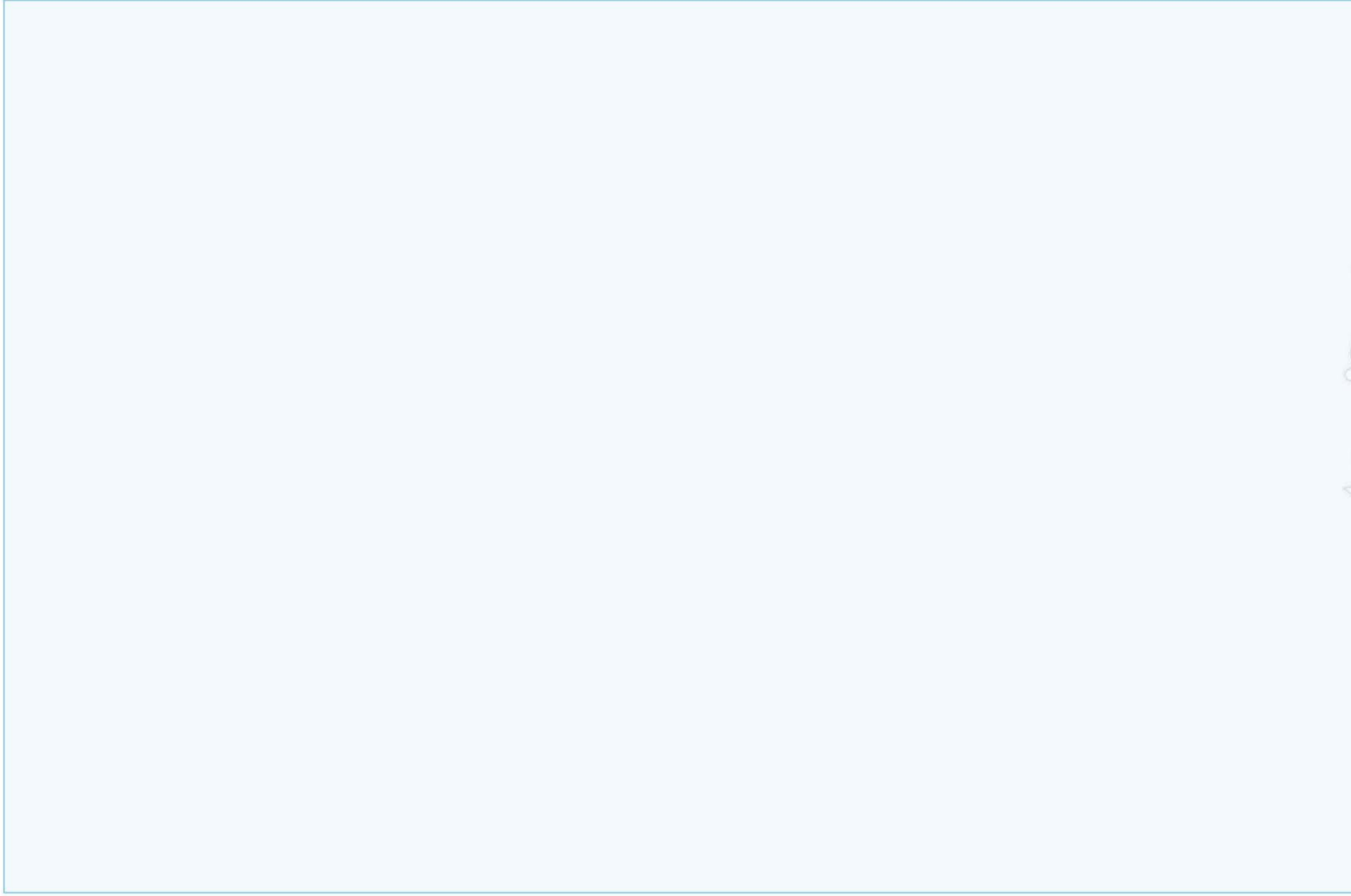
Haritaya genel olarak bakıldığında, kişi başına mesken elektrik tüketiminin Türkiye’nin batı bölümünde daha fazla, doğu ve güneydoğu bölgelerinde ise daha az olduğu görülmektedir. Kişi başına mesken elektrik tüketiminin en fazla olduğu iller sırası ile, Yalova (826 kWh), İzmir (814 kWh) ve Muğla (793 kWh)’dir. Şırnak (140 kWh), Hakkari (176 kWh) ve Mardin (179 kWh)’de ise kişi başına mesken elektrik tüketimi en azdır.

“Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Bağlı ve İlgili Kuruluşlarının Faaliyetleri, 2012” raporunda Türkiye’de kişi başına elektrik tüketimi 2296 kWh olarak belirtilmiştir¹⁰⁴.

Aynı rapora göre bu değer dünya için ortalama 2730 kWh olup; Norveç (23.558 kWh), Birleşik Arap Emirlikleri (17.296 kWh) ve Kanada (15.467 kWh) kişi başına elektrik tüketiminin en fazla olduğu ülkelerdir.

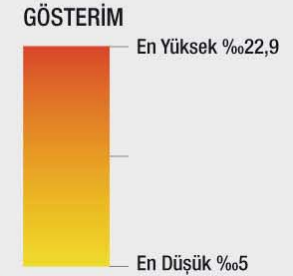
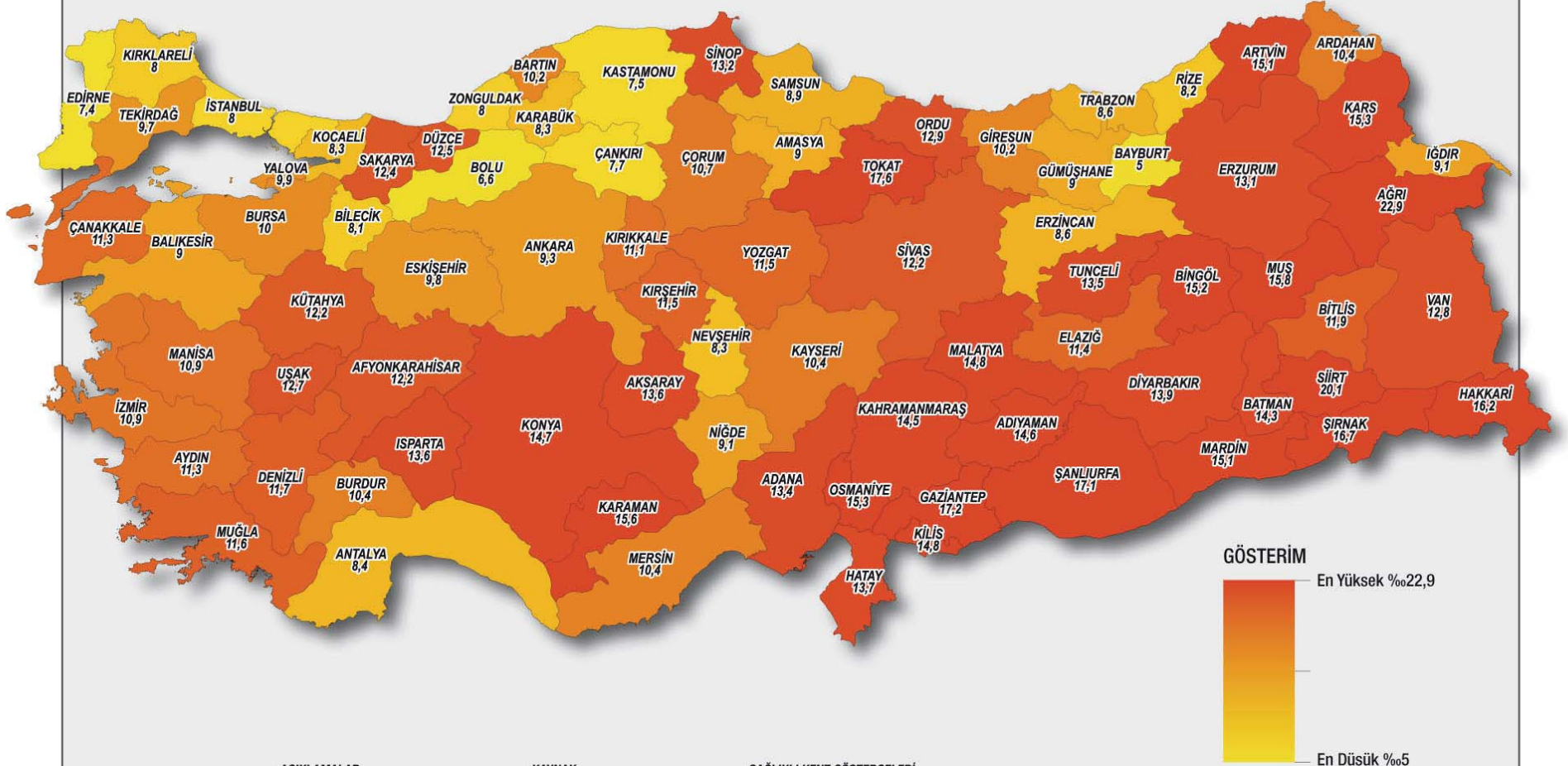
Enerji ekonomik gelişmenin en temel yapı taşlarından biri; elektrik enerjisi ise enerji kalemleri içerisinde en esnek yapıda olanıdır. Bu nedenle gündelik hayatın her alanında geniş kullanıma alanlarına sahiptir. Bir yandan sanayide kullanılan temel girdilerden biri olması, diğer yandan hayat kalitesini artırmak için yeni malların kullanımının elektriğe bağlı olması nedeniyle elektrik enerjisine bağımlılık giderek artmaktadır. Bu nedenle artan nüfus ve ekonomik gelişmeye paralel olarak artan bu gereksinimin güvenilir, verimli ve düşük maliyetlerle sağlanması büyük önem taşımaktadır.

¹⁰⁴ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/Mavi_Kitap_2012.pdf Erişim tarihi: 19.04.2013).

D

Sağlık ve Sağlık Hizmetleri

AÇIKLAMALAR

31.12.2012 tarihi itibarıyla İstatistik Bölge Sınıflamasına göre bebek ölüm hızları (%o) TÜİK "Ölüm İstatistikleri" verisinden elde edilerek tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

47 BEBEK ÖLÜM HIZI

TANIM

Harita, bebek ölüm hızını illere göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Sağlık göstergeleri içerisinde en önemlilerinden birisi bebek ölüm hızıdır. Bu gösterge ile sağlık düzeyini değerlendirirken en ön sıralarda yer alan bir istatistik üretilerek uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlamak ve karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Bebek ölüm hızı, belli bir yıl içindeki her 1.000 canlı doğan bebek için bir yaşını doldurmadan ölen bebek sayısıdır. Haritada gösterilen veriler 2011 yılı için illere göre bebek ölümlerini kapsamaktadır. Hesaplama TÜİK

tarafından yapılmış ve harita hazırlanırken bu veriler kullanılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$(\text{ölen bebek sayısı} / \text{canlı doğum sayısı}) \times 1.000$

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita bebek ölümleri açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Bebek ölüm hızı binde 5,0 ile en düşük Bayburt'ta, binde 22,9 ile en yüksek Ağrı'da gerçekleşmiştir. Bebek ölüm hızı Ağrı dışın-

da Artvin, Mardin, Bingöl, Kars, Osmaniye, Karaman, Muş, Hakkâri, Şırnak, Şanlıurfa, Gaziantep, Tokat ve Siirt'te de binde 15'in üzerindedir.

Çocuk ölümlerinin azaltılması, Birleşmiş Milletlerin Binyıl Deklarasyonu ile Binyıl Kalkınma Hedeflerinin 8 ana temasından birisi olarak belirlenmiş, bu bildirge 189 ülke tarafından adapte edilmiş, 147 ülkenin devlet başkanınca imzalanmıştır. Yeni bin yılın başlangıcında ortaya konulan hedef, 2015 yılına dek 5 yaş altı çocuk ölümlerini 2/3 oranında azaltmak olmuştur¹⁰⁵.

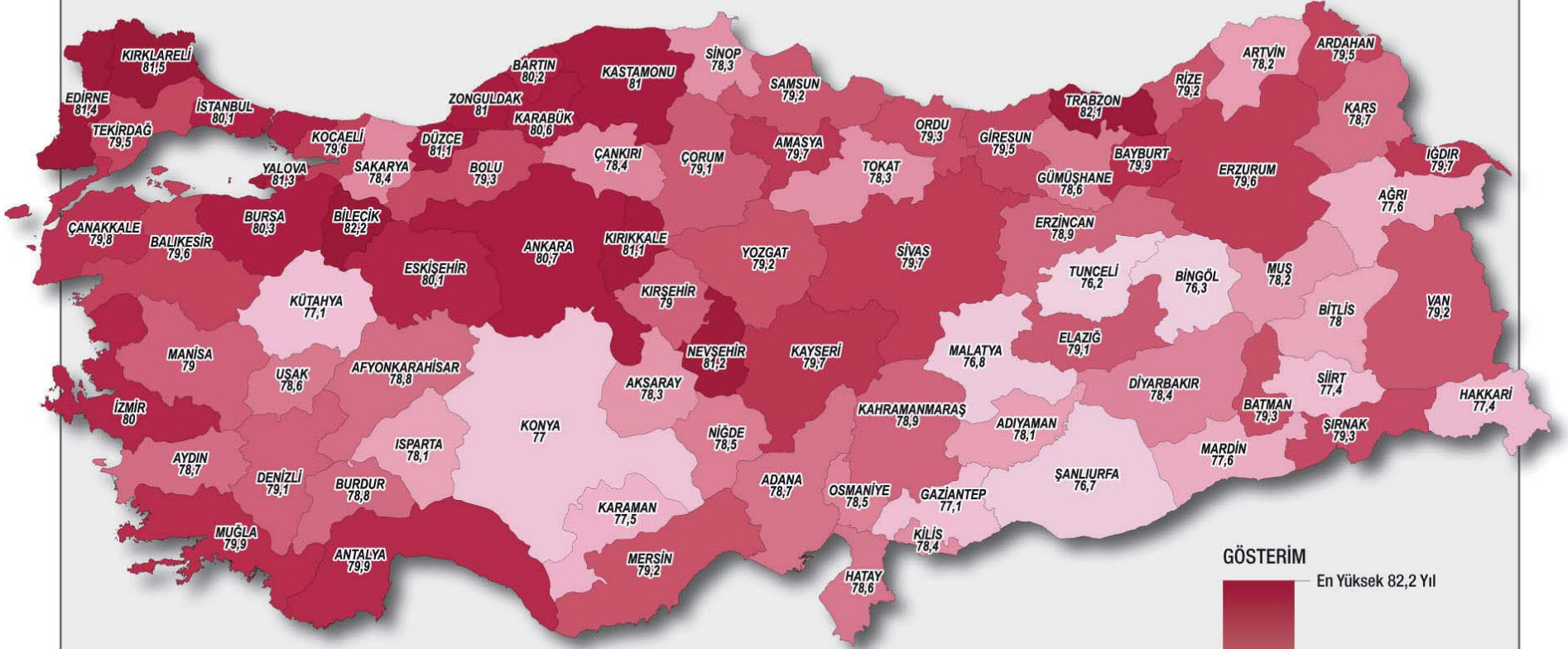
2010-2015 dönemi tahminlerine göre dünyada bebek ölüm hızı binde 41,8'dir. Bebek ölüm hızının en yüksek olduğu ülkeler arasında Afganistan (binde 124,5), Çad (binde

123,9) ve Somali (binde 100) bulunmaktadır. Bebek ölüm hızının en düşük olduğu ülkeler arasında ise Japonya (binde 2,6), Lüksemburg (binde 2,3) ve Singapur (binde 1,9) bulunmaktadır. Bebek ölüm hızı binde 12,2 olan Türkiye, 186 ülke arasında 120. sırada yer almaktadır¹⁰⁶.

Bu göstergeye göre, öncelikle binde 10'un üzerinde bebek ölüm hızı olan illerin bebek ölüm hızına etki eden başta sağlığın sosyal belirleyicileri ve sağlık hizmetlerine erişim olmak üzere, tüm etmenleri kapsayacak biçimde ivedi olarak konuyu ele almaları ve eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır. Tüm illerde bebek ölüm hızının binde 5'in altına düşürülmesi için etkin çalışmalar yürütülmelidir.

¹⁰⁵ UNICEF Türkiye'de Beş Yaş Altı Ölüm Hızında Azalma: Bir Durum Çalışması, <http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/u/n/unicef-5-yas-alti-olumler.pdf> (Erişim tarihi: 07.04.2013).

¹⁰⁶ TÜİK HABER BÜLTENİ TÜRKİYE'NİN DEMOGRAFİK YAPISI VE GELECEĞİ, 2010-2050 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13140> (Erişim tarihi: 07.04.2013).

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

Çalışmada il bazında doğumda beklenen yaşam süreleri verisi olarak, 14.02.2013 tarihli haber bülteni ile yayımlanan "Nüfus Projeksiyonları, 2013-2075" çalışmasında kullanılmış olan ve dolaylı yöntemlerle tahmin edilerek hesaplanan değerler kullanılmış ve tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK
TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ
PROJESİ 2013

DOĞUMDA BEKLENEN YAŞAM SÜRESİ- KADIN

TANIM

Harita, doğumda beklenen yaşam süresini kadınlar için illere göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Bu gösterge ile sağlık düzeyini değerlendirilen ilk sıralarda yer alan ve uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlayacak bir istatistik üretmek ve karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

İl bazında doğumda beklenen yaşam süreleri, TÜİK tarafından 14.02.2013 tarihli haber bülteni ile yayımlanan “Nüfus Projeksiyonları, 2013-2075” çalışmasında kullanılmış olan ve dolaylı yöntemlerle tahmin edilerek hesaplanan değerlerdir. Hesaplama TÜİK tarafından yapılmış ve harita hazırlanırken bu veriler kullanılmıştır.

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita kadınlarda doğumda beklenen yaşam süreleri açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Kadınlarda doğumda beklenen yaşam süresi 76,2 yıl ile en kısa Tunceli’de, 82,2 yıl ile en uzun Bilecik’te tahmin edilmiştir. Tunceli dışında Bingöl, Malatya ve Şanlıurfa’da da kadınlarda doğumda beklenen yaşam süresi 77 yılın altında tahmin edilmiştir.

Doğumda beklenen yaşam süresi, bir toplumun sağlık durumu hakkında bilgi sahibi olabilmek için sık kullanılan en önemli ölçütlerden birisidir. Bu ölçüt, var olan ölüm hızlarının sürmesi halinde yeni doğan bir bebeğin

yaşayacağı varsayılan ortalama yılın tahmin edilmesi esasına dayanır. Doğumdaki yaşam beklentisi, sağlık durumunun genel bir değerlendirilmesidir ve bebeklikteki ölümlere, ileri yaş ölümlerine göre daha büyük önem verir.

Doğumda beklenen yaşam süresi 2011 yılı için kadınlarda Dünya Sağlık Örgütü’nün veritabanına göre Türkiye’de 78 iken; İngiltere’de 82, Almanya ve Hollanda’da 83, Yunanistan’da 84, Fransa ve İtalya’da 85 yıldır¹⁰⁷.

Bu göstereye göre kadınlarda doğumda beklenen yaşam süresi görece kısa olan illerin bu göstereye etki eden başta sağlığın sosyal belirleyicileri olmak üzere, tüm etmenleri kapsayacak biçimde konuyu ele almaları ve eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹⁰⁷ Dünya Sağlık Örgütü, <http://apps.who.int/gho/data/view.main.680?lang=en> (Erişim tarihi: 15.04.2013).

DOĞUMDA BEKLENEN YAŞAM SÜRESİ- ERKEK

TANIM

Harita, doğumda beklenen yaşam süresini erkekler için illere göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Bu gösterge ile sağlık düzeyini değerlendirilen ilk sıralarda yer alan ve uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlayacak bir istatistik üretmek ve karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

İl bazında doğumda beklenen yaşam süreleri, TÜİK tarafından 14.02.2013 tarihli haber bülteni ile yayımlanan “Nüfus Projeksiyonları, 2013-2075” çalışmasında kullanılmış olan ve dolaylı yöntemlerle tahmin edilerek hesaplanan değerlerdir. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

SINIFLAMA

Haritada herhangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita erkeklerde doğumda beklenen yaşam süreleri açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Erkeklerde doğumda beklenen yaşam süresi 72,2 yıl ile en kısa Gaziantep'te, 78,3 yıl ile en uzun Yalova'da tahmin edilmiştir. Gaziantep dışında Ağrı, Hakkâri, Isparta, Konya, Kütahya, Mardin, Tokat, Şırnak ve Kilis'te de erkeklerde doğumda beklenen yaşam süresi 73 yılın altında tahmin edilmiştir.

Doğumda beklenen yaşam süresi, bir toplumun sağlık durumu hakkında bilgi sahibi olabilmek için sık kullanılan en önemli ölçütlerden birisidir. Bu ölçüt, var olan ölüm hızla-

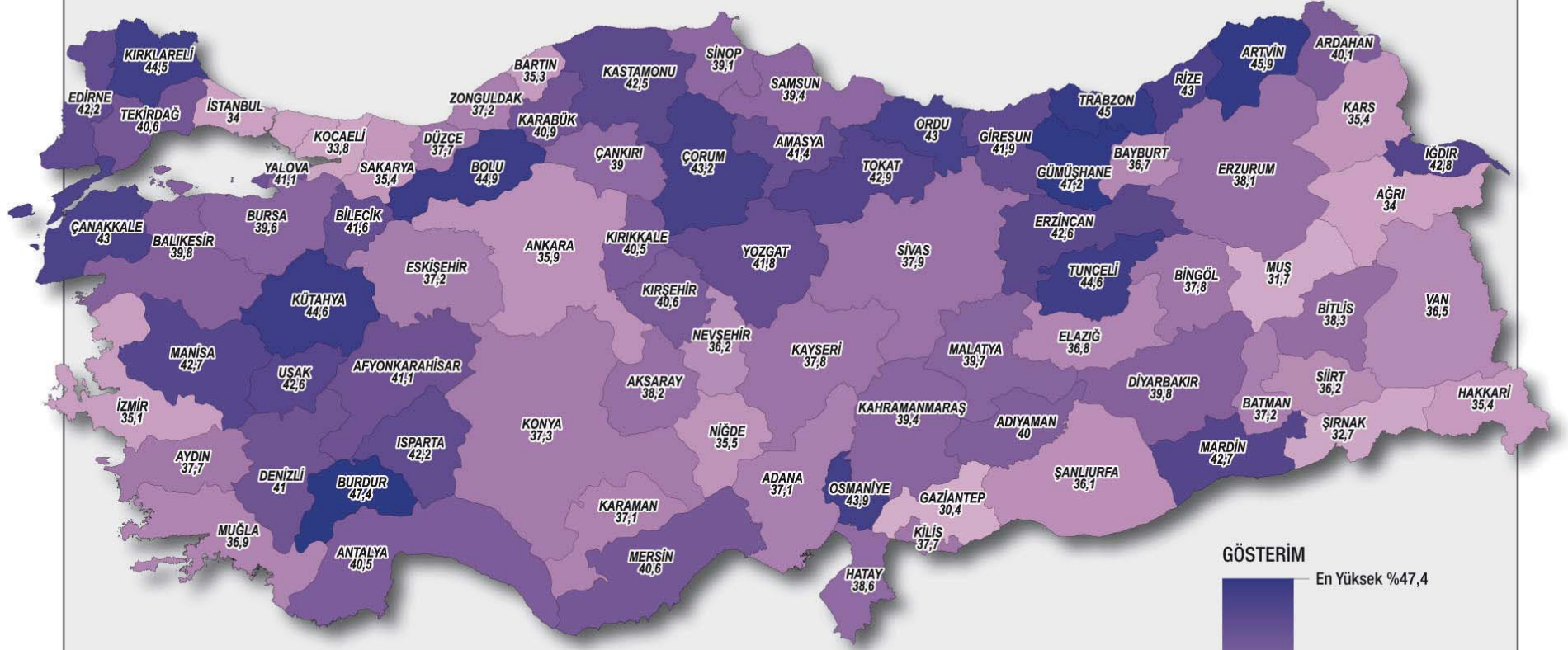
rının sürmesi halinde yeni doğan bir bebeğin yaşayacağı varsayılan ortalama yılın tahmin edilmesi esasına dayanır. Doğumdaki yaşam beklentisi, sağlık durumunun genel bir değerlendirilmesidir ve bebeklikteki ölümlere, ileri yaş ölümlerine göre daha büyük önem verir.

Doğumda beklenen yaşam süresi 2011 yılı için erkeklerde Dünya Sağlık Örgütü'nün veritabanına göre Türkiye'de 73 iken; Fransa, Almanya ve Yunanistan'da 78, İngiltere ve Hollanda'da 79 ve İtalya'da 80 yıldır¹⁰⁸.

Bu göstergeye göre erkeklerde doğumda beklenen yaşam süresi görece kısa olan illerin bu göstergeye etki eden başta sağlığın sosyal belirleyicileri olmak üzere, tüm etmenleri kapsayacak biçimde konuyu ele almaları ve eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹⁰⁸ Dünya Sağlık Örgütü, <http://apps.who.int/gho/data/view.main.680?lang=en> (Erişim tarihi: 15.04.2013).

HARİTA 50: DOLAŞIM SİSTEMİ HASTALIKLARINDAN ÖLÜM ORANI (%)

DOLAŞIM SİSTEMİ HASTALIKLARINDAN ÖLÜM ORANI

TANIM

Harita, dolaşım sistemi hastalıklarından ölüm oranını illere göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Bu gösterge ile sağlık düzeyini değerlendirilen yararlanılabilecek bir istatistik üretmek ve karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Dolaşım sistemi hastalıklarından ölüm oranı, tüm ölümler içerisindeki dolaşım sistemi hastalıklarından kaynaklanan ölümlerin oranı olarak ifade edilir. Hesaplama için TÜİK "Daimi İkametgaha Göre Seçilmiş Ölüm Nedenlerinin Dağılımı, 2012" veritabanı kullanılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$(\text{dolaşım sistemi hastalıkları nedeniyle ölüm sayısı} / \text{tüm ölümler}) \times 100$

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırmaya kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita dolaşım sistemi hastalıklarından ölüm oranı açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Dolaşım sistemi hastalıklarından ölüm oranı %30,4 ile en düşük Gaziantep'te, %47,4 ile en yüksek Burdur'da gerçekleşmiştir. Dolaşım sistemi hastalıklarından ölüm oranı Türkiye'de %37,9'dur ve birinci sıradaki ölüm nedenidir.

Ölüm nedenleri yaş grupları itibarıyla incelendiğinde; dolaşım sistemi hastalıklarının en fazla görüldüğü yaş grubunun 65 yaş ve üstü grubunda olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, ölüm nedenleri daimi ikametgaha göre incelendiğinde, dolaşım sistemi hastalıklarından kaynaklanan ölümlerin en fazla görüldüğü ilk beş bin sırasıyla, Burdur,

Gümüşhane, Artvin, Trabzon ve Bolu olduğu belirlenmiştir. Türkiye'de 65 yaşın altında birinci ölüm nedeni her iki cinsiyette de kanserlerdir.

Yüksek gelirli ülkelerde nüfusun üçte ikisi 70 yaşından fazla yaşamakta ve ağırlıklı olarak kronik hastalıklar, kalp-damar sistemi hastalıkları, kronik tıkaçıcı akciğer hastalığı, kanserler, şeker hastalığı ya da demans nedeniyle yaşamını yitirmektedir. Orta gelirli ülkelerde yaklaşık olarak insanların yarısı 70 yaşından fazla yaşamakta, kronik hastalıklar yüksek gelirli ülkelerde olduğu gibi önde gelen ölüm nedenlerini oluşturmaktadır. Yüksek gelirli ülkelerden farklı olarak tüberküloz, HIV/AIDS ve trafik kazalarından ölümler diğer ön sırada gelen ölüm nedenleri arasında yer almaktadır. Düşük gelirli ülkelerde ise nüfusun ancak beşte birinden azı 70 yaşına erişebilmekte; bütün ölümlerin üçte birinden fazlası 15 yaşın altında gerçekleşmekte, insanlar ağırlıklı olarak enfeksiyon hastalıkları: akciğer enfeksiyonları, diyareli hastalıklar, HIV/

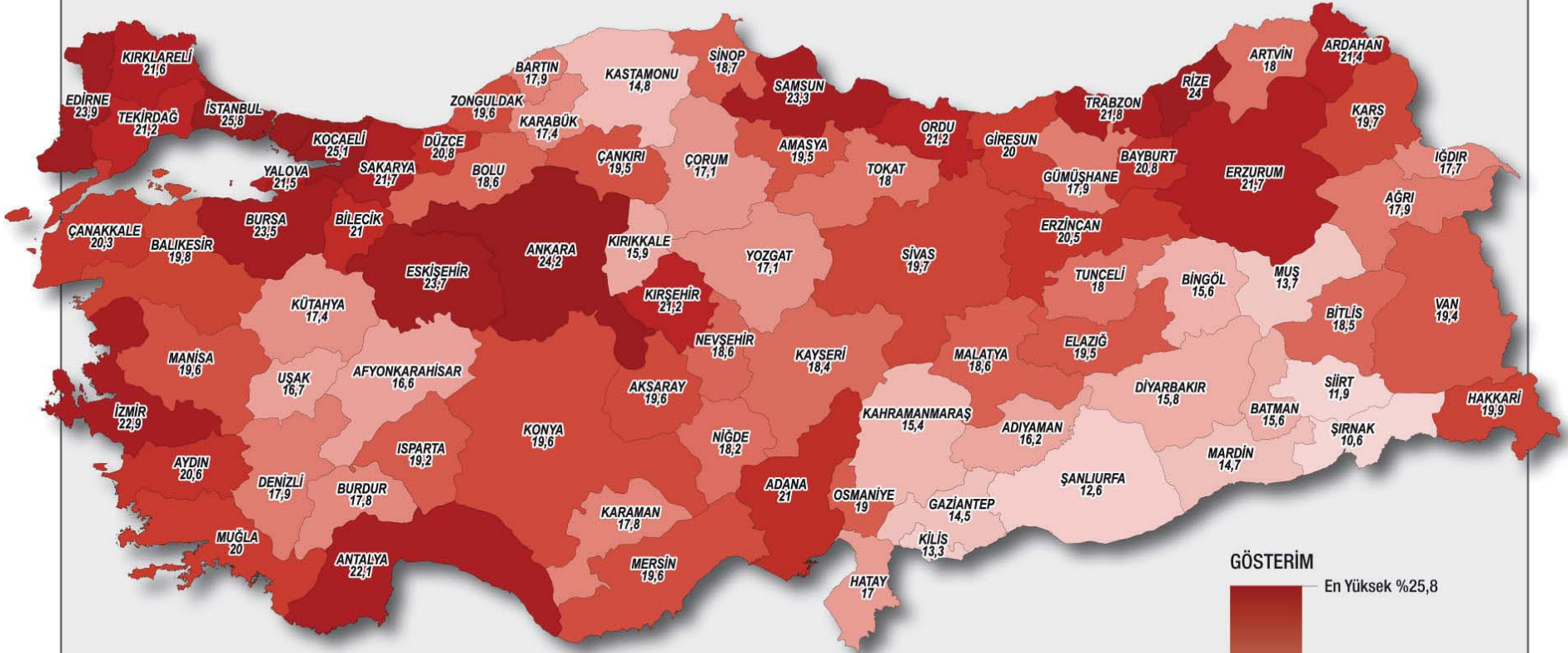
AIDS, tüberküloz ve sıtma nedeniyle yaşamını yitirmektedir¹⁰⁷.

Avrupa Birliği ülkelerinde 65 ve üzeri yaşta ilk ölüm nedeni dolaşım sistemi hastalıklarıdır. 65 yaşın altında erkeklerde dolaşım sistemi hastalıklarından ölümler ilk sıradaki yerini korurken, kadınlar neredeyse iki kat daha fazla kanser nedeniyle yaşamını yitirmektedir. Dolaşım sistemi hastalıklarından ölümler doğu Avrupa ülkelerinde en yüksek ölüm hızlarına sahiptir. 2000 ve 2009 yılları arasında 27 Avrupa Birliği ülkesinde iskemik kalp hastalıkları ve serebrovasküler hastalıklar nedeniyle ölümlerde %26 azalma gözlenmiştir¹⁰⁸.

Dolaşım sistemi hastalıklarından ölüm oranı tek başına yeterince bilgi vermez, bunun yerine yaşa göre standartlaştırılmış nedene özel ölüm hızının kullanılması daha uygun olacaktır. Bu amaçla illere göre yaşa ve cinsiyete göre standartlaştırılmış dolaşım sistemi hastalıklarından ölüm hızının hesaplanması için bir çalışma yürütülmelidir.

¹⁰⁷ WHO The Top 10 Causes of Death, <http://who.int/mediacentre/factsheets/fs310/en/index2.html> (Erişim tarihi: 24.04.2013).

¹⁰⁸ Eurostat, Statistics in focus, Circulatory diseases - Main causes of death for persons aged 65 and more in Europe, 2009, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-007/EN/KS-SF-12-007-EN.PDF (Erişim tarihi: 14.05.2013).

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

2012 yılı daimi ikametgah verilerine göre kanser nedeniyle yaşanan ölümlerin oranları iller bazında hesaplanarak tematik haritası hazırlanmıştır.

KAYNAK

TÜİK 2012

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 51. İllere Göre Kanserden Ölüm Oranı

51 KANSERDEN ÖLÜM ORANI

TANIM

Kanser TÜİK sınıflamasında “kötü huylu tümörler” başlığı altında verilen hastalıkların tamamını kapsamaktadır. Harita, kanserden ölüm oranını illere göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Bu gösterge ile sağlık düzeyini değerlendirirken yararlanılabilecek bir istatistik üretmek ve karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Kanserden ölüm oranı, tüm ölümler içerisindeki kanser nedeniyle ölümlerin oranı olarak ifade edilir. Hesaplama için TÜİK “Daimi İkametgaha Göre Seçilmiş Ölüm Nedenlerinin Dağılımı, 2012” veritabanı kullanılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$$\left(\frac{\text{kanser nedeniyle ölüm sayısı}}{\text{tüm ölümler}} \right) \times 100$$

SINIFLAMA

Haritada herhangi bir kategorik sınıflandır-

ma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita kanserden ölüm oranı açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Kanserden ölüm oranı %10,6 ile en düşük Şırnak'ta, %25,8 ile en yüksek İstanbul'da gerçekleşmiştir. Kanserden ölüm oranı Türkiye'de %21,1'dir ve ikinci ölüm nedenidir.

Ölüm nedenleri yaş grupları itibarıyla incelendiğinde; kötü huylu tümörlerin en fazla görüldüğü yaş grubunun 65 yaş ve üstü grubunda olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, ölüm nedenleri daimi ikametgaha göre incelendiğinde, kötü huylu tümörler nedeniyle gerçekleşen ölümlerin en fazla görüldüğü ilk beş ilin İstanbul, Kocaeli, Ankara, Rize ve Edirne olduğu belirlenmiştir.

Türkiye'de 65 yaşın altında birinci ölüm nedeni her iki cinsiyette de kanserlerdir.

Kanserden ölümler tüm dünyada sanayileşmiş ülkeler ile geri kalmış ülkeler arasındaki

ayrımı gösteren göstergelerden biri olarak değerlendirilir. Sanayileşmiş ülkelerde bulaşıcı hastalıklar, kazalar ve kalp-damar sistemi nedeni ölümler azalmış, buna bağlı olarak doğumda beklenen yaşam ümidinin artışı ile birlikte, ölüm nedenleri arasında kanserler ilk sıralara yerleşmiş bulunmaktadır.

Yüksek gelirli ülkelerde nüfusun üçte ikisi 70 yaşından fazla yaşamakta ve ağırlıklı olarak kronik hastalıklar, kalp-damar sistemi hastalıkları, kronik tıkaçıcı akciğer hastalığı, kanserler, şeker hastalığı ya da demans nedeniyle yaşamını yitirmektedir. Orta gelirli ülkelerde yaklaşık olarak insanların yarısı 70 yaşından fazla yaşamakta, kronik hastalıklar yüksek gelirli ülkelerde olduğu gibi önde gelen ölüm nedenlerini oluşturmaktadır. Yüksek gelirli ülkelerden farklı olarak tüberküloz, HIV/AIDS ve trafik kazalarından ölümler diğer ön sırada gelen ölüm nedenleri arasında yer almaktadır. Düşük gelirli ülkelerde ise nüfusun ancak beşte birinden azı 70 yaşına erişebilmekte; bütün ölümlerin üçte birinden fazlası 15 yaşın altında gerçekleşmekte, insanlar ağırlıklı olarak enfeksiyon hastalıkları: akci-

ğer enfeksiyonları, diyareli hastalıklar, HIV/AIDS, tüberküloz ve sıtma nedeniyle yaşamını yitirmektedir¹¹¹.

Dünya Sağlık Örgütü ölüm istatistikleri veritabanından yapılan hesaplama göre kanserden ölüm oranı Fransa'da %28,5; İngiltere'de %28,1; Almanya'da %25,5; İsveç'te %23,9; iken Brezilya'da %15,3; Rusya Federasyonu'nda %14,5; Ukrayna'da %12,6; Meksika'da %12,5; Malezya'da %11,2 ve Mısır'da %5,6'dır¹¹².

İller arasındaki kanserden ölüm oranındaki farklar ayrıntılı olarak incelenmeli ve başta mesleki ve çevresel etkenler olmak üzere kök neden analizleri yapılmalıdır. Kanserden ölüm oranı tek başına yeterince bilgi vermez, bunun yerine yaşa göre standartlaştırılmış kanser ölüm hızının kullanılması daha uygun olacaktır. Bu amaçla illere göre yaşa ve cinsiyete göre standartlaştırılmış kanser ölüm hızının hesaplanması için bir çalışma yürütülmelidir.

111 WHO The Top 10 Causes of Death, <http://who.int/mediacentre/factsheets/fs310/en/index2.html> (Erişim tarihi: 24.04.2013).

112 WHO Mortality Database, <http://apps.who.int/healthinfo/statistics/mortality/whodpms/> (Erişim tarihi: 24.04.2013).

SOLUNUM SİSTEMİ HASTALIKLARINDAN ÖLÜM ORANI

TANIM

Harita, solunum sistemi hastalıklarından ölüm oranını illere göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Bu gösterge ile sağlık düzeyini değerlendirilen yararlanılabilecek bir istatistik üretmek ve karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Solunum sistemi hastalıklarından ölüm oranı, tüm ölümler içerisindeki solunum sistemi hastalıklarından ölümlerin oranı olarak ifade edilir. Hesaplama için TÜİK "Daimi İkametgaha Göre Seçilmiş Ölüm Nedenlerinin Dağılımı, 2012" veritabanı kullanılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(solunum sistemi hastalıkları nedeniyle ölüm sayısı / tüm ölümler) x 100

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandır-

ma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita solunum sistemi hastalıklarından ölüm oranı açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Solunum sistemi hastalıklarından ölüm oranı %6,3 ile en düşük Tunceli'de, %19,7 ile en yüksek Bartın'da gerçekleşmiştir. Solunum sistemi hastalıklarından ölüm oranı Türkiye'de %9,7'dir ve üçüncü sıradaki ölüm nedenidir.

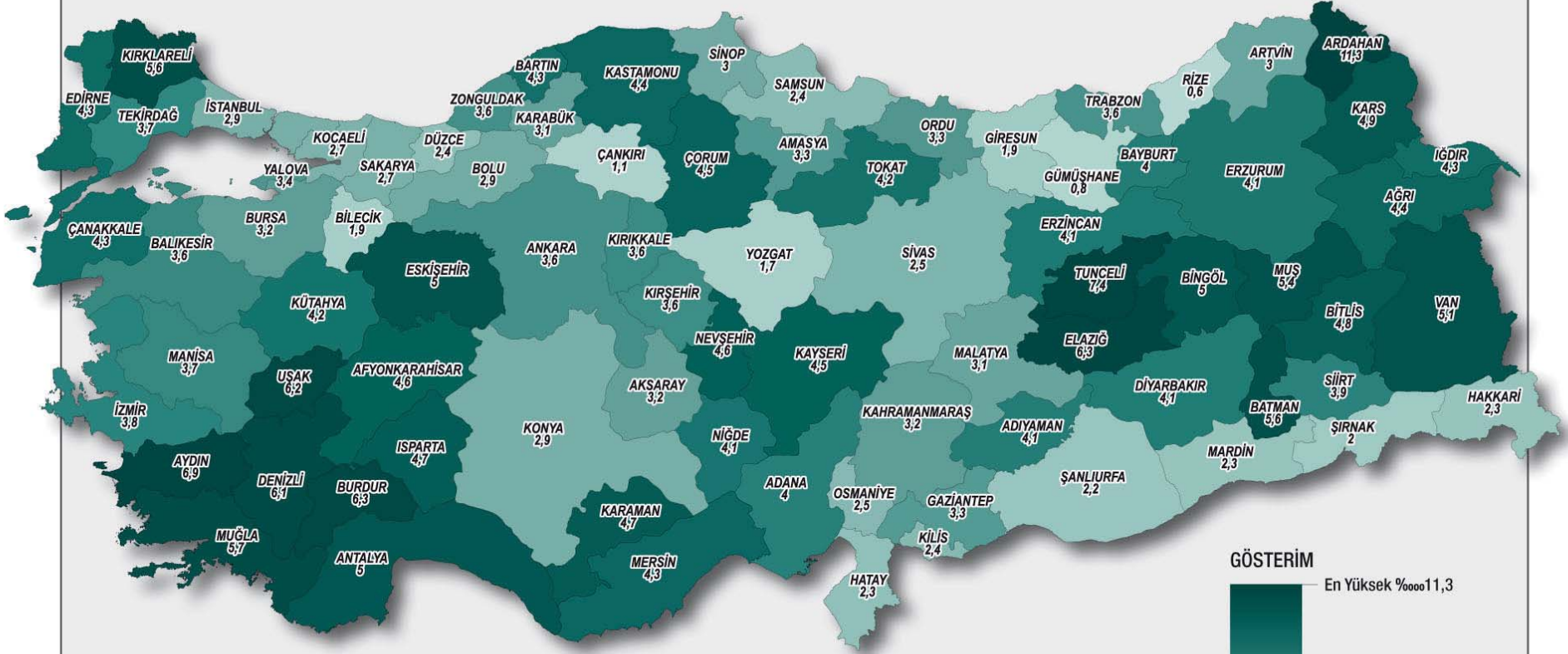
Yüksek gelirli ülkelerde nüfusun üçte ikisi 70 yaşından fazla yaşamakta ve ağırlıklı olarak kronik hastalıklar, kalp-damar sistemi hastalıkları, kronik tıkaçıcı akciğer hastalığı, kanserler, şeker hastalığı ya da demans nedeniyle yaşamını yitirmektedir. Orta gelirli ülkelerde yaklaşık olarak insanların yarısı 70 yaşından fazla yaşamakta, kronik hastalıklar yüksek gelirli ülkelerde olduğu gibi önde gelen ölüm nedenlerini oluşturmaktadır. Yüksek gelirli ülkelerden farklı olarak tüberküloz, HIV/AIDS ve trafik kazalarından ölümler diğer

ön sırada gelen ölüm nedenleri arasında yer almaktadır. Düşük gelirli ülkelerde ise nüfusun ancak beşte birinden azı 70 yaşına erişebilmekte; bütün ölümlerin üçte birinden fazlası 15 yaşın altında gerçekleşmekte, insanlar ağırlıklı olarak enfeksiyon hastalıkları: akciğer enfeksiyonları, diyareli hastalıklar, HIV/AIDS, tüberküloz ve sıtma nedeniyle yaşamını yitirmektedir¹¹³.

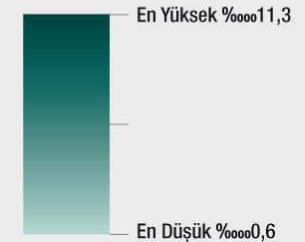
Solunum sistemi hastalıklarından ölümler mesleki ve çevresel etkilenimi değerlendirerek açısından kapalı ortam hava kirliliği ile dış ortam hava kirliliği verileriyle eşleştirilerek incelenmelidir.

Solunum sistemi hastalıklarından ölüm oranı tek başına yeterince bilgi vermez, bunun yerine yaşa göre standartlaştırılmış nedene özel ölüm hızının kullanılması daha uygun olacaktır. Bu amaçla illere göre yaşa ve cinsiyete göre standartlaştırılmış solunum sistemi hastalıklarından ölüm hızının hesaplanması için bir çalışma yürütülmelidir.

¹¹³ WHO The Top 10 Causes of Death, <http://who.int/mediacentre/factsheets/fs310/en/index2.html> (Erişim tarihi: 24.04.013).

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

2011 yılında İstatistik Bölge Birimleri Sınıflamasına göre illere ait kaba intihar hızları hesaplanarak tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK
TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ
PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 53. İllere Göre Kaba İntihar Hızı

TANIM

Harita, Türkiye’de intihar olgularını göstermektedir. İntihar, insanın psikik tabakalarında meydana gelen bir iç çatışma sonucunda kendi kendini bilerek ve isteyerek öldürme şeklidir¹¹⁴.

AMAÇ

İntihar istatistiklerinin amacı, ülke genelinde intihar edenlerin niteliklerine ilişkin bilgi derlemektir. Bu haritanın amacı, genel nüfus içinde intihar ederek yaşamını sonlandıran bireylerin büyüklüğünü iller bazında değerlendirmektir.

HESAPLAMA

Kaba intihar hızı (KİH), belli bir yıl içinde her bin nüfus başına düşen intihar sayısıdır. $KİH = (\text{intihar sayısı} / \text{yıl ortası nüfus}) \times 1000$ olarak hesaplanır. Ancak Türkiye’de olduğu gibi intihar eden sayısı nüfusa oranla çok az olduğunda çarpım katsayısı yükselti-

lebilir. Ülkemize ait gösterimde veriler “yüzbinde” olarak gösterilmiştir.

SINIFLAMA

Haritada sınıflama yapılmamış, veriler azdan çoğa göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Türkiye’de 2011 yılında saptanan toplam 2677 intihar olgusunun 1876’sı (%70,1) erkek, 801’i (%29,9) kadın ölümüdür. 2011 yılında Türkiye geneline ait hesaplanan KİH yüzbinde 3,6’dır. KİH’nın en düşük olduğu iller Rize (yüzbinde 0,6), Gümüşhane (yüzbinde 0,7) ve Çankırı (yüzbinde 1,1) iken, KİH en yüksek illerimiz ise Ardahan (yüzbinde 11,2), Tunceli (yüzbinde 7,4) ve Aydın (yüzbinde 6,9) illerimizdir. Genel olarak bakıldığında Türkiye’nin güneybatı ve doğu bölgesinde yer alan illerin KİH’nın yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye KİH, 2010 ve 2009 yıllarında yüzbinde 4,0, 2008 yılında yüzbinde 3,9’dur.

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünya ortalaması yüzbinde 16’dır¹¹⁵. Toplumun sosyal ve ekonomik yapısının önemli göstergelerinden biri olan intihar; çeşitli psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve kültürel etmenlerin etkisinde olan çok değişkenli bir olaydır. Bu nedenle, intihar stres yaratan yaşam koşullarına karşı tepki veren normal kişilerden, aşırı ruhsal rahatsızlıkları olan hastalara kadar geniş bir kitlede görülebilmektedir.

Ülkemiz intihardan ölümlerin az görüldüğü ülkeler arasındadır. Ancak, erişkin yaşlarda, erken ölümlerin nedenleri arasında yer alan intiharların önlenmesi amacıyla oluşturulacak sosyal destek ve çabalar, sosyal ve ekonomik anlamda değişkenlik gösteren, sosyal sınıf ve cinsiyetler arasında eşitsizliklerin olduğu ve artma eğilimi gösteren ülkemiz için önemli bir gelişme olacaktır.

¹¹⁴ İntihar İstatistikleri 2011, TÜİK, Yayın No. 3695, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.

¹¹⁵ Suicide Prevention (SUPRE) http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide/suicideprevent/en/ Erişim tarihi: 11.04.2013.

54 ENGELLİ ORANLARI

TANIM

Harita, illere göre engelli oranlarını göstermektedir.

AMAÇ

Bu gösterge ile ülkemizdeki engelli oranlarını illere göre karşılaştırarak, karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

TÜİK tarafından gerçekleştirilen Nüfus ve Konut Araştırması 2011'de görme; duyma; konuşma (konuşma bozukluğu, tutukluk, kekemelik gibi nedenlerden dolayı); yürüme, merdiven çıkma veya inme; bir şey taşıma veya tutma ve yaşitlarına göre öğrenme, basit dört işlem yapma, hatırlama veya dikkatini toplama fonksiyonlarından en az birinde çok zorlandığını veya hiç yapamadığını beyan eden kişiler engelli olarak değerlendirilmiştir. Haritada gösterilen veriler illere göre engelli oranlarını kapsamaktadır. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(en az bir engeli olan kişi sayısı / il nüfusu) x 100

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita engelli oranları açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Ülkemizde engelli oranı %4,01 ile en düşük Muş'ta, %13,02 ile en yüksek Giresun'da bulunmuştur. Engelli oranı Giresun dışında Bartın, Burdur, Çankırı, Çorum, Erzin, Kırşehir, Sinop, Tokat ve Tunceli'de de %10'un üzerinde bulunmuştur.

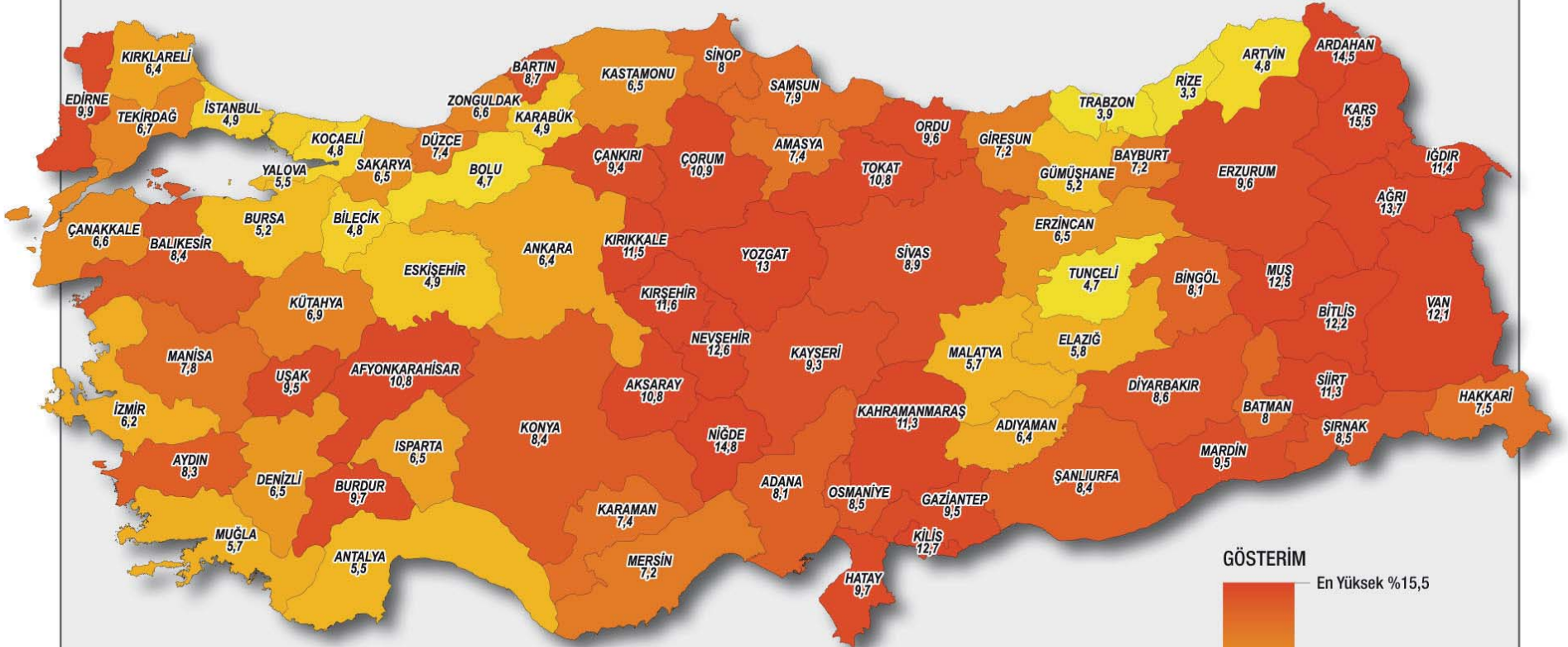
Nüfus ve Konut Araştırması 2011'e göre Türkiye'de engelli oranı %6,55 olarak bulunmuştur. Dünyada bir milyardan üzerinde insanın (yaklaşık olarak dünya nüfusunun %15'i) herhangi bir engelinin bulunduğu tahmin edilmektedir¹¹⁶. Fonksiyonlarından en az birin-

de çok zorlanan ya da hiç yapamayan 15 yaş ve üzerindeki kişilerin oranı ise %2,2 ile %3,8 arasında değişmektedir.

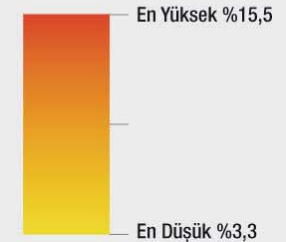
Yaşlı nüfusun daha fazla olduğu ülkelerde engelli oranları da yüksektir. Nüfusun yaşlanmasına ve buna bağlı olarak süregelen sağlık sorunları ve hastalıklarının artması nedeniyle engelli oranları artış göstermektedir. Engelliler sağlık hizmetlerine erişim sorunu çekmekte ve sağlık hizmetlerinden gereksinim duyduklarından daha az yararlanabilmektedirler. Engelliler açısından sağlık hizmetlerinde karşılanamayan gereksinim büyük bir önem taşımaktadır.

Bu göstergeye göre Türkiye ortalamasından daha yüksek engelli oranına sahip olan illerin başta sağlığın sosyal belirleyicileri olmak üzere, tüm etmenleri kapsayacak biçimde konuyu ivedilikle ele almaları ve gerek engelli oranlarının azaltılması, gerekse de engellilerin yaşam içerisinde yer almalarının sağlanması bakımından eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹¹⁶ Dünya Sağlık Örgütü, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs352/en/index.html> (Erişim tarihi: 08.04.2013).

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

31/08/2012 tarihi itibarıyla İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması (Düzey-3) ve annenin yaş grubuna göre 20 yaşından küçük doğum yapan annelerin bütün doğum yapan kadın nüfusuna oranı (%) olarak hesaplanmış ve tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK
TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ
PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 55. İllere Göre 20 Yaşından Küçük Doğum Yapan Annelerin Oranı

20 YAŞINDAN KÜÇÜK DOĞUM YAPAN ANNELERİN ORANI

TANIM

Harita, yaşı 20'den küçük annelerin oranını illere göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Bu gösterge ile sağlık düzeyini değerlendirilen uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlayacak bir istatistik üretmek ve karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

İl bazında yaşı 20'den küçük annelerin oranı, 20 yaşından küçük annelerin, bütün doğum yapan kadın nüfusuna oranı (%) olarak hesaplanan değerlerdir. Hesaplama 31.08.2012 tarihi itibarıyla yayınlanan TÜİK Doğum İstatistikleri veritabanı kullanılarak yapılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$(20 \text{ yaşından küçük doğum yapan kadın sayısı} / \text{toplam doğum yapan kadın sayısı}) \times 100$

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita yaşı 20'den küçük annelerin oranı açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Yaşı 20'den küçük annelerin oranı %3,28 ile en düşük Rize'de, %15,48 ile en yüksek Kars'ta gözlenmiştir. Kars dışında Niğde, Nevşehir, Yozgat, Ağrı, Ardahan, Van, Muş, Bitlis ve Kilis'te de yaşı 20'den küçük annelerin oranı %12'nin üzerindedir.

Dünyada yaklaşık 16 milyon 15-19 yaş arasındaki ergen her yıl doğum yapmaktadır ve bu doğumların dünya çapındaki tüm doğumlara oranı %11'i bulmaktadır. Bu doğumların yaklaşık %95'i düşük ve orta gelirli ülkelerde olmaktadır. Orta gelirli ülkelerde ergenlerdeki doğum hızı yüksek gelirli ülkelere göre yaklaşık iki kat fazladır. Bu hız düşük gelirli ülkelerde yüksek gelirli ülkelere göre yaklaşık beş kat fazladır¹¹⁷.

15-19 yaş doğurganlık hızı Fransa'da ve Yunanistan'da binde 12 (2009), Almanya'da binde 9 (2010), İsveç'te binde 6 (2010), İngiltere'de binde 25 (2009) ve Türkiye'de binde 30'dur (2010)¹¹⁸.

Ergenler 20 yaşından sonra doğum yapmaya göre hem anne hem de çocuk sağlığı açısından risk altındadır. Bu risk doğum yaşı yirmiye yaklaştıkça azalır. 16 yaşından küçük bir çocuğun doğum nedeniyle yaşamını yitirme olasılığı 20 yaşın üzerindeki bir anneye göre dört kat daha fazladır. Buna ek olarak ergenlerden doğan bebekler de diğer bebeklere göre anlamlı derecede yüksek risk altındadır. Yaşamsal riskler nedeniyle kadınların en erken 20 yaşından sonra doğum yapmaları gerekmektedir.

Bu göstergeye göre, öncelikle yaşı 20'den küçük annelerin oranı yüksek olan illerin bu göstergeye etki eden başta geleneksel yapı olmak üzere, tüm etmenleri kapsayacak biçimde konuyu ele almaları ve eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹¹⁷ Dünya Sağlık Örgütü, http://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/maternal/adolescent_pregnancy/en/ (Erişim tarihi: 15.04.2013).

¹¹⁸ United Nations, <http://www.un.org/esa/population/publications/WFD2012/MainFrame.html> (Erişim tarihi: 18.04.2013).

35 YAŞINDAN BÜYÜK DOĞUM YAPAN ANNELERİN ORANI

TANIM

35 yaş ve üzeri gebelikler birçok kaynakta “ileri yaş gebeliği” olarak tanımlanmakta ve “riskli gebelik” olarak değerlendirilmektedir. Çünkü bu gebelikler; erken doğum, düşük doğum ağırlığı, ölü doğum, kromozomal bozukluklar, doğum komplikasyonları ve sezaryen gibi birçok olumsuz gebelik sonuçları ile ilişkilendirilmektedir. Harita, her il için, otuz beş yaşından büyük iken doğum yapan kadınların, aynı yıl içinde doğum yapan tüm kadınlara oranını %olarak vermektedir.

AMAÇ

Göstergenin amacı; otuz beş yaşından büyük iken doğum yapan kadınları, doğum yapan tüm kadınlara oranlayarak, bu açıdan iller arasında kıyaslama yapmaktır. Ayrıca bu veriler uluslararası verilerle karşılaştırılabilecek, otuz beş yaşından sonra gerçekleşen doğumların sebep ve sonuçlarını incelemek açısından çeşitli araştırmalara temel oluşturacaktır.

HESAPLAMA

Haritada gösterilen veriler il sınırları içerisinde meydana gelen doğumların ne kadarında anne yaşının otuz beşten büyük olduğunu göstermektedir. Harita hazırlanırken TÜİK’na ait 2012 yılı verilerinden yararlanılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(o ilde o yıl içinde anne yaşının 35 ve üzerin- de olduğu doğumların sayısı x 100 / aynı ilde aynı yıl içinde meydana gelen tüm doğumların sayısı)

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita incelendiğinde, 35 yaşından büyük iken doğum yapan anne oranının en yüksek

olduğu illerin sırası ile Bingöl (%15,6), Şanlıurfa (%15,5) ve Hakkari (%15,0) olduğu görülmektedir. Afyonkarahisar (%6,9), Bartın (%7,3) ve Kütahya (%7,4) ise 35 yaşından büyük iken doğum yapan anne oranının en az olduğu illerdir. Son yıllarda birçok ülkede ileri yaş gebelikler ve buna bağlı olarak 35 yaşından büyük yaşta doğum yapanların oranı giderek artmaktadır. Örneğin Norveç’te 35 yaş ve üzerinde iken doğum yapan kadınların oranı 1995 yılında %12,0 iken 2008 yılında %19,1’e yükselmiştir¹¹⁹. ABD’nde bu yaş grubundaki gebelikler tüm gebeliklerin %10’unu¹²⁰, İngiltere’de %20’sini¹²¹ oluşturmaktadır. TÜİK doğum istatistiklerinden yararlanılarak hesaplama yapıldığında, 2012 yılı için Türkiye’de bu oran %12,8 olarak bulunmuştur¹²².

İleri yaş gebeliklerin sebebi, toplumların gelişmişlik düzeyine bağlı olarak değişkenlik gösterir. Bu durum, bazen, bilim alanında yaşanan gelişmeler sonucu yardımcı üreme tek-

niklerinin kullanılması, kadınların sosyal ve iş yaşantısında giderek artan rolleri ve kariyer hedefleri, geç evlilikler, kendi isteği ile çocuk sahibi olma yaşının ertelenmiş olması, kısırlık sorunu nedeniyle uzun süre denendiği halde gebe kalınmaması gibi nedenlerden kaynaklanırken bazen de sosyoekonomik düzeyi düşük bölgelerde aşırı doğurganlığın ileri yaşta devamı olarak veya aile planlaması yöntemlerinin uygulanmaması veya yetersiz uygulanması sonucu ortaya çıkmaktadır. Görülme sıklığının yüksek olduğu yerlerden başlanarak tüm illerde bu durumun sebebinin saptamaya yönelik bilimsel çalışmalar yapılması, halkın bilgilendirilmesi ve varsa hizmet sunumuna ait eksikliklerin giderilmesi uygun olacaktır. Bu durum bilerek tercih edilmiş ise de, zorlaşan bu gebelik sürecinde dikkatli bir takip ve yerinde müdahalelerle riskler minimal düzeye indirilmeli; gebeliğin hem anne hem de bebek için sağlıklı bir şekilde sonuçlandırılmasına çalışılmalıdır.

119 Wang Y, Tanbo T, Abyholm T, Henriksen T. The impact of advanced maternal age and parity on obstetric and perinatal outcomes in singleton gestations. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20632182> (Erişim tarihi: 09.05.2013).

120 Salem Yaniv S, Levy A, Wiznitzer A, Holcberg G, Mazor M, Sheiner E. A significant linear association exists between advanced maternal age and adverse perinatal outcome. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20376672> (Erişim tarihi: 09.05.2013).

121 Kenny LC, Lavender T, McNamee R, O’Neill SM, Mills T, Khashan AS. Advanced maternal age and adverse pregnancy outcome: evidence from a large contemporary cohort. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23437176> (Erişim tarihi: 09.05.2013).

122 TÜİK, http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?demografidb2=&report=DOGUMTR.RDF&p_yil=2012&p_tab_kod=2&p_sutun=anne_yas-grup&p_dil=1&p_duzey_kod=1&desformat=html&ENVID=demografiEv (Erişim tarihi: 09.05.2013).

YÜZ BİN KİŞİ BAŞINA DÜŞEN HASTANE YATAĞI SAYISI

TANIM

Harita, illere göre yüz bin kişi başına düşen hastane yatağı sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Bu gösterge ile ülkemizdeki hastane yatak sayıları illere göre karşılaştırarak, karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Haritada gösterilen veriler illere göre yüz bin kişi başına düşen hastane yatağı sayısını kapsamaktadır. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(hastane yatağı sayısı / il nüfusu) x 100.000

SINIFLAMA

Haritada herhangi bir kategorik sınıftandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita hastane yatakları açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Ülkemizde yüz bin kişi başına düşen hastane yatağı sayısı 93 ile en düşük Adıyaman'da, 546 ile en yüksek Isparta'da bulunmuştur. Yüz bin kişi başına düşen hastane yatağı sayısı Adıyaman dışında Ağrı, Bilecik, Bitlis, Hakkâri, Hatay, Mersin, Kars, Kahramanmaraş, Mardin, Muş, Niğde, Sakarya, Siirt, Tekirdağ, Şanlıurfa, Aksaray, Bayburt, Batman, Şırnak, Ardahan, Iğdır, Yalova, Kilis, Osmaniye ve Düzce illerinde de 200'ün altındadır.

Yüz bin kişi başına düşen hastane yatağı sayısının düşük olması, yatarak tedavi olması gereken hastaların sağlık hizmetine erişimi açısından önemli bir engel oluşturabilir.

Türkiye'de yüz bin kişi başına düşen hastane yatağı sayısı 250'dir. Yurt çapında yatak dağılımının %65'inin Sağlık Bakanlığı'na, %16'sının özel sektöre ve %19'unun üniversite hastanelerine ait olduğu görülmektedir. Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan planlamaya göre yüz bin kişi başına düşen hastane yatağı sayısı 290 rakamına yükseltilecektir. Yatakların sektör içi nihai dağılımına bakıldığında Sağlık Bakanlığı'nın %64, özel hastanelerin %18 ve üniversite hastanelerinin %18'lik paya sahip olmaları planlanmaktadır¹²³.

Bu göstergeye göre Türkiye ortalamasından daha düşük özellikle de 200'ün altında yüz bin kişi başına düşen hastane yatağı sayısı sahip olan illerin, başta yeni kamu hastane yatırımları olmak üzere, hastane yatak sayısını artıracak önlemleri kapsayacak biçimde konuyu ivedilikle ele almaları ve eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

123 T.C. Sağlık Bakanlığı Yataklı Sağlık Tesisleri Planlama Rehberi Özet Kitap, Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü Haziran 2011.

YÜZ BİN KİŞİ BAŞINA DÜŞEN TOPLAM HEKİM SAYISI

TANIM

Harita, illere göre yüz bin kişi başına düşen pratisyen/uzman ayrımı olmaksızın toplam hekim sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Bu gösterge ile ülkemizdeki hekim sayısının illere göre karşılaştırılması amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Haritada gösterilen veriler illere göre yüz bin kişi başına düşen toplam hekim sayısını kapsamaktadır. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(hekim sayısı / il nüfusu) x 100.000

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita hekim sayısı açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Ülkemizde yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı 90 ile en düşük Mardin'de, 306 ile en yüksek Ankara'da bulunmuştur. Yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı Mardin dışında Adıyaman, Ağrı, Hakkâri ve Şırnak'ta da 100'ün altındadır.

Türkiye'de yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı 167'dir. Yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı bazı illerde 100'ün altında iken; Ankara dışında aralarında Bolu, Edirne, Elazığ, Isparta, İzmir, Trabzon ve Kırıkkale'nin de bulunduğu illerde bu sayı 200'ün üzerindedir.

Yüz bin kişi başına düşen hekim sayısının gereksinime yanıt veremeyecek kadar düşük olması hem temel sağlık hizmetleri, hem de tedavi edici ve esenlendirici sağlık hizmetleri açısından yurttaşların sağlık hizmetine erişimi ile ilgili önemli bir engel oluşturabilir.

Dünya Sağlık Örgütü'ne üye ülkelerin %47'sinde yüz bin kişi başına 100'den az hekim düşmektedir¹²². Yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı Hindistan'da 64, Malezya'da 94, Kolombiya'da 143, Japonya'da 214, ABD'de 242, Birleşik Krallıkta 274 Fransa'da 345 ve Almanya'da 360'dır.¹²⁴

Yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı için ideal bir sayı verilememektedir. Dünya Sağlık Örgütü hekim sayısı planlamasının demografik veriler, ekonomik veriler, toplumun sağlık durumu ve sağlık gereksinimi, sağlık hizmetlerinin kullanımı, sağlık insan gücünün durumu, sağlık sisteminin özellikleri ve sağlık insan gücünün eğitimi göz önüne alınarak yapılmasını önermektedir.

Bu göstergeye göre Türkiye ortalamasından daha düşük özellikle de 100'ün altında yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı olan illerin, hekim sayısını artıracak önlemleri kapsayacak biçimde konuyu ivedilikle ele almaları ve eyalet planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹²⁴ Dünya Sağlık Örgütü, http://www.who.int/gho/health_workforce/physicians_density/en/ (Erişim tarihi: 08.04. 2013).

YÜZ BİN KİŞİ BAŞINA DÜŞEN PRATİSYEN HEKİM SAYISI

TANIM

Harita, illere göre yüz bin kişi başına düşen pratisyen hekim sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Bu gösterge ile ülkemizdeki pratisyen hekim sayısının illere göre karşılaştırılması amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Haritada gösterilen veriler illere göre yüz bin kişi başına düşen pratisyen hekim sayısını kapsamaktadır. Uzmanlık öğrencisi olarak görev yapan hekimler pratisyen hekim kapsamına alınmamıştır. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(pratisyen hekim sayısı / il nüfusu) x 100.000

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırmaya kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita pratisyen hekim sayısı açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Ülkemizde yüz bin kişi başına düşen pratisyen hekim sayısı 42 ile en düşük İstanbul'da, 77 ile en yüksek Artvin ve Karabük'te bulunmuştur. Yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı İstanbul dışında Ağrı, Bursa, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Mardin, Şanlıurfa ve Batman'da da 50 ve altındadır.

Türkiye'de yüz bin kişi başına düşen pratisyen hekim sayısı 53'tür. Yüz bin kişi başına düşen pratisyen hekim sayısının gereksinime yanıt veremeyecek kadar düşük olması temel sağlık hizmetleri açısından yurttaşların sağlık hizmetine erişimi ile ilgili önemli bir engel oluşturabilir.

Yüz bin kişi başına düşen pratisyen hekim sayısı Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi'nde 68, Avrupa Birliği'nde ise 97'dir¹²⁵.

Yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı için ideal bir sayı verilememektedir. Dünya Sağlık Örgütü hekim sayısı planlamasının demografik veriler, ekonomik veriler, toplumun sağlık durumu ve sağlık gereksinimi, sağlık hizmetlerinin kullanımı, sağlık insan gücünün durumu, sağlık sisteminin özellikleri ve sağlık insan gücünün eğitimi göz önüne alınarak yapılmasını önermektedir.

Bu göstereye göre Türkiye ortalamasından daha düşük özellikle de 50'nin altında yüz bin kişi başına düşen pratisyen hekim sayısı olan illerin, pratisyen hekim sayısını artıracak önlemleri kapsayacak biçimde konuyu ivedilikle ele almaları ve eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹²⁵ Türkiye'de Sağlık Eğitimi ve Sağlık İnsangücü Durum Raporu, http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/turkiyede_saglik_egitimi/3ee18ef6-9f8e-4e66-bc05-15262a6ec747 (Erişim tarihi: 08.04.2013).

YÜZ BİN KİŞİ BAŞINA DÜŞEN UZMAN HEKİM SAYISI

TANIM

Harita, illere göre yüz bin kişi başına düşen uzman hekim sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Bu gösterge ile ülkemizdeki uzman hekim sayısının illere göre karşılaştırılması amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Haritada gösterilen veriler illere göre yüz bin kişi başına düşen uzman hekim sayısını kapsamaktadır. Uzmanlık öğrencisi olarak görev yapan hekimler uzman hekim kapsamına alınmamıştır. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(uzman hekim sayısı / il nüfusu) x 100.000

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandır-

ma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita uzman hekim sayısı açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Ülkemizde yüz bin kişi başına düşen uzman hekim sayısı 41 ile en düşük Şırnak'ta, 168 ile en yüksek Ankara'da bulunmuştur. Yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı Şırnak dışında Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Hakkari, Mardin, Sinop, Şanlıurfa ve Iğdır'da da 50 ve altındadır.

Türkiye'de yüz bin kişi başına düşen uzman hekim sayısı 86'dır. Yüz bin kişi başına düşen uzman hekim sayısının gereksinime yanıt veremeyecek kadar düşük olması tedavi edici sağlık hizmetleri açısından yurtaşların sağlık hizmetine erişimi ile ilgili önemli bir engel oluşturabilir.

Yüz bin kişi başına düşen uzman hekim sayısı Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi'nde

226, Avrupa Birliği'nde ise 272'dir¹²⁶. Ancak ülkeler arasında yüz bin kişi başına düşen uzman hekim sayısı açısından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Söz gelimi bu sayı Yunanistan'da 409 iken Fransa'da 175 ve İngiltere'de 145'tir.¹²⁶

Yüz bin kişi başına düşen hekim sayısı için ideal bir sayı verilememektedir. Dünya Sağlık Örgütü hekim sayısı planlamasının demografik veriler, ekonomik veriler, toplumun sağlık durumu ve sağlık gereksinimi, sağlık hizmetlerinin kullanımı, sağlık insan gücünün durumu, sağlık sisteminin özellikleri ve sağlık insan gücünün eğitimi göz önüne alınarak yapılmasını önermektedir.

Bu göstergeye göre Türkiye ortalamasından daha düşük özellikle de 50'nin altında yüz bin kişi başına düşen uzman hekim sayısı olan illerin, uzman hekim sayısını artıracak önlemleri kapsayacak biçimde konuyu ivedilikle ele almaları ve eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹²⁶ Türkiye'de Sağlık Eğitimi ve Sağlık İnsangücü Durum Raporu, http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/turkiyede_saglik_egitimi/3eef8efe-9f8e-4e66-bc05-15262a6ec747 (Erişim tarihi: 08.04.2013).

YÜZ BİN KİŞİ BAŞINA DÜŞEN TOPLAM HEMŞİRE SAYISI

TANIM

Harita, illere göre yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısını göstermektedir.

AMAÇ

Bu gösterge ile ülkemizdeki hemşire sayısının illere göre karşılaştırılması amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Haritada gösterilen veriler illere göre yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısını kapsamaktadır. Ebe sayısı kapsam dışıdır. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$(\text{hemşire sayısı} / \text{il nüfusu}) \times 100.000$

SINIFLAMA

Haritada herhangi bir kategorik sınıflandır-

ma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita hemşire sayısı açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Ülkemizde yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısı 85 ile en düşük Şırnak'ta, 316 ile en yüksek Trabzon'da bulunmuştur. Yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısı Şırnak dışında Adıyaman, Ağrı, Bitlis, Hakkâri, Hatay, Kars, Kırklareli, Mardin, Muş, Sakarya, Siirt, Şanlıurfa ve Van'da 130'un altındadır.

Türkiye'de yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısı 156'dır. Yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısı bazı illerde 130'un altında iken; Trabzon dışında aralarında Amasya, Ankara, Artvin, Bolu, Edirne, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Giresun, Gümüşhane, Isparta, Kastamonu, Kayseri, Malatya, Rize, Samsun

ve Kırkkale'nin de bulunduğu illerde bu sayı 200 ve üzerindedir.

Yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısı Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi'nde 727, Avrupa Birliği'nde ise 745'tir¹²⁷.

Dünya Sağlık Örgütü hekim, hemşire ve ebeden oluşan sağlık personeli için kritik sınır değeri 1.000 kişi için 2,5 olarak açıklamaktadır¹²⁸. Ülkemizde 1.000 kişi başına düşen hekim, hemşire ve ebe sayısı 3,9'dur¹²⁹. Türkiye kritik sınır değerinin üzerinde sağlık insan gücüne sahip olmakla birlikte, yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısı gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında düşüktür.

Yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısının gereksinime yanıt veremeyecek kadar düşük olması hem temel sağlık hizmetleri, hem de tedavi edici ve esenlendirici sağlık hizmetleri

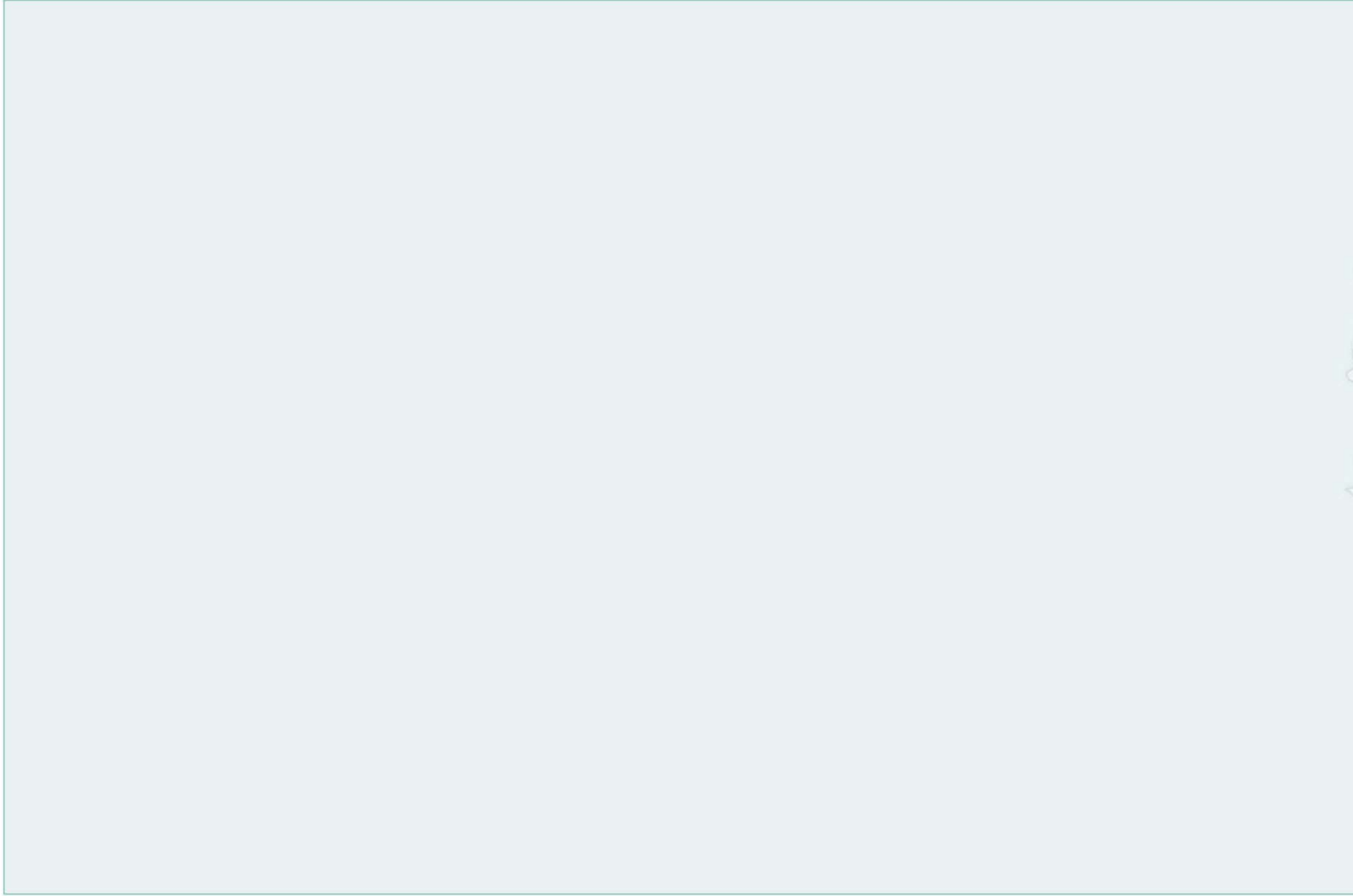
açısından yurttaşların sağlık hizmetine erişimi ile ilgili önemli bir engel oluşturabilir. Yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısı için ideal bir sayı verilememektedir. Hemşire sayısı, sağlık hizmeti bir ekip hizmeti olduğu için genellikle tek başına değil, hekim sayısı ile birlikte değerlendirilmektedir. Dünyada değişik bölgelerde hemşire hekim oranı 8:1 (Afrika) ile 1.5:1 (Batı Pasifik) arasında değişmektedir. Kanada ve ABD'de bir hekim başına yaklaşık dört hemşire düşerken, Şili, Peru, El Salvador ve Meksika'da hekim başına bir hemşireden az düşmektedir.¹²⁸

Bu göstergeye göre Türkiye ortalamasından daha düşük özellikle de 130'un altında yüz bin kişi başına düşen hemşire sayısı olan illerin, hemşire sayısını artıracak önlemleri kapsayacak biçimde konuyu ivedilikle ele almaları ve eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹²⁷ Türkiye'de Sağlık Eğitimi ve Sağlık İnsangücü Durum Raporu, http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/turkiyede_saglik_egitimi/3eef8efe-9f8e-4e66-bc05-15262a6ec747 (Erişim tarihi: 09.04.2013).

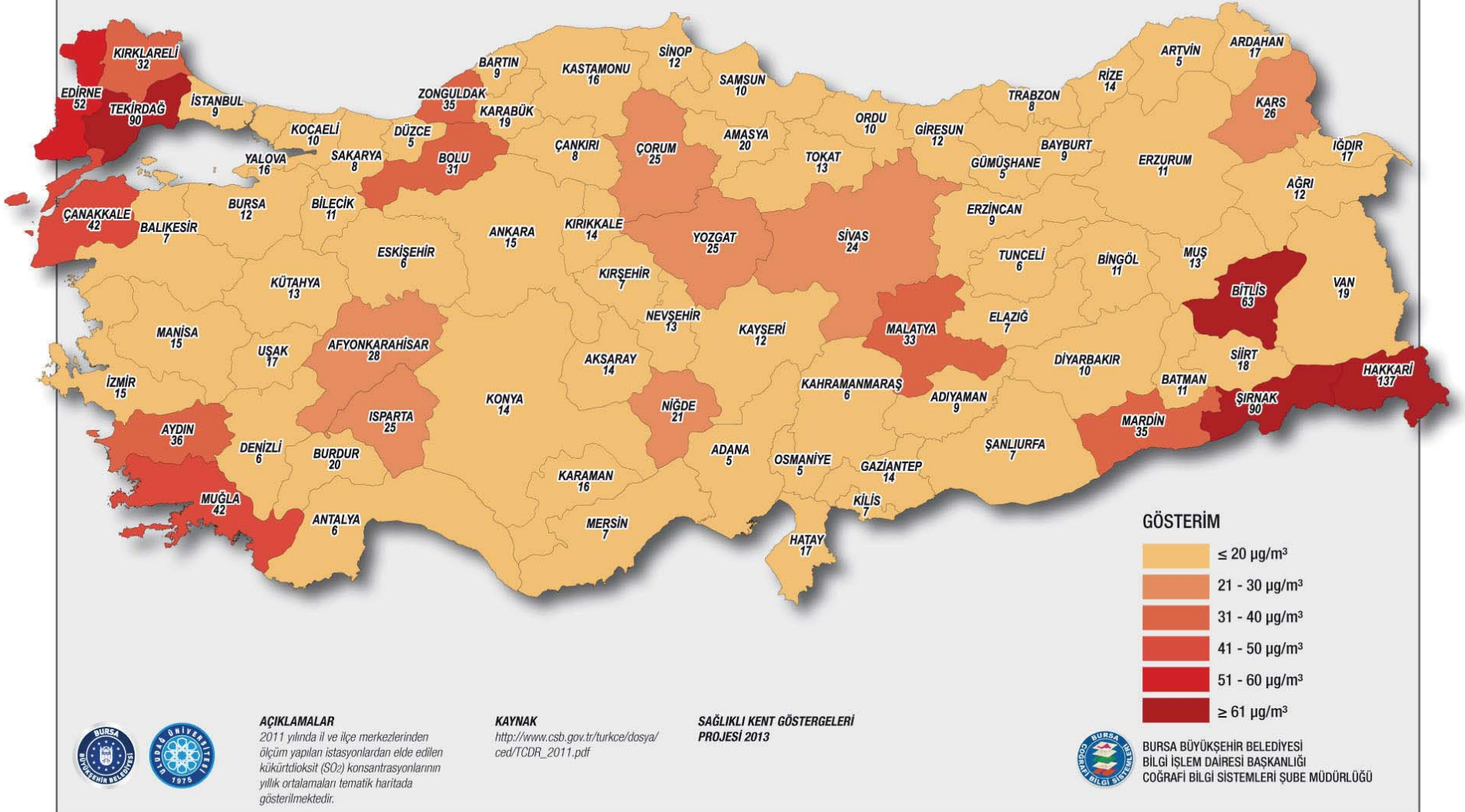
¹²⁸ The World Health Report 2006: Working Together For Health, World Health Organization, Geneva, 2006.

¹²⁹ TÜİK 2010 yılı Türkiye Sağlık Personelinin İllere Göre Dağılımı tablosunda yer alan pratisyen hekim, asistan hekim, uzman hekim, hemşire ve ebe sayılarının toplamı ve 2010 yılı Türkiye nüfusu kullanılarak hesaplanmıştır.

HARİTA 62: KÜKÜRDTİOKSİT KONSANTRASYONLARININ YILLIK ORTALAMALARI ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

Şekil 62. İllere Göre Kükürtdioksit (SO_2) Konsantrasyonlarının Yıllık Ortalamaları

KÜKÜRDTİOKSİT (SO₂) KONSANTRASYONLARININ YILLIK ORTALAMALARI

TANIM

Harita, illere göre açık hava kirliliğini (dış ortam) yıllık ortalama SO₂ düzeylerine göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

SO₂ yakıtların doğal olarak yapısında bulunan kükürt bileşiklerinin yanma esnasında açığa çıkmasıyla oluşan kirlenici, boğucu, renksiz ve asidik gazdır. Hava kirliliği ölçümünde “kirlenme göstergesi” olarak kullanılan bir maddedir. SO₂ konsantrasyonlarının aylık, kış sezonu ve yıllık ortalamaları gösterge olarak kullanılabilir. Haritalandırmada yıllık ortalama değerler kullanılmıştır.

HESAPLAMA

SO₂ konsantrasyonlarının yıllık ortalama hesaplaması, (bir yerleşim yerinde bir yıllık dönemde ölçüm yapılan tüm istasyonlardan elde edilen günlük ortalama değerlerin toplamı; değer sayısına bölünmektedir.) biçiminde yapılmıştır¹³⁰.

SINIFLAMA

İnsan sağlığının korunması, çevrede uzun ve kısa vadeli olumsuz etkilerin ortaya çıkması için atmosferdeki hava kirlenmelerinin, bir arada bulduklarında, değişen zararlı etkileri de göz önünde bulundurularak hava kalitesi sınır değerleri belirlenmektedir¹³¹. Bu değerlerden biri olan uzun vadeli sınır değer ‘aşılmaması gereken ve tüm ölçüm sonuçlarının aritmetik ortalaması olan’ değerdir. SO₂’in Avrupa Birliği 2012 yılı uzun vadeli sınır değeri 20 µg/m³tür¹³². Harita yapılrken ortalama yıllık SO₂ değerleri 20 µg/m³ ve altı, 21-30 µg/m³, 31-40 µg/m³, 41-50 µg/m³, 51-60 µg/m³ ve 61 µg/m³ ve üstü olarak 6 grupta sınıflandırılmıştır.

AÇIKLAMA

Avrupa Birliği 2012 yılı uzun vadeli sınır değere göre illerimizi değerlendirdiğimizde 20 ilimiz dışında (%24,7) diğer illerde hava kirliliği açısından sorun görünmemektedir. Ancak harita değerlendirilirken ölçümlerin

toplam 116 istasyonda yapıldığı, istasyonun konumunun sonuçta önemli olduğunun ve alınan değerlerin de yıllık ortalamalar olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Hakkari (137 µg/m³), Şırnak (90µg/m³), Tekirdağ (90µg/m³) ve Bitlis (63 µg/m³) yıllık ortalama SO₂ konsantrasyonu en yüksek olan illerdir. Yıllık ortalama SO₂ konsantrasyonu en düşük olan iller ise 5 µg/m³ ortalama ile Adana, Artvin, Gümüşhane, Osmaniye ve Düzce’dir.

Açık hava kirliliği insan sağlığını 2 yolla etkilemektedir. Akciğer kanseri görülme sıklığını arttırmakta ve var olan akciğer hastalıklarının da ilerlemesine neden olmaktadır.

SO₂ biyokütle ve fosil yakıtların yakılmasından, endüstriyel faaliyetlerden kaynaklanmakta, solunum yolları tahrişi, allerjiler, solunum fonksiyonlarında bozulma ve kalp damar sistemi hastalıklarında alevlenme-

re neden olmaktadır. Özellikle kış aylarında görülen solunum yolu sorunlarının en önemli nedenlerinden birini oluşturmaktadır.¹³¹

Hava kirliliğinin sağlık sonuçlarının değerlendirilmesi için illere göre hava kirliliğine bağlı olarak acil servis, poliklinik başvuruları, astım nedenli hastaneye yatış hızı, hava kirliliğinin kabul edilebilir seviyeleri aştığı gün ve yıl sayısı gibi bilgilere gereksinim vardır.

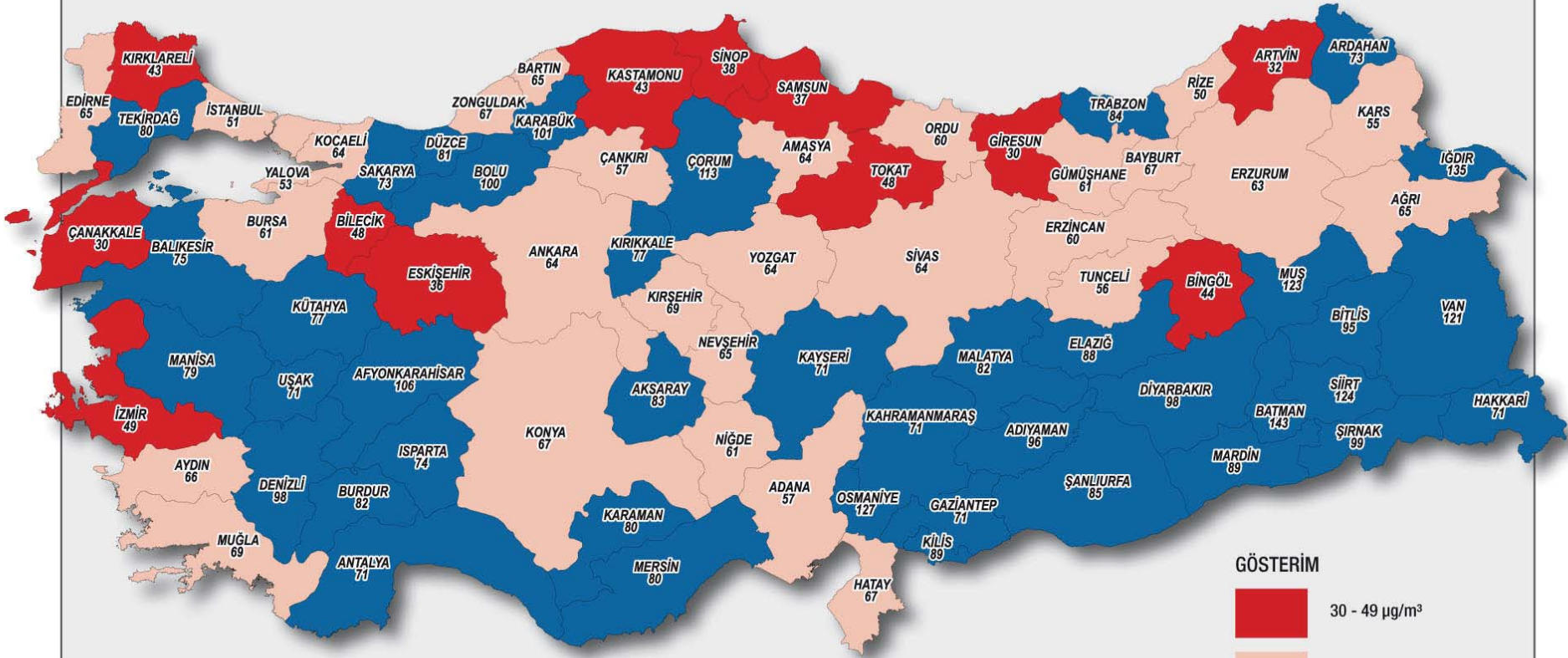
Hava kirliliğinin olduğu illerde kirliliğe yol açan etmenlerin belirlenmesi ve bu etmenlere yönelik girişimler yapılması uygun olacaktır.

¹³⁰ TÜİK, www.tuik.gov.tr/icerikGetir.do?istab_id=203 (Erişim tarihi: 01.04.2013)

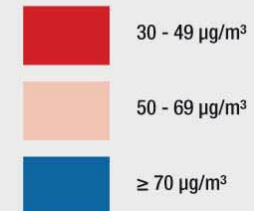
¹³¹ Güler Ç. Çevre Sağlığı (Çevre ve ekoloji bağlantılarıyla) (1. Cilt), Yazıt Yayıncılık, Ankara- 2012. s. 747-758

¹³² T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, www.csb.gov.tr/dosyalar/images/file/hkd-limitdegerler.doc (Erişim tarihi: 01.04.2013)

HARİTA 63: PARTİKÜLER MADDE10 (PM10) KONSANTRASYONLARININ YILLIK ORTALAMALARI ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

2011 yılında il ve ilçe merkezlerinde ölçüm yapılan istasyonlardan elde edilen partiküler madde (PM10) konsantrasyonlarının yıllık ortalamaları tematik haritada gösterilmektedir.

KAYNAK

Sağlık Bakanlığı http://www.csb.gov.tr/turkce/dosya/ced/TCDR_2011.pdf

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 63. Illere Göre Partiküler Madde10 (PM10) Konsantrasyonlarının Yıllık Ortalamaları

PARTİKÜLER MADDE10 (PM10) KONSANTRASYONLARININ YILLIK ORTALAMALARI

TANIM

Harita, illere göre açık hava kirliliğini (dış ortam) yıllık ortalama PM10 düzeylerine göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Partiküler madde (PM) gaz halindeki emisyonların kimyasal dönüşümü ve yağın halinde şekillenmesi ile oluşur. 5-10 mikrometre çaplı partiküller, asılı partiküler madde olarak tanımlanır. PM10 ise çapı 10 mikrometre altındaki partiküler maddelerdir¹³³. Hava kirliliği ölçümünde “kirlenme göstergesi” olarak kullanılan bir maddedir. PM10 konsantrasyonlarının aylık, kış sezonu ve yıllık ortalamaları gösterge olarak kullanılabilir. Haritalandırmada yıllık ortalama değerler kullanılmıştır.

HESAPLAMA

PM10 konsantrasyonlarının yıllık ortalama hesaplaması, (bir yerleşim yerinde bir yıllık dönemde ölçüm yapılan tüm istasyonlardan elde edilen günlük ortalama değerlerin toplamı; değer sayısına bölünmektedir.) biçiminde yapılmıştır¹³⁴.

SINIFLAMA

İnsan sağlığının korunması, çevrede uzun ve kısa vadeli olumsuz etkilerin ortaya çıkması için atmosferdeki hava kirlleticilerinin, bir arada bulduklarında, değişen zararlı etkileri de göz önünde bulundurularak hava kalitesi sınır değerleri belirlenmektedir¹³⁵.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), hava kirliliğinin olumsuz sağlık etkileriyle ilgili literatürün sistematik incelemesine dayanarak 2005 yılında Hava Kalitesi Rehberini güncellemiştir. Güncellenen rehberde hava kalitesini iyileştirmek ve sağlık etkilerini azaltmak için hava kirleticiler olan partiküler madde, ozon, sülfürdioksit, azotdioksit için kademeli iyileştirme amacıyla, ara hedefler ve sınır değerler belirlenmiştir¹³⁶.

DSÖ'nün PM10 için kabul ettiği hava kalitesi değeri (air quality guideline) yıllık ortalama 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 'tür. Bu değer, PM10'a uzun süreli maruziyette toplam, kardiyovasküler ve akciğer kanserine bağlı ölümlerin en düşük düzeyde olduğunun gösterildiği değerdir. Bu değer baz alınarak belirlenen geçici hedef

düzeyleri vardır. Geçici birinci hedef düzeyi yıllık ortalama 70 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, geçici ikinci hedef düzeyi 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, geçici üçüncü hedef düzeyi 30 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ dür. Hedef 1 düzeyinde uzun süre maruziyette mortalitenin hava kalitesi değeriyle karşılaştırıldığında %15 daha fazla olduğu kabul edilmektedir. Hedef 2 düzeyi hedef 1 düzeyine göre erken ölüm riskini %6 azaltan, hedef 3 düzeyi de hedef 2'ye göre toplam mortalitede %6 azaltan düzeylerdir.¹³⁶ Haritalandırmada bu hedef sınır değerler kullanılmıştır.

AÇIKLAMA

DSÖ hava kalitesi rehberi sınır değerine göre baktığımızda tüm illerimizde hava kirliliği olduğu, en düşük PM10 düzeyinin Çanak-kale ve Giresun'da olup, onlarda da 30 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ olduğu görülmektedir. Batman 145 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ve Iğdır 135 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ düzeyleri ile en yüksek hava kirliliğinin olduğu illerdir. DSÖ'nün geçici hedef 1 düzeyinin bile üzerinde PM10 değeri olan il sayısı 39 (%48,1)'dir.

Avrupa İstatistik Sistemi Komitesi'nin 2009 verilerini kullanarak hazırladığı 2013 rapo-

runda, Avrupa Birliğine üye ülkelerde (EU-27) PM10 yıllık ortalama değeri 18 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 'tür. Türkiye için aynı raporda verilen ortalama değer 36,7 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 'tür¹³⁷. 2011 verilerine baktığımızda PM10 açısından 2009 yılına göre illerimizde kirliliğin arttığını söyleyebiliriz.

Açık hava kirliliği insan sağlığını 2 yolla etkilemektedir. Akciğer kanseri görülme sıklığını arttırmakta ve var olan akciğer hastalıklarının da ilerlemesine neden olmaktadır.

PM10 biyokütle ve fosil yakıtların yakılması, döşeme ve bina yapı malzemeleri, sigara dumanı, endüstri ve trafikten kaynaklanan hava kirleticilerdendir. Göz tahrişi, solunum yolları enfeksiyonu, allerjiler, solunum sistemi ve kalp damar sistemi hastalıklarında alevlenmelere yol açmaktadır.¹³⁵

Hava kirliliğinin sağlık sonuçlarının değerlendirilebilmesi için illere göre hava kirliliğine bağlı olarak acil servis, poliklinik başvuruları, astım nedenli hastaneye yatış hızı, hava kirliliğinin kabul edilebilir seviyeleri aştığı gün ve yıl sayısı gibi bilgilere gereksinim vardır.

¹³³ TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8512> (Erişim tarihi: 10.04.2013)

¹³⁴ TÜİK, www.tuik.gov.tr/icerikGetir.do?stab_id=203 (Erişim tarihi: 10.04.2013)

¹³⁵ Güler Ç. Çevre Sağlığı (Çevre ve ekoloji bağlantılarıyla) (1. Cilt), Yazıt Yayıncılık, Ankara- 2012, s. 747-758

¹³⁶ Krzyzanowski M, Cohen A. Update of WHO airqualityguidelines. AirQualityandAtmosphericHealth, 2008 1:7-13 DOI: 10.1007/s11869-008-0008-9

¹³⁷ EuropeanUnion, http://app.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-30-12-861/EN/KS-30-12-861-EN.PDF (Erişim tarihi: 10.04.2013)

İÇME VE KULLANMA SUYU ŞEBEKESİ İLE HİZMET VERİLEN NÜFUSUN ORANI

TANIM

Harita illere göre, 2010 yılında içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun oranını göstermektedir.

AMAÇ

İllere göre içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu oranını göstermektedir.

HESAPLAMA

İçme ve kullanma suyu: İnsanların günlük faaliyetlerinde içme, yıkanma, temizlik ve bu gibi ihtiyaçları için kullandıkları sudur¹³⁸.

İçme ve kullanma suyu şebekesi: İnsanların günlük faaliyetlerinde içme, yıkanma, temizlik ve benzeri ihtiyaçları için kullandıkları suyun dağıtımı için kullanılan borulu sistemdir¹³⁹.

İçme suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus:

Belediye sınırları içinde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus, şebeke ile hizmet verilen nüfus yüzdesi ve belediye nüfusunun çarpılması sonucunda elde edilir.

SINIFLAMA

İçme ve kullanma şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfus oranları gruplandırılarak verilmiştir.

AÇIKLAMA

TÜİK, 2010 yılında belediye nüfusunun %99,0'ına içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verildiğini ve içme kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusun %82,0'ını oluşturduğunu açıklamıştır¹⁴⁰.

Haritaya baktığımızda 27 ilimizde tüm belediye nüfusuna (%100,0) içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verildiği, en düşük oranın %84,0 ile Ordu ilinde olduğu görülmektedir.

Topluma sağlıklı ve temiz, içilebilir nitelikte su sağlanması en önemli kamu görevlerinden biridir. Ülkemizde nüfusun tamamına içme ve kullanma şebekesi ile hizmet verilememesinin kentsel gelişimin plansız devam etmesi, büyük yerleşim yerlerinin su temininde yaşanan güçlükler, kırsal alanda yerleşimin dağınık olması gibi nedenleri bulunmaktadır¹⁴¹.

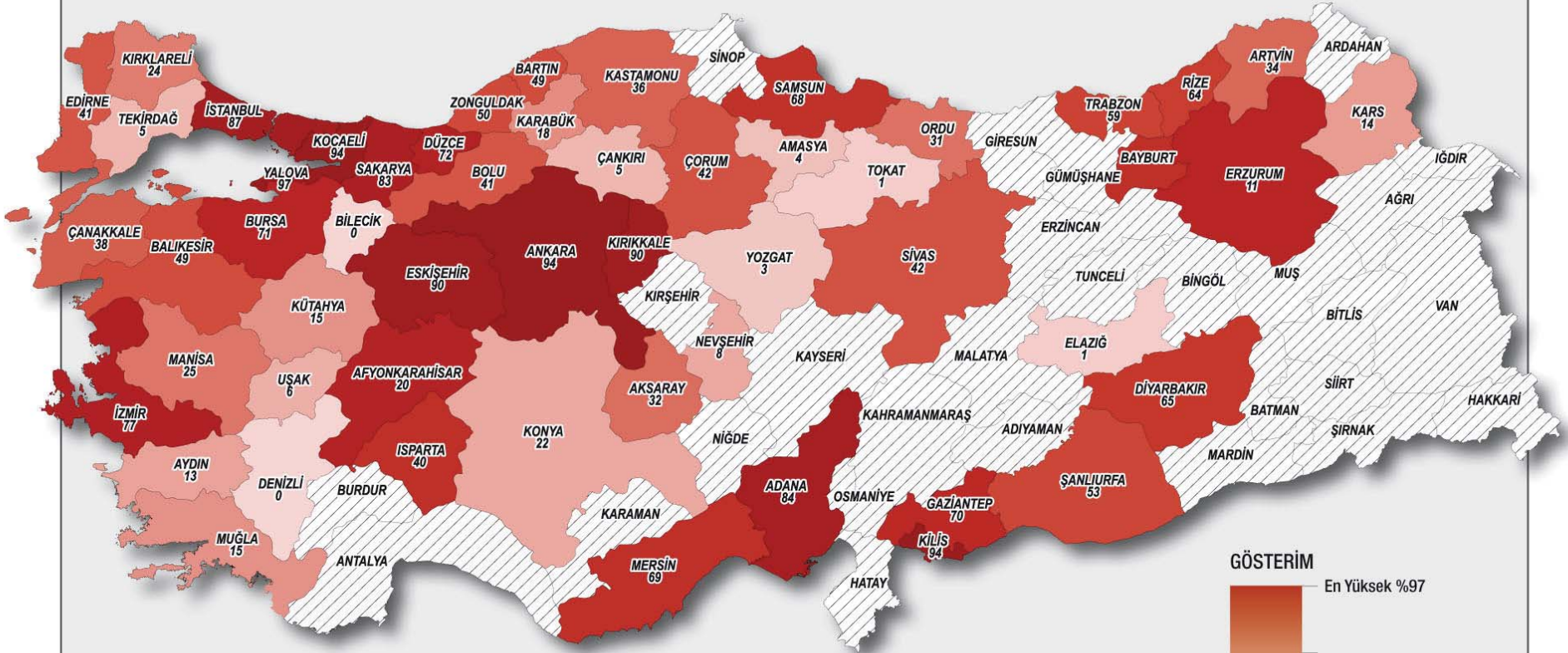
Suyla bulaşan hastalıkların önlenmesi için, tüm nüfusa sağlıklı ve güvenli su sağlama çalışmaları yapılmalıdır.

¹³⁸ TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10824> (Erişim tarihi: 09.01.2013)

¹³⁹ TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/MetaVeri.do?tb_id=10&ust_id=3 (Erişim tarihi: 09.01.2013)

¹⁴⁰ TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13134> (Erişim tarihi: 09.01.2013)

¹⁴¹ T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, http://www.csb.gov.tr/turkce/dosya/ced/TCDR_2011.pdf (Erişim tarihi: 09.01.2013)

İÇME VE KULLANMA SUYU ARITMA TESİSİ İLE HİZMET VERİLEN NÜFUSUN ORANI

TANIM

Harita, illere göre, 2010 yılında içme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun oranını göstermektedir.

AMAÇ

İllere göre içme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusu oranını göstermektedir.

HESAPLAMA

İçme ve kullanma suyu: İnsanların günlük faaliyetlerinde içme, yıkanma, temizlik ve bu gibi ihtiyaçları için kullandıkları sudur.¹⁴²

İçme ve kullanma suyu şebekesi: İnsanların günlük faaliyetlerinde içme, yıkanma, temizlik ve benzer ihtiyaçları için kullandıkları suyun dağıtımını için kullanılan borulu sistemdir.¹⁴²

İçmesuyu arıtma tesisi: İçmesuyu içerisinde kirliliğe neden olan yabancı maddelerin, değişik metodlarla (fiziksel, konvansiyonel, ge-

lişmiş) sudan uzaklaştırıldığı birimlere içmesuyu arıtma tesisi denir.¹⁴³

İçmesuyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus: Belediye sınırları içinde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus, şebeke ile hizmet verilen nüfus yüzdesi ve belediye nüfusunun çarpılması sonucunda elde edilmiştir.¹⁴³

İçmesuyu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfus: Arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun hesaplanmasında arıtılan su, toplam temin edilen içme suyu miktarına oranlanır, elde edilen sonuç şebeke ile hizmet verilen nüfus yüzdesi ve belediye nüfusu ile çarpılmıştır.¹⁴³

SINIFLAMA

Haritada içme suyu arıtma tesisi olmayan iller gösterilmiş, arıtma tesisi bulunan iller ise arıtma tesisi ile içme ve kullanma hizmeti verilen nüfus oranına göre çoktan az doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Haritada 29 ilimizde (%35,8) arıtma tesisi olmadığı, olanların da nüfusun çok az bir kısmına arıtılmış su verilmesine yettiği görülmektedir.¹⁴⁴

TÜİK, 2010 yılında belediye nüfusunun %99,0'ına içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verildiğini ve içme kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusun %82,0'ını oluşturduğunu açıklamıştır. Ülke nüfusunun %45,0'ını oluşturan 32,9 milyon kişi ise içme kullanma suyu arıtma hizmeti almıştır.¹⁴⁵

Topluma sağlıklı ve temiz, içilebilir nitelikte su sağlanması en önemli kamu görevlerinden biridir. Toplum sağlığından sorumlu kuruluşlar kaynaktan, isale hattına, tüketici deposundan musluğa kadar suyun içilebilir niteliğini bozacak her türlü yetersizliği öngörmek ve ortaya çıkmasını önleyecek düzenlemeler yapmak zorundadır.¹⁴⁶

İçme ve kullanma suyu şebekesi için ülke-

mizde bir yılda çekilen toplam su miktarı 4.784.734.000 m³'tür. Bu suyun %47,1'i baraj, %26,6'sı kuyu suyu, %21,2'si kaynak, %3,3'ü akarsu ve %1,7'si ise göl-gölet/deniz kaynaklıdır.¹⁴⁷

Arıtım gereksinimleri açısından bakıldığında hamsu 5 gruba ayrılarak değerlendirilmekte, yalnızca kirlenme olasılığı olmayan kaynak suları arıtım gerektirmeyen sular olarak sınıflandırılmaktadır.¹⁴⁸

Ülkemizde içme ve kullanma sularımızın kaynaklarına baktığımızda kaynak suyu kullanımının toplam su tüketiminin %21,2'sini oluşturduğu ve bu durumda tüketilen sularının çok büyük kısmının değişik düzeylerde arıtım gereksinimi olduğu görülmektedir. Oysa ülkemizde içme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun toplam nüfusa oranı %45,0'dır.¹⁴⁸

Suyla bulaşan hastalıkların önlenmesi için, tüm nüfusa sağlıklı ve güvenli su sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

142 TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10824> (Erişim tarihi: 09.01.2013)

143 TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/MetaVeri.do?tb_id=10&ust_id=3 (Erişim tarihi: 09.01.2013)

144 TÜİK, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/cevredagitimapp/belediyeicme.zul> (Erişim tarihi: 09.01.2013)

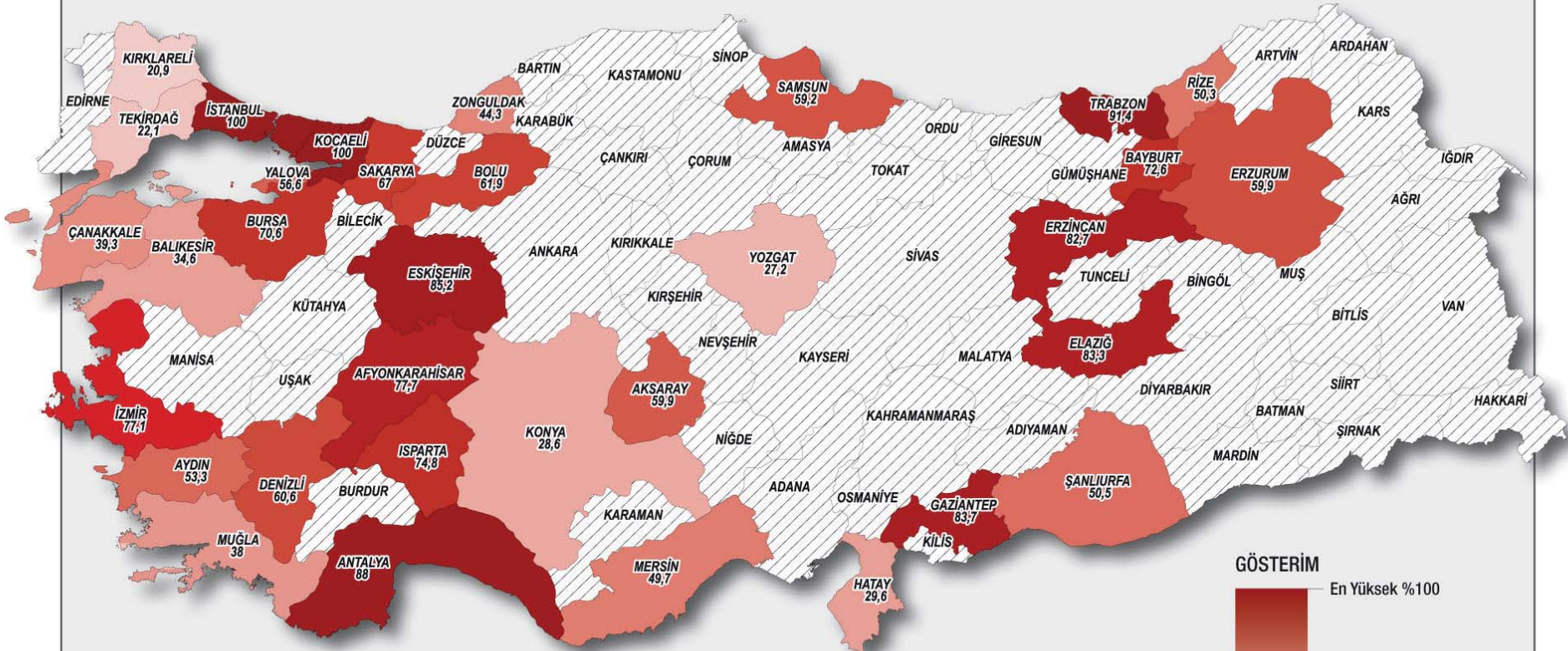
145 TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13134> (Erişim tarihi: 09.01.2013)

146 Güler Ç. Çevre Sağlığı (Çevre ve ekoloji bağlantılarıyla) (1. Cilt), Yazıt Yayıncılık, Ankara-2012. s. 357-373

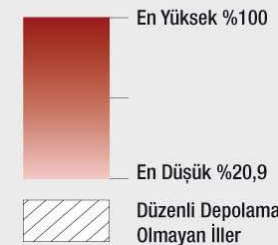
147 TÜİK, http://rapor.tuik.gov.tr/reports/nwservlet?cevredb2=&report=forma_gosterge.RDF&p_yil=2010&desformat=html&ENVID=cevredb2Env (Erişim tarihi: 09.01.2013)

148 TÜİK, http://rapor.tuik.gov.tr/reports/nwservlet?cevredb2=&report=forma_gosterge_secimil.RDF&p_yil=2010&p_nufus=1&p_temin=1&p_icme=1&desformat=html&ENVID=cevredb2Env (Erişim tarihi: 09.01.2013)

HARİTA 66: DÜZENLİ DEPOLAMA VE KOMPOST YÖNTEMİYLE BERTARAF EDİLEN BELEDİYE ATIKLARININ ORANI (%)

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

2010 yılında düzenli depolama ve kompost yöntemiyle bertaraf edilen belediye atıklarının oranı (%) tematik haritalandırılmıştır.

KAYNAK
TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ
PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 66. İllere Göre Düzenli depolama ve kompost yöntemiyle bertaraf edilen belediye atıklarının oranı (2010)

DÜZENLİ DEPOLAMA VE KOMPOST YÖNTEMİYLE BERTARAF EDİLEN BELEDİYE ATIKLARININ ORANI

TANIM

Harita, düzenli depolama ve kompost yöntemiyle bertaraf edilen atıkların oranını göstermektedir.

AMAÇ

İllere göre düzenli depolama ve kompost yöntemiyle bertaraf edilen atıkların oranını göstermektedir.

HESAPLAMA

Atık: Üretim işlemleri, ürünlerin tüketilmesi ve diğer insan aktiviteleri sonucunda oluşan ve artık ihtiyaç duyulmayan ve uzaklaştırılmak istenen her türlü madde atık olarak tanımlanmaktadır¹⁴⁹.

Belediye atıkları: Yerleşim yerlerindeki meskenlerden, ticari işletmeler ve bürolar ile pazar yeri, hal, park, bahçe ve cadde/sokaklardan kaynaklanan atıklardır¹⁴⁹.

Çöplerin toplanması: Ev ve işyerlerinin önünde biriktirilen çöplerin, uygun bir sıklıkta çöp toplama aracı tarafından toplanmasıdır¹⁴⁹.

Atık hizmeti verilen nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (%): Belediye sınırları içinde atık hizmeti verilen nüfusun, il nüfusuna bölünüp 100'le çarpılmasıyla bulunmuştur.

Çöplerin bertarafı: Atıkların toplum ve çevre sağlığına zarar vermeyecek şekilde etkisiz hale getirilmesi ya da imha edilmesidir¹⁴⁹.

Çöp dökme sahası: Belediyenin kullanmakta olduğu çöplük, düzenli depolama sahası ve/veya topladığı çöpleri sürekli attığı, kendisine ait bir alandır¹⁴⁹.

Katı atık bertaraf ve geri kazanım tesisleri:

Düzenli depolama tesisi:

Atıkların sistematik olarak yayılıp sıkıştırıldıktan sonra üzerlerinin günlük olarak örtüldüğü alanlardır. Bu alanların tizlikle seçilmiş ve hazırlanmış olması ve sızıntı sularının, yağış sularının ve çöp gazlarının kontrol altında tutulması gereklidir.¹⁴⁹

Yakma tesisi:

Çöplerin özel bir şekilde projelendirilmiş fırınlarda yakıldığı tesislerdir. Yakma işleminde başlıca hedefler, çöpleri çevreye zarar vermeyecek şekilde kararlı (stabil) hale getirmek ve çöplerin hacmini azaltmak olarak sayılabilir.¹⁴⁹

Kompost tesisi:

Çöplerin biyolojik olarak parçalanabilen %40-60'luk kısmının (fermente olabilen kısmı) stabil ürüne dönüştürüldüğü tesislerdir.¹⁴⁹

Kompost:

Organik esaslı atıkların oksijenli ortamda ayrıştırılması suretiyle üretilen toprağın kalitesini iyileştirici maddeyi ifade eder.¹⁴⁹

Harita yapılırken düzenli depolama olmayan iller gösterilmiş, düzenleme depolama ve kompost yöntemiyle bertaraf edilen belediye atıklarının oranı çoktan aza doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Ülkemizde 2010 yılında belediyelerin %97,6'sının atık toplama hizmeti verdiği, %2,4'ünde (71 belediye) ise atıkların toplanmadığı belirlenmiştir. Türkiye nüfusunun %83,0'ını oluşturan yaklaşık 61 milyon kişi çöp toplama hizmetinden faydalanmaktadır¹⁵⁰.

2010 yılında atık toplama ve taşıma hizmeti verilen belediyelerde toplanan 25,28 milyon ton atığın, %54,4'ü düzenli depolama sahalarına, %43,5'i belediye çöplüklerine, %0,8'i kompost tesislerine götürülmüş, %1,3 ise diğer yöntemler (açıkta yakma, dereye göle dökme vb.) ile bertaraf edilmiştir¹⁵¹.

Katı atık yönetiminde çöplerin insan sağlığına ve çevreye zarar vermeden toplanması, taşınması, zararsız hale getirilmesi veya ortadan

kaldırılması çok önemlidir. Çöplerin gideriminde 'açığa dökme ya da vahşi depolama' sıçan ve sineklerin üreme alanı olarak en uygun koşulları oluşturması, çöplük sırasının su kaynakları ve toprağın kirlenmesine ve çöplük yangınlarına yol açması gibi sağlık sakıncalarına neden olur¹⁵².

Düzenli depolama, kompostlama, kullanılabilir maddelerin geri dönüşümün sağlanması en uygun çöp giderim yöntemleridir¹⁵². Ülkemizde düzenli depolama alanı olan il sayısı 34, kompost tesisi olan il sayısı 4'dür (İstanbul, Antalya, Aydın, Denizli)¹⁵³.

Ülkemizde atık bertaraf ve geri kazanım tesisleri ile hizmet edilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %56,0'dır¹⁵³. Bu durumda ille-rimizin çoğunda atıkların sağlıklı koşullarda bertaraf edildiğini söylemek mümkündür.

AB-27 ülkelerinde toplanan atıkların %38,2'si depolanmakta, %22,1'si yakılmakta, %24,9'u geri dönüştürülmekte, %14,7'si kompostlama yöntemiyle bertaraf edilmektedir. Aynı kaynaktan Türkiye'de toplanan 28 milyon ton atığın, %84,8'inin depolandığı, %1,1'inin kompost tesislerinde bertaraf edildiği belirtilmekte, geri kazanımın olmadığı vurgulanmaktadır¹⁵³.

149 TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/MetaVeri.do?tb_id=10&ust_id=3(Erişim tarihi: 09.04.2013)

150 TÜİK, http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?cevredb2=&report=formc_gosterge_2006.PDF&p_yil=2010&desformat=html&ENVID=cevredb2Env (Erişim tarihi: 10.04.2013)

151 TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10750>(Erişim tarihi: 10.04.2013)

152 Güler Ç. Çevre Sağlığı (Çevre ve ekoloji bağlantılarıyla) (1. Cilt), Yazıt Yayıncılık, Ankara-2012.

153 European Union, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-30-12-861/EN/KS-30-12-861-EN.PDF(Erişim tarihi: 10.04.2013)

KANALİZASYON ŞEBEKESİ İLE HİZMET VERİLEN NÜFUSUN ORANI

TANIM

Harita illere göre kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfus oranlarını göstermektedir.

AMAÇ

İllere göre kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfus oranlarını göstermektedir.

HESAPLAMA

Atıksu: Evsel, endüstriyel, tarımsal ve diğer faaliyetler sonucunda mevcut özellikleri kısmen veya tamamen değişmiş sular, atıksu olarak ifade edilmektedir¹⁵⁴.

Kanalizasyon şebekesi: Atıksuları toplama-ya, uzaklaştırmaya ve arıtma tesislerine ya da deşarj edilen yere iletmeye yarayan birbirleriyle bağlantılı boru ya da kanallardan oluşan sistemdir¹⁵⁵.

Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfus: Belediye sınırları içinde atıksuları kanalizasyon şebekesi ile toplanan nüfus, kana-

lizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfustur. Şebeke ile hizmet verilen nüfus yüzdesi ile belediye nüfusunun çarpılması ile elde edilir¹⁵⁵.

SINIFLAMA

Harita yapılırken kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı çoktan aza doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA:

Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı en yüksek %100,0 ile Ankara, en düşük ise %23,0 ile Hakkari ilimizdir. Kentin atık su sistemi toplum sağlığıyla ilişkili en önemli yapıardan birisini oluşturmaktadır. Kirli sular ve insan atıkları kentlerde kanalizasyon sistemine verilir. Burada amaç, oluştukları yerden başlayarak zararsız hale getirilecekleri merkeze kadar kapalı sistem içinde getirmektir¹⁵⁶. TÜİK atıksuları toplamaya, uzaklaştırmaya ve arıtma tesislerine ya da deşarj edilen yere iletmeye yarayan birbirleriyle bağlantılı boru

ya da kanallardan oluşan sistemi 'kanalizasyon sistemi' olarak tanımlanmaktadır. Oysa kanalizasyon gerçekte, sonunda arıtım tesisi olan bütüncül bir sistemdir. Ülkemizde kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun toplam nüfusa oranı %73,0; atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun toplam nüfusa oranı ise %53,0'dır. Bu durumda ülkemizdeki sistemi, büyük kısmı kanalizasyon sistemi tanımına uymadığı için toplama sistemi olarak adlandırmak daha doğrudur¹⁵⁶.

AB-27 ülkelerinde atıksu toplama sistemi ile hizmet verilen nüfus oranı %77,7'i, arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfus oranı ise %73,1'dir¹⁵⁷.

Toplama sistemi tam olmayan ülkelerde dışkı ile yayılan hastalıkların görülme oranı artmaktadır. Kanalizasyon şebekesi mutlaka arıtım tesisi ile sonlanmalıdır. Arıtım sistemi olmayan toplama sistemi önemli toplum sağlığı sorunlarının kaynağı olabilmektedir¹⁵⁶.

¹⁵⁴ TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10824> (Erişim tarihi: 09.04.2013)

¹⁵⁵ TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/MetaVeri.do?alt_id=10 (Erişim tarihi: 09.04.2013)

¹⁵⁶ Güler Ç. (editör) Çevre Sağlığı (Çevre ve ekoloji bağlantılarıyla) (1. Cilt), Yazıt Yayıncılık, Ankara- 2012, s. 477, 449-462, 508

¹⁵⁷ European Union, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFFPU/KS-30-12-861/EN/KS-30-12-861-EN.PDF (Erişim tarihi: 09.04.2013)

ATIKSU ARITMA TESİSİ İLE HİZMET VERİLEN NÜFUS ORANI

TANIM

Harita illere göre atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfus oranlarını göstermektedir.

AMAÇ

İllere göre atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfus oranlarını göstermektedir.

HESAPLAMA

Atıksu: Evsel, endüstriyel, tarımsal ve diğer faaliyetler sonucunda mevcut özellikleri kısmen veya tamamen değişmiş sular, atıksu olarak ifade edilmektedir¹⁵⁸.

Kanalizasyon şebekesi: Atıksuları toplama, uzaklaştırmaya ve arıtma tesislerine ya da deşarj edilen yere iletmeye yarayan birbirleriyle bağlantılı boru ya da kanallardan oluşan sistemdir¹⁵⁹.

Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfus:

Belediye sınırları içinde atıksuları kanalizasyon şebekesi ile toplanan nüfus, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfustur. Şebeke ile hizmet verilen nüfus yüzdesi ile belediye nüfusunun çarpılması ile elde edilmiştir¹⁵⁹.

Atıksu arıtma tesisi: Atıksu içerisinde kirliliğe neden olan yabancı maddelerin değişik metotlarla (fiziksel, biyolojik, gelişmiş) atıksudan uzaklaştırıldığı birimlere denir¹⁵⁹.

Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfus: Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun hesaplanmasında arıtılan atıksu, toplam atıksu miktarına oranlanmış, elde edilen sonuç kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfus yüzdesi ve belediye nüfusu ile çarpılmıştır¹⁵⁹.

SINIFLAMA

Harita yapılırken atıksu arıtma tesisi olmayan iller çizgiyle gösterilmiş; arıtma tesisi olan iller de atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun, belediye nüfusu içindeki oranına göre çoktan aza doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Kentin atık su sistemi toplum sağlığıyla ilişkili en önemli yapılardan birisini oluşturmaktadır.

Ülkemizde arıtma tesisi olmayan il sayısı 20 (%24,7) olup, çoğu Doğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. Üç ilde (Kastamonu, Bilecik, Kırklareli) arıtma tesisi olduğu, ancak henüz faaliyet göstermediği anlaşılmaktadır. Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusu oranı %95,0 ile Ankara'da en yüksektir, bunu %91,0 ile İstanbul, %90,0 ile Kocaeli izlemektedir.

Ülkemizde kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun toplam nüfusa oranı %73,0; atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun toplam nüfusa oranı ise %53,0'dır. Bu oranlar AB-27 ülkelerinde sırasıyla %77,7'i ve %73,1'dir¹⁶⁰.

Toplama sistemi tam olmayan ülkelerde dışkı ile yayılan hastalıkların görülme oranı artmaktadır. Kanalizasyon şebekesi mutlaka arıtım tesisi ile sonlanmalıdır. Arıtım sistemi olmayan toplama sistemi önemli toplum sağlığı sorunlarının kaynağı olabilmektedir¹⁶¹.

Bu sorunların ortaya çıkmasının önlenmesi için arıtım sistemi ile sonlanan atık toplama sistemleri kurulmalıdır.

¹⁵⁸ TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10824> (Erişim tarihi: 08.04.2013)

¹⁵⁹ TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/MetaVeri.do?alt_id=10 (Erişim tarihi: 08.04.2013)

¹⁶⁰ EuropeanUnion, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-30-12-861/EN/KS-30-12-861-EN.PDF (Erişim tarihi: 08.04.2013)

¹⁶¹ Güler Ç. (editör) Çevre Sağlığı (Çevre ve ekoloji bağlantılarıyla) (1. Cilt), Yazıt Yayıncılık, Ankara- 2012, s. 508

ATIK HİZMETİ VERİLEN NÜFUSUN TOPLAM NÜFUS İÇİNDEKİ ORANI

TANIM

Harita, illere göre atık hizmeti verilen nüfusun toplam nüfus içindeki oranını göstermektedir.

AMAÇ

İllere göre atık hizmeti verilen nüfusun toplam nüfus içindeki oranını göstermektedir.

HESAPLAMA

Atık: Üretim işlemleri, ürünlerin tüketilmesi ve diğer insan aktiviteleri sonucunda oluşan ve artık ihtiyaç duyulmayan ve uzaklaştırılmak istenen her türlü madde atık olarak tanımlanmaktadır¹⁶².

Belediye atıkları: Yerleşim yerlerindeki meskenlerden, ticari işletmeler ve bürolar ile pazar yeri, hal, park, bahçe ve cadde/sokaklardan kaynaklanan atıklardır¹⁶².

Çöplerin toplanması: Ev ve işyerlerinin önünde biriktirilen çöplerin, uygun bir sıklıkta çöp toplama aracı tarafından toplanmasıdır¹⁶².

Atık hizmeti verilen nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (%): Belediye sınırları içinde atık hizmeti verilen nüfusun, il nüfusuna bölünüp 100'le çarpılmasıyla bulunmuştur.

Harita yapılırken, atık hizmeti verilen nüfusun toplam nüfus içindeki oranı çoktan az doğru renklendirilmiştir

AÇIKLAMA

Ülkemizde 2010 yılında 2950 belediyeden, 2879'unun (%97,6) atık toplama hizmeti verdiği, 71 belediyede ise atıkların toplanmadığı belirlenmiştir. Türkiye nüfusunun %83,0'ını oluşturan yaklaşık 61 milyon kişi çöp toplama hizmetinden faydalanmaktadır¹⁶³.

Haritayı değerlendirdiğimizde özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki illerde nüfusun neredeyse yarısının atık toplama hizmetlerinden yoksun olduğu görülmektedir. En düşük atık toplama hizmeti nüfusunun %34,0'ına hizmet verilen Ardahan, en yüksek ise %99,0 ile İstanbul ilimizdir.

Çöplerin toplanma sıklığı miktarına, mevsime, bölgenin sosyo-ekonomik durumuna ve işle görevli kuruluşun sorumluluk durumuna bağlı olmakla birlikte, ülkemizde belli başlı belediyelerin standartlarına göre ana caddelerden her gün, ara sokaklardan ise haftada iki kez çöp toplanması öngörülmüştür¹⁶⁴.

Katı atık yönetiminde çöplerin insan sağlığına ve çevreye zarar vermeden toplanması, taşınması, zararsız hale getirilmesi veya ortadan kaldırılması çok önemlidir. Bu nedenle tüm belediyelerin, nüfusun tümünü kapsayan katı atık yönetimi sistemi kurmaları gereklidir.

¹⁶² TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/MetaVeri.do?tb_id=10&ust_id=3(Erişim tarihi: 09.04.2013)

¹⁶³ TÜİK, http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?cevredb2=&report=formc_gosterge_2006.RDF&p_yil=2010&desformat=html&ENVID=cevredb2Env (Erişim tarihi: 09.04.2013)

¹⁶⁴ Güler Ç. Çevre Sağlığı (Çevre ve ekoloji bağlantılarıyla) (1. Cilt), Yazıt Yayıncılık, Ankara-2012.

BİR MİLYON ARAÇ BAŞINA TRAFİK KAZALARINDA ÖLÜ SAYISI

TANIM

Harita, trafik kazalarından ölümleri ilde var olan araç sayısına göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Göstergenin amacı trafik kazalarından meydana gelen ölümleri ilde bulunan araç sayısına göre kıyaslayarak değerlendirmektir. Bu göstergede trafik kaza ve sonuçlarına ilişkin araç sayısını da hesaba katan bir istatistik üretilerek uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlamak, karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek ve çeşitli araştırmalara veri hazırlamak amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Haritada gösterilen veriler il sınırları içerisinde meydana gelen kazalarda yaşamını yitirenleri, ilde var olan araç sayısını bir milyon olarak standartlaştırarak hesaplanmıştır. Trafik kazası karayolu üzerinde hareket halinde olan bir veya birden fazla aracın karıştığı

ölüm, yaralanma ve zararlı sonuçlanmış olan olayı; ölü ise kaza sonucu, kaza esnasında ölmüş kişiyi kapsamaktadır. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

$(\text{ölü sayısı} / \text{araç sayısı}) \times 1.000.000$

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırmaya kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita bir milyon araç başına düşen trafik kazalarında ölü sayısı açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Bir milyon araç başına ölü sayısı Türkiye için 238'dir¹⁶⁵. Bir milyon araç başına en düşük

ölü sayısı 77 ile İstanbul'da, en yüksek ölü sayısı ise 1.595 ile Hakkâri'de gerçekleşmiştir. Hakkâri dışında bir milyon araç başına ölü sayısı Çankırı, Gümüşhane, Ağrı, Tunceli ve Bitlis'te de 1.000'in üzerindedir.

Bir milyon araç başına düşen ölümlü trafik kazaları sürücü hataları ile araçlar için yeterli ya da uygun olmayan yol sorunlarını gündeme getirmektedir.

Türkiye OECD ülkeleri arasında bir milyon araç başına düşen ölümlü trafik kazalarında en çok ölümün gerçekleştiği Rusya Federasyonu'ndan sonra ikinci sıradadır¹⁶⁶. OECD verilerine göre Türkiye'de bir milyon araç başına trafik kazalarında düşen ölü sayısı 2006 yılı için 726'dır¹⁶⁶. Oysa bu sayı TÜİK veritabanında aynı yıl için 379'dur¹⁶⁵. Aradaki büyük fark veri toplama sisteminden kaynaklanıyor olabilir. TÜİK ölü sayısını kaza sonucu, kaza esnasında ölmüş kişi olarak ele

almaktadır. OECD veritabanında ise ölü sayısı kaza sırasında ve kaza sonrasında kazaya bağlı olarak 30 gün içerisinde yaşamını yitirenleri kapsamaktadır.

Türkiye'de trafik kazalarında kayıtlara geçen ölü sayısı ile trafik kazalarına bağlı tahmin edilen ölü sayısı arasındaki fark Dünya Sağlık Örgütü raporlarına da yansımaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre 2010 yılında Türkiye'de trafik kazalarına bağlı bildirilen ölü sayısı 5.253 iken, trafik kazaları nedeniyle tahmin edilen ölü sayısı 8.758 (%95 G.A.= 7.806 – 9.709) olarak hesaplanmaktadır¹⁶⁷.

Bu göstergeye göre Türkiye ortalamasından daha yüksek bir milyon araç başına düşen ölü sayısı olan illerin başta yol durumu olmak üzere, sürücü hatalarını da içerecek biçimde konuyu ele almaları ve ölü sayısı düşük olan illerin deneyimlerinden de yararlanarak eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹⁶⁵ TÜİK Bölgesel İstatistikler, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/degiskenlerUzerindenSorgula.do#> (Erişim tarihi: 03.04.2013).

¹⁶⁶ OECD Factbook 2008, <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/3008011ec089.pdf?expires=1364992164&id=id&accname=guest&checksum=98D2478AA1B982B9890929572855EAEC> (Erişim tarihi: 03.04.2013).

¹⁶⁷ WHO Global Status Report on Road Safety 2013, Supporting A Decade Of Action, 2013, Geneva, Switzerland.

BİR MİLYON ARAÇ BAŞINA TRAFİK KAZALARINDA YARALI SAYISI

TANIM

Harita, trafik kazalarında yaralananları ilde var olan araç sayısına göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Göstergenin amacı trafik kazalarında meydana gelen yaralanmaları ilde bulunan araç sayısına göre kıyaslayarak değerlendirmektir. Bu göstergede trafik kaza ve sonuçlarına ilişkin araç sayısını da hesaba katan bir istatistik üretilerek uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlamak, karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek ve çeşitli araştırmalara veri hazırlamak amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Haritada gösterilen veriler il sınırları içerisinde meydana gelen kazalarda yaralananları, ilde var olan araç sayısını bir milyon olarak standartlaştırarak hesaplandı. Trafik kazası kayıtları üzerinde hareket halinde olan bir

veya birden fazla aracın karıştığı ölüm, yaralanma ve zararlı sonuçlanmış olan olayı; yaralı ise kaza sonucu ölmemiş fakat bir veya daha fazla ağır veya hafif yaralar almış kişiyi kapsamaktadır. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(yaralı sayısı / araç sayısı) x 1.000.000

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita bir milyon araç başına düşen trafik kazalarında yaralı sayısını açısından iller arasındaki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır.

Bir milyon araç başına yaralı sayısı Türkiye için 14.797'dir¹⁶⁸. Bir milyon araç başına en düşük yaralı sayısı 7.306 kişi ile İstanbul'da, en yüksek yaralı sayısı ise 72.997 ile Bingöl'de gerçekleşmiştir. Bingöl dışında bir milyon araç başına yaralı sayısı Gümüşhane, Ağrı, Tunceli, Bitlis ve Hakkâri'de de 40.000'in üzerindedir.

Bir milyon araç başına düşen trafik kazalarındaki yaralı sayısı sürücü hataları ile araçlar için yetersiz ya da uygun olmayan yol sorunlarını gündeme getirmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre Türkiye'de 2007 yılında kayıtlara geçen trafik kazalarına bağlı yaralı sayısı 169.080'dir¹⁶⁹. Türkiye'de kayıtlı araç sayısı aynı veritabanında 13.311.000 olarak açıklanmaktadır¹⁶⁹. Bu durumda bir milyon araç başına düşen yaralı sayısı 12.702'dir ve bu değer TÜİK tarafından açıklanan Türkiye verisi ile uyumludur¹⁶⁸.

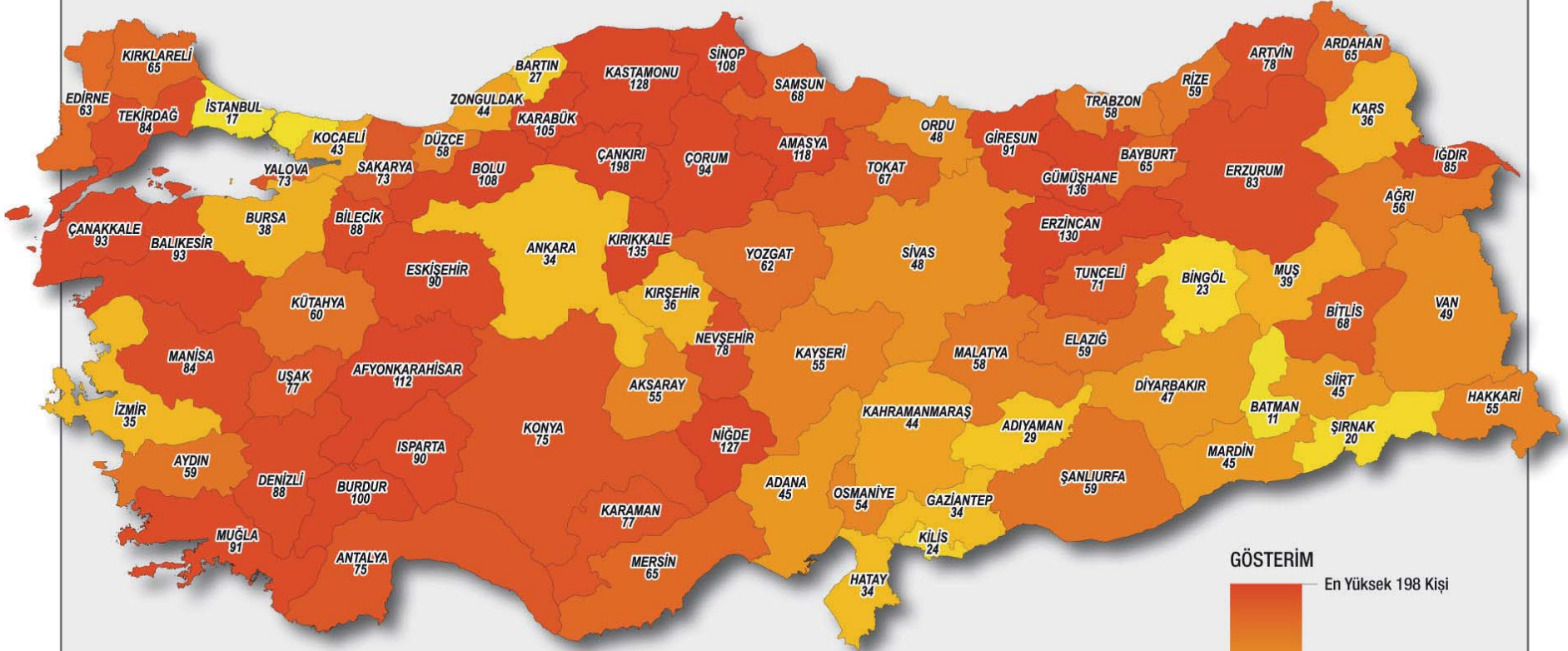
Trafik kazalarında yaralı sayısı Türkiye için Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (United Nations Economic Commission for Europe, UNECE) istatistiksel veritabanında 2010 yılı için 211.496 ve yüz bin araç başına 2.803 olarak verilmektedir¹⁷⁰. Aynı veritabanına göre aynı yıl için bu sayı örnek olarak Birleşik Krallıkta 766 ve Almanya'da 877'dir¹⁷⁰. Türkiye verisi bir milyon araç başına düşünüldüğünde Türkiye için TÜİK tarafından verilen verinin yaklaşık iki katına ulaşmaktadır.

Bu göstergeye göre Türkiye ortalamasından daha yüksek bir milyon araç başına düşen yaralı sayısı olan illerin başta yol durumu olmak üzere, sürücü hatalarını da içerecek biçimde konuyu ele almaları ve yaralı sayısı düşük olan illerin deneyimlerinden de yararlanarak eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

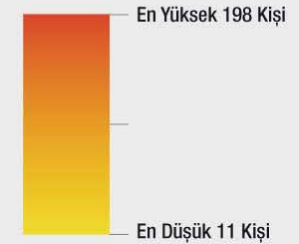
¹⁶⁸ TÜİK Bölgesel İstatistikler, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/degiskenlerUzerindenSorgula.do> (Erişim tarihi: 03.04.2013).

¹⁶⁹ WHO European status report on roadsafety, http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0015/43314/E92789.pdf (Erişim tarihi: 04.04.2013).

¹⁷⁰ UNECE, <http://w3.uncece.org/pwweb/dialog/Saveshow.asp?lang=1>, (Erişim tarihi: 03.04.2013).

GÖSTERİM

AÇIKLAMALAR

İller bazında 2011 yılında bir milyon nüfusta trafik kazalarındaki ölü sayısı tematik haritada gösterilmiştir.

KAYNAK
TÜİK

SAĞLIKLI KENT GÖSTERGELERİ
PROJESİ 2013

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 72. İllere Göre Bir Milyon Nüfusta Trafik Kazalarında Ölü Sayısı

BİR MİLYON NÜFUS BAŞINA TRAFİK KAZALARINDA ÖLÜ SAYISI

TANIM

Harita, trafik kazaları nedeniyle meydana gelen ölümleri illerin nüfuslarına göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Göstergenin amacı trafik kazalarından meydana gelen ölümleri illerin nüfuslarına göre kıyaslayarak değerlendirmektir. Bu göstergede trafik kaza ve sonuçlarına ilişkin nüfusu hesaba katan bir istatistik üretilerek uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlamak, karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek ve çeşitli araştırmalara veri hazırlamak amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Haritada gösterilen veriler il sınırları içerisinde meydana gelen kazalarda yaşamını yitirenleri, il nüfusunu bir milyon olarak standart-

laştırarak hesaplandı. Trafik kazası karayolu üzerinde hareket halinde olan bir veya birden fazla aracın karıştığı ölüm, yaralanma ve zararlı sonuçlanmış olan olayı; ölü ise kaza sonucu, kaza esnasında ölmüş kişiyi kapsamaktadır. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(ölü sayısı / nüfus) x 1.000.000

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita bir milyon kişi başına düşen trafik kazalarında ölü sayısı açısından iller arasındaki

farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Bir milyon nüfusta trafik kazalarında ölü sayısı 2011 yılında Türkiye için 51'dir¹⁷¹. Bir milyon nüfusta en düşük ölü sayısı 11 ile Batman'da, en yüksek ölü sayısı ise 198 kişi ile Çankırı'da gerçekleşmiştir. Çankırı dışında bir milyon nüfusta trafik kazalarında ölü sayısı Afyonkarahisar, Bolu, Burdur, Kırıkkale, Niğde, Karabük, Kastamonu, Sinop, Amasya, Gümüşhane ve Erzincan'da da 100 ve üzerindedir.

Bir milyon nüfusta trafik kazalarında ölü sayısı sıklıkla pek çok ülkede kullanılan bir göstergedir. Bu gösterge o coğrafi sınırlar içerisinde yaşayan yurttaşların trafik kazası nedeniyle yaşamını yitirme riskini göstermesi bakımından önemlidir. Bu gösterge özellikle aynı/benzer düzeyde araç sayısına sahip olan ülkelerin karşılaştırılması bakımından yararlıdır; ancak araç sayısının görece düşük olduğu gelişmemiş/gelişmekte olan ülkelerle,

araç sayısının yüksek olduğu endüstrileşmiş ülkelerin kıyaslanması açısından karşılaştırma düzeyi düşük bir göstergedir.

OECD ülkeleri arasında bir milyon kişi başına düşen ölümlü trafik kazalarında en çok ölümün gerçekleştiği ülke 211 kişi ile Rusya Federasyonu'dur¹⁷². Bir milyon kişi başına düşen ölümlü trafik kazalarında ölü sayısı OECD verilerine göre Hollanda'da 41, Birleşik Krallıkta 43, Almanya'da 55 ve Fransa'da 69'dur¹⁷².

Bu göstergeye göre Türkiye ortalamasından daha yüksek bir milyon kişi başına düşen ölü sayısı olan illerin, ilde bulunan araç sayısını da gözetecek biçimde konuyu ele almaları ve ölü sayısı düşük olan illerin deneyimlerinden de yararlanarak eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

171 TÜİK Bölgesel İstatistikler, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/degiskenlerUzerindenSorgula.do> (Erişim tarihi: 07.04.2013).

172 OECD Factbook 2010: Economic, Environmental and Social Statistics - ISBN 92-64-08356-1 - © OECD 2010.

BİR MİLYON NÜFUS BAŞINA TRAFİK KAZALARINDA YARALI SAYISI

TANIM

Harita, trafik kazaları nedeniyle meydana gelen yaralanmaları illerin nüfuslarına göre tanımlamaktadır.

AMAÇ

Göstergenin amacı trafik kazalarında meydana gelen yaralanmaları illerin nüfuslarına göre kıyaslayarak değerlendirmektir. Bu göstergede trafik kaza ve sonuçlarına ilişkin nüfusu hesaba katan bir istatistik üretilerek uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlamak, karar vericilerin alacağı önlemlere ışık tutacak bilgileri elde etmek ve çeşitli araştırmalara veri hazırlamak amaçlanmıştır.

HESAPLAMA

Haritada gösterilen veriler il sınırları içerisinde meydana gelen kazalarda yaralananları, il nüfusunu bir milyon olarak standartlaştırarak

hesaplandı. Trafik kazası karayolu üzerinde hareket halinde olan bir veya birden fazla aracın karıştığı ölüm, yaralanma ve zararlı sonuçlanmış olan olayı; yaralı ise kaza sonucu, kaza esnasında yaralanmış kişiyi kapsamaktadır. Hesaplama TÜİK tarafından yapıldı ve harita hazırlanırken bu veriler kullanıldı.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(yaralı sayısı / nüfus) x 1.000.000

SINIFLAMA

Haritada her hangi bir kategorik sınıflandırma kullanılmamıştır. Harita en düşük değerden en yüksek değere göre renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

Harita bir milyon kişi başına düşen trafik kazalarında yaralı sayısı açısından iller arasında

ki farklılıkları göz önüne çıkarmaktadır. Bir milyon nüfusta trafik kazalarında yaralı sayısı 2011 yılında Türkiye için 3186'dır¹⁷³. Bir milyon nüfusta en düşük yaralı sayısı 1386 ile Şırnak'da, en yüksek yaralı sayısı ise 7680 kişi ile Çankırı'da gerçekleşmiştir. Çankırı dışında bir milyon nüfusta trafik kazalarında yaralı sayısı Muğla, Uşak, Düzce, Bolu, Burdur, Kırıkkale, Çorum, Amasya, Gümüşhane ve Erzurum'da da 5000'in üzerindedir.

Bir milyon nüfusta trafik kazalarında yaralı sayısı pek çok ülkede kullanılan bir göstergedir. Bu gösterge o coğrafi sınırlar içerisinde yaşayan yurttaşların trafik kazası nedeniyle yaralanma riskini göstermesi bakımından önemlidir. Bu gösterge özellikle aynı/benzer düzeyde araç sayısına sahip olan ülkelerin karşılaştırılması bakımından yararlıdır; ancak araç sayısının görece düşük olduğu gelişmemiş/gelişmekte olan ülkelerle, araç sayısının

yüksek olduğu endüstrilemiş ülkelerin kıyaslanması açısından karşılaştırma düzeyi düşük bir göstergedir.

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (United Nations Economic Commission for Europe, UNECE) istatistiksel veritabanında bir milyon nüfusta trafik kazalarına bağlı yaralanma 2010 yılında Türkiye için 2897 kişi olarak verilmektedir¹⁷⁴. Aynı veritabanına göre aynı yıl için bu sayı örnek olarak Birleşik Krallıkta 3495, Almanya'da 4540 ve Yunanistan'da 1690'dır¹⁷⁴.

Bu göstergeye göre Türkiye ortalamasından daha yüksek bir milyon kişi başına düşen yaralı sayısı olan illerin, ilde bulunan araç sayısını da gözetecek biçimde konuyu ele almaları ve yaralı sayısı düşük olan illerin deneyimlerinden de yararlanarak eylem planları geliştirmeleri uygun olacaktır.

¹⁷³ TÜİK Bölgesel İstatistikler, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/degiskenlerUzerindenSorgula.do> (Erişim tarihi: 07.04.2013).

¹⁷⁴ UNECE, <http://w3.unece.org/pwweb/Dialog/Saveshow.asp?lang=1> (Erişim tarihi: 07.04.2013).

G Kültür ve Sanat

BİN KİŞİYE DÜŞEN SİNEMA SALONU KOLTUK SAYISI

TANIM

Kitle iletişim araçları içerisinde film, en yaygın olan, okuma yazması olmayan kimselere bile kolayca hitap edebilen, kolay anlaşılabilen, hareketli resim, söz veya yazı ve müzikle oluşmuş bir anlatım olanağına sahiptir. Sinema salonları ise, kopyalarının çıkarılması ile birden çok yerde gösterilebilen filmler karşısında seyircilerin aynı heyecanı, neşeyi ve hüznü zahmetsiz olarak hep birlikte paylaşabilmelerini sağlayan, sosyal ortam özelliği de taşıyan mekanlardır. Bu raporda geçen “Bin Kişiyeye Düşen Sinema Salonu Koltuk Sayısı” göstergesi; bir yerleşim yerinde, il ve ilçe merkezinde yaşayan her bin kişiye düşen ortalama sinema salonu koltuk sayısını ifade etmektedir.

AMAÇ

Bu göstergenin amacı, Türkiye’deki her il için, bin kişiye düşen sinema salonu koltuğu sayısını belirtmek, bu açıdan iller arası farklılıkları görsel olarak ifade etmektir.

HESAPLAMA

“BinKişiyeye Düşen Sinema Salonu Koltuk Sayısı” göstergesi hesaplanırken il ve ilçe merkezleri dışında yaşayanlar hesaplama-ya dahil edilmemiştir. Hesaplama yapılırken TÜİK’nun 2011 yılı verileri kullanılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(ilde mevcut olan sinema salonlarındaki toplam koltuk sayısı /o il-ilçe merkezi nüfusu) x 1000

SINIFLAMA

Harita oluşturulurken veriler “sinema koltuğu yok”, “1’in altı”, “1-3,9”, “4-6,9”, “7-9,9” ve “10 ve üzeri” olarak gruplandırılmıştır. Sayılar azdan çoğa doğru değişirken; iller de sayıyla orantılı olarak açıktan koyuya doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

TÜİK 2011 yılı verileri dikkate alındığında, ülkemizde 1000 kişi başına düşen sinema sa-

lonu koltuk sayısı 4,5 olarak hesaplanmıştır. 1000 kişi başına düşen sinema salonu koltuk sayısı en yüksek olan illerimiz sırasıyla Yalova (10,1), Nevşehir (9,5) ve Trabzon (9,1)’dur. Aynı verilere göre, yedi ilimizde (Ağrı, Gümüşhane, Tunceli, Bayburt, Şırnak, Iğdır ve Kilis) hiç sinema salonu yoktur. Hakkari (0,5), Adıyaman (0,9) ve Sinop (0,9) aynı gösterge açısından en düşük oranlara sahip illerimizdir.

Türkiye’de 2012 yılı itibarıyla 567 sinema binası, 2.093 sinema perdesi ve 268.072 sinema koltuğu bulunmaktadır¹⁷⁵.

Eğlendirici programlar sunan bir işletme, endüstri ve haber verme aracı olan sinemanın kitlelerin bilgi, görgü ve kültürlerini artırıcı eğitsel fonksiyonunu da göz ardı etmemek gerekir. İzleyenlere ruhsal ve sosyal yönden iyi gelen, dolayısıyla sağlıklarına olumlu yönde katkıda bulunan bu kültürel etkinliğe katılabilme olanakları tüm illerimizde yaşayanlar için oluşturulmalıdır.

¹⁷⁵ Sinema Genel Müdürlüğü, <http://www.sinema.gov.tr/ana/sayfa.asp?id=117>(Erişim tarihi: 08.05.2013)

BİN KİŞİYE DÜŞEN TİYATRO SALONU KOLTUK SAYISI

TANIM

Hem eğlendirici hem de eğitici ve öğretici yönleri olan tiyatro, kültür sanat hayatının önemli bir bileşenidir. Sorunlar üzerinde düşünmeyi öğreten, toplumu bilinçlendiren ve duyarlılığını artıran, sorunlara nesnel gözle bakılmasını sağlayan, birey-toplum ilişkilerinin kökenine inen ve toplumun kültür birikimini yansıttığı oranda bu birikimin zenginleşmesine de aracı olan tiyatronun topluma ulaşmasında tiyatro salonlarının varlığı önemli rol oynamaktadır. Bu raporda geçen “Bin Kişiyeye Düşen Tiyatro Salonu Koltuk Sayısı” göstergesi; bir yerleşim yerinde, il ve ilçe merkezinde yaşayan her bin kişiyeye düşen ortalama tiyatro salonu koltuk sayısını ifade etmektedir.

AMAÇ

Bu göstergenin amacı, Türkiye’deki her il için, bin kişiyeye düşen tiyatro koltuğu sayısını belirtmek, bu açıdan iller arası farklılıkları görsel olarak ifade etmektir.

HESAPLAMA

“Bin Kişiyeye Düşen Tiyatro Salonu Koltuk Sayısı” göstergesi hesaplanırken il ve ilçe merkezleri dışında yaşayanlar hesaplama-ya dahil edilmemiştir. Hesaplama yapılırken TÜİK’nun 2011 yılı verileri kullanılmıştır.

HESAPLAMADA KULLANILAN FORMÜL

(ilde mevcut olan tiyatro salonlarındaki toplam koltuk sayısı / o il-ilçe merkezi nüfusu) x 1000

SINIFLAMA

Harita oluşturulurken veriler “tiyatro koltuğu yok”, “1’in altı”, “1-4,9”, “5-9,9”, “10-14,9”, “15-19,9” ve “20 ve üzeri” olarak gruplandırılmıştır. Sayılar azdan çoğa doğru değişirken; iller de sayıyla orantılı olarak açıktan koyuya doğru renklendirilmiştir.

AÇIKLAMA

TÜİK 2011 yılı verileri dikkate alındığında, ülkemizde 1000 kişi başına düşen tiyatro salonu koltuk sayısı 3,4 olarak hesaplanmıştır. 1000 kişi başına düşen tiyatro salonu koltuk sayısı en yüksek olan illerimiz sırasıyla Muğla (31,8), Sinop (11,0) ve Nevşehir (10,8)’dir. Aynı verilere göre, on iki ilimizde (Amasya, Balıkesir, Bilecik, Çanakkale, Edirne, Hakkari, Muş, Tekirdağ, Tokat, Bayburt, Karaman ve Şırnak) tiyatro salonu bulunmamaktadır. Diyarbakır (0,6) ile Gaziantep (0,7) ve Kırklareli (0,7) aynı gösterge açısından en düşük sayılara sahip illerimizdir.

Kitlelerin bilgi, görgü ve kültürlerini arttırıcı eğitsel fonksiyona sahip olan, aynı zamanda sağlığın ruhsal ve sosyal bileşenlerine, dolaşısıyla sağlığa olumlu yönde katkıda bulunan bu kültürel etkinliğe katılabilme olanakları, tüm illerimizde yaşayanlar için oluşturulmalıdır.

Türkiye dünya üzerindeki kalabalık ülkelerden biridir. Yıllık nüfus artış hızı da dünya ortalamasından daha yüksektir. Ayrıca illerin net göç hızları incelendiğinde farklılıkların bulunması nüfusun yer değiştirdiğini de göstermektedir. Hareketli, kalabalık ve hızlı artan bir nüfusun varlığı ile eğitim, sağlık, ulaşım, yerleşim gibi planlamanın ancak iyi yapıldığı ve uygulandığı durumlarda başarılı olunabileceği açıktır.

Ülkemizde kaba doğum hızı iller arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Genel olarak bakıldığında yüksek kaba doğum hızı düşük sosyo-ekonomik gelişme ile koşuttur. Doğurganlık ile ilgili daha kapsamlı bir değerlendirme için illere göre doğurganlık hızlarına gereksinim duyulmaktadır.

Ülkemizde bağımlı nüfuslar temelinde dünya ortalamasına yakın bir oran vardır. Ancak genç ve yaşlı bağımlı nüfusun fazla olduğu bölgeler farklıdır. Doğu illerimizde genç bağımlı nüfus fazlayken, batı illerimizde yaşlı bağımlı nüfus fazladır.

Kaba ölüm hızı illere göre bin kişi başına düşen ölüm sayısı hakkında bilgi vermekle birlikte, demografik yapıdan etkilendiği

için erken ve önlenebilir ölümler hakkında ayrıntılı bilgi vermemektedir. Söz gelimi yaşlı nüfusun olduğu bir ilde, genç nüfusun olduğu bir ilde göre kaba ölüm hızının daha yüksek olması olağandır. Bu bağlamda yaşa, cinsiyete ve nedene ilişkin verilerin iller düzeyinde toplanarak ölüm hızlarının hesaplanması uygun olacaktır.

İlk evlenme yaşı ortalamalarında her iki cinsiyette de geçmiş yıllara göre artış gözlenmektedir. Ancak bu ortalamaların yalnızca “resmi” evliliklerin kayıtlarından hesaplandığı unutulmamalıdır. Kaba boşanma hızı Güneydoğu Anadolu Bölgesinde belirgin olarak düşüktür. Kadının statüsü açısından incelenmesi gereken bir durumdur.

Kültürel faktörlerden oldukça etkilenen hanehalkı büyüklüğü ve hanenin kompozisyonu, özellikle hanehalkı üyelerinin faydalanabilecekleri kaynaklar sınırlı olduğunda, hanehalkı üyelerinin refahını etkilemektedir. Hanehalkı büyüklüğü kalabalık aile ortamı ile de ilişkili olduğundan, hane içinde olumsuz sağlık koşullarının oluşmasına da yol açabilmektedir. Bu nedenle bireylerin yaşam kalitesi üzerinde etkili olan bu göstergenin; tüm illerimizde, gelir seviyesi, ikamet edilen konutun

nitelikleri ve mülkiyet durumu gibi olanağlar dikkate alınarak değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonrasında kişilerin bilgilendirilmesi uygun olacaktır.

Türkiye’de ilköğretim net okullaşma oranı %86,8 ile 100,0 arasında değişmektedir. İleri analizler gerekse de ilköğretim okullaşma oranı açısından cinsiyetler arasında dikkat çeken bir farklılık yoktur. Okullaşma oranları coğrafi bölgelere göre belirgin bir farklılık göstermemektedir. Ancak iller arasında farklılıklar olması dikkat çekmektedir. Komşu iller arasındaki dikkat çeken farklılıkların yerelde nedene yönelik olarak araştırılması, yerel koşullara uygun çözüm önerileri ile eylem planlarının oluşturulması gerekmektedir. Türkiye’de illerde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %1,7 ile %11,5 arasında değişmektedir. Okuma yazma bilmeyenlerin dağılımı incelendiğinde her iki cinsiyette de aynı olmak üzere bölgesel farklılıklar dikkat çekmektedir. Okuma yazma bilmeme Orta ve Güneydoğu Anadolu’da yoğunlaşmaktadır. Okuma yazma bilmeyenlerin demografik verilerinin düzenlenmesi, bölgesel farklılıkların temel nedenlerinin incelenmesi ve bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi gereklidir.

Büyük illerimizde okul eksikliği göze çarpmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde ise bu duruma Güneydoğu Anadolu Bölgesi de eklenmektedir. Derslik ve öğretmen sayılarının ise her iki öğretim düzeyinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve İstanbul ilimizde eksik olduğu göze çarpmaktadır. Eğitim sisteminde 4+4+4 uygulamaları ile köklü değişikliğe gidildiği 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren olacak değişiklikler gelecek planlamalar için önemlidir.

Sosyal güvenlik kapsamındaki kişi oranı ülkemizde özellikle istihdam olanaklarının kısıtlı olduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yer alan illerde diğer illere göre düşük düzeydedir. Sosyal güvenlik kapsamındaki kişi oranı için hedef, toplumun tümünün kapsam içerisinde yer almasıdır. Bunun sağlanması için gelir dağılımında yaşanan adaletsizlik başta olmak üzere, eşitsizlikleri azaltmaya odaklanmış bir ekonomik politikanın uygulamaya konması gerekmektedir. Türkiye'de işsizlik oranı açısından bölgesel eşitsizlikler dikkati çekmektedir. Türkiye'de işsizliği azaltırken bölgesel eşitsizliği ortadan kaldırmaya yönelik pozitif ayrımcılık gözetilebilir.

Bireylerin yaşam koşulları sağlıklarını doğrudan etkilemektedir. Özellikle kötü/olumsuz konut koşullarının birey ve onun içinde yaşadığı toplumun sağlığına olumsuz etkisi beklenir. Özellikle temiz suya ulaşamayan, konutunda tuvaleti olmayan, banyosu ve mutfağı olmayan konut sakinlerinin sağlıkları tehdit altındadır. Özellikle enfeksiyon hastalıklarının oluşturduğu bu tehdit bulaşıcı hastalık salgınları yolu ile tüm toplumu da tehdit etmektedir. Temel sağlık hizmetleri açısından vazgeçilemez olan temiz su ve gıdaya ulaşımın sağlanması, hijyen koşullarının geliştirilmesi, uluslararası bir çok belgede de belirtildiği gibi, hükümetlerin ve yerel yönetimlerin görevleridir. Bu görevin yerine getirilmesinde kötü konut koşullarındaki eşitsizliklerin nedenleri araştırılmalı, yerel koşullara uygun çözüm yöntemleri oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.

Siyasi alanın birçok bileşeninde olduğu gibi, belediye meclis üyeleri içinde de, kadın üyelerin oranı erkeklere göre çok daha azdır. Oysa seçilmiş organlarda kadınların temsili hem demokrasi, adalet, çağdaşlık değerleri adına hem de kadınların erkeklerden farklı yaşayışları, sorunları ve gereksinimleri olduğundan bunların tespiti,

çözümü veya karşılanması adına önemlidir. Bu nedenle, tüm yurttan ama özellikle kadın temsiliyetinin az olduğu illerde sorumluluğu bulunan tüm taraflar bu konuda çalışmalı ve kadın temsiliyetinin artırılmasına, kadınların sosyal ve ekonomik konularının iyileştirilmesine katkı sunmalıdır.

Hizmet sektörünün ekonomideki ağırlığı bir refah kriteri olarak değerlendirilmekte ve gelişmiş ekonomiler giderek hizmet ekonomilerine dönüşmektedir. Buna karşın ülkemizde, bu sektör, uzun süredir ekonominin en büyük sektörü konumunda olsa da ekonomiye ve istihdama katkısının gelişmiş ülkelere kıyasla düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. Sanayi sektöründe çalışanların istihdam edilenler içindeki oranı ise, hem dünya hem de OECD ülkeleri ortalamasına göre yüksek olmakla birlikte, iller arasında belirgin farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Bu nedenle, gerek ekonomik gerekse sosyal refahın sağlanması açısından istihdam olanaklarının her il için artırılması önem arz etmektedir. Ancak daha ziyade doğal sebeplerden dolayı Türkiye için tarım her zaman önde gelen bir sektör olmuştur. Ülkemizde, istihdamın artmasına yönelik

çalışmalar devam ederken, sanayi ve hizmet sektörü bileşeni kadar, stratejik rolü düşünülerek tarım sektörü bileşeninin de geliştirilmesi gerekmektedir.

Ekonomik gelişmenin en temel yapı taşlarından biri olan enerjinin elektriğe dönüşmüş hali, hayatın her alanında geniş kullanma alanlarına sahiptir. Ancak kaynaklar sınırlı olduğunda, gereksiz tüketim hem hane halklarının, hem işyeri sahiplerinin hem de ülkenin harcamalarını artırmaktadır. Bu nedenle artan nüfus ve ekonomik gelişmeyle birlikte doğal olarak artan bu gereksinim; bir yandan güvenilir, verimli ve düşük maliyetlerle sağlanabilmesi diğer yandan ise tüketim sırasında tasarrufuna önem verilmelidir.

Türkiye bebek ölüm hızı açısından 186 ülke arasında 120. sırada bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bebek ölüm hızı binde beşin altına kadar düştüğü halde, ülkemizde halen binde 12 gibi yüksek bir düzeydedir. Ülkemizdeki 14 ilde bebek ölüm hızı binde 15'in üzerindedir. Bebek ölüm hızına etki eden sağlıklı bir gebelik, doğum öncesi bakım, sağlık hizmetlerine erişim ve sosyo-ekonomik durum başta olmak üzere sağlığın sosyal belirleyicileri ile ilgili sorunlar ivedi olarak çözüme kavuş-

turulmalıdır. Bu bağlamda gelir dağılımı adaletsizliği ile sağlıkta yaşanan eşitsizliklerin ayrıntılı bir biçimde ele alınması uygun olacaktır.

Doğumda beklenen yaşam süresi, toplumların sağlık durumunu karşılaştırmak için kullanılan en önemli göstergelerden birisidir. Gelişmiş ülkeler yalnızca doğumda beklenen yaşam süresi ile yetinmeyip, bu sürenin sağlıklı olarak geçen bölümünü de sağlıklı ilgili bir gösterge olarak değerlendirmektedir. Sağlıklı yaşam süresi beklentisi ülkemizde de hesaplanmalıdır.

Türkiye hem kadınlar, hem de erkekler açısından Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasından yaklaşık beş yıl daha az doğumda beklenen yaşam süresine sahiptir. Doğumda beklenen yaşam süresi özellikle bebeklik ve çocukluk çağındaki ölümlerden etkilenmektedir. Bu bağlamda illerin beslenme, barınma ve sanitasyon (fiziksel çevre koşullarının sağlığa uygun hale getirilmesi) gibi sosyo-ekonomik eşitsizlikleri gidermek ve ana çocuk sağlığı hizmetlerini geliştirmek için eylem planları yapması uygun olacaktır.

Ülkenin nüfus yapısını doğrudan etkileyen ölüm olaylarının sayısal, ölüm nede-

ninin ise ayrıntılı olarak bilinmesinin halk sağlığı hizmetlerinin gerek koruyucu ve gerekse tedavi edici hekimlik olarak yerine getirilmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Ölüm nedeni istatistikleri; ölümlülük modellerini yer ve zaman ayrımında açıklamada, nüfus projeksiyonlarının oluşturulmasında, halksağlığı programlarının desteklenmesinde ve araştırmalar için hipotez kurulmasında önemli bir veri kaynağıdır. Ayrıca, halk sağlığı değerlendirilmeleri için gerekli bir veri olup, halk sağlığı istatistikleri sisteminin temelini oluşturmaktadır.

Ülkemizde ilk üç ölüm nedeni sırasıyla dolaşım sistemi hastalıkları, kötü huylu tümörler (ülkemizde yaygın bir biçimde kanser olarak adlandırılmaktadır) ve solunum sistemi hastalıklarıdır.

Ölüm nedenleri yaş grupları itibarıyla incelendiğinde; dolaşım sistemi hastalıkları ve kötü huylu tümörlerin en fazla 65 yaş ve üstü yaş grubunda görüldüğü tespit edilmiştir. 65 yaşın altında her iki cinsiyette de birinci ölüm nedeni kanserlerdir. Erken (önlenebilir) ölümler açısından bu bulgu önemlidir ve ayrıntılı olarak incelenmelidir.

Ölüm nedenleri oranlarındaki farklılık başta mesleki ve çevresel etkilenimler olmak üzere, illerde risk etmenleri gözetilerek ayrıntılı olarak değerlendirilmelidir. İleriki yıllarda ölüm nedenlerinin iller düzeyinde yaşa ve cinsiyete göre elde edilmesi de sağlanmalıdır.

Erken ölümlerin azaltılabilmesine yönelik eylem planları hazırlamak ve bu planların uygulamadaki sonuçlarını yıllara ve illere göre uluslararası verilerle kıyaslayabilmek amacıyla standartlaştırılmış ölüm hızlarının kullanılması büyük önem taşımaktadır. Ölüm verilerinin standartlaştırılmış ölüm hızları halinde elde edilebilmesi için bir çalışma yürütülmelidir.

İntiharlar uzun yıllardır yaş, cinsiyet, neden ve uygulama yöntemi açısından kayıt altına alınmaktadır. Yıllar ve iller arasındaki değişiklikler izlenmeli ve önleme çalışmaları sosyo-ekonomik olarak da değerlendirilmelidir.

Ülkemizde engelli oranı kentler arasında büyük farklılık göstermektedir. Engelli oranının yüksek olduğu illerin başta sağlığın sosyal belirleyicileri ve akraba evlilikleri olmak üzere, engellilik açısından risk etmenlerini ayrıntılı olarak incelemesi uy-

gun olacaktır.

Ergenlik çağındaki gebelikler hem anne hem de bebek sağlığı açısından risk oluşturmaktadır. Ülkemizde 20 yaşından küçük annelerin oranı yüksektir. Yaşı 20'nin altında olan annelerin oranının ivedilikle %5'in altına çekilmesi için eylem planları yapılmalı ve uygulanmalıdır. Görülme sıklığının yüksek olduğu yerlerden başlanarak tüm illerde ileri yaş gebeliklerin sebebini saptamaya yönelik bilimsel çalışmalar yapılması, halkın bilgilendirilmesi ve varsa hizmet sunumuna ait eksikliklerin giderilmesi uygun olacaktır. Bu durum bilerek tercih edilmiş ise de, zorlaşan bu gebelik sürecinde dikkatli bir takip ve yerinde müdahalelerle riskler minimal düzeye indirilmeli; gebeliğin hem anne hem de bebek için sağlıklı bir şekilde sonuçlandırılmasına çalışılmalıdır.

Türkiye'de bazı illerde yüz bin kişi başına düşen pratisyen, uzman ve toplam hekim sayısı ile hemşire sayısı gereksinime yanıt veremeyecek kadar düşüktür. Bu durum hem temel sağlık hizmetleri, hem de tedavi edici ve esenlendirici sağlık hizmetleri açısından yurttaşların sağlık hizmetine erişimi ile ilgili önemli bir engel oluşturmaktadır. Yüz bin kişi başına

düşen uzman hekim ve hemşire sayısının sosyo-ekonomik gelişmişliği düşük illerde daha az olduğu, buna karşın pratisyen hekim sayısının sosyo-ekonomik gelişmişliği yüksek illerde daha düşük olduğu dikkati çekmektedir. Kamuda sağlık insan gücü istihdam politikalarının özendirici önlemleri içermesi yoluyla sağlık insan gücünün yurt çapında dengeli dağıtımı sağlanmalıdır.

Yüz bin kişi başına düşen uzman hekim sayısının düşük olduğu illerde genel olarak hastane yatağı sayısı da diğer illere göre daha düşüktür. Bu durum, bu illerde yatarak tedavi olması gereken hastaların sağlık hizmetine erişimi açısından önemli bir engel oluşturabilir. Türkiye ortalamasından daha düşük özellikle de 200'ün altında yüz bin kişi başına düşen hastane yatağı sayısı sahip olan illerin, ivedi olarak yeni kamu hastane yatırımlarını planlamaları uygun olacaktır.

Avrupa Birliği ve DSÖ hava kalitesi sınır değerlerine göre illerin büyük kısmında PM10 ve SO₂ açısından hava kirliliğinin olduğunu söylenebilir. Ağır olarak biyokütle ve fosil yakıtların yakılması ve endüstriyel faaliyetlerden kaynaklanabilen bu kirlilik, gerekli önlemler alınmazsa

önemli sağlık sonuçlarına yol açabilir. İllere göre hava kirliliğine bağlı acil servis, poliklinik başvuruları, astım nedenli hastaneye yatış hızı, hava kirliliğinin kabul edilebilir seviyeleri aştığı gün ve yıl sayısı gibi bilgilerin sağlanması hava kirliliğinin sağlık sonuçlarını değerlendirilmesi için yol gösterici olacaktır.

İllerin çok büyük kısmında içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilmektedir. Ancak arıtma tesisi olmayan il sayısı 29'dur ve olanların çoğunda da tüm nüfusa arıtılmış su hizmeti verilememektedir. Suyla bulaşan hastalıkların ve salgınların önlenmesi için tüm nüfusa sağlıklı ve güvenli su sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Ülkemizde kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun toplam nüfusa oranı %73, atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun toplam nüfusa oranı ise %53'tür. Toplama sistemi tam olmayan ülkelerde dışkı ile yayılan hastalıkların oranı artmaktadır. Ancak arıtma sistemi olma-

yan toplama sistemleri de önemli toplum sağlığı sorunlarına yol açmaktadır. Bu nedenle kanalizasyon şebekelerinin mutlaka arıtım tesisi ile sonlanması gerekir.

Ülkemizde belediyelerin hemen tamamı (%97,6'sı) atık toplama hizmeti vermektedir. Ancak atık bertaraf ve geri kazanım tesisi ile hizmet edilen belediye nüfusu yalnızca %56'dır. Bu durumda illerimizin çoğunda atıkların uygun koşullarda bertaraf edildiğini söylemek mümkün değildir. İnsan ve çevre sağlığına zarar vermemesi için atıkların uygun bertaraf yöntemleriyle ortadan kaldırılması sağlanmalıdır.

Trafik kazalarında yaralanma ve ölümler ülkemiz için önemli bir halk sağlığı sorunudur. Türkiye OECD ülkeleri arasında bir milyon araç başına düşen ölümlü trafik kazalarında ikinci sıradadır. Bir milyon araç başına düşen ölümlü trafik kazaları sürücü hataları ile araçlar için yetersiz ya da uygun olmayan yol sorunlarını gündeme getirmektedir. Trafik kazalarında bir milyon araç başına düşen

ölüm sayısının yüksek olduğu illerin genel olarak sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından geri sıralarda kalan iller olması dikkat çekicidir.

Trafik kazalarının sağlıkla ilgili sonuçlarını gösteren bir diğer gösterge olan bir milyon nüfusta trafik kazalarında ölü sayısı ise o coğrafi sınırlar içerisinde yaşayan yurtttaşların trafik kazası nedeniyle yaşamını yitirme riskini göstermesi bakımından önemlidir. Genel olarak şehirlerarası trafiğin yoğun olduğu illerde, bir milyon nüfusta trafik kazalarında meydana gelen ölüm sayısının diğer illere göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Sinema ve tiyatro, kitleleri bir yandan eğlendiren, diğer yandan da bilgi, görgü ve kültürlerini artırıcı eğitsel fonksiyona sahip olan, aynı zamanda sağlığın ruhsal ve sosyal bileşenlerine, dolayısıyla sağlığa olumlu yönde katkıda bulunan kültürel etkinliklerdir. Bu etkinliklere katılabilecek olanakları, tüm illerimizde yaşayanlar için oluşturulmalıdır.

Türkiye’de illere göre hazırlanan 75 sağlıklı kent göstergesi, kentlerde sağlıkla ilgili var olan durumun sayılarla ve kıyaslayarak açık ve anlaşılır biçimde ortaya konması bakımından önem taşımaktadır. Bu çalışma ile illerde karar vericiler kendi illerini komşu iller, benzer nüfus yapısındaki iller ve Türkiye’nin tüm illeri ile kıyaslama olanağı bulacaktır. Bu çalışmanın beş yıl gibi belirli aralıklarla yinelenmesi sağlanırsa, aynı zamanda iller zaman içerisindeki değişimlerini de değerlendirme olanağı bulacaktır.

Kent sağlık göstergelerinin her hangi birinde Türkiye ortalamasından düşük olduğu gözlenen illerdeki başta politikacılar olmak üzere her düzeydeki karar vericilerin, söz konusu göstergelyi iyileştirmek için ildeki insan gücü, para, bina(lar), donanım, araç/gereç ve zaman gibi kaynakları gözden geçirmeleri ve gereksinim duyulan alanlarda kaynak artışına yönelmeleri uygun olacaktır.

Kent sağlık göstergeleri her il için öncelik verilecek konuların belirlenmesi sırasında da yol gösterici olabilir. İller öncelikle sağlıklı kent göstergelerinde ülke ortala-

masından daha aşağıda oldukları göstergelerin iyileştirilmesi için çaba göstermeli, kaynaklar bu alana, diğer göstergelerde düşme oluşturmayacak bir biçimde kaydırılmalıdır.

Bu çalışmanın ikinci ve daha sonraki sürümleri için beş yıl gibi bir zaman aralığının belirlenmesi ve sağlığın sosyal belirleyicileri içerisinde yer alan alanlarda çalışan farklı akademik disiplinlerle ortak olarak hazırlanması uygun olacaktır.

Bu çalışma sağlık yönetiminde önemli bir araç olan toplum tanısı için illerde her düzeydeki karar vericilere çeşitli fırsatlar sağlamaktadır. Toplum tanısı; sağlıkla ilgili gereksinimlerin saptanmasına katkıda bulunacak, yeni bir sağlık programının başlatılması için verilecek karara temel oluşturacak, programların ayrıntılı olarak planlanmasına yardımcı olacak, programların uygulanmasına yönelik katkıda bulunacak ve gerçekleşen değişim ile varılan sonucun tanımlanması için temel bilgi üretilmesine katkıda bulunacaktır.

Sağlıkla ilgili gereksinimler yalnızca insanların istedikleri şeyler ya da açıkça dile

getirdikleri istekler olarak algılanmamalıdır. Sağlık gereksinimleri içerisinde standartlardan sapma olduğunda ortaya çıkan söz gelimi 2500 gramın altındaki doğumlar gibi; gereksinimler ve gereksinim içinde olduğu belirlenen bir grubun benzerinin de aynı gereksinim içinde olabileceği öngörüsü önem taşır. Kent sağlık göstergeleri her iki gereksinim türü için de kent yöneticilerine katkıda bulunacaktır.

Toplum tanısına varmak için bu çalışma sırasında illerde nüfus özellikleri, toplumla ilgili sağlığın sosyal belirleyicilerine ilişkin genel bilgiler, var olan hizmet olanakları, hizmet kullanımı, toplum katılımı, sağlık ve hastalık durumu, risk durumu ile sağlıkla ilgili bilgi, tutum ve davranış biçimleri ele alınmaya çalışılmıştır. Ancak bütün bu kapsama ilişkin sağlıklı kent göstergelerinin tümünü elde etmek bu çalışma sırasında bazı göstergeler için il düzeyinde veri toplanmaması ya da toplanan verinin standart olmaması gibi gerekçelerle olanaklı olmamıştır. Bir sonraki çalışmada yararlanmak üzere eksik kalan göstergelerin toplanmasına ilişkin bir sistematik oluşturulmalıdır.

TÜRKİYE KENT SAĞLIK GÖSTERGELERİ

(Tanımlama, Sınıflama, Değerlendirme, Öneriler)

— 2013 —

EKLER

A Demografi

Tablo 1. İllere Göre Kaba Doğum ve Kaba Ölüm Hızı (2011)

	Kaba Doğum Hızı (‰)	Kaba Ölüm Hızı (‰)
1 Adana	17,5	4,4
2 Adıyaman	22,5	4
3 Afyonkarahisar	15,9	6,7
4 Ağrı	30,2	4,7
5 Amasya	11,9	7,2
6 Ankara	14,3	4,4
7 Antalya	15,3	4,1
8 Artvin	11,8	8,3
9 Aydın	12,7	6,7
10 Balıkesir	11	7,8
11 Bilecik	10,5	5,9
12 Bingöl	21,5	5,1
13 Bitlis	27	3,5
14 Bolu	13	7,2
15 Burdur	11,1	7,1
16 Bursa	14,7	5,5
17 Çanakkale	10,5	8,1
18 Çankırı	13,3	8,4
19 Çorum	13,7	7,3
20 Denizli	13,6	5,9
21 Diyarbakır	26,2	3,5
22 Edirne	10,5	8,1
23 Elazığ	16,5	5,1
24 Erzincan	13,7	6
25 Erzurum	20,7	5,7
26 Eskişehir	11,4	6,6
27 Gaziantep	24,8	3,8
28 Giresun	11,5	7,5
29 Gümüşhane	13,9	6,4
30 Hakkari	24,3	3,7
31 Hatay	19,6	4,3
32 Isparta	11,3	6,1
33 Mersin	16,1	4,8
34 İstanbul	15,7	4
35 İzmir	12,7	5,8
36 Kars	22,4	5,4
37 Kastamonu	11,5	9,8
38 Kayseri	17,6	4,9
39 Kırklareli	9,8	8,1
40 Kırşehir	12,6	6,6
41 Kocaeli	16,3	4,2
42 Konya	17,3	5,2

	Kaba Doğum Hızı (‰)	Kaba Ölüm Hızı (‰)
43 Kütahya	11,4	7,2
44 Malatya	16,4	5,3
45 Manisa	13,1	6,3
46 Kahramanmaraş	21,4	4,1
47 Mardin	26,1	3,3
48 Muğla	12,9	5,5
49 Muş	27,6	4,1
50 Nevşehir	15,1	6,3
51 Niğde	17,8	5,7
52 Ordu	13,2	6,3
53 Rize	13,4	5,8
54 Sakarya	14,5	6
55 Samsun	13,7	5,8
56 Siirt	28,7	3,9
57 Sinop	12	9,4
58 Sivas	15,1	6,1
59 Tekirdağ	14,5	5,5
60 Tokat	13,6	7,1
61 Trabzon	13,7	6,1
62 Tunceli	12,2	6,8
63 Şanlıurfa	33,2	3,6
64 Uşak	12,8	6,6
65 Van	27,7	3,9
66 Yozgat	15,1	6,4
67 Zonguldak	12,5	6
68 Aksaray	18,9	5
69 Bayburt	16,3	5,7
70 Karaman	15,5	6
71 Kırıkkale	12,2	6,6
72 Batman	26,3	3,1
73 Şırnak	31	3,2
74 Bartın	12,1	7,8
75 Ardahan	16,7	7,2
76 Iğdır	24	4,2
77 Yalova	12,5	6,3
78 Karabük	11	7,3
79 Kilis	22	5,9
80 Osmaniye	18,6	4,5
81 Düzce	14,7	5,9

Tablo 2. İllere Göre Nüfus Yoğunluğu*, Yıllık Nüfus Artış Hızı, Net Göç Hızı***, Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü (2012)**

		Nüfus Yoğunluğu	Yıllık Nüfus Artış Hızı	Net Göç Hızı	Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü
	Türkiye	98	12		3,8
1	Adana	152	11,24	-6,3	4
2	Adıyaman	84	5,06	-13,8	5,1
3	Afyonkarahisar	49	1,53	3,5	3,8
4	Ağrı	48	24,52	-27	6,4
5	Amasya	57	-35,59	-5,9	3,5
6	Ankara	199	24,67	4,5	3,3
7	Antalya	99	32,4	9,9	3,4
8	Artvin	23	9,87	-1,9	3,4
9	Aydın	127	9,35	2,8	3,2
10	Balıkesir	81	1,73	-0,3	2,9
11	Bilecik	47	-100,41	11,2	3,2
12	Bingöl	32	27,42	-13,5	5
13	Bitlis	48	23,62	-17,3	6,1
14	Bolu	33	19,35	12,4	3,3
15	Burdur	37	-32,75	11,8	3
16	Bursa	254	17,74	2,3	3,5
17	Çanakkale	49	-8,09	18,1	2,8
18	Çankırı	24	-10,42	35,5	3,2
19	Çorum	42	-1,55	-13,7	3,5
20	Denizli	81	11,16	2,6	3,2
21	Diyarbakır	104	27,09	-10,5	5,9
22	Edirne	66	22,51	2,9	3,1
23	Elazığ	66	10,64	-2,2	4,1
24	Erzincan	19	-43,95	7,1	3,5
25	Erzurum	31	15,18	-13,6	4,7
26	Eskişehir	56	21,56	9	3
27	Gaziantep	257	30,59	1,3	4,7
28	Giresun	61	0,58	0,4	3,3
29	Gümüşhane	21	21,04	16,1	3,6
30	Hakkari	38	79,75	-16	7,2
31	Hatay	253	-4,3	-5,3	4,2
32	Isparta	50	-86,27	13	3,2
33	Mersin	108	12,09	-4	3,7
34	İstanbul	2622	27,42	2,2	3,6
35	İzmir	330	4,14	2,5	3,2
36	Kars	30	13,13	-21	5
37	Kastamonu	27	-4,06	1,1	3,3
38	Kayseri	74	16,63	3	3,9
39	Kırklareli	54	22,02	3,9	3,1
40	Kırşehir	35	-3,89	-0,7	3,4
41	Kocaeli	443	26,3	7	3,7

		Nüfus Yoğunluğu	Yıllık Nüfus Artış Hızı	Net Göç Hızı	Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü
	Türkiye	98	12		3,8
42	Konya	52	12,2	1,8	3,8
43	Kütahya	47	-45,44	6,7	3,3
44	Malatya	64	23,07	-5,6	4,2
45	Manisa	102	-28,98	-1,4	3,3
46	Kahramanmaraş	73	8,95	-9	4,4
47	Mardin	87	25,76	-11,1	6,3
48	Muğla	65	25,15	5,8	3
49	Muş	51	19,04	-25,6	6,5
50	Nevşehir	53	3,22	-2,3	3,6
51	Niğde	46	-1,12	-3,4	3,7
52	Ordu	120	-6,69	29,6	3,6
53	Rize	82	10,5	-4,7	3,7
54	Sakarya	184	17,81	5,2	3,9
55	Samsun	138	-0,73	-7,4	3,8
56	Siirt	57	31,98	-18,5	6,5
57	Sinop	35	1,15	-10,3	3,2
58	Sivas	22	-23,9	-9,5	3,8
59	Tekirdağ	131	39,03	16,7	3,4
60	Tokat	61	-15,5	4,8	3,7
61	Trabzon	162	-8,36	-4,8	3,6
62	Tunceli	11	103,49	-2,7	3,3
63	Şanlıurfa	91	31,3	-7,3	6,2
64	Uşak	64	5,05	2,7	3,3
65	Van	53	-12,52	3,2	6,6
66	Yozgat	33	-22,09	-21,6	3,8
67	Zonguldak	185	-11,84	-13,8	3,5
68	Aksaray	50	3,49	-4,5	4,1
69	Bayburt	21	30,6	-5,5	4,1
70	Karaman	26	5,88	0,5	3,4
71	Kırkkale	61	-6	-0,5	3,4
72	Batman	113	27,64	-9	6,4
73	Şırnak	64	62,82	-7,6	7,6
74	Bartın	90	-2,49	-1	3,5
75	Ardahan	22	18,8	-9,9	4,3
76	Iğdir	53	23,79	-11,5	5,2
77	Yalova	244	13,62	10,2	3,3
78	Karabük	53	-35,24	22,8	3,2
79	Kilis	87	10,64	-14,1	4,4
80	Osmaniye	155	12,72	-4	4,2
81	Düzce	133	11,64	-0,4	3,8

* Kişi sayısı / km², Göl hariç alanlar kullanılmıştır.

** Binde

*** 2011-2012 yılları arasındaki fark değerlendirilmiştir.

Tablo 3. İllere Göre Bağımlılık Oranları (2012)

	Genç Bağımlılık Oranı (0-14 yaş)	Yaşlı Bağımlılık Oranı (65+ yaş)
Türkiye	36,9	11,1
1 Adana	39,5	9,2
2 Adıyaman	48,9	10
3 Afyon	35,8	14,2
4 Ağrı	69,8	6,5
5 Amasya	31,2	18,7
6 Ankara	30,7	9,9
7 Antalya	33,2	9,7
8 Artvin	27,8	20,6
9 Aydın	29,3	15,8
10 Balıkesir	25,9	17,9
11 Bilecik	28	14,9
12 Bingöl	45,6	8,7
13 Bitlis	62,9	6,9
14 Bolu	27,6	17,3
15 Burdur	28,3	19,5
16 Bursa	32	11
17 Çanakkale	23,2	18
18 Çankırı	30	21,6
19 Çorum	33,2	18,7
20 Denizli	31,3	13,3
21 Diyarbakır	59,4	6,9
22 Edirne	22,3	16
23 Elazığ	36,5	12,1
24 Erzincan	32	15,9
25 Erzurum	45,7	11,4
26 Eskişehir	25,4	13,6
27 Gaziantep	56,5	7,7
28 Giresun	29,1	20,9
29 Gümüşhane	32,2	17,1
30 Hakkari	54,3	4,2
31 Hatay	45,8	9,2
32 Isparta	29,1	15,5
33 İçel	36,8	10,7
34 İstanbul	32,7	8,1
35 İzmir	27,3	12,7
36 Kars	49,2	10,9
37 Kastamonu	28,1	23,5
38 Kayseri	39,6	10,7
39 Kırklareli	22,9	16
40 Kırşehir	31,2	14,5
41 Kocaeli	34,5	8,6
42 Konya	39,4	11,7

	Genç Bağımlılık Oranı (0-14 yaş)	Yaşlı Bağımlılık Oranı (65+ yaş)
Türkiye	36,9	11,1
43 Kütahya	27,1	15,2
44 Malatya	37,9	12,6
45 Manisa	30,9	13,8
46 K.Maraş	48,9	10,6
47 Mardin	63,6	8,3
48 Muğla	28,3	14,3
49 Muş	68,4	6,8
50 Nevşehir	35,4	14,6
51 Niğde	41,5	13,1
52 Ordu	33,1	17,3
53 Rize	30,6	15,6
54 Sakarya	33,4	11,8
55 Samsun	33,2	13,9
56 Siirt	69,2	7,3
57 Sinop	29,5	25,3
58 Sivas	36,3	15,7
59 Tekirdağ	29,9	10,3
60 Tokat	34,8	16,3
61 Trabzon	31,2	15,4
62 Tunceli	19,6	15,4
63 Ş.Urfa	75,4	6,3
64 Uşak	29,9	15,3
65 Van	66,9	5,4
66 Yozgat	37,2	15,2
67 Zonguldak	28,8	13
68 Aksaray	41,7	11,1
69 Bayburt	35,9	14,9
70 Karaman	37	14
71 Kırıkkale	31	13,9
72 Batman	67,4	6,6
73 Şırnak	76,1	5,3
74 Bartın	27,4	17
75 Ardahan	38,1	16,1
76 Iğdır	53,3	8,5
77 Yalova	29,1	14,6
78 Karabük	26,2	16,6
79 Kilis	50,1	12,6
80 Osmaniye	44,3	9,9
81 Düzce	33,3	12,3

Tablo 4. İllere Göre Kaba Evlenme ve Kaba Boşanma Hızları ve İlk Evlenme Yaşı Ortalamaları (2011)

		Kaba Evlenme Hızı (binde)	Kaba Boşanma Hızı (binde)	İlk Evlenme Yaşı Ort. (Kadın)	İlk Evlenme Yaşı Ort. (Erkek)
1	Adana	8,22	1,83	23,7	26,9
2	Adıyaman	9,9	0,71	23,5	26,5
3	Afyonkarahisar	8,72	1,45	21,7	24,7
4	Ağrı	9,82	0,28	21,7	26
5	Amasya	7,17	1,17	22,9	25,9
6	Ankara	7,35	2,17	24,2	26,9
7	Antalya	8,14	2,8	23,9	27,2
8	Artvin	6,56	0,95	24,2	27,9
9	Aydın	7,79	2,12	23,1	26,8
10	Balıkesir	7,15	1,96	23	26,3
11	Bilecik	6,09	1,52	23	26,2
12	Bingöl	8,35	0,32	23,7	27,2
13	Bitlis	8,04	0,15	21,9	26
14	Bolu	6,47	1,33	23,6	26,2
15	Burdur	6,4	1,63	22,2	25,8
16	Bursa	7,52	1,77	23,6	26,7
17	Çanakkale	6,44	1,81	23,4	26,9
18	Çankırı	7,67	1,17	21,8	25
19	Çorum	8,19	1,44	21,9	25,3
20	Denizli	7,69	2,24	22,6	26,2
21	Diyarbakır	8,36	0,41	23	26,2
22	Edirne	6,85	1,69	23,2	26,5
23	Elazığ	8,27	0,96	24,3	27,1
24	Erzincan	7	0,99	23,3	26,7
25	Erzurum	8,28	0,58	22,8	26,5
26	Eskişehir	7,41	2,04	24,3	27,2
27	Gaziantep	9,56	1,32	22,2	25,5
28	Giresun	6,75	1,17	23,1	26,8
29	Gümüşhane	7,11	0,4	22,9	26,3
30	Hakkari	6,61	0,11	23,4	26,3
31	Hatay	8,94	1,3	23,2	27,1
32	Isparta	6,95	1,47	22,7	25,7
33	Mersin	8,35	1,96	24	27
34	İstanbul	7,88	1,93	24,5	27,5
35	İzmir	8,03	2,82	24,2	27,3
36	Kars	8,6	0,49	21,7	27
37	Kastamonu	6,54	1,38	23,1	25,7
38	Kayseri	8,09	1,57	22,2	25,8
39	Kırklareli	6,56	1,71	23,7	27
40	Kırşehir	9,18	1,9	22,3	25,9
41	Kocaeli	7,69	1,58	23,7	26,9
42	Konya	8,32	1,72	22,2	25

		Kaba Evlenme Hızı (binde)	Kaba Boşanma Hızı (binde)	İlk Evlenme Yaşı Ort. (Kadın)	İlk Evlenme Yaşı Ort. (Erkek)
43	Kütahya	7,01	1,57	22,1	25,2
44	Malatya	7,95	1,04	24	27,1
45	Manisa	7,67	1,59	22,7	26
46	Kahramanmaraş	8,85	1,4	21,9	25,9
47	Mardin	8,82	0,36	22,7	25,9
48	Muğla	7,52	2,43	23,7	27,5
49	Muş	8,76	0,18	21,9	25,9
50	Neşehir	8,94	2,22	21,5	25
51	Niğde	9,02	1,41	21,2	24,8
52	Ordu	7,17	1,09	22,4	26
53	Rize	6,75	0,8	24,4	28,2
54	Sakarya	7,67	1,42	23,3	26,8
55	Samsun	7,69	1,4	23,1	25,8
56	Siirt	7,6	0,21	21,5	25,2
57	Sinop	7,51	1,16	22,9	26,2
58	Sivas	7,9	1,03	22,4	25,9
59	Tekirdağ	7,27	1,87	23,2	26,6
60	Tokat	7,77	1,07	22,2	25,5
61	Trabzon	7,01	0,82	24,4	27,6
62	Tunceli	7,1	1,16	25,9	28,2
63	Şanlıurfa	9,74	0,39	22,8	25,6
64	Uşak	7,77	2,17	22,1	25,2
65	Van	8,76	0,24	21,8	25,5
66	Yozgat	9,57	1,32	21,3	25,1
67	Zonguldak	8,04	1,54	23,6	26,2
68	Aksaray	10,35	2,05	22,3	25,4
69	Bayburt	8,05	0,61	22,3	26
70	Karaman	7,83	1,87	22,4	25,7
71	Kırıkkale	8,74	2,11	22	25,8
72	Batman	7,34	0,24	22,6	26,3
73	Şırnak	7,3	0,16	22,2	25,2
74	Bartın	7,42	1,56	22,7	25,8
75	Ardahan	8,4	0,54	21,9	26,7
76	İğdir	9,37	0,96	22,8	26,9
77	Yalova	7,37	2,02	24,4	27,6
78	Karabük	6,86	1,79	23,7	26,1
79	Kilis	10,36	0,89	21,8	25,2
80	Osmaniye	8,88	1,22	23,3	26,4
81	Düzce	7,77	1,57	23	26,5

B Eğitim

Tablo 5. illere Göre Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus Oranı (%) (2011)

	Toplam	Kadın	Erkek		Toplam	Kadın	Erkek		
1	Adana	5,9	9,8	2,1	43	Kütahya	4,1	6,6	1,5
2	Adıyaman	9,9	15,7	4,1	44	Malatya	7,7	12,7	2,7
3	Afyonkarahisar	4,1	7,1	1,1	45	Manisa	4	6,6	1,4
4	Ağrı	10,1	17,4	3,5	46	Kahramanmaraş	7,2	11,8	2,8
5	Amasya	4,7	7,4	1,8	47	Mardin	11,5	18,6	4,4
6	Ankara	2,8	4,8	0,8	48	Muğla	2,6	4,4	0,9
7	Antalya	1,7	2,9	0,6	49	Muş	11,1	18,9	3,9
8	Artvin	5,3	9	1,6	50	Nevşehir	4,5	7,8	1,1
9	Aydın	4,6	7,7	1,5	51	Niğde	5,1	8,9	1,2
10	Balıkesir	4,1	6,5	1,7	52	Ordu	9,5	15,1	3,9
11	Bilecik	3	5,1	1,1	53	Rize	4,6	8	1
12	Bingöl	10,3	16,9	4,1	54	Sakarya	4,1	6,9	1,3
13	Bitlis	9,3	15,9	3,4	55	Samsun	5,2	8,1	2,1
14	Bolu	4,8	7,8	1,7	56	Siirt	11,1	18,9	4
15	Burdur	5,1	8,7	1,5	57	Sinop	6,3	9,5	2,9
16	Bursa	3,6	6	1,2	58	Sivas	8,1	13,1	3
17	Çanakkale	2,4	3,8	1,1	59	Tekirdağ	2,1	3,4	0,9
18	Çankırı	6,8	11,1	2,5	60	Tokat	6,6	10,2	3
19	Çorum	7,1	11	3,2	61	Trabzon	5,8	9,9	1,5
20	Denizli	2,9	4,8	0,9	62	Tunceli	8,9	16,7	3,3
21	Diyarbakır	10,6	17,5	4	63	Şanlıurfa	11	18,5	3,7
22	Edirne	4,3	6,8	2	64	Uşak	3,6	6	1,1
23	Elazığ	7	11,1	2,8	65	Van	10,3	17,1	3,9
24	Erzincan	7,7	12,9	2,6	66	Yozgat	6,7	10,6	2,8
25	Erzurum	7,8	13	2,7	67	Zonguldak	6,8	11,5	2
26	Eskişehir	2,7	4,5	0,8	68	Aksaray	6,1	10,3	1,7
27	Gaziantep	6,5	10,9	2,1	69	Bayburt	6,7	12	1,8
28	Giresun	8	13,2	2,7	70	Karaman	4,3	7	1,5
29	Gümüşhane	5,8	9,8	1,8	71	Kırıkkale	4,7	8,3	1,2
30	Hakkari	9,4	16,6	3,6	72	Batman	8,6	14,1	3,2
31	Hatay	4,2	6,7	1,8	73	Şırnak	11	19,2	3,7
32	Isparta	4,3	7,3	1,3	74	Bartın	6,9	10,6	3
33	Mersin	3,8	6,2	1,4	75	Ardahan	7,9	13,7	2,7
34	İstanbul	2,9	4,9	0,9	76	Iğdır	9,8	16,7	3,5
35	İzmir	2,3	3,8	0,8	77	Yalova	2,9	4,9	1
36	Kars	8,2	14,2	2,7	78	Karabük	6,7	11,2	2,3
37	Kastamonu	9,1	14,3	3,7	79	Kilis	6,6	10,1	3
38	Kayseri	4,8	8,4	1,3	80	Osmaniye	7	11,6	2,5
39	Kırklareli	3,1	5,1	1,2	81	Düzce	4,9	8,2	1,5
40	Kırşehir	5,1	8,8	1,4					
41	Kocaeli	3,3	5,6	1					
42	Konya	4,2	7	1,2					

Tablo 6. illere Göre İlköğretim Okullaşma Oranı (%) (2011)

		Toplam	Kadın	Erkek
	Türkiye	98,67	98,56	98,77
1	Adana	99,36	99,21	99,51
2	Adıyaman	98,71	98,63	98,77
3	Afyonkarahisar	99,03	98,98	99,08
4	Ağrı	98,58	99,11	98,08
5	Amasya	100	100	100
6	Ankara	99,55	99,47	99,63
7	Antalya	98,81	98,81	98,81
8	Artvin	99,41	99,41	99,42
9	Aydın	99,57	99,62	99,52
10	Balıkesir	99,25	99,17	99,33
11	Bilecik	98,46	98,39	98,52
12	Bingöl	96,54	96,18	96,88
13	Bitlis	97,53	97,11	97,92
14	Bolu	98,46	98,47	98,45
15	Burdur	96,57	96,67	96,47
16	Bursa	99,25	99,16	99,34
17	Çanakkale	99,29	99,26	99,32
18	Çankırı	95,2	94,7	95,69
19	Çorum	98,43	98,45	98,42
20	Denizli	98,22	98,09	98,34
21	Diyarbakır	99,29	99,3	99,27
22	Edirne	100	99,67	100
23	Elazığ	98,88	98,62	99,13
24	Erzincan	98,54	98,45	98,62
25	Erzurum	97,49	97,54	97,44
26	Eskişehir	98,94	98,89	98,99
27	Gaziantep	99,37	99,2	99,54
28	Giresun	98,53	98,36	98,69
29	Gümüşhane	96,65	95,99	97,27
30	Hakkari	95,57	95,78	95,37
31	Hatay	98,61	98,48	98,74
32	Isparta	99,11	99,18	99,05
33	İçel	100	100	100
34	İstanbul	99,53	99,4	99,66
35	İzmir	99,3	99,29	99,31
36	Kars	97,31	97,25	97,37
37	Kastamonu	99,83	99,46	100
38	Kayseri	99	98,93	99,06
39	Kırklareli	99,05	99,03	99,06
40	Kırşehir	98,29	98,22	98,35
41	Kocaeli	99,1	98,91	99,27
42	Konya	98,75	98,6	98,89

		Toplam	Kadın	Erkek
	Türkiye	98,67	98,56	98,77
43	Kütahya	99,19	99,13	99,24
44	Malatya	98,66	98,49	98,82
45	Manisa	99,23	99,13	99,32
46	Kahramanmaraş	98,26	98,22	98,29
47	Mardin	97,81	97,77	97,86
48	Muğla	98,27	98,22	98,32
49	Muş	98,31	98,76	97,89
50	Nevşehir	99	99	99
51	Niğde	98,35	98,11	98,59
52	Ordu	98,29	98,18	98,4
53	Rize	99,22	98,8	99,62
54	Sakarya	99,09	98,94	99,24
55	Samsun	99,29	99,14	99,43
56	Siirt	98,15	97,91	98,38
57	Sinop	98,65	98,33	98,96
58	Sivas	99,21	99,02	99,38
59	Tekirdağ	98,64	98,62	98,67
60	Tokat	94,35	94,05	94,63
61	Trabzon	98,52	98,41	98,63
62	Tunceli	96,54	96,05	97,01
63	Şanlıurfa	98,56	98,22	98,88
64	Uşak	98,92	98,97	98,87
65	Van	86,77	86,6	86,94
66	Yozgat	93,92	93,76	94,07
67	Zonguldak	99,9	99,87	99,93
68	Aksaray	99,32	99,09	99,53
69	Bayburt	98,58	98,08	99,06
70	Karaman	98,52	98,58	98,46
71	Kırıkkale	98,66	98,81	98,52
72	Batman	99,32	99,25	99,39
73	Şirnak	98,43	98,2	98,65
74	Bartın	100	99,96	100
75	Ardahan	98,66	98,28	99
76	Iğdır	98,21	97,54	98,84
77	Yalova	98,72	98,65	98,78
78	Karabük	99,19	98,86	99,49
79	Kilis	97,82	97,62	98,02
80	Osmaniye	97,15	97,09	97,2
81	Düzce	98,7	98,58	98,81

Tablo 7. illere Göre Yükseköğretim Mezunlarının Oranı (%) (2011)

	Toplam	Kadın	Erkek
1 Adana	8,5	7,2	9,9
2 Adıyaman	5,3	3,5	7,1
3 Afyonkarahisar	6,4	4,7	8,2
4 Ağrı	3,5	2,3	4,5
5 Amasya	8,1	5,9	10,3
6 Ankara	16,8	14,9	18,8
7 Antalya	10,6	9,3	12
8 Artvin	8,2	5,9	10,5
9 Aydın	8,9	7,5	10,3
10 Balıkesir	9,1	7,2	11
11 Bilecik	8,6	6,1	11
12 Bingöl	5,1	2,9	7,2
13 Bitlis	4,8	2,8	6,6
14 Bolu	9,4	7,6	11,2
15 Burdur	8,5	6,6	10,4
16 Bursa	9,3	7,8	10,9
17 Çanakkale	9,9	8,2	11,5
18 Çankırı	6,8	4,7	8,8
19 Çorum	6,4	4,4	8,4
20 Denizli	8,7	7,3	10,1
21 Diyarbakır	5,1	3,5	6,7
22 Edirne	9,5	8,3	10,6
23 Elazığ	8,3	5,8	11
24 Erzincan	8,4	5,8	10,9
25 Erzurum	7,6	5,7	9,6
26 Eskişehir	12,8	11	14,7
27 Gaziantep	5,5	4,1	6,8
28 Giresun	7,7	5,8	9,6
29 Gümüşhane	7,2	4,6	9,7
30 Hakkari	4,8	2,5	6,8
31 Hatay	6,5	5,1	7,9
32 Isparta	10,5	8,2	12,8
33 Mersin	8,7	7,1	10,2
34 İstanbul	12	10,9	13,1
35 İzmir	12,4	11,3	13,5
36 Kars	5,7	4,5	6,9
37 Kastamonu	6,6	4,9	8,3
38 Kayseri	9,1	7	11,1
39 Kırklareli	8,8	7,4	10,1
40 Kırşehir	8,2	6	10,5
41 Kocaeli	9,8	8	11,5
42 Konya	7,8	5,6	10

	Toplam	Kadın	Erkek
43 Kütahya	7	5	9,1
44 Malatya	8,7	6,6	10,7
45 Manisa	6,9	5,5	8,3
46 Kahramanmaraş	5,7	4,1	7,4
47 Mardin	4,1	2,5	5,7
48 Muğla	10,6	9,5	11,7
49 Muş	3,6	2,4	4,8
50 Nevşehir	6,9	5,2	8,6
51 Niğde	6,7	5,3	8,1
52 Ordu	6,4	5	7,8
53 Rize	8,2	6,2	10,2
54 Sakarya	7,7	5,9	9,5
55 Samsun	7,9	6,5	9,3
56 Siirt	4,7	2,8	6,4
57 Sinop	7,3	5,6	9
58 Sivas	7,8	6,1	9,6
59 Tekirdağ	8,5	7,4	9,6
60 Tokat	6,8	4,8	8,8
61 Trabzon	10,1	7,9	12,3
62 Tunceli	9,7	8,1	11
63 Şanlıurfa	3,6	2,3	4,8
64 Uşak	7,7	6,1	9,3
65 Van	3,9	2,5	5,3
66 Yozgat	5,4	3,6	7,2
67 Zonguldak	7,5	6,2	8,9
68 Aksaray	5,7	4,2	7,2
69 Bayburt	6,6	4	9
70 Karaman	7	5	9,1
71 Kırıkkale	8,1	5,6	10,5
72 Batman	4,8	2,8	6,8
73 Şırnak	4	2,4	5,4
74 Bartın	6,7	5,1	8,4
75 Ardahan	5,5	4	6,8
76 Iğdır	5,4	4,2	6,4
77 Yalova	10,6	8,6	12,6
78 Karabük	9,1	6,8	11,4
79 Kilis	5,5	3,7	7,4
80 Osmaniye	6,9	5,2	8,7
81 Düzce	7,1	5,5	8,7

Tablo 8. İllere Göre Eğitim Düzeyinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2011-2012)

	Türkiye	İlköğretim			Ortaöğretim		
		Okul	Öğretmen	Derslik	Okul	Öğretmen	Derslik
	Türkiye	323	20	30	395	16	31
1	Adana	437	22	37	514	17	36
2	Adıyaman	170	19	33	473	19	37
3	Afyonkarahisar	219	18	21	262	15	25
4	Ağrı	192	27	38	389	21	32
5	Amasya	205	14	19	270	13	24
6	Ankara	581	18	34	445	14	33
7	Antalya	396	19	27	440	16	30
8	Artvin	170	15	16	214	15	21
9	Aydın	270	16	22	351	13	26
10	Balıkesir	240	16	22	302	13	26
11	Bilecik	303	18	21	208	14	19
12	Bingöl	142	19	26	366	16	30
13	Bitlis	159	22	28	289	18	28
14	Bolu	359	15	22	287	13	25
15	Burdur	182	13	16	233	12	22
16	Bursa	536	20	34	451	16	36
17	Çanakkale	248	15	19	206	12	22
18	Çankırı	176	18	17	208	13	20
19	Çorum	205	17	23	321	14	25
20	Denizli	319	16	23	348	14	27
21	Diyarbakır	288	25	43	625	22	45
22	Edirne	239	16	19	244	12	22
23	Elazığ	246	19	30	405	15	32
24	Erzincan	181	15	18	243	15	24
25	Erzurum	139	17	25	318	15	26
26	Eskişehir	363	17	25	352	14	28
27	Gaziantep	537	27	43	575	22	41
28	Giresun	236	16	21	247	13	21
29	Gümüşhane	111	17	17	231	14	22
30	Hakkâri	173	25	38	463	27	50
31	Hatay	367	20	30	527	19	40
32	Isparta	214	15	18	228	12	21
33	İçel	436	18	30	453	15	33
34	İstanbul	1 021	26	44	570	20	38
35	İzmir	441	17	30	407	15	33
36	Kars	127	18	22	353	19	32
37	Kastamonu	150	15	21	213	13	23
38	Kayseri	340	19	28	398	15	29
39	Kırklareli	263	18	20	299	16	28
40	Kırşehir	264	13	20	257	13	24

	Türkiye	İlköğretim			Ortaöğretim		
		Okul	Öğretmen	Derslik	Okul	Öğretmen	Derslik
	Türkiye	323	20	30	395	16	31
41	Kocaeli	540	21	28	417	18	31
42	Konya	313	19	27	341	16	31
43	Kütahya	213	16	20	248	14	24
44	Malatya	207	17	27	385	15	30
45	Manisa	262	18	24	302	14	27
46	Kahramanmaraş	247	21	34	419	17	34
47	Mardin	236	23	39	520	22	36
48	Muğla	254	15	20	314	13	26
49	Muş	205	24	34	319	19	30
50	Nevşehir	233	15	19	235	12	22
51	Niğde	247	17	21	290	14	25
52	Ordu	265	17	24	363	14	29
53	Rize	328	15	19	274	14	21
54	Sakarya	311	20	26	330	16	32
55	Samsun	215	17	26	394	14	31
56	Siirt	208	22	31	332	20	32
57	Sinop	164	16	17	173	12	20
58	Sivas	162	17	21	335	16	28
59	Tekirdağ	478	22	28	393	18	29
60	Tokat	180	16	19	316	15	27
61	Trabzon	296	15	21	330	13	26
62	Tunceli	163	10	13	141	10	13
63	Şanlıurfa	282	32	48	502	24	38
64	Uşak	235	15	20	335	15	25
65	Van	231	22	37	355	14	28
66	Yozgat	183	17	19	214	15	22
67	Zonguldak	238	17	24	300	14	26
68	Aksaray	222	18	21	289	15	29
69	Bayburt	95	15	14	269	17	22
70	Karaman	194	17	20	289	16	24
71	Kırıkkale	302	16	21	306	14	24
72	Batman	289	24	42	671	24	49
73	Şırnak	365	26	40	462	22	36
74	Bartın	209	16	18	254	13	23
75	Ardahan	98	16	16	229	15	23
76	İğdir	213	20	28	394	20	33
77	Yalova	353	16	23	316	14	24
78	Karabük	334	15	21	273	11	21
79	Kilis	190	21	25	346	19	25
80	Osmaniye	336	19	32	458	16	36
81	Düzce	244	16	19	357	15	28

C

Sosyo-Ekonomik Durum

Tablo 9. Illere Göre Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Kişi Oranı, İşsizlik Oranı ve İşgücüne Katılım Oranı (%)

		Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Kişi Oranı*	İşsizlik Oranı**	İşgücüne Katılım Oranı***
	Türkiye	83	7,9	47,5
1	Adana	81,4	11,4	43,7
2	Adıyaman	55,3	11,1	51,7
3	Afyonkarahisar	87,12	5,1	47,1
4	Ağrı	36,5	7,2	49,0
5	Amasya	83,2	6,0	48,5
6	Ankara	88,7	7,1	44,6
7	Antalya	88,9	5,4	53,6
8	Artvin	81,2	6,0	58,3
9	Aydın	87,4	8,3	49,2
10	Balıkesir	90,9	7,2	48,7
11	Bilecik	85,8	5,3	46,7
12	Bingöl	49,2	9,3	47,5
13	Bitlis	41,3	11,1	49,2
14	Bolu	91,9	5,7	47,1
15	Burdur	83,1	5,9	51,3
16	Bursa	94,9	7,0	48,2
17	Çanakkale	90,1	4,2	49,9
18	Çankırı	89,2	5,0	49,0
19	Çorum	83,1	5,3	46,6
20	Denizli	91,9	6,1	52,3
21	Diyarbakır	55	13,8	40,4
22	Edirne	86,4	5,9	56,2
23	Elazığ	79,4	10,6	42,5
24	Erzincan	82,5	6,4	47,4
25	Erzurum	65,3	6,6	47,2
26	Eskişehir	92,8	6,6	41,8
27	Gaziantep	81,6	7,6	43,9
28	Giresun	79,7	8,3	49,6
29	Gümüşhane	78,5	8,5	45,0
30	Hakkari	46	13,0	41,2
31	Hatay	74,6	10,8	45,8
32	Isparta	87,4	7,1	50,0
33	İçel	77,3	9,4	46,0
34	İstanbul	93,8	8,4	48,1
35	İzmir	90,9	9,9	46,6
36	Kars	56,1	6,0	51,4
37	Kastamonu	83,9	3,5	55,2
38	Kayseri	86,1	7,0	43,1
39	Kırklareli	90	8,4	54,0
40	Kırşehir	81,6	7,3	46,5
41	Kocaeli	94,3	9,5	45,9
42	Konya	87,8	4,9	45,7

		Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Kişi Oranı*	İşsizlik Oranı**	İşgücüne Katılım Oranı***
	Türkiye	83	7,9	47,5
43	Kütahya	77,6	5,9	45,6
44	Malatya	75,7	8,4	45,2
45	Manisa	87,8	4,8	52,1
46	Kahramanmaraş	73,3	8,4	46,1
47	Mardin	54,9	10,3	41,9
48	Muğla	93,3	6,1	54,6
49	Muş	41,4	8,1	50,3
50	Nevşehir	86,5	4,3	53,4
51	Niğde	74,7	5,8	52,9
52	Ordu	75,2	5,4	54,2
53	Rize	90,5	10,5	47,6
54	Sakarya	89,3	8,8	45,5
55	Samsun	91	8,0	49,2
56	Siirt	54,4	8,6	42,9
57	Sinop	78,5	4,9	49,6
58	Sivas	81,6	7,4	44,1
59	Tekirdağ	93,7	6,9	52,7
60	Tokat	77,8	5,2	48,1
61	Trabzon	86,4	7,8	51,4
62	Tunceli	71,5	12,5	55,1
63	Şanlıurfa	59,3	10,4	45,2
64	Uşak	90	8,4	53,6
65	Van	44,7	9,8	43,2
66	Yozgat	75,2	7,0	49,4
67	Zonguldak	92,4	7,3	48,7
68	Aksaray	79,5	5,3	53,8
69	Bayburt	74	4,9	57,4
70	Karaman	86,1	7,1	49,9
71	Kırıkkale	86,9	10,3	38,8
72	Batman	56,5	12,6	40,8
73	Şırnak	44,1	15,3	42,1
74	Bartın	92	6,9	49,0
75	Ardahan	64	5,7	61,7
76	İğdir	59,8	7,3	56,8
77	Yalova	90,1	10,2	46,8
78	Karabük	95,1	8,6	40,9
79	Kilis	72,6	5,5	50,7
80	Osmaniye	82,6	10,9	43,3
81	Düzce	91,9	7,8	53,6

* Yeşil kart hariç sosyal güvenlik kapsamı (2010)

** 15 Yaş üzeri nüfus (2011)

*** 2011 TÜİK verisi

Tablo 10. Hane Halklarının Konuttaki Kullanım Kolaylıklarının İllere Göre Dağılımı (%) (2011)

	Tuvaleti Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı	Tuvaleti Olmayan Hane Halkı Oranı	Mutfağı Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı	Mutfağı Olmayan Hane Halkı Oranı	Banyosu Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı	Banyosu Olmayan Hane Halkı Oranı	Şebeke Suyu Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı	Şebeke Suyu Olmayan Hane Halkı Oranı
1 Adana	11,7	0,2	2,5	1,8	3,4	0,6	0,8	0,5
2 Adıyaman	31,1	0,7	2,0	8,4	2,9	3,7	2,3	0,4
3 Afyonkarahisar	10,5	0,2	1,5	4,3	0,8	1,6	0,9	1,0
4 Ağrı	40	3,6	18,0	13,8	9,4	9,4	21,1	9,8
5 Amasya	4,3	0,2	0,6	3,0	2,3	1,3	0,3	0,2
6 Ankara	1,5	0,0	0,5	0,7	0,2	0,5	0,3	0,1
7 Antalya	2,8	0,1	1,8	1,3	1,7	0,1	1,4	0,5
8 Artvin	11,3	1,2	1,1	10,7	2,2	7,3	2,8	2,0
9 Aydın	21,2	0,1	5,8	2,4	4,2	0,5	4,1	0,2
10 Balıkesir	13,3	0,2	1,2	3,6	1,2	0,4	1,9	1,5
11 Bilecik	3,7	0,0	0,4	2,4	0,5	1,0	0,3	0,6
12 Bingöl	13,3	0,8	2,3	10,1	2,5	0,9	2,6	0,9
13 Bitlis	10,4	6,4	3,9	18,1	5,2	8,9	5,3	5,2
14 Bolu	0,1	0,0	0,9	3,6	0,1	0,5	0,2	0,1
15 Burdur	8,3	0,2	1,6	2,5	1,9	1,2	1,2	0,3
16 Bursa	2,6	0,1	0,8	1,3	0,4	0,3	0,2	0,3
17 Çanakkale	16,7	0,3	1,1	3,1	0,7	1,7	2,8	3,1
18 Çankırı	7,4	0,4	0,6	4,3	1,6	4,4	1,8	1,1
19 Çorum	9,4	0,4	0,8	4,8	1,3	2,9	2,6	0,7
20 Denizli	11,8	0,2	2,7	2,0	2,7	0,5	3,9	0,2
21 Diyarbakır	15,7	1,6	3,6	8,4	5,5	2,8	5,4	6,2
22 Edirne	15,7	0,4	2,7	3,0	1,4	1,6	3,8	0,6
23 Elazığ	6,7	0,2	1,1	1,7	1,8	0,7	1,0	0,8
24 Erzincan	10,7	0,3	2,0	3,3	2,1	1,6	0,8	0,3
25 Erzurum	10,7	2,6	2,8	13,4	2,6	6,5	2,0	1,9
26 Eskişehir	6,7	0,1	1,3	1,9	0,7	0,6	0,2	0,2
27 Gaziantep	9	0,2	4,0	6,3	2,3	2,5	2,6	0,7
28 Giresun	2	0,2	0,2	0,8	0,6	1,5	1,1	1,1
29 Gümüşhane	11,1	1,0	1,4	6,7	3,2	5,7	0,8	1,4
30 Hakkari	2,8	0,6	8,8	7,4	1,4	0,6	1,5	2,0
31 Hatay	10,1	0,2	5,7	2,5	4,2	1,2	3,4	0,3
32 Isparta	6,9	0,1	1,5	2,8	1,9	1,2	0,9	0,5
33 Mersin	10,8	0,2	2,4	1,8	3,7	0,4	1,3	0,5
34 İstanbul	0,1	0,0	0,1	0,2	0,0	0,2	0,2	0,1
35 İzmir	5,6	0,1	2,3	1,3	1,3	0,3	1,2	0,4
36 Kars	47,2	3,0	5,8	21,1	10,0	14,0	13,4	7,0
37 Kastamonu	0	0,1	0,1	5,7	0,0	0,5	0,7	0,3
38 Kayseri	6,5	0,1	1,4	2,0	0,4	1,3	0,3	0,4
39 Kırklareli	12,3	0,2	2,3	2,2	0,9	2,0	2,0	0,4
40 Kırşehir	12,7	0,3	2,1	2,2	0,8	8,2	1,3	0,7
41 Kocaeli	0,1	0,0	0,4	0,9	0,0	0,4	0,1	0,1
42 Konya	9,3	0,2	7,4	2,1	1,5	1,9	1,5	0,4

		Tuvaleti Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı	Tuvaleti Olmayan Hane Halkı Oranı	Mutfağı Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı	Mutfağı Olmayan Hane Halkı Oranı	Banyosu Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı	Banyosu Olmayan Hane Halkı Oranı	Şebeke Suyu Konut Dışında Olan Hane Halkı Oranı	Şebeke Suyu Olmayan Hane Halkı Oranı
43	Kütahya	1,8	0,1	0,2	2,3	0,2	0,7	0,1	0,2
44	Malatya	8,3	0,4	1,3	1,9	3,4	1,2	1,0	0,6
45	Manisa	18,3	0,1	5,6	2,7	3,4	0,2	3,3	0,6
46	Kahramanmaraş	16,2	0,3	1,0	3,2	1,7	1,4	2,3	1,2
47	Mardin	33,9	2,1	12,7	10,9	15,0	3,4	11,5	4,9
48	Muğla	9,7	0,1	2,3	1,6	2,2	0,3	2,4	0,6
49	Muş	33,1	1,3	7,1	14,1	5,9	2,2	11,8	6,8
50	Neşehir	11,3	0,2	3,5	1,8	1,4	2,9	1,0	0,7
51	Niğde	26,8	0,3	4,0	5,5	0,6	3,0	0,6	0,5
52	Ordu	0,1	0,0	0,1	0,6	0,1	0,1	0,3	0,6
53	Rize	0,4	0,1	0,2	0,6	0,3	0,2	0,5	0,3
54	Sakarya	0,1	0,0	0,6	1,6	0,1	0,1	0,1	0,0
55	Samsun	0,3	0,3	0,1	1,0	0,3	1,3	0,1	1,7
56	Siirt	5,2	1,0	2,5	10,4	3,0	3,9	2,1	3,1
57	Sinop	0,1	0,0	0,1	4,9	0,0	0,2	0,7	1,1
58	Sivas	6,5	0,4	0,9	2,9	1,6	2,3	1,1	0,9
59	Tekirdağ	5,5	0,1	1,4	1,3	0,6	0,7	1,3	0,3
60	Tokat	2,2	0,2	0,2	2,5	1,0	2,3	0,4	0,4
61	Trabzon	2,9	0,1	0,2	0,7	0,9	0,9	0,5	0,2
62	Tunceli	17	1,0	2,3	7,0	6,4	1,9	1,1	0,6
63	Şanlıurfa	29,6	1,0	13,3	10,7	12,4	4,4	13,5	8,5
64	Uşak	8,3	0,2	0,8	2,8	0,8	0,8	0,4	1,7
65	Van	23,9	1,9	5,3	8,7	9,8	2,5	11,4	8,0
66	Yozgat	17,6	0,5	1,3	3,3	1,5	3,1	4,1	1,1
67	Zonguldak	0,2	0,2	0,1	0,5	0,1	0,3	0,1	0,1
68	Aksaray	20,9	0,6	7,1	3,0	2,1	4,7	2,4	0,5
69	Bayburt	2,4	0,3	0,4	5,2	0,5	3,6	0,3	0,2
70	Karaman	14,5	0,1	5,4	4,5	2,0	1,8	0,8	0,3
71	Kırıkkale	8,6	0,1	0,8	0,9	1,8	2,4	2,5	1,0
72	Batman	12,8	0,9	3,7	6,3	4,8	2,0	4,3	2,7
73	Şırnak	21,6	1,1	13,9	13,2	12,9	1,7	16,0	3,9
74	Bartın	0,1	0,0	0,1	1,7	0,0	0,4	0,1	0,4
75	Ardahan	38,6	2,2	2,3	28,1	4,0	19,3	4,2	2,6
76	Iğdır	47,6	0,7	15,5	19,3	16,9	9,8	24,6	9,8
77	Yalova	0,3	0,1	0,5	1,5	0,2	0,3	0,1	0,2
78	Karabük	0	0,0	0,0	2,5	0,0	0,6	0,1	0,6
79	Kilis	22,6	0,8	9,5	8,4	4,1	9,0	5,8	1,0
80	Osmaniye	18	0,4	1,7	1,9	2,3	1,4	1,6	0,3
81	Düzce	0,2	0,0	1,8	3,7	0,1	0,1	0,2	0,1

Tablo 11. İllere Göre Hane Halklarının Konuttaki Mülkiyet Durumları ve Ortalama Oda Sayısı (2011)

	Kiracı Olan Hane Halkı Oranı (%)	Evsahibi Olan Hane Halkı Oranı (%)	Ortalama Oda Sayısı
1 Adana	18,7	68,9	3,3
2 Adıyaman	18,3	73,4	3,6
3 Afyonkarahisar	15,7	75,6	3,8
4 Ağrı	12,3	82,2	3,2
5 Amasya	20,5	71,9	3,7
6 Ankara	30,2	60,9	3,6
7 Antalya	29,9	63,2	3,5
8 Artvin	19	74,5	3,7
9 Aydın	19,7	71,7	3,4
10 Balıkesir	19,5	70,8	3,4
11 Bilecik	22,9	67,8	3,7
12 Bingöl	21,1	70,8	3,6
13 Bitlis	16,5	75,1	3,2
14 Bolu	22,9	64,7	3,5
15 Burdur	16	73,3	3,8
16 Bursa	24,9	62,7	3,5
17 Çanakkale	19,2	71,4	3,4
18 Çankırı	17,8	74,9	3,6
19 Çorum	19,7	73,0	3,6
20 Denizli	23,5	67,1	3,5
21 Diyarbakır	19,7	75,1	3,3
22 Edirne	16,6	70,2	3,5
23 Elazığ	22,2	71,2	3,8
24 Erzincan	19,2	72,4	3,4
25 Erzurum	17,4	74,6	3,4
26 Eskişehir	26,5	65,2	3,5
27 Gaziantep	27,3	59,5	3,1
28 Giresun	16,6	77,1	3,6
29 Gümüşhane	14,3	70,8	3,5
30 Hakkari	17,6	77,5	3,6
31 Hatay	16,3	72,0	3,3
32 Isparta	21,4	68,3	3,7
33 İçel	21,5	69,2	3,3
34 İstanbul	31,5	60,6	3,3
35 İzmir	26,5	63,0	3,4
36 Kars	13,1	79,2	3,2
37 Kastamonu	18,5	74,8	3,6
38 Kayseri	23,3	69,2	3,7
39 Kırklareli	17	67,7	3,5
40 Kırşehir	21,9	68,3	3,8
41 Kocaeli	26,3	66,1	3,5
42 Konya	24	68,7	3,8

	Kiracı Olan Hane Halkı Oranı (%)	Evsahibi Olan Hane Halkı Oranı (%)	Ortalama Oda Sayısı
43 Kütahya	20,5	68,9	3,7
44 Malatya	19,2	72,3	3,6
45 Manisa	18,8	72,2	3,4
46 Kahramanmaraş	18,4	72,4	3,7
47 Mardin	19,1	71,9	3,3
48 Muğla	23,4	67,0	3,3
49 Muş	11,8	82,1	3,4
50 Nevşehir	21,8	70,1	3,8
51 Niğde	17,2	73,6	3,3
52 Ordu	17,4	77,5	4
53 Rize	16,4	79,3	4
54 Sakarya	18,9	72,0	3,7
55 Samsun	18,6	73,6	3,8
56 Siirt	15,8	76,6	3,4
57 Sinop	18,9	73,7	3,6
58 Sivas	20	73,1	3,5
59 Tekirdağ	22,2	67,8	3,5
60 Tokat	16,4	76,0	3,9
61 Trabzon	20,8	73,5	3,8
62 Tunceli	22,9	62,7	3,3
63 Şanlıurfa	16,4	77,1	3,4
64 Uşak	21,6	66,6	3,7
65 Van	14	81,9	3,4
66 Yozgat	17,5	76,2	4
67 Zonguldak	19,6	68,9	3,7
68 Aksaray	19,6	72,6	3,8
69 Bayburt	18,3	71,3	3,3
70 Karaman	22,7	69,6	3,4
71 Kırıkkale	20,8	70,1	3,7
72 Batman	24,6	66,9	3,4
73 Şırnak	17,4	75,2	3,4
74 Bartın	15,2	74,7	3,8
75 Ardahan	8,4	84,3	2,9
76 Iğdır	14,6	80,0	3,1
77 Yalova	23,8	63,5	3,2
78 Karabük	19,4	69,2	3,5
79 Kilis	14,6	78,0	3
80 Osmaniye	15,8	74,4	3,4
81 Düzce	17,6	75,6	3,6

Tablo 12. İllere Göre Belediye Meclis Üyeleri İçinde Kadınların Oranı (%) (2009)

	Belediye Meclis Üyeleri İçinde Kadın Oranı		Belediye Meclis Üyeleri İçinde Kadın Oranı		
1	Adana	6,1	43	Kütahya	1,6
2	Adıyaman	1,3	44	Malatya	1
3	Afyonkarahisar	1,1	45	Manisa	3,3
4	Ağrı	6,3	46	Kahramanmaraş	2,4
5	Amasya	3,9	47	Mardin	10,7
6	Ankara	8,3	48	Muğla	6,8
7	Antalya	3,9	49	Muş	2,8
8	Artvin	8,3	50	Nevşehir	2,2
9	Aydın	5,4	51	Niğde	2
10	Balıkesir	7,5	52	Ordu	2
11	Bilecik	6,2	53	Rize	11,4
12	Bingöl	3,6	54	Sakarya	5,5
13	Bitlis	2,9	55	Samsun	6,9
14	Bolu	7,6	56	Siirt	5,5
15	Burdur	2,1	57	Sinop	8,8
16	Bursa	6,6	58	Sivas	1,3
17	Çanakkale	6,6	59	Tekirdağ	6,8
18	Çankırı	1,7	60	Tokat	1,3
19	Çorum	1,8	61	Trabzon	2,1
20	Denizli	2,2	62	Tunceli	11,6
21	Diyarbakır	13,9	63	Şanlıurfa	5,6
22	Edirne	4,2	64	Uşak	3,3
23	Elazığ	3,4	65	Van	5
24	Erzincan	2,5	66	Yozgat	1,1
25	Erzurum	3,5	67	Zonguldak	6,4
26	Eskişehir	6,8	68	Aksaray	1,1
27	Gaziantep	3,4	69	Bayburt	2,3
28	Giresun	4,3	70	Karaman	4,8
29	Gümüşhane	1,8	71	Kırıkkale	2,2
30	Hakkari	10,4	72	Batman	8,3
31	Hatay	1,5	73	Şirnak	7,7
32	Isparta	2	74	Bartın	5,7
33	İçel	5,9	75	Ardahan	4,1
34	İstanbul	11,8	76	İğdir	6,7
35	İzmir	11,4	77	Yalova	5,2
36	Kars	2,5	78	Karabük	6
37	Kastamonu	3,3	79	Kilis	1,6
38	Kayseri	3,4	80	Osmaniye	3,2
39	Kırklareli	8,7	81	Düzce	8,7
40	Kırşehir	2			
41	Kocaeli	8,3			
42	Konya	1,6			

Tablo 13. İllere Göre Ekonomik Faaliyetlerde İstihdam Edilenlerin Oranı (15 Yaş Üzeri Nüfus) (%) (2011)

	Hizmet Sektörü	Sanayi Sektörü	Tarım Sektörü	
1	Adana	52,4	28,6	19,0
2	Adıyaman	30,8	18,4	50,8
3	Afyonkarahisar	37,1	22,5	40,4
4	Ağrı	36,1	28,0	35,8
5	Amasya	38,8	14,9	46,3
6	Ankara	73,0	22,2	4,8
7	Antalya	59,3	13,6	27,1
8	Artvin	45,2	14,7	40,1
9	Aydın	45,8	21,4	32,8
10	Balıkesir	41,3	19,0	39,7
11	Bilecik	41,7	37,1	21,3
12	Bingöl	44,3	20,7	35,0
13	Bitlis	42,7	13,7	43,6
14	Bolu	47,5	22,7	29,8
15	Burdur	35,8	17,8	46,3
16	Bursa	43,0	42,6	14,4
17	Çanakkale	43,8	17,5	38,8
18	Çankırı	38,5	16,3	45,1
19	Çorum	35,6	27,0	37,4
20	Denizli	38,4	32,3	29,3
21	Diyarbakır	51,3	25,2	23,6
22	Edirne	48,4	16,0	35,6
23	Elazığ	51,4	20,1	28,5
24	Erzincan	48,8	12,5	38,6
25	Erzurum	41,4	13,3	45,3
26	Eskişehir	52,1	32,4	15,5
27	Gaziantep	46,2	37,5	16,3
28	Giresun	37,0	17,0	46,1
29	Gümüşhane	44,3	17,5	38,2
30	Hakkari	70,8	9,7	19,5
31	Hatay	50,3	24,3	25,3
32	Isparta	44,5	14,7	40,8
33	İçel	48,4	19,6	32,0
34	İstanbul	62,6	36,7	0,7
35	İzmir	57,9	30,3	11,8
36	Kars	36,3	15,4	48,3
37	Kastamonu	34,5	12,7	52,8
38	Kayseri	48,7	36,7	14,6
39	Kırklareli	44,0	31,0	25,0
40	Kırşehir	41,5	19,9	38,6
41	Kocaeli	51,5	44,1	4,4
42	Konya	44,5	23,8	31,6

	Hizmet Sektörü	Sanayi Sektörü	Tarım Sektörü	
43	Kütahya	35,3	25,7	39,0
44	Malatya	45,7	20,2	34,0
45	Manisa	34,2	25,1	40,7
46	Kahramanmaraş	36,5	31,7	31,8
47	Mardin	49,8	17,4	32,8
48	Muğla	54,2	14,7	31,1
49	Muş	29,4	14,4	56,2
50	Nevşehir	43,2	14,2	42,6
51	Niğde	34,1	18,4	47,5
52	Ordu	31,1	20,1	48,8
53	Rize	39,9	23,8	36,3
54	Sakarya	43,2	31,7	25,2
55	Samsun	40,3	20,8	38,9
56	Siirt	52,0	16,3	31,7
57	Sinop	38,8	26,0	35,2
58	Sivas	40,3	21,8	37,8
59	Tekirdağ	38,1	46,6	15,4
60	Tokat	34,6	16,3	49,1
61	Trabzon	43,8	19,5	36,7
62	Tunceli	70,6	7,8	21,6
63	Şanlıurfa	37,8	14,5	47,6
64	Uşak	34,1	26,4	39,5
65	Van	40,5	33,4	26,1
66	Yozgat	32,9	18,4	48,8
67	Zonguldak	43,5	30,4	26,2
68	Aksaray	35,8	22,0	42,2
69	Bayburt	35,6	14,4	50,0
70	Karaman	35,2	25,1	39,7
71	Kırıkkale	57,3	21,5	21,2
72	Batman	50,0	23,5	26,5
73	Şırnak	69,8	14,5	15,7
74	Bartın	37,2	26,5	36,3
75	Ardahan	30,0	3,8	66,2
76	İğdir	38,7	12,3	49,0
77	Yalova	59,2	29,0	11,7
78	Karabük	58,2	26,8	15,0
79	Kilis	40,6	16,5	42,9
80	Osmaniye	44,5	29,6	25,8
81	Düzce	34,6	33,3	32,1

Tablo 14. İllere Göre Kişi Başına Mesken Elektrik Tüketimi (kWh) (2010)

	Mesken Elektrik Tüketimi (kWh/kişi)		Mesken Elektrik Tüketimi (kWh/kişi)		
1	Adana	585	43	Kütahya	421
2	Adıyaman	327	44	Malatya	421
3	Afyonkarahisar	396	45	Manisa	490
4	Ağrı	221	46	Kahramanmaraş	334
5	Amasya	495	47	Mardin	179
6	Ankara	659	48	Muğla	793
7	Antalya	767	49	Muş	222
8	Artvin	535	50	Nevşehir	472
9	Aydın	630	51	Niğde	371
10	Balıkesir	582	52	Ordu	488
11	Bilecik	411	53	Rize	626
12	Bingöl	279	54	Sakarya	553
13	Bitlis	228	55	Samsun	526
14	Bolu	511	56	Siirt	239
15	Burdur	437	57	Sinop	527
16	Bursa	607	58	Sivas	393
17	Çanakkale	573	59	Tekirdağ	646
18	Çankırı	434	60	Tokat	423
19	Çorum	420	61	Trabzon	621
20	Denizli	528	62	Tunceli	368
21	Diyarbakır	245	63	Şanlıurfa	405
22	Edirne	627	64	Uşak	461
23	Elazığ	428	65	Van	313
24	Erzincan	407	66	Yozgat	355
25	Erzurum	470	67	Zonguldak	546
26	Eskişehir	516	68	Aksaray	386
27	Gaziantep	440	69	Bayburt	446
28	Giresun	489	70	Karaman	416
29	Gümüşhane	419	71	Kırıkkale	467
30	Hakkari	176	72	Batman	315
31	Hatay	490	73	Şirnak	140
32	Isparta	453	74	Bartın	513
33	İçel	592	75	Ardahan	407
34	İstanbul	763	76	İğdir	287
35	İzmir	814	77	Yalova	826
36	Kars	342	78	Karabük	505
37	Kastamonu	485	79	Kilis	411
38	Kayseri	463	80	Osmaniye	417
39	Kırklareli	633	81	Düzce	508
40	Kırşehir	457			
41	Kocaeli	587			
42	Konya	431			

D | Sağlık ve Sağlık Hizmetleri

Tablo 15. İllere göre Bebek Ölüm Hızı (BÖH) ve Doğumda Beklenen Yaşam Süreleri (DBYS)

	BÖH (%0) (2011)	DBYS-Kadın (Yıl) (2012)	DBYS-Erkek (Yıl) (2012)
1 Adana	13,4	78,7	74,4
2 Adıyaman	14,6	78,2	74,0
3 Afyonkarahisar	12,2	78,8	75,3
4 Ağrı	22,9	77,6	72,9
5 Amasya	9	79,7	77,0
6 Ankara	9,3	80,7	76,0
7 Antalya	8,4	79,9	75,3
8 Artvin	15,1	78,2	78,0
9 Aydın	11,3	78,8	73,7
10 Balıkesir	9	79,6	74,8
11 Bilecik	8,1	82,2	75,8
12 Bingöl	15,2	76,3	74,1
13 Bitlis	11,9	78,0	75,8
14 Bolu	6,6	79,3	75,4
15 Burdur	10,4	78,8	73,6
16 Bursa	10	80,3	75,4
17 Çanakkale	11,3	79,8	73,7
18 Çankırı	7,7	78,4	76,8
19 Çorum	10,7	79,1	76,1
20 Denizli	11,7	79,1	75,5
21 Diyarbakır	13,9	78,4	74,4
22 Edirne	7,4	81,4	74,6
23 Elazığ	11,4	79,1	73,1
24 Erzincan	8,6	78,9	74,4
25 Erzurum	13,1	79,6	74,6
26 Eskişehir	9,8	80,1	75,9
27 Gaziantep	17,2	77,1	72,3
28 Giresun	10,2	79,5	75,8
29 Gümüşhane	9	78,6	74,8
30 Hakkari	16,2	77,4	72,8
31 Hatay	13,7	78,6	74,9
32 Isparta	13,6	78,1	72,4
33 İçel	10,4	79,2	75,2
34 İstanbul	8	80,1	75,6
35 İzmir	10,9	80,0	75,5
36 Kars	15,3	78,7	74,5
37 Kastamonu	7,5	81,0	73,6
38 Kayseri	10,4	79,7	75,6
39 Kırklareli	8	81,5	77,2
40 Kırşehir	11,5	79,0	74,7
41 Kocaeli	8,3	79,6	75,8
42 Konya	14,7	77,0	72,6

	BÖH (%0) (2011)	DBYS-Kadın (Yıl) (2012)	DBYS-Erkek (Yıl) (2012)
43 Kütahya	12,2	77,1	72,4
44 Malatya	14,8	76,8	73,2
45 Manisa	10,9	79,0	73,9
46 Kahramanmaraş	14,5	78,9	74,0
47 Mardin	15,1	77,6	72,3
48 Muğla	11,6	79,9	74,9
49 Muş	15,8	78,2	73,5
50 Nevşehir	8,3	81,2	74,9
51 Niğde	9,1	78,5	74,3
52 Ordu	12,9	79,3	74,3
53 Rize	8,2	79,2	75,2
54 Sakarya	12,4	78,4	74,9
55 Samsun	8,9	79,2	75,1
56 Siirt	20,1	77,4	74,8
57 Sinop	13,2	78,3	74,0
58 Sivas	12,2	79,7	74,7
59 Tekirdağ	9,7	79,5	76,1
60 Tokat	17,6	78,3	72,4
61 Trabzon	8,6	82,1	74,4
62 Tunceli	13,5	76,2	75,4
63 Şanlıurfa	17,1	76,7	73,2
64 Uşak	12,7	78,6	75,2
65 Van	12,8	79,2	74,3
66 Yozgat	11,5	79,2	76,2
67 Zonguldak	8	81,0	76,5
68 Aksaray	13,6	78,3	74,5
69 Bayburt	5	79,9	75,6
70 Karaman	15,6	77,5	74,6
71 Kırıkkale	11,1	81,1	75,6
72 Batman	14,3	79,3	74,6
73 Şırnak	16,7	79,3	72,9
74 Bartın	10,2	80,3	75,2
75 Ardahan	10,4	79,5	74,3
76 Iğdır	9,1	79,7	74,2
77 Yalova	9,9	81,3	78,3
78 Karabük	8,3	80,6	74,7
79 Kilis	14,8	78,4	72,6
80 Osmaniye	15,3	78,5	74,0
81 Düzce	12,5	81,1	77,3

Tablo 16. İllere Göre Tüm Ölümler İçinde İlk Üç Nedene Bağlı Ölüm Oranları (%) (2012)

	Dolaşım Sistemi Hastalıkları	Kanser	Solunum Sistemi Hastalıkları
1 Adana	37,1	21	8,2
2 Adıyaman	40	16,2	9,4
3 Afyonkarahisar	41,1	16,6	13,3
4 Ağrı	34	17,9	10,4
5 Amasya	41,4	19,5	8,4
6 Ankara	35,9	24,2	8,1
7 Antalya	40,5	22,1	7,4
8 Artvin	45,9	18	10,3
9 Aydın	37,7	20,6	11,5
10 Balıkesir	39,8	19,8	10
11 Bilecik	41,6	21	9,9
12 Bingöl	37,8	15,6	8,6
13 Bitlis	38,3	18,5	9,4
14 Bolu	44,9	18,6	11
15 Burdur	47,4	17,8	9,9
16 Bursa	39,6	23,5	8
17 Çanakkale	43	20,3	9,4
18 Çankırı	39	19,5	9
19 Çorum	43,2	17,1	9,8
20 Denizli	41	17,9	10,9
21 Diyarbakır	39,8	15,8	8
22 Edirne	42,2	23,9	9,3
23 Elazığ	36,8	19,5	9,7
24 Erzincan	42,6	20,5	11,1
25 Erzurum	38,1	21,7	10,6
26 Eskişehir	37,2	23,7	8,5
27 Gaziantep	30,4	14,5	9,2
28 Giresun	41,9	20	12,2
29 Gümüşhane	47,2	17,9	12,1
30 Hakkari	35,4	19,9	9,3
31 Hatay	38,6	17	9,7
32 Isparta	42,2	19,2	10,2
33 İçel	40,6	19,6	8,1
34 İstanbul	34	25,8	9
35 İzmir	35,1	22,9	10,6
36 Kars	35,4	19,7	12,8
37 Kastamonu	42,5	14,8	15,2
38 Kayseri	37,8	18,4	10,5
39 Kırklareli	44,5	21,6	7,4
40 Kırşehir	40,6	21,2	8,6
41 Kocaeli	33,8	25,1	9,2
42 Konya	37,3	19,6	10,3

	Dolaşım Sistemi Hastalıkları	Kanser	Solunum Sistemi Hastalıkları
43 Kütahya	44,6	17,4	10,9
44 Malatya	39,7	18,6	9,7
45 Manisa	42,7	19,6	11,2
46 Kahramanmaraş	39,4	15,4	7,8
47 Mardin	42,7	14,7	7,7
48 Muğla	36,9	20	10,9
49 Muş	31,7	13,7	10
50 Nevşehir	36,2	18,6	10,9
51 Niğde	35,5	18,2	12,7
52 Ordu	43	21,2	11,1
53 Rize	43	24	8,7
54 Sakarya	35,4	21,7	8,3
55 Samsun	39,4	23,3	8,9
56 Siirt	36,2	11,9	11,2
57 Sinop	39,1	18,7	11,7
58 Sivas	37,9	19,7	11
59 Tekirdağ	40,6	21,2	9,4
60 Tokat	42,9	18	9,9
61 Trabzon	45	21,8	10,1
62 Tunceli	44,6	18	6,3
63 Şanlıurfa	36,1	12,6	9,1
64 Uşak	42,6	16,7	12,9
65 Van	36,5	19,4	8,7
66 Yozgat	41,8	17,1	11,4
67 Zonguldak	37,2	19,6	15,9
68 Aksaray	38,2	19,6	11
69 Bayburt	36,7	20,8	13,1
70 Karaman	37,1	17,8	11,1
71 Kırıkkale	40,5	15,9	8,6
72 Batman	37,2	15,6	11,5
73 Şırnak	32,7	10,6	9,7
74 Bartın	35,3	17,9	19,7
75 Ardahan	40,1	21,4	16,8
76 Iğdır	42,8	17,7	11,5
77 Yalova	41,1	21,5	8,1
78 Karabük	40,9	17,4	11,4
79 Kilis	37,7	13,3	10,6
80 Osmaniye	43,9	19	7,1
81 Düzce	37,7	20,8	8,5

Tablo 17. İllere Göre Kaba İntihar Hızı (%) (2011)

	Kaba İntihar Hızı		Kaba İntihar Hızı		
1	Adana	4	43	Kütahya	4,2
2	Adıyaman	4,1	44	Malatya	3,1
3	Afyonkarahisar	4,6	45	Manisa	3,7
4	Ağrı	4,4	46	Kahramanmaraş	3,2
5	Amasya	3,3	47	Mardin	2,3
6	Ankara	3,6	48	Muğla	5,7
7	Antalya	5	49	Muş	5,4
8	Artvin	3	50	Nevşehir	4,6
9	Aydın	6,9	51	Niğde	4,1
10	Balıkesir	3,6	52	Ordu	3,3
11	Bilecik	1,9	53	Rize	0,6
12	Bingöl	5	54	Sakarya	2,7
13	Bitlis	4,8	55	Samsun	2,4
14	Bolu	2,9	56	Siirt	3,9
15	Burdur	6,3	57	Sinop	3
16	Bursa	3,2	58	Sivas	2,5
17	Çanakkale	4,3	59	Tekirdağ	3,7
18	Çankırı	1,1	60	Tokat	4,2
19	Çorum	4,5	61	Trabzon	3,6
20	Denizli	6,1	62	Tunceli	7,4
21	Diyarbakır	4,1	63	Şanlıurfa	2,2
22	Edirne	4,3	64	Uşak	6,2
23	Elazığ	6,3	65	Van	5,1
24	Erzincan	4,1	66	Yozgat	1,7
25	Erzurum	4,1	67	Zonguldak	3,6
26	Eskişehir	5	68	Aksaray	3,2
27	Gaziantep	3,3	69	Bayburt	4
28	Giresun	1,9	70	Karaman	4,7
29	Gümüşhane	0,8	71	Kırıkkale	3,6
30	Hakkari	2,3	72	Batman	5,6
31	Hatay	2,3	73	Şırnak	2
32	Isparta	4,7	74	Bartın	4,3
33	İçel	4,3	75	Ardahan	11,3
34	İstanbul	2,9	76	İğdır	4,3
35	İzmir	3,8	77	Yalova	3,4
36	Kars	4,9	78	Karabük	3,1
37	Kastamonu	4,4	79	Kilis	2,4
38	Kayseri	4,5	80	Osmaniye	2,5
39	Kırklareli	5,6	81	Düzce	2,4
40	Kırşehir	3,6			
41	Kocaeli	2,7			
42	Konya	2,9			

Tablo 18. İllere Göre Engelli Oranları (%) (2011)

	Engelli Oranları (%)		Engelli Oranları (%)		
1	Adana	6,4	43	Kütahya	7,2
2	Adıyaman	6,6	44	Malatya	9,3
3	Afyonkarahisar	7,0	45	Manisa	6,6
4	Ağrı	8,1	46	Kahramanmaraş	8,2
5	Amasya	9,8	47	Mardin	6,3
6	Ankara	4,8	48	Muğla	7,6
7	Antalya	5,6	49	Muş	4,0
8	Artvin	10,0	50	Nevşehir	8,2
9	Aydın	9,2	51	Niğde	10,0
10	Balıkesir	8,2	52	Ordu	8,3
11	Bilecik	8,6	53	Rize	9,4
12	Bingöl	7,9	54	Sakarya	5,9
13	Bitlis	7,1	55	Samsun	8,9
14	Bolu	7,9	56	Siirt	5,8
15	Burdur	10,4	57	Sinop	10,6
16	Bursa	5,4	58	Sivas	8,5
17	Çanakkale	5,9	59	Tekirdağ	5,4
18	Çankırı	11,0	60	Tokat	10,7
19	Çorum	11,9	61	Trabzon	8,7
20	Denizli	9,6	62	Tunceli	11,1
21	Diyarbakır	7,7	63	Şanlıurfa	6,1
22	Edirne	8,6	64	Uşak	7,8
23	Elazığ	7,6	65	Van	4,8
24	Erzincan	11,9	66	Yozgat	9,3
25	Erzurum	7,0	67	Zonguldak	9,5
26	Eskişehir	5,4	68	Aksaray	9,4
27	Gaziantep	6,6	69	Bayburt	7,0
28	Giresun	13,0	70	Karaman	8,9
29	Gümüşhane	9,3	71	Kırıkkale	7,5
30	Hakkari	6,9	72	Batman	5,2
31	Hatay	6,4	73	Şırnak	6,8
32	Isparta	7,3	74	Bartın	10,7
33	İçel	6,7	75	Ardahan	7,4
34	İstanbul	4,9	76	İğdir	6,7
35	İzmir	5,2	77	Yalova	8,5
36	Kars	7,7	78	Karabük	8,8
37	Kastamonu	9,5	79	Kilis	8,9
38	Kayseri	5,5	80	Osmaniye	7,5
39	Kırklareli	7,5	81	Düzce	9,5
40	Kırşehir	11,0			
41	Kocaeli	4,4			
42	Konya	6,0			

Tablo 19. İllere Göre Annelerin Doğum Yapma Yaşına Göre Oranları (%) (2011)

	20 yaşından küçük anneler (%)	35 yaşından büyük anneler (%)		20 yaşından küçük anneler (%)	35 yaşından büyük anneler (%)
1 Adana	8,1	11,5	43 Kütahya	6,9	7,4
2 Adıyaman	6,4	14,1	44 Malatya	5,7	13,3
3 Afyonkarahisar	10,8	6,9	45 Manisa	7,8	8,5
4 Ağrı	13,7	11,4	46 Kahramanmaraş	11,3	10,3
5 Amasya	7,4	8,6	47 Mardin	9,5	14,5
6 Ankara	6,4	11,6	48 Muğla	5,7	11,0
7 Antalya	5,5	12,1	49 Muş	12,5	11,1
8 Artvin	4,8	12,6	50 Nevşehir	12,6	7,9
9 Aydın	8,3	9,2	51 Niğde	14,8	8,1
10 Balıkesir	8,4	9,4	52 Ordu	9,6	9,0
11 Bilecik	4,8	9,1	53 Rize	3,3	14,9
12 Bingöl	8,1	15,6	54 Sakarya	6,5	10,5
13 Bitlis	12,2	12,8	55 Samsun	7,9	9,3
14 Bolu	4,7	10,2	56 Siirt	11,3	14,2
15 Burdur	9,7	8,6	57 Sinop	8	10,3
16 Bursa	5,2	9,9	58 Sivas	8,9	10,2
17 Çanakkale	6,6	9,8	59 Tekirdağ	6,7	8,8
18 Çankırı	9,4	8,9	60 Tokat	10,8	8,5
19 Çorum	10,9	8,2	61 Trabzon	3,9	13,9
20 Denizli	6,5	8,7	62 Tunceli	4,7	12,9
21 Diyarbakır	8,6	13,7	63 Şanlıurfa	8,4	15,5
22 Edirne	9,9	9,7	64 Uşak	9,5	8,1
23 Elazığ	5,8	13,7	65 Van	12,1	12,8
24 Erzincan	6,5	11,7	66 Yozgat	13	8,6
25 Erzurum	9,6	11,5	67 Zonguldak	6,6	8,9
26 Eskişehir	4,9	11,5	68 Aksaray	10,8	9,4
27 Gaziantep	9,5	11,1	69 Bayburt	7,2	13,0
28 Giresun	7,2	11,6	70 Karaman	7,4	10,9
29 Gümüşhane	5,2	13,0	71 Kırıkkale	11,5	10,3
30 Hakkari	7,5	15,0	72 Batman	8	14,6
31 Hatay	9,7	10,6	73 Şırnak	8,5	14,7
32 Isparta	6,5	10,5	74 Bartın	8,7	7,3
33 İçel	7,2	12,4	75 Ardahan	14,5	11,1
34 İstanbul	4,9	12,2	76 Iğdır	11,4	12,6
35 İzmir	6,2	11,2	77 Yalova	5,5	12,4
36 Kars	15,5	9,8	78 Karabük	4,9	11,7
37 Kastamonu	6,5	7,8	79 Kilis	12,7	10,1
38 Kayseri	9,3	9,6	80 Osmaniye	8,5	11,5
39 Kırklareli	6,4	10,5	81 Düzce	7,4	11,8
40 Kırşehir	11,6	10,0			
41 Kocaeli	4,8	10,3			
42 Konya	8,4	9,8			

Tablo 20. İllere Göre Yüzbin Kişiye Düşen Hastane Yatağı, Toplam Hekim, Pratisyen Hekim, Uzman Hekim ve Hemşire Sayısı

	Hastane Yatağı (2010)	Toplam Hekim (2011)	Pratisyen Hekim (2011)	Uzman Hekim (2011)	Hemşire (2011)
1 Adana	290	165	53	92	152
2 Adıyaman	93	98	53	44	129
3 Afyonkarahisar	274	143	58	63	152
4 Ağrı	121	91	49	42	100
5 Amasya	223	119	63	56	201
6 Ankara	332	306	51	168	246
7 Antalya	237	186	58	105	151
8 Artvin	270	136	77	59	201
9 Aydın	255	158	63	78	165
10 Balıkesir	251	126	60	66	155
11 Bilecik	145	123	65	58	163
12 Bingöl	242	111	61	50	174
13 Bitlis	198	104	54	49	129
14 Bolu	470	218	61	117	225
15 Burdur	272	132	75	57	199
16 Bursa	233	148	48	81	186
17 Çanakkale	243	142	59	69	194
18 Çankırı	248	130	71	59	186
19 Çorum	274	118	65	53	151
20 Denizli	227	178	55	89	166
21 Diyarbakır	254	143	48	73	172
22 Edirne	477	277	60	139	222
23 Elazığ	509	210	58	98	226
24 Erzincan	275	141	72	68	206
25 Erzurum	408	199	65	92	213
26 Eskişehir	420	197	58	104	238
27 Gaziantep	234	130	45	67	133
28 Giresun	300	131	68	63	212
29 Gümüşhane	257	133	70	63	213
30 Hakkari	130	97	51	45	98
31 Hatay	168	116	48	59	110
32 Isparta	546	227	65	111	263
33 İçel	192	138	51	73	139
34 İstanbul	222	188	42	108	146
35 İzmir	274	223	56	119	189
36 Kars	170	119	52	62	117
37 Kastamonu	307	136	72	64	213
38 Kayseri	312	178	52	87	200
39 Kırklareli	230	126	60	67	127
40 Kırşehir	242	123	66	57	165
41 Kocaeli	219	151	51	82	163
42 Konya	325	165	56	83	166

	Hastane Yatağı (2010)	Toplam Hekim (2011)	Pratisyen Hekim (2011)	Uzman Hekim (2011)	Hemşire (2011)	
43	Kütahya	301	120	59	61	173
44	Malatya	297	188	58	96	236
45	Manisa	281	151	57	74	155
46	Kahramanmaraş	181	116	51	55	131
47	Mardin	114	90	48	42	101
48	Muğla	201	139	66	73	182
49	Muş	147	112	57	54	125
50	Nevşehir	216	121	60	61	140
51	Niğde	187	109	56	53	149
52	Ordu	271	124	58	66	175
53	Rize	313	156	67	69	209
54	Sakarya	170	125	57	60	123
55	Samsun	325	193	56	100	202
56	Siirt	175	118	63	54	123
57	Sinop	246	122	72	50	192
58	Sivas	376	179	61	79	191
59	Tekirdağ	183	124	55	67	133
60	Tokat	293	136	58	61	182
61	Trabzon	398	223	62	106	316
62	Tunceli	214	134	74	60	190
63	Şanlıurfa	122	103	46	48	98
64	Uşak	288	122	59	63	195
65	Van	214	136	52	62	126
66	Yozgat	211	125	68	56	144
67	Zonguldak	333	176	61	88	195
68	Aksaray	189	112	59	53	136
69	Bayburt	196	132	72	60	175
70	Karaman	257	128	64	64	185
71	Kırıkkale	350	234	67	111	213
72	Batman	198	106	50	56	133
73	Şırnak	123	97	56	41	85
74	Bartın	223	118	61	57	177
75	Ardahan	140	135	66	69	173
76	Iğdır	143	101	58	42	141
77	Yalova	156	133	60	73	149
78	Karabük	291	141	77	64	182
79	Kilis	130	117	61	56	154
80	Osmaniye	181	124	64	60	155
81	Düzce	194	179	55	80	170

Tablo 21. İllere Göre İl ve İlçe Merkezlerinden Ölçüm Yapılan İstasyonlardan Elde Edilen Kükürtdioksit (SO₂) ve Partiküler Madde (PM10) Konsantrasyonlarının Yıllık Ortalamaları* (2011)

	SO ₂ Ortalamaları (µg/m ³)	Partiküler Madde (PM10)
1 Adana	5	57
2 Adıyaman	9	96
3 Afyonkarahisar	28	106
4 Ağrı	12	65
5 Amasya	20	64
6 Ankara	15	64
7 Antalya	6	71
8 Artvin	5	32
9 Aydın	36	66
10 Balıkesir	7	75
11 Bilecik	11	48
12 Bingöl	11	44
13 Bitlis	63	95
14 Bolu	31	100
15 Burdur	20	82
16 Bursa	12	61
17 Çanakkale	42	30
18 Çankırı	8	57
19 Çorum	25	113
20 Denizli	6	98
21 Diyarbakır	10	98
22 Edirne	52	65
23 Elazığ	7	88
24 Erzincan	9	60
25 Erzurum	11	63
26 Eskişehir	6	36
27 Gaziantep	14	71
28 Giresun	12	30
29 Gümüşhane	5	61
30 Hakkari	137	71
31 Hatay	17	67
32 Isparta	25	74
33 İçel	7	80
34 İstanbul	9	51
35 İzmir	15	49
36 Kars	26	55
37 Kastamonu	16	43
38 Kayseri	12	71
39 Kırklareli	32	43
40 Kırşehir	7	69
41 Kocaeli	10	64
42 Konya	14	67

	SO ₂ Ortalamaları (µg/m ³)	Partiküler Madde (PM10)
43 Kütahya	13	77
44 Malatya	33	82
45 Manisa	15	79
46 Kahramanmaraş	6	71
47 Mardin	35	89
48 Muğla	42	69
49 Muş	13	123
50 Nevşehir	13	65
51 Niğde	21	61
52 Ordu	10	60
53 Rize	14	50
54 Sakarya	8	73
55 Samsun	10	37
56 Siirt	18	124
57 Sinop	12	38
58 Sivas	24	64
59 Tekirdağ	90	80
60 Tokat	13	48
61 Trabzon	8	84
62 Tunceli	6	56
63 Şanlıurfa	7	85
64 Uşak	17	71
65 Van	19	121
66 Yozgat	16	64
67 Zonguldak	25	67
68 Aksaray	14	83
69 Bayburt	35	67
70 Karaman	9	80
71 Kırıkkale	16	77
72 Batman	14	143
73 Şırnak	11	99
74 Bartın	90	65
75 Ardahan	9	73
76 Iğdır	17	135
77 Yalova	17	53
78 Karabük	19	101
79 Kilis	7	89
80 Osmaniye	5	127
81 Düzce	5	81

* http://www.csb.gov.tr/turkce/dosya/ced/TCDR_2011.pdf

Tablo 22. İllere Göre İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%) 2010

	(%)		(%)
1 Adana	100	43 Kütahya	100
2 Adıyaman	99	44 Malatya	99
3 Afyonkarahisar	97	45 Manisa	100
4 Ağrı	98	46 Kahramanmaraş	99
5 Amasya	99	47 Mardin	96
6 Ankara	98	48 Muğla	94
7 Antalya	100	49 Muş	96
8 Artvin	95	50 Nevşehir	99
9 Aydın	99	51 Niğde	97
10 Balıkesir	96	52 Ordu	84
11 Bilecik	100	53 Rize	90
12 Bingöl	95	54 Sakarya	100
13 Bitlis	96	55 Samsun	98
14 Bolu	100	56 Siirt	95
15 Burdur	99	57 Sinop	99
16 Bursa	100	58 Sivas	100
17 Çanakkale	99	59 Tekirdağ	97
18 Çankırı	99	60 Tokat	99
19 Çorum	100	61 Trabzon	90
20 Denizli	99	62 Tunceli	100
21 Diyarbakır	97	63 Şanlıurfa	98
22 Edirne	100	64 Uşak	100
23 Elazığ	99	65 Van	93
24 Erzincan	100	66 Yozgat	98
25 Erzurum	100	67 Zonguldak	99
26 Eskişehir	99	68 Aksaray	98
27 Gaziantep	100	69 Bayburt	100
28 Giresun	92	70 Karaman	100
29 Gümüşhane	96	71 Kırkkale	99
30 Hakkari	90	72 Batman	97
31 Hatay	96	73 Şırnak	93
32 Isparta	100	74 Bartın	96
33 İçel	97	75 Ardahan	100
34 İstanbul	100	76 Iğdır	96
35 İzmir	99	77 Yalova	100
36 Kars	100	78 Karabük	99
37 Kastamonu	98	79 Kilis	100
38 Kayseri	99	80 Osmaniye	98
39 Kırklareli	100	81 Düzce	100
40 Kırşehir	98		
41 Kocaeli	100		
42 Konya	99		

Tablo 23. İllere Göre İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%) 2010

	(%)		(%)
1 Adana	84	43 Kütahya	15
2 Adıyaman	-	44 Malatya	-
3 Afyonkarahisar	20	45 Manisa	25
4 Ağrı	-	46 Kahramanmaraş	-
5 Amasya	4	47 Mardin	-
6 Ankara	94	48 Muğla	15
7 Antalya	-	49 Muş	-
8 Artvin	34	50 Nevşehir	8
9 Aydın	13	51 Niğde	-
10 Balıkesir	49	52 Ordu	31
11 Bilecik	0	53 Rize	64
12 Bingöl	-	54 Sakarya	83
13 Bitlis	-	55 Samsun	68
14 Bolu	41	56 Siirt	-
15 Burdur	-	57 Sinop	-
16 Bursa	71	58 Sivas	42
17 Çanakkale	38	59 Tekirdağ	5
18 Çankırı	5	60 Tokat	1
19 Çorum	42	61 Trabzon	59
20 Denizli	0	62 Tunceli	-
21 Diyarbakır	65	63 Şanlıurfa	53
22 Edirne	41	64 Uşak	6
23 Elazığ	1	65 Van	-
24 Erzincan	-	66 Yozgat	3
25 Erzurum	71	67 Zonguldak	50
26 Eskişehir	90	68 Aksaray	32
27 Gaziantep	70	69 Bayburt	-
28 Giresun	-	70 Karaman	-
29 Gümüşhane	-	71 Kırıkkale	90
30 Hakkari	-	72 Batman	-
31 Hatay	-	73 Şırnak	-
32 Isparta	40	74 Bartın	49
33 İçel	69	75 Ardahan	-
34 İstanbul	87	76 Iğdır	-
35 İzmir	77	77 Yalova	97
36 Kars	14	78 Karabük	18
37 Kastamonu	36	79 Kilis	94
38 Kayseri	-	80 Osmaniye	-
39 Kırklareli	24	81 Düzce	72
40 Kırşehir	-		
41 Kocaeli	94		
42 Konya	22		

(-) ile gösterilen illerde tesis bulunmamaktadır.

Tablo 24. İllere Göre Düzenli Depolama ve Kompost Yöntemiyle Berfataraf Edilen Belediye Atıklarının Oranı (%) 2010

	(%)		(%)
1 Adana	0	43 Kütahya	0
2 Adıyaman	0	44 Malatya	0
3 Afyonkarahisar	77,7	45 Manisa	0
4 Ağrı	0	46 Kahramanmaraş	0
5 Amasya	0	47 Mardin	0
6 Ankara	0	48 Muğla	38
7 Antalya	88	49 Muş	0
8 Artvin	0	50 Nevşehir	0
9 Aydın	53,3	51 Niğde	0
10 Balıkesir	34,6	52 Ordu	0
11 Bilecik	0	53 Rize	50,3
12 Bingöl	0	54 Sakarya	67
13 Bitlis	0	55 Samsun	59,2
14 Bolu	61,9	56 Siirt	0
15 Burdur	0	57 Sinop	0
16 Bursa	70,6	58 Sivas	0
17 Çanakkale	39,3	59 Tekirdağ	22,1
18 Çankırı	0	60 Tokat	0
19 Çorum	0	61 Trabzon	91,4
20 Denizli	60,6	62 Tunceli	0
21 Diyarbakır	0	63 Şanlıurfa	50,5
22 Edirne	0	64 Uşak	0
23 Elazığ	83,3	65 Van	0
24 Erzincan	82,7	66 Yozgat	27,2
25 Erzurum	59,9	67 Zonguldak	44,3
26 Eskişehir	85,2	68 Aksaray	58,9
27 Gaziantep	83,7	69 Bayburt	72,6
28 Giresun	0	70 Karaman	0
29 Gümüşhane	0	71 Kırkkale	0
30 Hakkari	0	72 Batman	0
31 Hatay	29,6	73 Şırnak	0
32 Isparta	74,8	74 Bartın	0
33 İçel	49,7	75 Ardahan	0
34 İstanbul	100	76 Iğdır	0
35 İzmir	77,1	77 Yalova	56,6
36 Kars	0	78 Karabük	0
37 Kastamonu	0	79 Kilis	0
38 Kayseri	0	80 Osmaniye	0
39 Kırklareli	20,9	81 Düzce	0
40 Kırşehir	0		
41 Kocaeli	100		
42 Konya	28,6		

0 olan illerde düzenli depolama alanı bulunmamaktadır.

Tablo 25. İllere Göre Kanalizasyon Şebekesi İle Hizmet Verilen Nüfusun Belediye Nüfusu İçindeki Oranı (%) (2010)

	(%)		(%)
1 Adana	91	43 Kütahya	99
2 Adıyaman	90	44 Malatya	93
3 Afyonkarahisar	90	45 Manisa	95
4 Ağrı	82	46 Kahramanmaraş	82
5 Amasya	95	47 Mardin	83
6 Ankara	100	48 Muğla	60
7 Antalya	62	49 Muş	48
8 Artvin	86	50 Nevşehir	87
9 Aydın	77	51 Niğde	71
10 Balıkesir	89	52 Ordu	69
11 Bilecik	97	53 Rize	81
12 Bingöl	93	54 Sakarya	76
13 Bitlis	67	55 Samsun	83
14 Bolu	99	56 Siirt	93
15 Burdur	79	57 Sinop	94
16 Bursa	93	58 Sivas	96
17 Çanakkale	91	59 Tekirdağ	90
18 Çankırı	95	60 Tokat	95
19 Çorum	96	61 Trabzon	76
20 Denizli	89	62 Tunceli	92
21 Diyarbakır	96	63 Şanlıurfa	80
22 Edirne	92	64 Uşak	93
23 Elazığ	88	65 Van	72
24 Erzincan	83	66 Yozgat	87
25 Erzurum	95	67 Zonguldak	82
26 Eskişehir	92	68 Aksaray	56
27 Gaziantep	97	69 Bayburt	98
28 Giresun	75	70 Karaman	76
29 Gümüşhane	89	71 Kırıkkale	96
30 Hakkari	23	72 Batman	95
31 Hatay	68	73 Şırnak	85
32 Isparta	96	74 Bartın	96
33 İçel	72	75 Ardahan	57
34 İstanbul	91	76 Iğdır	59
35 İzmir	90	77 Yalova	93
36 Kars	87	78 Karabük	97
37 Kastamonu	92	79 Kilis	98
38 Kayseri	97	80 Osmaniye	83
39 Kırklareli	94	81 Düzce	86
40 Kırşehir	82		
41 Kocaeli	90		
42 Konya	85		

Tablo 26. İllere Göre Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Verilen Nüfusun Belediye Nüfusu İçindeki Oranı (%) (2010)

	(%)		(%)
1 Adana	83	43 Kütahya	55
2 Adıyaman	1	44 Malatya	78
3 Afyonkarahisar	38	45 Manisa	31
4 Ağrı	-	46 Kahramanmaraş	-
5 Amasya	-	47 Mardin	-
6 Ankara	95	48 Muğla	42
7 Antalya	59	49 Muş	-
8 Artvin	-	50 Nevşehir	45
9 Aydın	60	51 Niğde	42
10 Balıkesir	40	52 Ordu	12
11 Bilecik	0	53 Rize	4
12 Bingöl	-	54 Sakarya	65
13 Bitlis	7	55 Samsun	13
14 Bolu	79	56 Siirt	47
15 Burdur	19	57 Sinop	-
16 Bursa	85	58 Sivas	65
17 Çanakkale	9	59 Tekirdağ	4
18 Çankırı	5	60 Tokat	34
19 Çorum	57	61 Trabzon	50
20 Denizli	63	62 Tunceli	-
21 Diyarbakır	74	63 Şanlıurfa	11
22 Edirne	1	64 Uşak	42
23 Elazığ	74	65 Van	36
24 Erzincan	63	66 Yozgat	19
25 Erzurum	-	67 Zonguldak	33
26 Eskişehir	69	68 Aksaray	-
27 Gaziantep	86	69 Bayburt	4
28 Giresun	32	70 Karaman	71
29 Gümüşhane	-	71 Kırıkkale	-
30 Hakkari	-	72 Batman	-
31 Hatay	37	73 Şırnak	-
32 Isparta	71	74 Bartın	-
33 İçel	43	75 Ardahan	-
34 İstanbul	91	76 Iğdır	-
35 İzmir	85	77 Yalova	26
36 Kars	2	78 Karabük	85
37 Kastamonu	0	79 Kilis	-
38 Kayseri	88	80 Osmaniye	53
39 Kırklareli	0	81 Düzce	70
40 Kırşehir	44		
41 Kocaeli	90		
42 Konya	45		

(-) Atıksu arıtma tesisi olmayan illeri tanımlamaktadır.

Tablo 27. İllere Göre Atık Hizmeti Verilen Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%) (2010)

	(%)		(%)
1 Adana	90	43 Kütahya	79
2 Adıyaman	65	44 Malatya	79
3 Afyonkarahisar	77	45 Manisa	79
4 Ağrı	52	46 Kahramanmaraş	75
5 Amasya	73	47 Mardin	69
6 Ankara	98	48 Muğla	69
7 Antalya	85	49 Muş	45
8 Artvin	59	50 Nevşehir	79
9 Aydın	74	51 Niğde	76
10 Balıkesir	72	52 Ordu	60
11 Bilecik	82	53 Rize	68
12 Bingöl	56	54 Sakarya	78
13 Bitlis	55	55 Samsun	67
14 Bolu	65	56 Siirt	65
15 Burdur	73	57 Sinop	50
16 Bursa	91	58 Sivas	74
17 Çanakkale	66	59 Tekirdağ	88
18 Çankırı	72	60 Tokat	77
19 Çorum	70	61 Trabzon	72
20 Denizli	83	62 Tunceli	62
21 Diyarbakır	71	63 Şanlıurfa	61
22 Edirne	74	64 Uşak	75
23 Elazığ	80	65 Van	56
24 Erzincan	80	66 Yozgat	72
25 Erzurum	67	67 Zonguldak	67
26 Eskişehir	90	68 Aksaray	80
27 Gaziantep	91	69 Bayburt	61
28 Giresun	60	70 Karaman	77
29 Gümüşhane	64	71 Kırıkkale	89
30 Hakkari	54	72 Batman	75
31 Hatay	78	73 Şırnak	72
32 Isparta	83	74 Bartın	41
33 İçel	87	75 Ardahan	34
34 İstanbul	99	76 Iğdır	60
35 İzmir	93	77 Yalova	85
36 Kars	42	78 Karabük	79
37 Kastamonu	53	79 Kilis	69
38 Kayseri	91	80 Osmaniye	77
39 Kırklareli	80	81 Düzce	61
40 Kırşehir	83		
41 Kocaeli	93		
42 Konya	88		

Tablo 28. İllere Göre Bir Milyon Araç Başına Trafik Kazalarında Ölü ve Yaralı Sayısı (2011)

	Ölü Sayısı	Yaralı Sayısı		Ölü Sayısı	Yaralı Sayısı
1 Adana	198	14438	43 Kütahya	215	13622
2 Adıyaman	242	22682	44 Malatya	386	25212
3 Afyonkarahisar	483	20657	45 Manisa	262	13138
4 Ağrı	1115	40466	46 Kahramanmaraş	300	22519
5 Amasya	473	22835	47 Mardin	602	27958
6 Ankara	120	12616	48 Muğla	223	13905
7 Antalya	206	12644	49 Muş	681	33947
8 Artvin	507	24067	50 Nevşehir	268	17147
9 Aydın	190	12015	51 Niğde	596	17055
10 Balıkesir	312	14477	52 Ordu	383	25583
11 Bilecik	387	20511	53 Rize	378	19944
12 Bingöl	503	72997	54 Sakarya	347	17781
13 Bitlis	1401	56939	55 Samsun	348	18256
14 Bolu	368	22979	56 Siirt	953	37713
15 Burdur	245	14177	57 Sinop	523	17411
16 Bursa	176	13155	58 Sivas	275	27604
17 Çanakkale	286	13368	59 Tekirdağ	408	15201
18 Çankırı	1014	39430	60 Tokat	322	17047
19 Çorum	386	21860	61 Trabzon	374	19268
20 Denizli	290	13883	62 Tunceli	1025	46643
21 Diyarbakır	704	35007	63 Şanlıurfa	472	17752
22 Edirne	217	11296	64 Uşak	268	18132
23 Elazığ	407	24718	65 Van	751	23422
24 Erzincan	661	33599	66 Yozgat	368	28098
25 Erzurum	745	32376	67 Zonguldak	234	15564
26 Eskişehir	352	17511	68 Aksaray	261	22449
27 Gaziantep	172	13986	69 Bayburt	505	35985
28 Giresun	657	23424	70 Karaman	258	15771
29 Gümüşhane	1129	48915	71 Kırıkkale	747	33877
30 Hakkari	1595	58048	72 Batman	157	21008
31 Hatay	143	11076	73 Şırnak	330	23258
32 Isparta	283	15510	74 Bartın	137	22140
33 İçel	249	15065	75 Ardahan	588	28665
34 İstanbul	77	7306	76 Iğdır	791	27378
35 İzmir	134	11405	77 Yalova	402	17288
36 Kars	330	28369	78 Karabük	478	19502
37 Kastamonu	487	17852	79 Kilis	97	10978
38 Kayseri	263	20880	80 Osmaniye	231	15683
39 Kırklareli	246	14367	81 Düzce	277	23919
40 Kırşehir	177	22018			
41 Kocaeli	267	20301			
42 Konya	291	16815			

Tablo 29. İllere Göre Bir Milyon Nüfus Başına Trafik Kazalarında Ölü ve Yaralı Sayısı (2011)

	Ölü Sayısı	Yaralı Sayısı		Ölü Sayısı	Yaralı Sayısı
1 Adana	45	3289	43 Kütahya	60	3823
2 Adıyaman	29	2679	44 Malatya	58	3788
3 Afyonkarahisar	112	4779	45 Manisa	84	4230
4 Ağrı	56	2025	46 Kahramanmaraş	44	3276
5 Amasya	118	5674	47 Mardin	45	2065
6 Ankara	34	3527	48 Muğla	91	5662
7 Antalya	75	4625	49 Muş	39	1924
8 Artvin	78	3708	50 Nevşehir	78	4964
9 Aydın	59	3727	51 Niğde	127	3647
10 Balıkesir	93	4295	52 Ordu	48	3176
11 Bilecik	88	4680	53 Rize	59	3105
12 Bingöl	23	3321	54 Sakarya	73	3744
13 Bitlis	68	2778	55 Samsun	68	3562
14 Bolu	108	6767	56 Siirt	45	1784
15 Burdur	100	5772	57 Sinop	108	3605
16 Bursa	38	2852	58 Sivas	48	4802
17 Çanakkale	93	4323	59 Tekirdağ	84	3141
18 Çankırı	198	7680	60 Tokat	67	3569
19 Çorum	94	5303	61 Trabzon	58	2993
20 Denizli	88	4212	62 Tunceli	71	3209
21 Diyarbakır	47	2343	63 Şanlıurfa	59	2211
22 Edirne	63	3263	64 Uşak	77	5175
23 Elazığ	59	3584	65 Van	49	1526
24 Erzincan	130	6615	66 Yozgat	62	4758
25 Erzurum	83	3615	67 Zonguldak	44	2934
26 Eskişehir	90	4457	68 Aksaray	55	4775
27 Gaziantep	34	2785	69 Bayburt	65	4640
28 Giresun	91	3230	70 Karaman	77	4705
29 Gümüşhane	136	5892	71 Kırıkkale	135	6098
30 Hakkari	55	2006	72 Batman	11	1529
31 Hatay	34	2619	73 Şırnak	20	1386
32 Isparta	90	4936	74 Bartın	27	4303
33 İçel	65	3913	75 Ardahan	65	3173
34 İstanbul	17	1570	76 Iğdır	85	2933
35 İzmir	35	2934	77 Yalova	73	3123
36 Kars	36	3097	78 Karabük	105	4269
37 Kastamonu	128	4684	79 Kilis	24	2724
38 Kayseri	55	4360	80 Osmaniye	54	3636
39 Kırklareli	65	3771	81 Düzce	58	5042
40 Kırşehir	36	4506			
41 Kocaeli	43	3277			
42 Konya	75	4310			

G | Kùltür ve Sanat

Tablo 30. İllere Göre Bin Kişiyeye Düşen Sinema ve Tiyatro Salonu Koltuk Sayısı* (2010)

	Sinema Salonu Koltuk Sayısı	Tiyatro Salonu Koltuk Sayısı		Sinema Salonu Koltuk Sayısı	Tiyatro Salonu Koltuk Sayısı		
1	Adana	2,9	1,5	43	Kütahya	3,5	3,6
2	Adıyaman	0,9	1,8	44	Malatya	5,8	6,1
3	Afyonkarahisar	5,1	0,8	45	Manisa	3,9	2,8
4	Ağrı	0,0	0,8	46	Kahramanmaraş	3,0	1,5
5	Amasya	2,5	0,0	47	Mardin	1,6	2,5
6	Ankara	5,6	1,5	48	Muğla	6,7	31,8
7	Antalya	5,6	2,5	49	Muş	3,5	0,0
8	Artvin	2,2	4,8	50	Nevşehir	9,5	10,8
9	Aydın	4,5	7,9	51	Niğde	4,1	8,1
10	Balıkesir	5,0	0,0	52	Ordu	2,8	2,7
11	Bilecik	1,2	0,0	53	Rize	5,2	4,0
12	Bingöl	1,8	5,5	54	Sakarya	3,7	3,6
13	Bitlis	1,3	2,3	55	Samsun	4,2	1,7
14	Bolu	5,0	5,1	56	Siirt	1,1	3,4
15	Burdur	4,1	3,9	57	Sinop	0,9	11,0
16	Bursa	4,1	2,3	58	Sivas	5,1	5,1
17	Çanakkale	4,0	0,0	59	Tekirdağ	3,8	0,0
18	Çankırı	2,9	2,7	60	Tokat	3,6	0,0
19	Çorum	2,9	2,0	61	Trabzon	9,1	5,4
20	Denizli	5,3	5,9	62	Tunceli	0,0	10,3
21	Diyarbakır	1,6	0,6	63	Şanlıurfa	1,6	1,9
22	Edirne	4,1	0,0	64	Uşak	2,7	2,1
23	Elazığ	2,7	5,1	65	Van	1,0	0,8
24	Erzincan	2,1	8,0	66	Yozgat	1,0	9,0
25	Erzurum	5,1	3,5	67	Zonguldak	8,8	2,6
26	Eskişehir	4,4	4,5	68	Aksaray	1,9	6,4
27	Gaziantep	1,9	0,7	69	Bayburt	0,0	0,0
28	Giresun	2,4	1,3	70	Karaman	3,8	0,0
29	Gümüşhane	0,0	5,9	71	Kırıkkale	3,6	2,8
30	Hakkari	0,5	0,0	72	Batman	2,0	1,5
31	Hatay	4,6	3,9	73	Şırnak	0,0	0,0
32	Isparta	2,8	2,7	74	Bartın	6,5	3,8
33	İçel	3,7	1,7	75	Ardahan	4,8	10,2
34	İstanbul	6,7	4,1	76	İğdir	0,0	3,6
35	İzmir	4,5	7,7	77	Yalova	10,1	7,7
36	Kars	2,1	5,0	78	Karabük	4,7	9,9
37	Kastamonu	3,2	2,9	79	Kilis	0,0	2,8
38	Kayseri	2,5	2,8	80	Osmaniye	1,4	3,5
39	Kırklareli	3,6	0,7	81	Düzce	2,1	3,7
40	Kırşehir	3,7	6,8				
41	Kocaeli	3,5	2,2				
42	Konya	3,9	1,6				

* 15 yaş üzeri nüfusa göre hesaplanmıştır.